

Ihre Aktion suchen [und] TIT aboda PER prins

2 von 2

Titel:

[Sēfār Tašlūm Abūdarhām] Sēfār Tašlūm Abūdarhām we-hū Sēdār 'Abōdat Jōm hak-Kippūrīm ham-mejūhas le-Jōsē bēn Jōsē we-gam pijjūtīm šōnīm šāl hap-Pajtanīm hag-gedōlīm 'im Pērūš gādōl ham-mefarešīm Rabbēnū Dāwid B[ēn] R[abbī] Jōsēf B[[en] R[abbī] Dāwid Abūdarhām nātāq mit-tok K[itbē] J[ad] we-nitōsefū 'alēhām ēzā Hä'ārōt '[al] j[edē] Ēlī'āzār Līpman bēn ... ; Refāel **Prins** 'LYHM 'YZH H'RTW "'Y 'LY'ZR LYPMN BN ... RP'L PRYNS=Jose b. Jose's **Aboda** nebst verschiedenen anderen Pijutim mit dem Commentar des Abudraham aus Handschriften herausgegeben von L. Ph. Prins---3220---^SPR TŠLWM 'BWDHRM W-HW' SDR 'BWDT YWM H-KPWRYM H-MYWHS L-YWSY BN YWSY W-GM PYWTYM ŠWNYM ŠL H-PYYTNYM H-GDWLYM 'M PYRWŠ GDWL H-MPRŠYM RBYNW DWD BR' YWSP BR' DWD 'BWDHRM N'TQ M-TWK K"Y W-NTWSPW ; ^SPR TŠLWM 'BWDHRM = Commentar des Abudraham ; S

Verfasser:

Jose ben Jose

Sonst. Personen:**Prins**, Ēlī'ezer Līpman Ben Rēfā'el *1835-1915* ; Abudraham, David**Erschienen:**

Berlin : Selbstverlag des Vereins M'Kize Nirdamim (Dr. A. Berliner) : Druck von H. Itzkowski, 1900

Umfang:

185 S.

Schriftenreihe:

Sepharim Mekize Nirdamim, Neue Serie, 28

Anmerkung:Nebent.: Sēdār 'Abōdat Jōm hak-Kippūrīm. - [Vortitel:] Taschlum Abudraham
HEBR

ספרים

היוצאים לאור בפעם הראשונה

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה מחדש בשנת תרס"ה)

בהשגחת ראשי החברה:

אברהם ברלינער כנולין.

בנימין זאב באכער בודאפעט.

מרדכי בראנן ברעסלא.

שלמה באבער בלעטנער.

דוד גינסבורג בפערסבורג.

אברהם אליהו הרב' בפערסבורג.

מרדכי 'אסראוו פילאדלפיה.

צדוק כהן בפאריס.

שמאל צבי מרגליות בפרינץ.

דוד סימאנסון באפענאנאן.

שנת מ"ו (תרס"ו).

Taschlum Abudraham.

BERLIN 1900.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM.

(Dr. A. Berliner.)

In Commission bei J. Kauffmann

Frankfurt a. M.

Jose b. Jose's Aboda

nebst

verschiedenen anderen Pijutim

mit dem

Commentar des Abudraham

aus Handschriften herausgegeben

von

L. Ph. Prins.

Berlin.

Druck von H. Itzkowski, Gips-Str. 9.

1900.

ספר

תשלום אבדודים

הוא

סדר עבודת יום הכפורים

המוחם ליוסי בן יוסי

וגם פיוטים שונים של הפיוטנים הגדולים עם פירוש גדול המפרשים

הבינו דוד בר' יוסף בר' דוד אבדרהם

נעקם מתוך כ"י גתמסו עליהם איזה הערות

ע"י

אליעזר ליפמן בן כהר"ר רפאל פרינץ יצ"ו

מילודי האללאנה.

ברלין.

בחסות צבי הירש ב"ר יצחק איפצקאווסקי.

תר"ם.

לזכרון נשמת אבותי ז"ע

החבר רבי

הפאל בן החבר ה' אברהם פאפא פרינץ ז"ל

חוגתו מרת מעוקלה לא בת החבר רבי בנימין.

שילית.

הקדמה

הספר הזה אשר אנכי נותן לפניכם היום, קוראים נכבדים, הוא העתקה סדר עבודת ייב המיוחס לר' יוסי בן יוסי ופיושים שונים עם פירוש אבי מרשיי הפלות ישראל היה רבינו אברהם.

העתקתי הסידוש הזה מתוך כ' כתבי יד אשר אחר מהם הוא קנין כספי והאחר היה שאול בידי מאת המנוח מהר"ד דוד קויסמאן ניע וברוב טובי וחסדו נתן בידי את כתב יד היקר הזה אשר היה נמצא באוצר ספריו — לזכות בו את הרבים.

ועוד היה לפני העתק ס' מלאכת עבודת הקדש לר' משה ניגורין אשר נעתק ע"י השתדלות הרב ד"ר נאָסמער בלונדון מתוך ספר נדפס הנמצא בתוך ספרי ד"ר צונץ עיה ונקנים ע"י הסמונים על בית התלמוד בראַסמאנא. ועל המחבר ניגורין כתב הרב ח"ר"א כספרו שם הגדולים ח"ל, חיבר פירוש ס' עבודה — אבן החבור אינו כי אם הפירוש של הרב אברהם עם השנות ופסלים מן ר' משה הגיל והעתקתי משם רק איוה שונים בנראות ואצפה להוציא את כל הספר (כלי קבלת נדר) בקונטרס בסני עצמו.

ולמיני עמר ידווי החכם מהור"ר אברהם ד"ר בערלינער נרין אשר גם בידו יש כ"י מאת פירוש אברהם הגיל ונימין צדקן הוסף גם הוא השניים הנמצאים בכתב יד שלי.

וזאת לדעת אשר ראשי תיבות כ"ינ מראים על כתב יד ניגורין, בייק על כתב יד קויסמאן. אי"א על הוספות ר' אברהם ברלינער, אי"ה על הערות שלי (אמר המעתיק). ועל כל זאת הוסף עוד מדליה הרב ד"ר ר"ח ברארי הערות ותיקונים בסוף הספר נחמד למראה וטוב להשכיל.

ושלא להוציא דבר שאינו מתוקן הוספתי על הכתבי יד הנוסח עצמו סדר עבודה עם הנוסח של ס' שמעתי רביבים לר' דוד פארוו וזל וגם העתקה של הפיושים מתוך מחזורים שונים וגם מתוך כתבי יד הנמצאים באוצר ספרי הברלינאנא באקספארד. וכל יהיה הספר כמעין חתום רשומי הפסוקים בתנין ומצא מקורי הש"ס.

ליל יום הכפורים.

אנא ד' רחמיך ידאוי, שעיה, אנא העתר לעם תפלה ישאוי, אנא המצא

כי בשמך קראוי, שומע תפלה, עדיך כל בשר יבאוי.

אנא ד' אוון את אנקתי (בדומם תחנתו), בקראי בלב אוון, רפא את מנתתי,
שמעה ד' צדקי, הקשיבה רנתי.

אנא ד' גנון נא אמולך, דלתותיך (בדומם דלתך) בדפסם, הראם נא גדלך
שמע קול תחנוני, בשועי אליך.

אנא ד' הקשיבה נפש נענה, והורעים בדמעה, יקצרו ברנה, שמעה
תפלתי ד' ושועתי האזינה.

אנא ד' זכרני ופקדני, ואל נא כמפעלי (בדומם ד') תדינני, שמע ד' קולי
אקרא וחנני וענני.

אנא ה' חום נא ממעון שמך על עמך העניים, המיחלים רחמיך, כי
שמך נקרא על עורך ועל עמך, שומע תפלה עדיך כל בשר
יבואוי.

אנא ד', שעיה ענינו פנה מלשון וישע ד' (בראשית ד' ד'), לעם תפלה ישאוי
פי' לשם ית' ע"ד ונשאת תפלה בעד השארית הנמצאה (מלכים ב' י"ט ב').

העתר פי' התרצה לנו וקבל תפלתנו מלשון ויעתר לו ד' (בראשית כ"ה כ"א).
עדיך כל בשר יבאו עד יבא כל בשר להשתחות לפני (ישעיה ס"ז ב'): אוון

פי' הש האון מלשון האוינו השמים וארברה (דברים ל"ב א'). אנקתי פי' צעקתי
מלשון הנאנחים והנאנקים (יחזקאל ט' ד'). אוון ענין אבל מלשון ואנו ואבלו

מחיה (ישעיה ג' ט'). מנתי ענין דאבון או אוסם הלב מלשון חתן להם מנת
לב (איכה ג' ס"ה). גנון פי' הצל מלשון גנון והציל (ישעיה ל"א ה'). אמולך

ענין חולשה והוא כנוי לישראל שהם חלזים בגלות והוא מלשון היהודים
האומללים (נחמיה ג' ל"ד). דלתותיך בדפסם ע"ד שאומרים כאשמות דלתך

דפסנו רחום והנון והוא ענין רחיה או הכאה על הדלת מלשון מדרסקים על
הדלת (שופטים י"ב כ"ב). נענה ענין הכנעה מלשון לענות מפני (שמות י' ג').

והורעים בדמעה יקצרו ברנה הוריעה היא מעשה המצות וישאל עושים אותה
בדמעה מפני צרות הגלות ומיחלים לאל שיצאו מן הגלות ויקצרו ברנה מה שזועני
בדמעה והקצור הוא הנמול הטוב.

תוכחה.

חזום אני שלמה הקטן רובי יחודה גבוהל⁽¹⁾

שמר עלי בעדים וקנין. לשלם מחרת המנין. והיה יי לדיין: אזי בחשבי למרחוק. בכתי לבלי חקי. עת לבכות ועת לשחוק: גפלה עלי חרדה. בזכרי יום הקפדה. פחד קראני ורעדה: יען בשרירות לבכי. דאגתי במחשבי. כי איך אעלה אל אבי. הנשמה לך והגוף פעלך: שוד⁽²⁾ למי רב זדונתי. ויום יבוקש עונתי. והשב עם קונתי: ליום לא ישא פני שר. בהתנגש למוסר. הנפש עם הבשר: משפטיהם ודיניהם. עד האל אדיניהם. יבא דבר שניהם: הנפש תמדר תשובה. אין עלי חטאת כתובה. צדקה נפשה משובה: הנשמה הרפני ועובני. הלדיב תציבני. הודיעני על מה תריבני: קדושי לא אדהבני. כי במסגר הביאני. במחשכים הושיבני: סגף גוף מורחת. ומנבלה מורחת. אנכי בורחת: נלאתי מאד כלכל. כי

שומר עלי. והו שומר עונות האדם, והוא דרך משל הכל גלוי וידוע לפני השם יתי וכאלו הוא כתוב בעדים עידי מה שאמרו רבותי: יל שני מלאכי השות המליון לאדם הם מעיין בו, שנא' כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. וקנין הוא חתימת שם האדם שחוזם על שומר עונותיו ביים מותו, כמו שדרשו רז"ל (תענית י"א) במסוק ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו. לשלם מחרת (כבי"ב מחורת) המנין פי' למדעי השמר סחרי (כבי"ב מחורת) יום מנין העונות, והוא יום הדין הנודל. אוי בחושבי למרחוק. כלומר בעת שאחשוב עת קומי לדין שהוא לזמן רחוק. בכתי לבלי חוק. פי' בני שאין לו חוק, והשם הפך מנהג העולם. חרדה ענין הפחד בתנועת הגוף, כשיבא לאדם סחר פתאום, יתנועע כל גופו. והוא עיד אבל חרדה גדולה נפלה עליהם (דניאל י' ו'). הקפדה מענין כריחה מלשון קפדה בא (יחזקאל י' כיה). שרירות לבני ענין חזק הלב. ברשעתו מלשון כי בשרירות לבי אלך (דברים כ"ט מ"ח). ומדברי רז"ל שריר וקיים. כי איך אעלה, ואני מלובל בעונות. שוד למי רב זדונתי פי' למי שרב זדונתי יבא שוד. יום יבוקש עונתי, ליום לא ישא פני שר עיד אשר לא נשא פני שרים (איוב ל"ד י"ט) כי החזמה והמתבייש נופלים פניו כמו שאמר ולמה נפלו פניך (בראשית ד' ו') והמסביר פנים כאילו נשא פנים שנפלו. עם הבשר כיניו לגוף. משובה ענין מדר מלשון כי משובת פתאים תהרגם (משלי א' ל"ב). כי במסגר הביאני. אלו דברי הנפש על הגוף שהוא במסגר לה. סגף פי' לכלוך, מלשון איכבה אטמסם. (שיר ה' ג') מורחת מלשון היו עלי למורח (ישעיה א' י"ד), והשעם מפגוף הגוף אנכי בורחת, ואמר מורחת כלשון נקבה על הגוף עיד את גופת שאול ואת

(1) החכם דוקנס בספרי "עתידינו ילעני" העניק התוכחה הזאת כלי אשכנז.
(2) כדומם שלני עשור, אבל בפירוש הוא עשור.

הגוף הנובל. השאני ואוכל: הנשמה בכל חטא יתגלע. ואותי בבק קולע. לא השיב ידו מבלע: רעצני הניאני ולשחת קראני. אך עתה הלאני: בכל תאוה הוא נאמר. וממאכל ומשקה לא סר. ובסן רשעים תחסר: יגוף לשמא עצמו. יען כי הוא כשמו. נבל הוא ונבלה עמו: הנשמה יצודני פותע. והוא בתתו מלתע. והיית בעיניו כמתעתע: הן חטאו לא יספר. לכן יוכלם ויוחפו. כדי רשעתו במספר: וממני אל תפרע. ומוסר גו אל תגרע. כי כלו חנף ומרע: דבר הגוף להושע. חדל ממני והשע. זך אני בלי פשע: הן כאבן מעמסות. אני מלא בוז וקלסות. ומה יכלתי עשות: הנשמה גם אני נשכל שכול. דומה לעץ האשכול. אשר לא יעלה לכל: בלי נפש אהשב. כבית מבלי יושב. ואין עונה ואין קשב:

גופת בניו (היא י' י"ב). כלכל פי' להחזיק ולסבול מלשון לא יכללך (מלכים א' ח' כ"ז). הנובל. ענין המחשבה הרעה הצפויה בלב מלשון ואורי נובל (מלאכי א' י"ד). השיאני ואוכל. כניו לעשות העבירות, יתגלע פי' יתערב. מלשון ולמני התגלע הריב (משלי י"ז י"ד). בקף קולע. פי' משליך. מלשון בתוך קף הקלע (שיא כ"ה כ"ט). מבלע ענין השחמה מלשון (בלע י"י אויבה ב"ג). רעצני ענין שבוך. מלשון תרעץ אויב (שמות ס"ז ו'). הניאני גם כן ענין שבוך מלשון ולמה תניאון (במדבר ל"ב ו'). הלאני ענין יגיעת המחשבות בעיניי שיריזן האדם בהם מלשון ומה הלאתיך (מיכה ו' ג'). ואתה עוף יונע (דברים כ"ה ה') ומתרגם משלתי ולא. נאמר ענין תפיסה והשעם שהוא יקשר וילכד בהאות העולם הזה ובסן רשעים תחסר אינו דומה בעיניו שיהא שובע לעולם. יגוף ינאף מתרגם לא התאף (שמות כ' י"ד) לא תגוף. יען כי הוא כשמו, כלומר גוף שמו ותאב לגוף לשון גופל על לשון מתואר לגוף לשון גיוף שהוא שמו. ויפה כיון המשורר פותע מלשון ואם כפתע בלא איבה (במדבר ל"ה כ"ב). והוא בתתו מלתע והיית בעיניו כמתעתע כלומר כמגשך כמלתעותיו מלשון מלתעות כפרים (תהלים נ"ח ו') והשעם כשעושה העבירות הוא בעיניו כמשחק עיד כמתלהלה יהיה זקם חצים ומות (משלי כ"ז י"ח). ויוחפו ענין ביישות מלשון ופניהם אל יחפרו (תהלים ל"ד ו'). וממני אל תפרע כי הגוף גורם עשית העבירות ולכן נמוסר גוף אל תגרע. עיד הנה דברי הנפש מצדקת את עצמה ועתה מתחיל הגוף להצדיק את עצמו. והשע פי' סתום ענין ממני או הוא כמו הרמה ממני עיד השע ממני ואכליה (תהלים ל"ט י"ג). כאבן מעמסות ענין משא עיד אבן מעמסה (זכריה י"ב ג'). וקלסות ענין לענ מלשון וקלסה לכל הארצות (יחזקאל כ"ב ד'). גם אני נשכל שכול פי' כשאני שכול מתגשפ אני דומה לעץ האשכול הוא עץ הגפן אשר לא יעלה לכל ואפילו לעשות ממנו יחד לתלות עליה כלי לא יעלה ממני שהוא עין רך ורפה מכל העצים וזה שאמר הכתוב בן אדם מה יהיה עץ הגפן מכל עץ הגומורה (יחזקאל ס"ז ב') אם יקחו ממנו יחד לתלות עליה כל כלי (יחזקאל ס"ז ג') וכתב אחר כך היעלה למלאכה. ואמיש מושאל מן אמש אומר אלי (בראשית

(1) כבישם לא השיב ידו מבלע (איכה ב' ח').

יען אשכים ואמיש. משלך כמו חלמיש. ממקומו לא ימיש: ראה הפקודה כלה. על נפש ומעללה. שלמו לה מפעלה: ושאי נפשי מריך. ואכלי את פריך. ושלמי את נשך: לכל רע לא צמאתי. אבל אני כך נדמית. איך תאמרי לא נטמאתי: הנשמה מחשבונתך הבינו. וידיך הבינו. ונתנו מה כי חלנו: אמלים אשר רגשו. ועדך פגשו. אחד כאחד יגשו: לב דורש ומעבדיו. יחבר שניהם עדי. ובערו שניהם יחדו: קלקול עונם יוסר. ולא יכבד האוסר. בשגם הוא כשר: יודך שרירות יחמד. אם לא כיש). חלמיש כמו חלמיש צור (דברים ל"ב י"ג). ימיש מלשון לא ימיש עמוד הענן (שמות י"ג כ"ב) ענין הסרה והטעם שאינו זו מן המקום שמניחו אותו כך הוא הנוף בלא נפש. הפקודה פי פקודת העונות מלשון באו ימי הפקודה (הושע פ' ז') וכן פקד עון אבות (שמות כ' ה'). פריך הוא פרי העונות שינשה. נשך הם חובות העונות שנשה בזה העולם. נדמית מלשון בצלמנו כדמותנו (בראשית א' כ"א) או נדמית מלשון כיתה מלשון אוי לי כי נדמית (ישעיה ו' ה'). מחשבונתך הבינו פי הבינו להבחין בין הרע והטוב ואעפ"כ דבקו ברע, וידיך הבינו פי עשיית העבירות. ונתנו מה כי חלנו, תרועמות והטעם מה אני חשוב כי חתרעם עלי ותאמר שאני סבכתי עשיית העבירות. עד הנה דברי הנוף.

ועתה אמר המשורר אמלים אשר רגשו פי הנפש והנוף האומללה אשר החתכו יחד לא הגיעו לפשרה וכל אחד מצדיק את עצמו. רגשו מלשון מרגשת מפלי און (תהלים ס"ד ג') לצדק לא פגשו היסך חסד ואמת נפישו צדק ושלוש נשקו (תהלים פ"ה י"ג). אחד באחד יגשו כלומר האחד משנים בא להצדיק אותו כפי עצמו ולא יצדקו דבריהם ולא יצאו דינם לאמתו, אבל הברוא שהוא לב דורש ומעבדיו, דורש לכבות כלומר שהוא חוקר לב ויודע מעשיו יחברי שניהם עדי ובערו שניהם יחדו ודן שניהם כמו שאמרו בפרק הלך (דף צ"א) איל אנשינום לרבי נוף ונשמה יכולין לפסור עצמן מן הדון נוף אומר נשמה חטאת שמיים שפירשה ממני הרני כאכן מושל בקבר ונשמה אומרת נוף המא שמיים שפירשתי ממני הרני כצפור מורחה א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך ב"ז שהיה לו פדום נאה וזהו בו כבורות נאות והיושב בו ב' שומרים א' סומא וא' חר א"ל חר לסומא כבורות נאות אני רואה בפרדם בא והרכיבני על גבך ונביאם ונאכל רכב חר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל הפרדם כבורות נאות היכן הם א"ל חר כלום יש לי רגלים א"ל סומא כלום יש לי עינים הרכיב חר על גבי סומא ודן אותם כאחר שנא יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו (תהלים ג' ד') יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זו הנוף. ומעבדי פי ומעשיו מלשון כינו מעביהים (איוב ל"ב כ"ה) ומתרגם מעשה עבדא. עיו פי אליו מלשון עדיך כל כשר יבואו (תהלים ס"ה ג') ועתה הוא מבקש רחמים על שניהם ואומר קלקול עונם יוסר קלקול ענין השחחה מלשון חויל וכל המקלקלין פסודין. בשגם הוא כשר כלומר הנוף הוא כמו הבהמות ואע"פ שיש בו

כמפעלו תמוד. יי מי יעמד: חשוך זעם אמתך. ואל תיסר בתמתך. וינפש בן אמתך: קרב נא להריותני. ויום לריב תקחני. אל באפך תוכיחני:

פזמון לר' יהודה הלוי.

משתתחיים להדרת קדש הר אריאל. ולפנת יקרת. מוסד ההראל. התקדשו למחרת וחלו נא פני אל. הכון לקראת אלהיך ישראל: הבו עוז באיים וכבדו באורים. וממשפחות הגוים הבדלו בחרורים. והייתם נקיים ביום הכפורים מכל חטא פדוים. מעון שמורים. זה ליל שמורים. לכל בני ישראל: וקרעו הלבבות. והשפילו גבהם. רוח היים עליונה הנה גם הוא כשרי) ונמשך אחד הבהמות (ואע"פ שהרוח אל תאוחזי). יחיר לשון עקש המתמיד על השקך מלשון זו יחיר (משלי כ"א כ"ד) ויש מפרשים שהוא מלשון חויל יודא והוא כנוי לגוף. אם כמפעלו תמור ע"ד ומרתי פעלתם ראשנה אל חיקם (ישעיה ס"ה ז') ואח"כ אומר על הנפש חשוך זעם אמתך וינפש בן אמתך ופי' חשוך ענין מניעה מלשון גם מודים חשוך עבדך (תהלים י"ג ד') ועתה הוא מבקש רחמים על עצמו ואומר קרב נא להריותני ע"ד קרבה אל נפשי נאלה (תהלים ס"ה י"ג) ויום לריב תקחני ע"ד נצב לריב ד' (ישעיה ג' י"ג).

משתתחיים¹) להדרת הסצא בזה הפזמון בראש הבתים יתודה והי' הוא כהלוק אוהיית א"ת כיש² י"ז במ' משתחיים³.)

משתתחיים להדרת קדש פי ישראל שהם משתתחיים להדרת קדש שהוא בית המקדש הנקרא פנת יקרת מוסד ההראל. התקדשו למחרת, שהוא יום הכפורים. וחלו נא פני אל, לשון חתנה ובקשה מלשון יחול משה (שמות ל"ב י"א). הכון לקראת אלקיך ישראל הכון לקראתו בתשובה ובמעשים טובים. הבו עוז באיים, פירוש השמיעו עוז אלקים באיי הים הרחוקים. וכבדו באורים, פי בעמקים והוא על דרך כאורים כבדו ד' באיי הים שם ד' אלקי ישראל (ישעיה כ"ד ט"ו) ואפשר שרמו המשורר באמרו באורים למה שדרשו חויל באורים בנרות מלשון אשר אור לו בציון (ישעיה ה' ט') ולכן מוליקין נרות בבתי כנסיות בבתי מדרשות ביום הכפורים. וממשפחות הגוים הכדלו בחרורים, הכי בשוא והוא כנוי להם לישראל שכתר בהם ד'. וקרעו הלבבות, על דרך קיעו לכבם ואל כנורים (ואל ג' י"ג). לנגנם, פי לאור זכות אבות. ערבות, הם השמים שנאמר סלו לרוכב בערבות

¹ ונמשך — תאוחזי בן הוא כביש וכבי' בוי"ק הנסח: והבשר מושך הרוח אל תאוחזי. ² א"ת משתחיים להדרת קדש, מחכויו הוא רי"ה ובראשי החרוזים: סודרה. ענין כספרי לטיעריאסורג. דף 414; מחורר חלמסאן לערבות ויהי"כ (דפוס ליוונת קב"ה ע"א); מחורר אלגרי ג"כ לערבות ויהי"כ (דפוס ליוונת קב"ה); סדר הר עשרים ח"ב דף ל"ה. והנה כפי"ע מחחיל הבית הראשון במלת ישחחוו (במקום משתחיים) והבית השני במלת הבו (תחת ח"ה) כשנאמר נסחחוחו). ויש לעיין אם הוא הנסחח חתקום או אם תקון סופרים שם כן ותקנתו רק לפען סנאז את שם המחבר (ותורה) בראשי הבתים; ועיין משי"כ לאנדנסוס כספרי עמודי העבודה דף 76 פי 108. — * ד"ק הי"צ ויש י"ע ח"ס פי"ג י"ב.

ושאו זכות אבות. והתהלכו לנגדם. וקראו מול ערבות. בקול כיס יגדם. לגבור בקרבות. לא גם ולא נדהם. אלהי אברהם יצחק וישראל: דלתי קבלה. פתח אל שואליהם. ורפואות תעלה. העלה למחליהם. ופני חן וחמלה. האירה להם. ובספר מחילה כתוב מחליהם. ופתחת עליהם. שמות בני ישראל: המצא לישע עורך הנשבה. ואל מנחתו תשע אם מעט ואם הרבה. ואם הרבה רשע. פדות עמך תרבה. ולשבי פשע. גלה אור נחבה. ואל כאפך תכבה. את נר ישראל:

סדר קדושה לר"י הלוי ז"ל על סדר אי"ב עד מ"ו.

ובכן נקדישך מלך.

ליושב תהלות לרובכ ערבות קדוש וברוך:

- אפורי שש לאל שונא שש אומרים קדוש
- אצילי ארץ לבורא קצות הארץ אומרים ברוך
- בהוקים כאש ליוצרים מאש אומרים קדוש
- בחונים כאש ובמים מיוחדים פעמים אומרים קדוש וברוך

ליושב תהלות וכו'.

(תהלים סח ה') ונקראו ערבות על שם רוב יקום וגדולתם. מתרגם ואת בני התעורבות בני דברבא (מלכים ב' י"ד י"ד). ינחם לשון צעקה ושואנה מלשון נהמת ים (ישעיהו ה' ל'). לגבור בקרבות, פי' במלחמות מלשון וסניך הולכים בקרב (שמואל ב' י"ז י"א) ומתרגמין מלחמה קרבא על דרך ד' גבור מלחמה (תהלים כ"ד ח'). לא גם, ע"ד הנה לא ינום ולא יישן (תהלים קכ"א ד'). ולא נדהם, פי' ולא נבהל מפני אדם מלשון למה הזוי כאיש נדהם (ירמיהו י"ד ט'). דלתי קבלה, פי' קבלת התמלה, תעלה, פי' רפואה. למחליהם, פי' לחליהם מלשון רוח איש יכלכל מחלהו (משלי י"ח י"ד) והוא חזר לשואליהם שוכר. מחליהם, פי' מחלי המליחה. ופתחת עליהם, ענין חנינה והחזיקה מלשון פתוחי חותם (שמות כ"ח י"א). עורך, ענין מערכת הצאן מלשון וישת לו ערדים (בראשית ל' ט') והוא כנוי לישראל שני בהם ואתן צאני צאן מרעיתי (יחזקאל ל"ד ל"א). ומנחתו תשע מלשון וישע ה' אל הכל ואל מנחתו (בראשית ר"ד). פדות עמך תרבה, על דרך והרבה עמו פדות (תהלים ק' ל"ו). ולשבי פשע גלה אור נחבה, הוא אור הגאולה שנאמר על אותו זמן והיה אור הלכנה כאור החמה (ישעיהו ל' כ') והוא על דרך ובה ונאל ולשבי פשע ביעקב.

אפורי שש, אלו המלאכים שהם חנונים בשש נכסם שני שש נכסם לאחד (ישעיהו ו' ב) לאל שונא שש, שני שש הנה שונא ה' (משלי ו' ט'). אצילי ארץ, אלו ישראל שני אל אצילי בני ישראל (שמות כ"ד י"א). בהוקים כאש, אלו המלאכים והוא ענין גנה (שמואל ב' כ"ג) מתרגם מנה נגרו מזוי יקריה מבריקין שמי שמיא. ליוצרים מאש, שהבורא יוצרם מאש שני משרתיו אש להם (תהלים ק"ד). בחונים כאש ובמים אלו ישראל שני כאנו כאש ובמים (שם ס"ב). מיוחדים פעמים, שאומרים קריאת שמע ב'

גלגלי מהרה מהללים בקול זמרה אומרים קדוש גאולים כלי כסף ביחוד ובכוסף אומרים ברוך דהורים ברנע ושבים בפגע אומרים קדוש דורשי דתו מעידים כי אין זולתו אומרים קדוש וברוך ליושב תהלות וכו'.

המון ארזלים לנאדר כאלים אומרים קדוש הודך משננים בני האיתנים אומרים ברוך ולשמך מפארים חדשים לבקרים אומרים קדוש וכורעים ובורכים ישראל בני מלכים אומרים קדוש וברוך ליושב תהלות וכו'.

זיום כעין קלל פני מלך מהולל אומרים קדוש זרע נברים לאדיר אדירים אומרים ברוך חוצבי נחלים חילים חילים אומרים קדוש הפושים מכלל קרואים נחלת הכל אומרים קדוש וברוך ליושב תהלות וכו'.

פעמים ביים. גלגלי מהרה מהללים, ע"ד השמים מספרים כבוד אל (שם י"ט ב). גאולים כלי כסף אלו ישראל שני הנם נמכרתם ולא בכסף תנאלו (ישעיהו נ"ב ב). וכוסף, פי' בתאות ובהשק והוא מלשון נכספה וגם ללחה נפש (תהלים ס"ג). דהורים ברנע, אלו המלאכים שהולכים כל העולם ברנע א'. דהורים מלשון וסם הוה (נחום ג' ב) כי דריסת הסוס כנח הליכתו תקרא דהיה. ושבים בפגע, מלשון ויפגעו בו מלאכי אלקים (בראשית ל"ב ב) והפעם נשאה שבים לכל צד שירצו הוא צד כאדם הפוגע בחביו כי יש להם ד' פנים ואינם צריכים להסוב פניהם לכל צד שני לא יסבו בלכתן (יחזקאל א' ט'). דורשי דתו, אלו ישראל שני דורשים לכל הפסחים (תהלים ק"א ב). משננים ענין הרבוו התמיד מלשון ושננתם (דברים ו' ז'). בני האיתנים, ענין חזק והוא כנוי לישראל שהם בני האבות שנקראו איתנים שני בירח האיתנים (מלכים א' ח' ב) ודרשו חזק ירה שנגלדו בו איתני עולם. ולשמך מפארים, אלו המלאכים. חדשים לבקרים, שיוצרי ככל יום ואומרים שרה ומתכסלים כדאיתא בחגיגה פרק אין דורשין (דף י"ד). וכורעין ובורכים, ע"ד כואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ד' עושניו (תהלים צ"ו) והבטיעה היא כריעת הראש עם קצת הנוף כמו שאנו כורעים בברכות והבטיעה היא כריעת הברכים בארץ כמו ויברע על ברניו (מלכים ב' א' ג'). בני מלכים, ע"ד מה שאו"ל כל ישראל בני מלכים. זיום כעין קלל, אלו המלאכים שנגתם כמראה הדבר הממושג שני ונוצצים כעין נחשת קלל (יחזקאל א' ז'). ורע נברים, אלו ישראל שבוחר בהם השם שני ויבחר בהם (דברים ו' ז) והוא מלשון עם נבר תחבר (שמואל ב' כ"ג). חוצבי נחלים, אלו המלאכים והוא מלשון פסילה מלשון ולחוצבי האבן (מלכים ב' י"ב ג'). הפושים מכלל, אלו ישראל שנגאלו מכלה גליות ושעבודים, ככל היא שלשלת שני

שבולים בנהר דמותם כזהר אומרים קדוש
 טבעים כבוד כרת פליטת השארית אומרים ברוך
 יקרים מעופפים כהוד והנה מצפצפים אומרים קדוש
 יודדה מאומות בחרה מעלמות אומרים קדוש וברוך
 ליושב תהלות וכו'.

כבדו רומה לרובכ שמומה אומרים קדוש
 כוללי תהלות לגורא עלילות אומרים ברוך
 לגורא עליהם מערביצים במנעניהם אומרים קדוש
 להוקים בנשמת מקדישים בארשת אומרים קדוש וברוך
 ליושב תהלות לרובכ ערבות קדוש וברוך.

חוס יודדה הלוי כו שמואל המודה לאוזניו המתודה על עוניו ביום הכפורים⁽¹⁾
 ד' צבאות שם כבוד מלכותך ד' אחד שם אלהותך
 המון מלכותך לא יספר ולא ידבר ואל אלהותך שני לא יחבר

ענו כבכל הנלו (תהלים קה יח). יקראים נחלת חבל שני יעקב חבל נחלתו (דברים
 לב ב). שבולים בנהר, אלו המלאכים שהם טובלים בנהר דיגור שני נהר דיגור
 נהר נפק מן קדמוני (דניאל ו'). דמותם כהר לשון ננה מלשון כוהר הדקיע
 (דניאל יב ג). טבעו כבוד כרת, אלו ישראל שהם מעונים ומלובלים בגלות עיד
 טבעתי כיון מצולה (תהלים סט ג) ואין מעמד. כרת, לשון חפירה מלשון כי יכרה
 איש בור (שמות כא לג). פליטת השארית, עיד בעד הפליטה הנשארת (ד"ה ב ל').
 יקרים מעופפים, עיד ויעף אל אחד מן השרפים (ישעי' ח יט). יודדה מאומות
 דבור וצאצוף הפה מלשון המצפצפים והמתנים (ישעי' ח יט). יודדה מאומות
 בחורה מעלמות, אלו ישראל שני ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין
 מספר אחת היא ונתתי תמתי (שיר השירים ו ח). כבדו רומה ענין עצם ונרולה
 מלשון הן אל כבדו (איוב לו ה). לרובכ שמומה, וישנו שבחוב בהן לשונן שמומה
 והראשון נכון שהוא עיד הפסוק רובכ שמים בעורך (דברים לג כג). כוללי תהלות,
 אלו ישראל שיון מקבצין כל תהלות שבועלים לאומים לשם והוא מלשון כללו
 יפך (חזקאל כו ב). לגורא עלילות, עיד גורא עלילה על בני אדם (תהלים
 סו ה) והטעם גורא מעשה על בני אדם לעשות בהם כרצונו עד שיראוהו. לגורא
 עליהם, פי' לבווא שהוא גורא עליהן מלאכים עיד וגורא על כל סביבו (תהלים
 פמח). להוקים בנשמת, הוא הפוך והוא כמו קהלים מלשון להקת נביאים (שמואל
 א, יט ב) והוא כנוי לישראל שהם נקהלים ונגשים להודות לשם עיד במקללות
 ברכו אלקים (תהלים סח כו). בארשת, פי' בדבור שפתים מלשון ואישת שפתי
 (תהלים כא ג).

(1) הפסוק הזה נמצא ג"כ במחזור אויגנין לשחית של יום כ' של ר"ה.

וכמה פנים לפנים הנוראים וכמה אחרים לאחוריים הנראים
 הנלי מרכבה הקמת לעד ולאות כי הדבר מאת ד' צבאות
 הכל עבדיך משרתי פניך גבורי כח עושי רצונך
 הם הנעלמים מעיני בראיך והם הנראים לעיני נביאיך
 להם יקראו רחוקים וקרובים ובאין הליכה רצים ושבים
 והליכותם הליכות אלי מלכי בקדש ד' כס סיני בקדש
 ידברו ואכן ברשיונך ויעשו ואולם ברצונך
 בזאת יאמרו שומעי מליהם כי פיך המדבר אליהם
 ראש הממשלה הראשונה וחיייליהם וכל צבא השמים נשאי כליהם
 שכן אור עולם עליהם והיו שלום באהליהם
 מעין החכמה מאתם יוצא ומקור מים חיים מאתם ימצא
 ואין חשך אתם ואין צלמות ואין חסרון כל ואין מות
 אשרי איש אשר בהם יתערב להקדיש בקדושתם כקר וערב
 לקרוא כקוד לקראת מערכיו ברכו ד' כל מלאכיו

ד' עמנם (דברים ה ד). וכמה אחרים לאחוריים הנראים, פי' וכמה אחרים
 יש לאחוריים שנאי בהם וראית את אחורי (שמות לג כג). הנלי מרכבה — ד'
 צבאות, על הנהיאה הוא מדבר כמו שכאר רבי סעדי"ל על כל נביא צירך אות
 כמה שיתאמת לו כי הדבור שהוא שומע הוא מאת ד' והוא שיראה אור גדול מניע
 אליו ויראה אותו עם התהלת הדבור ויפסיק עם השלמתו והוא כבוד ד' והוא הנקרא
 מרכבה. הם הנעלמים מעיני בראיך, פי' המלאכים נעלמים מעיני אנשי העולם ונראים
 לעיני הנביאים. להם יקראו רחוקים וקרובים פי' אנשי העולם קוראים למלאכים רחוקים
 לפי שאינם נראים להם והנביאים קראו להם קרובים לפי שקרובים להם ובאין הליכה רצים
 ושבים אלא שהם מעופפים שני ויעף אלי אחד מן השרפים (ישעי' ו י). והליכותם
 הליכות אלי מלכי בקדש ד' כס סיני בקדש, פי' שלוחתם ומהלכם אינו לעצמם אלא
 הליכות אלי מלכי בקדש כל מצות השם היא נשלמת ונמרת כס במלאכים כמו
 שהיתה כסני שני שם מלכי צבאות יודוהו ויהוה ונתו בית החלק שלל (תהלים
 סח יג). ברשיונך, פי' ברשותך מלשון רשיון כורש מלך פוס עליהם (עזרא ג).
 בזאת יאמרו שומעי מליהם, פי' כיון שאינם עושים דבר אלא ברשותך ורצונך
 יאמרו השומעים כי פיך המדבר אליהם: ראש הממשלה הראשונה, עתה הוא
 מוכרני ממשלוח שהם מדברות בני עלמות הממשלה הא מדברת בעולם העליון
 והוא עולם המלאכים ולכן מסיים ברכו ד' כל מלאכיו הממשלה הב' מדברת
 בעולם החיכוך והוא עולם הגלגלים והכוכבים ולכן מסיים ברכו ד' כל צבאיו
 והממשלה הני מדברת בעולם השפל והוא עולם המעשים ולכן מסיים ברכו ד'
 כל מעשי. יהיה שלום באהליהם, על דרך עושה שלום במדומיו (איוב כה ב). ואין
 צלמות, מלה מרכבת צל המות והוא ענין השך ואפילה. יתערב, לשון חבור מלשון
 ובשמחתו לא יתערב ור (משלי יד'). מערכיו, לשון סודר והטעם שיושבים לפניו
 מסודרים כדרך שיושבים לפני המלכים. מערכיו, מלשון נרות המערכת (שמות לט ל).

הממשלה השנית צבא השמים וחיות הקדש גבות מלאי עינים מימינים ומשמאלים רצים ושבים ברום עולם נצבים והאופנים ינשאו לעומתם ולהשתחות אל שכינתך ממתם הגלי רבבות חילים חילים כלם תחכמונים ורבי פעלים העולים אהריות שמש וירח איש איש ממקומו שואף זורח להם ותתברו כל כוכבי אור הנתונים לממשלות רבות ולמאור אליהם ילוי שמי השמים והמים אשר מעל השמים דורשים לעבוד עבודת מלכותו איש איש ממלאכתו ואין למו מכשול ומוקש ואין בהם נפתל ועקש נותנים רשות זה לזה ומקבלים רשות זה מזה יחד ירננו ישאו קולם בשם ד' אל עולם ולחם קרא משורר במקראיו ברכו ד' כל צבאיו

הממשלה השלישית וחיליה האריץ וכל אשר עליה מִפְרָשֵׁי רוּחַ וְאֵשׁ וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם וְהַיּוֹמִים וְכֹל אֲשֶׁר בְּהֶם תּוֹצְאוֹת אֵשׁ וּבְרֵד וּשְׁלֵג מְאֻזְצָרוּ וְרוּחַ עֶסְרֵה עֲשִׂיהָ דְבִירָו וּפְלִגֵי מַיִם בְּאִמְרָתוֹ הִתְפַּלְּגוּ וְעַנְפֵי לְבָנוֹן בְּתַחֲבָתוֹ הִשְׁתַּרְגּוּ

הממשלה השנית נבחר מלאות עינים, שני נבחרים מלאות עינים סיבב לארבעתן (יחזקאל א יח). מנמתם, פי נחם פניהם מלשון מנמת פניה קרימה (תבוק א ט). הגלי רבבות בניו לגללים כלם החכמונים ורבי פעלים, כמו שביא' הירמיהו זל כס' מדע (הלכות יסודי חוריה פרק ג' הלכה ט') והל כל הכוכבים והגללים כלם בעלי נפש ודעה והשכל הם והם חיים ועומדים ומכירים את מי שאמר והי' העולם כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרים וכשם שמכירים את הקביה כך מכירים את עצמם ומכירים את המלאכים של מעלה מהם ודעת הכוכבים והגללים מעושה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני אדם עכ"ד. שואף, ענין ההנפה והצפוי מלשון אל תשאף הלילה (איוב לו ב) והטעם שביא מהם מכיש ומצפה לחזור למקומו. ילוי, ענין הכור והבוק מלשון נלוו גוים רבים אל ד' (זכרי ב ט).

הממשלה השלישית, זכר כאן ד' יסודות האריץ והרוח והאש והמים. מפרשי (איוב לו כט). תוצאות אש, פי תולדות אש כי בתחלה זכר הדי' יסודות שהם האבות ועתה מדבר בתולדותיהם. ופלגי מים באמרתו התפלגו, פי נבדלו ונתלקו מפלי מים באמרתו כמו נפלגה הארץ (בראשית י בח). וענפי לבנון הוא יער בארץ התפלגו, מלשון כי ביטאו נפלגה הארץ (בראשית י בח). וענפי לבנון הוא יער בארץ ישראל שיש בו אילנות הרבה שנאמר ארזי לבנון אשר נטע (תהלים קד טו). השחרנו, פי נכשנו הענפים לכל צד מלשון ישחרנו עלו על צוארי (איכה א ד').

דשא לזרוע ועין לנמוע ועשב השדה לבהמה לשבוע השריץ דגי הים ותניניהם ותמונות צפרי כנף למיניהם ערך השלחן ותוצא האריץ בהמה ורמש וחיתו האריץ. לחת הכל ביד אדם פקודך תמשלהו במעשי ידך עקב תוציא מחלציו מלכים ממלכת כהנים ומתנה מלאכים ולהורות לשם קדשך בראתם ולהשתבחה בתהלתך קראתם נקדשת בתוכם ונכבדת ומפי עוללים ויונקים עוז יסדת יתגדל על כל שם מלכותך בפי עושי מלאכתך ושלוח מלאכותי ובכך זמר נעים זמירות לעושי ברכו ד' כל מעשיו ברכו ד' בכל מקומות ממשלתו אין קדוש כדי כי אין בלתו ישרון אשר יקר מוזלל הוציאו וימשוהו מים ביד משה נביאו ויורד כבודו למקדש הדומו ועל משה נביאו מעני מרומו משך נבואה משך ליודעיו ורוח נדיבה שפך על שומעיו הדריכים בסדר עבודתו הנכונה לדמותם לממשלה הראשונה

השריץ, ענין ההולדה עם הרבני מלשון ישרנו המים שריץ (בראשית א ב) ודעת החנונים שהוא כעין תנועה שחיתים ריחשא והשריצים מתנועעים על הארץ. ערך השלחן דרך משל לפי שעליו אוכלים הם בני אדם. עקב הוציא פי שכר שהי' לך להוציא מחלצך מלכים ואנשים נכבדים נתת הכל בידו. מחלציו, הם המתנים עדי ומלכים מחלצין יצאו (שם לה יא). ממלכת כהנים עיד ואתם תהיו לי ממלכת כהנים (שמות יט). ומתנה מלאכים, הם הנביאים לפי שהם שלוחי השם עיד יהיו מלכים במלאכי האלקים (דברי הימים ב' לו טו). ומפי עוללים ויונקים עוז יסדת, פי ר' משה הכהן בן ניקמליא ז"ל מפי עוללים אשר לא ידברו בפיהם הם עצמם ויורו על רוב חסדך כי תכלכלם והרבה בנוסם בארץ וברכת. עושי מלאכתך, הם החסידים העוסקים במצוות ד' ושלוח מלאכותיך אלו הנביאים עיד ויאמר חגי מלאך ד' במלאכות ד' לעם (חגי א יג) ענין מלאכותיך לשון שליחות. יתגדל על כל שם מלכותך פי שם מלכותך יתגדל על כל שם עיד כי על כל יתגדל (דניאל יא יז). נעים זמירות, זה דוד שני בו נועים זמירות ישראל (שמואל ב' כג א).

ברכו ד' ישרון אשר יקר מוזלל הוציאו, פי ישראל אשר הם יקרים הוציאים ד' מבין אנשים פחוטים שהיו המצרים והוא על דרך ואם תוציא יקר מוזלל כפי חד"י (ירמי' מו יט). וימשוהו, ענין המשכה וההוצאה מלשון ימשינו ממים רבים (תהלים יח ז). ויורד כבודו, עיד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה ח). הומו מלשון הווארץ הדום גליו (ישעי' מו א) והוא שרופף הכסא. ויעל משה נביאו, זה משה רבינו. משך נבואה משך ליודעיו, עיד משוך חסדך ליודעך (תהלים לו יא) ורוח נדיבה היא רוח הקדש עיד ורוח נדיבה תסמני (תהלים נא יד). לדמותם לממשלה הראשונה, שהיא ממשלת המלאכים שוכר למעלה. פניו מכפיים מלשון אפורה פני (בראשית לב כב) ותרנום אנהני לרוניו, ומתכפרים,

אלקי דרשתך ירא ווע
 דלו עיני בעיני וגוע
 אלקי היום פניך שחרתי
 היותי חוסה בצלך כחרתי
 אלקי ואל תחקרו אותי ואל תנסה וכמי דמעני פשעי המסה
 ולקול שועי הקשיבה ועשה
 אלקי זלעפתי עת דרשתך
 זעתי ונעתי עת כי שחרתיך
 אלקי זחלתי וחלתי יום זכרתך
 זאת זכרה לי אלקי
 אלקי חמלת על אום נאנחת
 חקות יום כופר למהר נאלחת
 חלצת נפשי
 ותעל משחת חיי אלקי
 אלקי מסכת עם זו להבידלו
 מהר וצרה יום זה להנהילו
 אלקי מוכך להודות לא דומתתי
 ולא ידם די אלקי
 אלקי יגורתי מרוב זדונתי
 יגון נוספתי על יגונתי
 ימאס די אלקי
 אלקי ישוב ירחם יכבוש עונותי
 אלקי כפר עון ירמני
 כלא אל תעש פן תמעטני
 אלקי כבואך עמי למשפט שפמני
 כצדקתך די אלקי
 אלקי לשמך פניי פדני
 להלבין כחם עקב יגודתי
 אלקי לב מהור ברא לי אלקים
 למדיני לעשות רצונך כי אהה אלקי

חניכה עפר מלשון לבש בשורי רמה וגוש עפר (איוב ו ה). היעריך פירשנוהו (עז 11)
 ווע, עיני פחד מלשון והי רק זועה (ישעי' כח יט). דלו עיני, לשון הרמה עיד
 דלו עיני למרום (ישעיה לח יד). וגוע, עיני מיחה מלשון עני אני וגוע (תהלים
 פח טו) וכן יוגוע וימת (בראשית כה ח). שחרתי פירשנוהו. הדיצתי פעם, פי'
 רגל מלשון סעמי הכן כאמרתך (תהלים קי"ט קל"ג). הסתופ, פי' לשבת בסף
 שער בית אלקי. המסה פי' מהה מלשון ערשי אמסה (תהלים ו ז). ולעפתי עיני
 רערה ובעתה מלשון זלעפה אהותני (תהלים קי"ט נ"ג). זעתי כמו ווע שפירשנו
 ונענתי מלשון נע ונד (בראשית ד יב). זחלתי עיני פחד מלשון זחלתי ואירא
 (איוב לב ו). זחלתי, עיני כאב מלשון הכית אותם ולא חלו (ירמ' ה ג). על
 אום נאנחת, זו כנסת ישראל שהיא נאנחת בנולה עיד שמענו כי נאנחה אני
 (איכה א כא). ואום, הוא כמו אמה. חקות יום כופר, פי' חקת יום כופר שהיא
 יום הכפרים. לשחר נאלחת פי' למהר החמאת שהיא מלכלת את האדם
 מלשון אף כי נתעב ונאלח (איוב מ טו). מסכת, מלי רי"ל מסכסי מלכות והוא
 לשון תרגום דגל מסכ, מהר וצרה עיני אורה והוא דרך משל על הלבנות העיונות והוא
 מלשון צרה העשה לחיבה (בראשית ו טו). מוכך להודות לא דומתתי, מלספר
 מוכך על כן לא ידם די אלקי (תהלים ל יג) מלעשות עמנו טובה. עון ירמני
 פי' העון אשר הסירני מדרך הישרה והוא מלשון כי ירש הדרך לנדי (במדב
 כג לב). פניי, עיני פריין כמו פניי והצילני (תהלים קמ"א). להלבין כחם, פי'
 להלבין רושם העון והוא מלשון נכחם עונך (ירמ' ב כב). עקב יגודתי על דרך

כמו כן מלאכי השרת מקדישים תודות קדושה מקדיבים ומגשים
 פניו מכפרים ומתכפרים ותהלות ד' מספרים
 ומתעטפים כשרפים ואראלים ומשלים לתרשישים וחשמלמי.
 רעים אצים ומתקבצים וללכת עמך מתאמצים
 יראה לובשים ומתבוששים מתאושישים לעבדך ומתקוששים
 השים ולא מחשים מעריצים ומקדישים וקדושה משלשים
 לאל גערץ בסוד קדושים בכתוב וקרא זה אל זה

מוגן לר' שלמה גבירול ולה"ה

עים איב מרובע⁽¹⁾.

וארץ אשפיל ואפיל תחנתי אקוד ואשקוד בזמרת רחתי
 אעירה שחר ואזכרה נגונתי
 אלקי בקראי סעיפי נשפלו בזכרי אשמי יגוני נכפלו
 בנשאי ידי פני נפלו בושתי ונבלמתי להרים אלקי
 אלקי גדלתי בשפירי זבולך גוש עפר היעריך אליך
 גמלני חסד בכמהי עליך גם זאת זכרה לי אלקי

פי' ובהו יד' להם כפרה בשמירין הוין אפי כמעשים טובים שיעשו. ומתעטפים,
 לשון כמו ועטפו מלשון ועמקם יעטפו בר (תהלים פה יד). אצים עיני מזירות
 מלשון ויאצו הכלאים (בראשית יט טו). וללכת עמך מתאמצים, לשון חזק עיד
 ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה (רות א יח). ומתבוששים, מלשון בושתי.
 מתאושישים, פי' מתחזקים מלשון זכרו זאת והתאושו (ישעי' מז ח) ודומה לו
 לאשישי קיר חרשות (ישעי' מז ו) כי אשישים הם יסורי הקיר וחזקו. ומתקוששים,
 פי' מחפשים מעשיהם הרעים הטב מלשון התקוששו וקוששו (צפני' ב א) ודומה לו
 לקושש קש לתבן (שמות ה יב) שהוא דבר דק וצריך חפוש היטב. מעריצים,
 לשון חזק וכח והטעם שנותנין לשם העריצות והכח עיד ואת אלקי ישראל יעריצו
 (ישעי' כט כג) ונקרא השם נעריץ לפי שיערצו ויחזו בני אדם ממנו.

וארץ אשפיל חסר למיד ופעמו ולארץ אשפיל עצמי. אקוד לשון כניעה ושחיה
 מלשון ויקרו וישחחו (בראשית כג כח). ואשקוד לשון מהירות והשתדלות
 מלשון לשקוד על דלתותי (משלי ה לר). אעירה שחר, פי' אעיר אני את עצמי
 משינתי בשחר ואמר כן על שם שנתקן מאמר זה לאמרו בשחרות. בקראי סעיפי
 נשפלו, פי' אלקי בקראי אליך מחשבותי נשפלו מפני שחשבתו בהם מחשבות
 רעות. בשפירי זבולך, פי' באהל דיוחך והם השמים והוא מלשון ונמה את שפירי
 עליהם (ירמ' כג) ונקרא כן האהל הנאה והיפה מלשון אמרי שפר (בראשית
 כט כא). זבולך, מלשון יזבלי אישי (בראשית ל כ) שענינו מרוב. גוש עפר, היא

(1) החכם צונז ד"ל העתיק המנון הזה בלי אשכנז בספרו זיכרון אילע פאקיע דיעס
 כוסטעלארבעערס.

אלקי מלש סגולה מרשף מי זאת הנשקפה כשחר בנשף
 משכתיה אחריו מיד מתי אשף מקדם ד' אלקי
 אלקי נגזרתי מדכור ומלשך נודד ובודד. באהלי משך
 נמתו כי אשב בחשך נרי ד' אלקי
 אלקי סבכוני נושכים בלי לחש סברו להכחיש דתי בכחש
 ספרה לשוני ותרחש רחש סורו ממני מדעים ואצרה מצות אלקי
 אלקי עד מה יעלו רשע עיני האר ועיניו השע
 על עבדו שוא ותרפום. הושע עבדך אתה ד' אלקי
 אלקי פקדתיך בעת צר מתגבר פרשתי כף נגדך ואשבר פי ד' אלקי
 אלקי צמת זרין מתקשר צדק תאשר ועקוב תישר פי ד' אלקי
 צבאך קדיש צום כאשר צוה ד' אלקי
 אלקי קדמותי שחוח ונחמתי קדוש ביום צמתי שכרי כך שמתי
 קחת דברים קדמתי וקמתי קומה ד' הושיעני אלקי
 אלקי רדפוני ננעי לרגעי רבו פצעני על רוב בצעני
 רם אם עצמו ורבו פשעי רבות עשית אתה ד' אלקי

והוא יגוד עקב (בראשית מט יח) והוא ענין כיתה מלשון נודד אילנא (דניאל ד יא). סגולה אלו ישראל שנאמר והייתם לי סגולה מכל העמים (שמות יט ה) כושף. פי' מתגלגל שהוא נידונום או סבין האומות שהוא כמו נחל והוא מלשון רשפי רשפי אש (שיר השירים ח ז). בנשף לשון חשך מלשון בנשף בערב יום (משלי זט) מתי אשף, אלו המצויים הזוים בכוכבים והוא מלשון אשפון (דניאל ב כו). נגזרתי, ענין. כיתה וחיותך מלשון המה מידך נגזרו (תהלים פח ו). מדכור ומלשך, פי' מהדכור ומלשכות. נודד, ענין נענעו ושלול מלשון נע ונד (בראשית ד יב) ובודד, פי' יחידי מלשון בודד ישב (ויקרא יג טו). משך, שם אומת כמו כי נתי משך (תהלים קך ה) ופי' ר' יוספון גוריון שהם אנשי תושבאנא. נמתי פי' אמרתי מלשון נאם ד' (בראשית כב טו). נושכים בלי לחש, פי' נשיכה שאין לה רמזאה והוא מלשון אשר אין להם לחש (ירמ' ח יז). סברו, פי' חשבו מלשון ואני שובר כחומת ירושלים (נחמ' ב יג) ומלשון רייל סברא. בכחש, ענין שקר וכוב כלומר שחשבו האויבים להכחיש ולבטל במול נמור והטעם שמתנעו אותי מעשות מצות התורה. רחש, לשון הנעה והוצאת הדבור מלשון רחש לבי דבר טוב (תהלים מה ב) ומלשון רייל החוש מרחשון שפנותי (סנהדרין צ ע"א). יעלו רשע, לשון שמהה מלשון יעלו חסידים בכבוד (תהלים קמט ה) והטעם שהאויב הוא שמת לודעתי. השע פירשנותו (צד 8) ואשכח, ענין תקה מלשון שכרו על ד' אלקי (שם קמו ה). פערתי פי' לשון פתיחה מלשון פי פערתי ואשאפה (שם קמס קמא). צמת פי' כרות מלשון יצמיחם ד' אלקינו (שם צד כג). ורין מתקשר, פי' הזרין אשר עלי והוא יצר רע והוא מלשון ויתקשר יהוא (מ"ב ט יד). וכן קשר עליו עמוס (עמוס ז ח). צבאך, אלו ישראל שנקראו צבאות ד', קדיש צום עיד קדישו צום

אלקי שועת עמך תערב שביכם יגה וצדקתם לרוב
 שדי ישלח לרחוק ולקרוב שלום יאמר אלקי
 אלקי תאות ענינים לפניך תשא עלימו אור פניך
 תבין לבם תקשיב אזנך תענה ד' אלקי.
 מוגן לר' שלמה בן גבירול
 עים איב וכסומו חתום שלמה קסן.
 אבן כהן פנה מיוקרת איתן משכיל בחכמה נחקרת
 בידו עלתה ויעמד לפני קרת ויקרא בשם ד'
 במשובת חדק פרה כשושן נחל הובא על סמל כושין
 נאה חלצתו מאור הכבשן כי באש ד'
 דרש להורות מתי סרה וכחש דעת עליון להג ולחש
 המון הנפי לב קרא ורחש ועליו תלוי שחק ותבל
 הכל יצר והכל הוא סובל ועליו תלוי שחק ותבל
 ומודע תלכו אחרי ההבל אך דעו את ד'

(ויאל ב' טו). רדפוני ננעי לרגעי, פי' ננעי רדפו אחרי בכל רנעי. פצעני, פי' מכוח מלשון פצע חתח פצע (שמות כא כה). בצעני ענין המודה ועושק מלשון בוצע בצע (משלי א יט). תערב מלשון וערבה לר' (מלאכי ד ג) שביכם יגה, הפך ולא יגה שביב אשו (איוב יח ה) והוא מלשון שביבין די נור (דניאל ז ט).
 אבן כהן, פי' מבצר מלשון תקימו בחינוני (ישעי כג יג). פנה מיוקרת פי' זוית יקרה ונכבדת והוא עיש אבן כהן פנת יקרה (ישעי כה טו) והוא כנוי לאברהם ואפשר שרמו באמרו כהן עיש שנסה אותו השם ב' נסיונות מלשון כהן לבב (ד"ה א כט יז). איתן משכיל, יכ כנוי לאברהם שני משכיל לאיתן האזרחי (תהלים פט א). איתן רייל חזק. בחכמה נחקרת, שב אל החכמה כלומר שהיה חזק בחכמה שנחקרה ונדקה קודם שנכתבה עיד הנה זאת הקרנה כן היא (איוב ה כ). בידו עלתה, החכמה שובר. ויעמד לפני קרת, היא הקרה הנמונה על השער מלשון בצל קורתו (בראשית יט ח) והוא דרך משל שהיה עולה במקום גבוה ומכניז לעם דעת הבורא וכן נאמר בתהלות החכמה ליד שערים לפי קרת (משלי ח ג). ויקרא בשם ד', כמו שדרשו חז"ל מלמד שהקריא שמו של הקב"ה בפי כל הבריות. במשובת חדק, מלשון הסר משובתי (ישעי ה ה). והדק, הוא מין פמני הקוצים. פרה כשושן, כלומר שנתגדל בין רשעים שנמשלו לקוצים והיה צדיק ע"ד כשושנה בין החוחים (שיר השירים ב ב). נחל הובא על סמל כושין, פי' נחל הובא שהושלך לכבשן האש על שלא עבד סמל כושין והשם הצילו מהאש והיו שאומר אחיז עלה חלצתו מאור הכבשן. להג, לשון דבור מלשון ולהג הודבה (קהלת יב יב). ולחש, מלשון עלי יחלשנו (תהלים מא ח) והטעם דעת עליון היאה אותה לעולם כנגלה ונפסרת. המון הנפי לב, הם עובדי העל מלשון כלו הנף ומדע

זנה מושב וגמש מולדת
 חשת ורחשת מלה נועדת
 חמדת נחלות לפני ערכת
 מכמת זרעו ובכל ברכת
 יאב ותאב על יבשת מקור
 כרית לו בריה כל ישקור
 כאשר לא תוכל ספור כוכבי ערץ
 כן לא יסופר זרעך בארץ
 להג בשמעו ויען במרץ
 אמן נאבן בן יעשה ד'
 מרום מגיד מראשית אהרית
 משל המרץ להיות לברית
 נציבי שלשים בחר והכרית
 יורא כבוד ד'
 ניבו נתן עץ לא פורה
 סנמן בכלות המלקיש והיורה
 כי פקד ד'
 שריו אזרח כאורח מתערה
 כי פקד ד'
 (ישעי' ט' טו.) זנה מושב, שהלך מארצו ומולדתו במצות השם. זכרתי בנות, פי' נחתו בנות מלשון זכר טוב (בראשית ל' כ') והמעט סבכתי ונללתי ביוותו נר שהלך לארץ כנען שהיא ארץ ישראל והיא כנה מיוסדת שני בה ונהג אשר נמעה ימינך (החלים ט' טו.) כי בחחלה לא הודיעו הארץ שהי' לו ללכת בה אלא הארץ אשר ארץ והוה שאמר אחיב חשת ורחשת מלה נועדת, ענין ומון מלשון ונועדתו לך (שמות כה כב.) זאת נחלת עבדי ד', המדת נחלות לפני ערכת, לך ללכת שם שהיא נחלה לישראל שהם עבדי ד'. המדת נחלות לפני ערכת, פי' ארץ כנען שהיא מבחר הארצות שני בה ואתן לך ארץ חמדה (ירמי' ג' יט) סדרת אותה לפני שנאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת (בראשית יב ז') מספרי ממלכות, פי' נבדו ממלכות שונות הן מלכים והוא מלשון פקדו עלי מספר (ירמי' נא כז) לזבולו הדרכת לשון דישה כלומר כיווך בנה, סכמת פירשנותו, וכל ברכתו עדי וי' בוך את אברהם ככל (בראשית כ"ד א.) יאב ותאב על יבשות מקור, פי' נתאות לחוליד בנים לפי שהי' יבש מקורו יאב מלשון הנה האבתי לפקדיך (תהלים קס"ט) והוא כמו תאב, זים אות לדרוש ולחקור אסירי' לו זרע פי' בקש אות מהשם לדרוש ולחקור אם יהי' לו זרע שני כמה ארע כי ארשנה (בראשית ט' טז) כלי שירשוה בני, זים מלשון כל אשר יזמו לעשות (בראשית י"א ז') בריה כל ישקור, עדי לא ישקור ולא יתם (שי"א פ"ט כט.) להג בשמעו, פי' בשמעו ממי הכיה כה יהי זרעך ענה ואמר אמן, במרץ, פי' בחוקף וכוזוק מלשון וחבל נמרץ (מכה ב' ז') או במרץ כמו במוצה והמעט שענה מיר, מרום מגיד מראשית אהרית, פי' השם שהוא מגיד מראשית הדבר מה יהי באהריתו. משל המרץ, המשל של בין הבתרים חוק להיות לו לברית הכרית הוא נציבי שלשים, פי' הכהמות המשולשים שהעמיד הציב לפניו במצות הברית כתר אותם והוה שני קחה לי עגלה משולשת (בראשית פ"ט) וכתב ויקח לו את כל אלה ויבחר אותם בתוך (שם מסוק ז') ניבו נתן ענין יציאת המירות והעשבים ונדולם והוא כנוי ליצחק שיצא מחלציו, ניבו מלשון תגובות שרי (דברים לב י"ג) עץ לא פורה, שהי' כעץ שאינו צמח לפי שהיה זקן והוא מלשון שרש מורה (דברים כ"ט

עמם בתומו עשר מסות
 פרש יחידו, עולה לעשות
 פליטו גזעו משחת חלץ
 צמת גאות ערין ורץ
 קויד הנקה מעון המולז
 רוחשים יחיו הונגם לו ללו
 רחם תזכור בעתותי שצף
 שופמים כצדק ולא בקצף
 תשלח אסיריך מבור העלם
 שמע תחנתם ואון אל תשלם
 להלבין כשלג אדומים כשנים
 העבר פשעים חרשים גם ישנים
 קדוש בך שמתו סברי ומשעני
 נשאתי אליך לבבי ועיני
 יי' סנמן בכלות המלקיש והיורה, והוא לעת וקתו. שריו ענינו סעיף מלשון ובסוף שלשה שרינים (בראשית ט' י"ג) אורח מלשון ולאורח הארץ (מסבר י"ג) והמעט שהי' אברהם יחיד ואע"כ חור באורה מתערה הוא העץ הלה והרוב שהוא מנולה ונראה ביופיו ובלוחותו והוא כמו ומתערה באורח (תהלים לו לה) עמם בתומו, פי' נשא וסבל בתומו י' נסיונות, ילץ מלשון אם יש עליו מלאך מליץ (איוב לג כג.) צמת פרשנותו (כפיוס ארץ אשפיל אות צ'). מעון המולז, פי' מעון המטה את האדם מדרך ישרה והוא מלשון נלווים במעלותם (משלי ב' פו.) עלו, פרשנותו. הונגם לו ללו, פי' אומרים זה לזה לכו וגשובה אל ד' שצף מלשון בשצף קצף (ישעיה נד ה') ופי' הרסבין זיל (ז') (עיי' פירוש הראב"ד ספ"א פי' תודיע פרק ס"ז דיה יכול ישספנו) שהוא מלשון וישקף שמואל את אנג (שי"א פ"ט ז') שהוא ענין כריחה וניורה ואמר בכריתות קצף שכורת בין האוהבים עד שוך החימה הסחרתי פני מסך כמעט רגע עד יעבר זעם והצרי נחלפת במסך כמו עלץ לבי (נתעלסה באוהבים) וכן אשרו תמוץ מעיני חסם בכפיהם, רצף, הם הנחלים מלשון ובידו רצפה (ישעיה ו' ז'). העלף, לשון השך ואפילה מלשון ועלמה היה (בראשית ט"ו ז') והוא כנוי לניהגם או לנלות. ברוני פלפ, פי' ברונות של הצלה עדי רני מלש תסוכבני מלה (תהלים לב ז') ואון אל תשלם, עדי ואל תשלם בי כל און (תהלים ק"ט קלז). מעשך לחיות בקרב שנים עדי סעליך בקרב שנים חייו יי' תצוני (ישעי' מה י"א) וכתב הוא עשך ויכונן (דברים לב ז') חיי אותם בתוך שני הנלות שלא יכלו בין אויביהם. אל תבזה ענות עני, פי' עני העני עדי כי לא בזה ולא שקץ ענות עני (תהלים כב כה.) נסיה, כמו תשאו כי המסין במקום שיין והדיא במקום אלף והו המאמר נקרא מנן לפי שנתקן לאומרו במנן אברהם וגם הוא מדבר כאברהם והו הפומון האחר ניב מדבר בו.

דת המנא לפני להניחהו ואתי בחנתיו קום משחהו
 וזך בשמעו לבכו לא דאב מפלו שניהם ככן כאב
 יעד עצים ולשפות דרך להג איה השה הנערך
 מרום יראה השה וישיב סוקר צפונות שיחך יקשיב
 עמוד נא אבי וקשור המבכ צמדני פן אחל הזבכ
 קפץ לבכות כופר אשכול ראותו אביו נשכל שכול
 שלח תפש לעשות את כל מלאכת עבודת הקדש
 הנה בנך לאשכר ספחהו חפץ יוצרו השק ותאב
 השתחוו לך בהדרת קדש כמה ותמה יודך וך
 להקדישו לך קדש נפש עקרת שמחה להשיב
 ישלח עורך מקדש פן אנער מפני האבא
 להבייל בין הקדש פן ארתו אביו נשכל שכול
 את כל מלאכת עבודת הקדש

זה יצחק שפשמ צוארו לישתם ועשה עצמו אלם ונאלו אין בו דעת כינה והוא
 עיד כינה פוטה אין לב (הושע ז יא) בקחתו איתן לעולה ושלם, פי כשלקתו
 אברהם שנקרא איתן לעשותו עולה ושלמים. שלם, אחד מן השלמים מלשון ושלם
 מריאנים לא אביש (עמוס ה כב). דת המנא לפני להניחהו, פי כמו דת המנא
 והוא סל הבכורים שמניחין אותו לפני השם שני והניחו לפני מוכח די אלקך
 (דברים בור) כך הניח בנך לפני. לאשכר ספחהו, פי למנחה הניחהו, אשכר, מלשון
 אשכר יקריבו (תהלים עב ז). ספחהו מלשון ספחהו נא (שמואל א' ב לו). דאב,
 ענין עצבון והאנה מלשון והאבון נפש (דברים כט סט). מפלו שניהם פי נחבדו
 מלשון מפלו עלי שקך זדים (תהלים קיש סט). יעד עצים, פי זמן והכין עצים
 מלשון כי הנה המלכים נועדו (תהלים מח ה). ולשפות דרך, פי ולשים העצים
 דרך עד הר המורי. ולשפות מלשון השמות שלום לנו (ישעי' כו יב). דרך
 מלשון אשר דרך בה (דברים א לו), שהוא לשון אורח. כמה, לשון האבה
 וחשק מלשון כמה לך בשרי (תהלים סג ב) והמעם נחאה לראות השיה. ותמה,
 על אשר לא ראוה ולכן להג איה השה הנערך שני אלקים יראה לו השה לעלה בני
 כב ז) ואבי השינו מרום יראה השה שני אלקים יראה לו השה לעלה בני
 (בראשית כב ח). וישיב נפש עקרת, פי וינה וישקיש נפש שרה שהיתה עקרה
 שהיא שמתי וממתת את בנה שיישוב וישיב מלשון נפשי ישוב (תהלים כג ב)
 וכן בשובה ונתת תושעון (ישעי' ל טו). סוקר צפונות, פי השם שהוא מביט
 ומשקף על המצפונים והוא מלשון ומשקרות עינים (ישעי' ג טו) ומתרגם עין
 שופתו (איוב כט) עינא דסקרתיה ומדרש בראשית רבה (פי' ייח) לא אברא אותה
 מן העין שלא תהא סקרנית. פן אנער מפני האבא, פי פן אסור מעל העצים מפני
 פחד הסכין. אנער, מלשון נערתי כארבה (תהלים קט כג). אבת, מלשון אבת הרב
 (יחזקאל כא ב) והוא מן בעתה בחלקך אהיה'ע. צמדני, פי קשרני מלשון ויצמדו
 לבעל פעור (תהלים קו כח). כופר אשכול, כניו ליצחק והוא מלשון כפרים עם
 נרדים (שיר השירים ד יג) והוא הכשם הנקרא בערב קרנפסל. שלח תפש, פי

פזמוני.

יענה כבור אבות לכן מחטא מזוהם ולחרד למעמד יום הדין ונדהם
 מתהלך בחקך ככן שלש שנים ומתיצב במסה בעשרת מונים
 הנגתו ורחמתו ברחם אב על בנים תמשוך צדקתו לבני בנים
 בחמשה דברים אב זוכה לבניו בני אותן תזכה בחמשה דבריו
 עד יאמרו חומדיו בעמים אשריו ואשרי בניו אהיו
 חסידים גדלך הדרך על בניהם ונבורי ארץ תשו צאצאיהם
 וזרעם לברכה תכין לפניהם ותמוד פעלם לחיך בניהם אתריהם
 שבר צדקת אבותי כיום הבה לי בחלקם בחיים תנה חלקי וחבלי
 ומיד שאול אפרם יחבשר קהלי עקב אשר שמע אברהם בקולי.

מחוי.

עים איב וכסף חתום שלמה בר יהודה נבויול.
 אוי בדר מור דין יונת אלם בקחתו איתן לעולה ושלם
 נאה כהנו קח זה העלם תרומה לך קדש

יענה כבור אבות, פי יענה השם לכן שהוא מחטא מזוהם כמו בור האבות שענה
 אותם בעת צרתם בעבור שהיו כרי לבב ואמר בור הפך מזוהם לצחות ויש
 קורין כבוד בולת ואין לו מעם. ולחרד למעמד בלמד ויש מה שכתוב בהן במעמד
 בבית ופעות הוא, ונדהם פרשנוהו: מתהלך בחקך ככן שלש שנים, כמאמר חז"ל
 בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו (נדרים לב). מונים, פי ממנים מנינים מלשון למנות
 ימינו (תהלים צ יב). בחמשה דברים אב זוכה לבניו, והיי דברים הם מה שאמר בפ"ב
 דעיות ר' עקיבה אומר האב זכאי לבניו בבניו ועל הרוכ מדבר. בני איתן תזכה
 שאם היו היה דברים כאב יזכה ניכ שיהיו בבניו ועל הרוכ מדבר. בני איתן תזכה
 כתי דברי, פי בני אברהם שנקרא איתן תזכה באלו היה דברים שהיו ניכ באברהם
 הנוי הכח שדרך אחר הדי מלכים והם לבדו. העושר שהי' ביתו פתוח לכל עובר
 ושבו וכתיב ואברהם כבד מאד במקנה בכסף וזבוב (בראשית יב ב) ולעת וקנתו
 כתוב די' כך את אברהם בכל (בראשית כד א). ההכמה שאמרו די' שהיו שתי
 כליותיו נזכרות תמה (בראשית רבה פ' סיא). השנים שחי' כה שנים רבות כנגד
 חיי בני דורו. חסידים, אלף האבות. גדלך, לשון יקר וחשיבות מלשון גדלו לך
 אחי (תהלים לד ד). תשו כמו תשוה מתנים השנים תשו' (בראשית ו טו). ותמוד
 פעלם, לשון מרה כלומר במרה פעלם תשיב לחיך בניהם.

אוי בדר מור, הוא הר המורי. דין פי שמה מלשון ולפניו הדין ראהב (איוב
 מא יד) ומתנים שישו אהה משוש (ישעיהו סו ז) רוצו עמה דין. יונת אלם

תרישוישם צעקן בשמי מרומי שחוט זנת אילם מי יחזה מי
 לז ללז הגו אל תתנו דמי שאו ידיכם קדש
 מרום הבט עוקד ועקד השה ערובה והאש תוקד
 בוחן מדר לב זכר ופקד ונשמע קולו כבואו אל הקדש
 רחש מליץ בקחתו משלחת יחידך פדעו (פדהו) מרדת שחת
 הנה כתובה לפני מפותחת פתוהו חותם קדש
 ואני ידעתי תום דרכך בשפר דוץ וקח איל תחת עופר
 הכינותי כפר לאשכול הכפר ותמורתו יהיה קדש
 נפול נמלט מאבך נשחו בפשמו צארו דמו לא נפחו
 ימונו אחז ביובל נאחז בצאתו ביובל קדש
 רחום תחה שלום אחריתו ועד היום לזרעו תזכור צדקתו
 ליתר הפליטה ושאר שאריתו תהיה פליטה והיה קדש.

הסכן תפש מלשון בשלח יעברו (איוב לו יב). שחוט זנת אלם מי יחזה, שהיטת
 יצחק מי יוכל לזאתה וישתוק, לו ללו הגו, פי' כל אחד מהתרישישים אמר לחבירו
 אל תתנו דמי מלהתפלל לשם עוקד זה אברהם, נעקד, זה יצחק, זכר ופקד
 ונשמע קולו, פי' זכר זכות אברהם ופקד ליצחק ונשמע קולם. רחש מליץ, פי'
 המליץ הטוב והוא המלאך כשלקח אברהם הסכן לשחוט את יצחק אמר לאברהם
 יחידך פדהו מרדת שחת שני, אל השלח ירך אל הנער ואל תעש לו מאומה
 (בראשית כב יב). הנה כתובה, פי' זכות העקידה שעקרת לבנך לשוחטו, לא
 נמחת אלא הרי היא כתובה לפני לזכרה המיד לך ולזרעך עד עולם כי עתה
 ידעתי כי ירא אלקים אחת יש קורין, הנהי הנני בחיך והדיא האחרונה בספק
 ויחזה נכון לקרות הנני בצרי והדיא רפוי כלשון הסמוק בישעי, הנה כתובה לפני
 לא אחשה (ישעי סה ז). בשפר, מלשון אף נחלת שפרה עלי (תהלים לו ז)
 ומתרגם וישב (ויקרא י כ) וישפר. דוץ פרשנותו (צר 20) עופר, הוא ילד האיל והוא
 כנוי ליצחק. נפול זה יצחק על שם שנאמר בו ויגדל הילד ויגמל (בראשית כא ח)
 מאבך נשחו, פי' מפחד הסכן נשחו הוא מלשון חויל השחוי את הסנין. דמו לא
 פחו, פי' דמו לא התנועע ממקומו והוא מלשון סחו כמים (בראשית סט ד). ימונו
 אחז ביובל נאחז, פי' לקח בימינו את האיל הנאחז בסכך ויצא יצחק תחת האיל.
 קדש, יובל הוא איל כראמר בריה כפי ראותו בית דין אמר ר' עקיבה כשהלכתי
 לערבי היו קורין לזכרא יובלא.

זה המאמר נקרא מחיה לפי שנתקן לאומרו במחיה המתים וגם הוא מדבר ביצחק
 שהיה חשוב כמת כשרצה אביו לשוחטו לזלי שקראו מלאך מן השמים אל
 השלח ירך אל הנער והרי כאלו החיה אותו וגם בזה המוסון האחר הוא מוכיר
 לאברהם וליצחק לפי שהיו שניהם כבדו העקידה.

משלש.

ע"ם איב וכסף חתום שלמה בריב יהודה חזק וחוקי.
 איש תם וישב אהלי תושיה בוחן פנת יקרת מוסדות נשיה
 נש ויפגע באבן השתיה את כל התפלה והתהנה הזאת
 דפק ללון במקום נפרו הפליא שדי לזלות לו רז
 וירא סולם עד זבל נגרו לא נהיתה ולא נראתה כזאת
 זמם לכשרו במלאכי מעוני חזות אחים צירי אמוני
 מעמי סולם ספורים כסיני מאת ד' היתה זאת
 יזם להנחילו בפעם ששית כנת המדת תבואת ראשית
 לחום המשולש יעד שלישיית לזרעך אתן את הארץ הזאת

איש חם וישב אהלי תושיה זה יעקב שני ויעקב איש תם ישב אהלים (בראשית
 כה כז) ומתמינן משמש בית אולפנא, בוחן, פירשנותו, נשיה הוא העולם
 הוה, נש ויפגע שני ויפגע במקום (בראשית כה יא). באבן השתיה, פי' אבן שפמנה
 הושתת העולם ואבן זו היתה בבית אל. דפק ללון, דרך משל מלשון קול דווי
 דופק (שיר השירים ה ב). במקום נפרו, פי' במקום שאין לא חומה ולא מצב
 והוא מלשון על כן היתורים הפריים (אסתר ט יט). רז, פי' סוד מלשון וכל רז
 לא אנס לך (דניאל ד ו) ומתרגמי חרש לאמר (תוישע ב א) ברו למינך עד
 זבל נגרו פי' עד השמים ה' נחמך והשעם החיכת נבוה היתה עד השמים והוא
 מלשון נגרותי מנגד (תהלים לא כג) שהוא כמו נגרותי. זמם לכשרו במלאכי
 מעוני חזות אחים, פי' כשר ליעקב ע"י המלאכים שהראוהו בכבואה ענין משה
 ואהרן שהם אחים כמו שאמרו בבראשית רבה והנה מלאכי אלקים אלו משה
 ואהרן. צירי אמוניה, ע"ד יציר אמונים מרסא (משלי יג יז). מעמי סולם ספורים
 כסיני זה מה שאמרו בבראשית רבה כלם בנימי סיני שהראוהו מעמד הר סיני כמו
 שספורש שם. יזם פרשנותו. להנחילו בפעם ששית, פי' זאת הפעם הששית שאמר
 ד' לאבות לחת להם לזרעם את הארץ כי תמצא שרי פעמים אמר ד' לאברהם
 לחתה לו וליצחק פעם א' ועתה במראה הסלם אמר לחתה ליעקב שהיא פעם ו'
 כנת, זו ארץ ישראל שני וכנה אשר נשעה ימיך (תהלים פ טו) על דרך מכון
 לשבתך פעלת ד' מקדיש ד' כוננו ירך (שמות טו יז) וגאמר בה הלשון נשעה
 כמו שמצינו וישע אהלי אמוני (דניאל יא מה). המדת, שני בה ארץ המדה
 (תהלים קז כ). תבואת ראשית כנה כן לארץ ישראל מפני שמשכנכם לארץ
 ישראל נחתיבו להפריש מתבואת תרומה שנאמר בה ראשית עריותכם חלה
 תרימו תרומה (במדבר טו כ) וכבורים שני בה ראשית כבורי אדמתך (שמות כג
 יט). לחום המשולש, זה יעקב שהוא נ' לאברהם יעד שלישיית. פי' זמן לחת לנו
 את הארץ פעם נ' כי בתחלה יערה לאברהם ואח"כ ליצחק ואח"כ ליעקב, אבונן בכל

מצעדי אשורדי אכונן בכל פלך נינדן ירכיון בתוך קרית מלך
 סביב אהיה בכל אשר תלך והשיבותיך אל הארץ הזאת
 עמר פנת יקרת ההדר פצו שפתיו וידר נדר
 צורי אם תעש דברי כסדר אף אני אעשה זאת
 קפץ לעבוד בתום סרעפיו רכושו פריץ ורבו ספיו
 שמר ואמר בנקיון כפיו הלא אלקים יחקור זאת
 תאב ארמי להציל יגיעו שפמ ויובח צור מושיעו
 לעבדי אם תרע ותפצר להרשיעו ורעה לך זאת
 מאיש דמים לקראתו ריץ הרעד ושוע בפלל נמריץ
 בחדר משכתני אל נעריץ ונקלותי עוד מואת

רעצני אח וקרני גודע בשמך במחתי פודה ופודע
 יגורתי הטא כי מי יודע כמה היתה החטאת. הזאת

פלך פי' מהו והמעם בכל עיר שהלך שם והוא מלשון חצי פלך ירושלם (נחמי ג ט) ומתרגם חבל אונוב (דברים ג ד) בית פלך תרכונא. נינדן ירכיון. פי' בניד. קרית מלך זו ירושלם שני קרית מלך רב (תהלים מח ג). עשר לשון עשרה מלשון וכבוד והדר תעשרתו (תהלים ח א). פנת יקרת ההדר היא האבן אשר שם מראשותי והמעם שעשה לה כהר בשמן שייצק על ראשה וקראה בית אלקים. צורי אם תעש דברי כסדר ונוי ריש אם יהי אלקים עמדי (בראשית כח ז) וני וכל אשר חתך לי עשר אעשרתו לך. קפץ לעבוד, פי' לעבוד ללבן בתום סרעפי כמו סעיפיו שרל מחשבותיו והוא מלשון ברוב שרעפי בקרבי (תהלים צד יט) ויש אהה ידעת את עבודתי אשר עבדתך (בראשית ל כו) וכתיב כי בכל כחי עבדתי את אביכן (שם לא ו). רכושו פריץ, לשון רבוי שני ויפריץ האיש מאד מאד (בראשית ל ט). ונוי. שמר, פי' שמר צאן לכן באמת ובאמונה ואניץ כן היו מתרעמין עליו בני לכן ואומי לקח יעקב את כל אשר לאבינו ואוי הלא אלקים יחקור זאת פי' וזאת הדבה שמוציאין עליי ויש ואלקי אבי היה עמדי (שם לא ה). להציל ענין ההסרה והשלילה מלשון אשר הציל אלקים מאבינו (שם לא טו) וגיעו כנוי למסון שהוא מתאסף מעמל האדם ויגיעת כפיו מלשון את עניי ואת יגיע כפי (שם לא טז) וכן וכל יגיעך (דברים כח ל). ויובח צור מושיעו שני ויבא אלקים אל לא לכן ונוי השמר לך פן תחבר עם יעקב מסוב עד רע ואמר ויובח אמש (בראשית מא כד טב). ותפצו, לשון הפצרה וחוק מלשון ויפצר במ מאד (בראשית יט ג) מאיש דמים, זה עשו. הרעיה, מלשון עמדתו מרעיד (דניאל יא) ושוע בפלל לשון הפלה מלשון ויעמד פנתם ויפלל (תהלים קו ל). נמריץ, פי' חוקי. ונקלותי עוד מואת, שנאמר קמתי מכל החסמים ונוי (בראשית לב יא) רעצני, ענין שבררה מלשון הרעץ אויב (שמות טו י). וקרני נדע, לשון כריתה והוא עיד וכל קרני רשעים ארע (תהלים עה יא). יגורתי הטא, שאניץ שהבטיחו השם כמה פעמים הי' מסוד שמא יגרם החטא ולא תחקיים הדבסותה. ילדיו חציה, פי' חלק בניו

ילדיו חצה מפה ומפה הקריב שומם באריה על מדרפו
 ותק עמד להשיב אפו ולא שת לבו גם לזאת
 דרוש תדרוש עבדו עם נלאה היום תחונן גועו הנכאה
 חסין הבט משמים וראה זעקו תאווין הגינו תבין
 חמלת על אב המול על כן לעיני השמש הזאת
 וכאשר חלצת איש תם הנקדם וד אדום בצאתו עליו לשפוך דם
 קהלך תחלץ מעון האדומם ותסלה למי זאת בקראה בואת.

פזמוני.

התום משה.

חרדים לבית הפלחם להתודות עונתם ולספר קורותם וכל המוצאות
 אותם אולי צור ישועתם יקרה לקראתם להציל ממות נפשם ולחיותם
 מה נאמר ונגפים אנתנו ממעשינו ועל פנינו צעופים מרובים לעושינו
 כי אנתנו כאלפים והעולם אבוסינו וכמו תנים שואפים אל רוח
 מושיענו וחשנו היום כפופים כי בית אל מנוסינו (והגלנו מרוצתם
 אליו בעת צרתם להציל ממות נפשם ולחיותם
 לכי מחנות מפני עשו חצה מלשון אשר חצה משה (במדבר לא טב). הקריב
 שומם, עיר וישטום עשו את יעקב (בראשית כו מא) ותק, פי' חוק מתרגם ומפיץ סלע
 (ירמיה כג ט) מוהק מורין, דרש תדרוש עבדו עם נלאה, פי' בעבור יעקב הדרוש
 העם הגלגלה והוא מלשון וילאו למצא הפתח (בראשית יט יא). גועו הנכאה, פי'
 הנשבר מלשון נכאו מן הארץ (איוב ל ח). הגינו תבין דברי מלשון בינה
 הגיני (תהלים ה כ) קשרי כתמיו, פי' חבור רשם החטאים תכר, וכאשר חלצת
 איש תם הנקדם ונוי כמו שהצלת את יעקב שקדם במנחה את פני אדום אחיו
 הוד בצאתו עליו לשפוך דם כך הציל את קהלך מעון האדום שיהזור ללבן ואמר
 הנקדם עיר אשר לא קדמו אתכם בלחם (דברים כג ה). ותסלה למי זאת, פי'
 לישראל שני בהם מי זאת עולה מן המדבר (שיר השירים ח ה).

זה המאמר נקרא משלש לפי שהוא מדבר בעיקב שהוא נ' לאברהם גם זה הפסוק
 האחד הוא מדבר בו.
 חרדים לבית הפלחם אל ישראל. אנתנו ממעשינו, פי' מצד מעשינו. צעפים הוא
 כנוי לעונות שהם מסתרים בינינו ובין הבורא כמו הצעף שמעמטפין בו
 הנשים פניהם והוא מלשון ותבם בעצף (בראשית לח ד). כאלפים מלשון שגר
 אלפיך (דברים י יג). וכמו תנים שואפים, הוא החרדה ומשיכת האויר אל האף
 והוא עיר שאפו רוח חיים כתנים (ירמיה יד ו). וחשנו, מלשון חושה לעורתי
 (במדבר רב עמסם חג וחשנו חוים כאפוס אל בית מנוסינו.

לו מורא. אל אחד לך פחד ויאמר מה נורא. זכור צדקו וגם נאמן לשארית נשארד נהלאה. אשר נשאה זה כמה אימך. זכרנו שני אחים אורחים משולחים לשביה. הוכחתם ושלחתם כבוד עגלה יפיפיה. איש עניו בעניניו הוריד דת פלילי. והנרצה אשר מצא רצונך רב עליליה. ברתם זכר ואל תעבור עם נושא אימך. זכרנו זכר סגן אשר נגן עלי כנור וגם נבל. לך נמשח ונגדך שח נשוא לך עול וגם סבל. בשירותיו וזמירותיו יהודון לך בכל תבל. שעה נבאה מקוראה לך נחלה וגם תבל. להושיעה להרניעה תגלה ממרומך.

איש נביא שמו תשבי הואל נא וזכרה אל. והמצא פדות מעבדות להוציא עם לך שואל. דל שמח וחיש צמח מישיע וגם נואל. וזר תשמיד וגם תעמיד המלאך מיכאל. ונפלאות למשאות הרימה פעמך.

פומון לרי יהודה הלוי.

יצו האל לדל שואל ויהיו דלתיו פתוחות. המון שיתו ומר רוחו לאל אלהי הרוחות. אשר יירא בעת יקרא למשפטים ותוכחות

לפני (בראשית כד יב). לך פחד שני ויאמר מה נורא (בראשית כח יז). נהלאה סי הרחוקה והנדה והוא כנוי לישראל שהם רחוקים מנבולם והוא מלשון והנהלאה לנו עצום (מיכה ד ז) שהוא ענין ריחוק מענין נש הלאה (בראשית יט ט). שני אחים, אל משה ואהרן. משולחים לשבי, פי לעדה השבוי במצרים עיש שבי בת ציון (ישעי' נב ב). הוכחתם, פי זמנתם ללכת לפיעה מלשון אותה הוכחת (בראשית כא יד). עגלה יפיפיה מצרים (ירמי' מז ב). איש עני, זה משה שני האיש משה עני סאר (במדבר יב ג). דת פלילי, פי דת המשפט והדין מלשון עשו פלילה (ישעיה' מז ג). והנרצה, זה הדרן הכתן עיש קרבנותי שהיו לרצון לפני השם. אימך, פירשנותו. סגן, זה הדרן הכתן מלשון פחות וסגנים (יחזקאל כג ז). אשר נגן שני, פי יודע נגן (שמואל א' טו יח). יהודון לך בכל תבל, עיד שויג'ס בתפלה וכשרי הדר ענדך נהלך ד' אלקינן. ונגדך שח, מלשון ירבה ישוח (תהלים י) והמעם שהי קורא עמנו יחיד ועני (תהלים כה טו). נבאה, פירשנותו. ונפלאות למשאות הרימה פעמך למשאות הוא ענין חרבן ושמכון והמעם הרימה הרליך עיד קומה ד' (במדבר י' לה) והראה נפלאה לעמך שהם שוטמים בנלות.

יצו האל המון שיתו, לשון קבוצ ורבו מלשון יען המנכס מן הננים (יחזקאל ה ז). המצא חן בעין בוחן, פי הימצא אדם חן בעיני הכורא שהוא בוחן

שכחי אלקים איה זרבים וחלי עדיהם היש בהם אשר יהיה היועילו חמודיהם סכלו (כז) מגו אריה דבש וידו על ידיהם ולא זכרו אחריתם לזאת נשאו כלימתם להציל ממות נפשם ולחיותם התעשת האלקים התעשת והופיע והרב מאלף לרוחיים מיום דין והרניע לעם אחרך נגהים ואין בהם מפגיע הצדיק ילך יהים אם נגדך תרשיע וכשר נא כי רצינתם ונשאת תמאתם להציל ממות נפשם ולחיותם.

פומון ג.

ה איום זכר היום ברית שבעה תמימך. ברית אורה אשר ארד בחקות דת נאומך אב רחמן קרב זמן פרותינו ברחמך. זכרנו ד' ברצון עמך.

ברית נפקד אשר נעקד להעלות לפניך. כשה נאמר אשר נמסר עשות הטוב בעיניך. זכר ורצה גזעו וחזן זרעו בעת בואם בדינך. ואם חובם ענה כם עשה נא למען שמך. זכרנו

למורך וגם יידיך ישראל לך הקרה¹. אשר חלם והן סולם במרום (תהלים לח כג) כי בית אל מנומינו עיד משנבי ומנסי (שמואל ב כב ג) מרזתם סי מרזת רגלינו. (יום הוי מלשון הנה יד ד' הויג'ס). סכלו כי מנו אריי בניו לעולם הזה. דבש ירדו על ידיהם ענין לקחה מלשון כי מנזית האורי דרה הדבש (שופטים יד ט) והוא עיד והכנים ירדו על ידיהם (ירמי' ה לא). לרוחיים, פי לפחדים מלשון אל תפחדו ואל תרדו (ישעי' מד ח). והרניע, לשון מרניע (ירמי' ו טו) נגהים, פי סתאסמים. מלשון ונאו כל בית ישראל אחרי ד' (שמואל א' ז ב) ומתרגם ינקו אליו כל הננים (ירמי' ג יז) ויתנהו למפלה בה כל עממא. מפגיע ענין חתנה ובקשה מלשון אל הפגיע כי (רות א יז). יהים מלשון עיר הומיה (ישעי' כב ב).

יד איום ברית שבעה תמימך, הם אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה ואלהי שוכר אותו אחיך. אשר ארת, לשון דרך מלשון וארת לחברה (איוב לד ח) דת נאומך, פי דת אמרותיך מלשון ונאמו נאום (ירמי' כג לא). זכרנו ד' ברצון עמך, כליו וזכרנו ד' בעת רצונך בעמך כשתוציאם מגלותם וזכרנו ורצה בנו שנתי ער עת הגאולה. ברית נפקד, זה יצחק שנאו בו ד' סקר את שרה (בראשית כא א) למורך, זה יעקב שהי יושב אהלים ללמוד בהם החכמה. הקרה, מלשון הקרה נא

¹ המונן הזה לא נדע מי מחברתו. הוי צונץ העתיק אותו בלי אשכנו עיי - Syna- gogale Poesie des Mittelalters S. 307.
² במחור שנות היים הני ישראל לך מקרא (?) Israel von dir benannt.
³ אין חרדו במחורים לפני.

הימצא חן בעין בוחן כליות איש מלא מרמה. אשר חולל והתגולל בדם
 עון ומי אשמה. וסוף שברו בבית קברו יציע גוש וסות רמה.
 ויתגבר ללא דבר וישמח כל ידע מה וכי יבסוף יקר לאסוף ולא
 ידע למי ולמה. וישכח יום בלא פדיום יהי קודר בלא חמה. ויום
 מגלות נפתחות ויזכרו נשכחות. לדי אלקינו הרחמים והמליחות
 ואיך יגבר אשר חבר במי ספה ודם נדה. אשר נחשב כגר תושב וילך
 לו בלא חסדה. וממעמיו וגם מימיו וקץ ימיו כמו מדה. ואין רגע
 בלא נגע ואין פגע בלא חרדה. ואין תמים בלא דמים ואין איש
 משאול נפדה. אבל נרצה וכן מצא אשר חמא והתודה. וקדם
 שיר ותשבחות מקום ארין ומזבחות. לדי אלקינו הרחמים והמליחות
 דורך עזו אשר יעזו במעלתו ומרכבו. ושם כסלו ימי חבלו ברוב כספו
 ובוהבו. הלא יזכור זמן יעבור הדר גבהו ומצבו. ואיך ישכח אשר
 יזכח במכאוב על משכבו. ועת ידאב וגם יכאב ואין מרפא
 למכאובו. ועת ימש מאור שמש ואין הדר לכוכבו. וסבבו בשוק
 אנתות משפחות משפחות. לדי אלקינו הרחמים והמליחות
 הדר תבל כציג נובל ואחריתה באר שחת. לבר לב תם לאל נחתם
 והוא מפני שמו נחת. ועול יסבול ולא יבול ולא יקוץ בתוכחת.
 וממוקשו תדי נפשו כמו שפחה בורחת. והתנשא עדי כסא ותסור

כליות איש, כשימצא אותם מלאות מרמה. אשר חולל, מלשון אל תהל את
 בתך (ויקרא יש כט). והתגולל, פרישנותו. וכן וסוף שברו, יציע מלשון יציעו
 עלה (בראשית מט ד). וסות, כמו כסות מלשון וכרם ענבים סוטה (בראשית מט
 יא). יבסוף, לשון תאוה והשקן מלשון כי נכסוף נכספחה (בראשית לא ל). ויום
 מגלות, הם מגלות העונות. במי ספה, כנוי לשפת האישי. ודם נדה, כנוי לשפת
 האשה שהיא אדומה כמו שאויל האשה מורעת אורם. כמו מדה, פי' במדה עיד
 ומדת ימי מה היא (תהלים לט ה). ואין פגע, פי' ואין פגישה בעולם שאין לה בה
 חרדה. פגע מלשון פגעת את שש (ישעי סד ד). בלא דמים, מלי חמס מלשון איש
 דמים ומרמה (תהלים ה ז). עיד כי אדם אין צדיק כאיך אשר יעשה טוב וגו'.
 דורך עזו, פי' האדם שהוא דורך ודורך אחר העזו. ושם כסלו, פי' כל כסותו
 מלשון אם שמתי זהב כסלי (איוב לא כד). יעבור, פרישנותו. ימש, לשון הסרה
 ויש מלשון ימש השקן (שמות י כא) ואמר בו התרנום בחר דיערי' (י). וסבבו בשוק
 אנתות, וסבבו בשוק הסופדים (קהלת יב ה) וכתוב וספרה הארץ משפחות משפחות
 לכד (זכריה יב יב). כציג נובל, פי' כפרת השרה הנושר ונפול מלשון נבל ציג
 (ישעיה מ ז). לאל נחתם, לשון חותם והמעס נדבק כחותם עיד שימני כחותם
 על לבך (שיר השירים ח ו). נחת, לשון שבר עיד ומפני שמי נחת הוא (מלאכי
 ב ה). כמו שפחה בורחת, שהנפש היא כמו שפחה לנוף. תמונות תארו נמחות,

(1) כיצד בחר דיתקרה.

משאול תחת. ונוף נעזב כמו אכזב וכאזור אשר נשחת. תמונות
 תארו נמחות והם על כס מפתחות. לדי אלקינו הרחמים והמליחות.

חברו ר' משה כ"ר עזרא.

חתם למשה.⁽¹⁾
 למתודה חסאתיו. ומכין תגרת קמיו. ומורה על רוב אשמי. אשר
 בהבל שנותיו. כלו בינון ימיו. יציעק מצרותיו
 נפלה נא ביד ד' כי רבים רחמיו
 מהיותי משכתי. בהבלי השוא עוני. לכן שבתני ונחתני. כי קרוב יום
 אסוני. ושאר הקרבתי. ונסכתי מי עני
 שדי גילי צמקו. ואינק רוש פתנים. ומי עיני שחקו. מעזו כאבי אבנים.
 לרחמי אב רחקו. ולא חמל על בנים
 וקדם⁽²⁾ התאפקו המון מעזו ורחמיו
 הביאני כבוד לבאים. והנהילני קצפו. ונשכחתי בבית כלאים. ומכעתי
 בים זעפו. בכל יום ארד פלאים. ולא האריך לי אפוי. השבח
 חנות אל. אם קפץ כאף רחמיו נפלה נא ביד ד' כי רבים רחמיו

פי' תארי הנוף הם נמחות מלשון ומחה אל מי המרים (במדבר ה כז). והם על
 כס מפתחות, פי' הנשמות שובר יהיו מפותחות על כסא הבורא והמעס שחורות
 למקום מחצבן אם הם נקיות.

למתודה חסאתיו ומכין תגרת קמיו, תגרת ענין התערב הריב מלשון איש חמה
 יגרה מדון (משלי מו יח). קמיו, מלשון שאון קמין (תהלים עד כג)
 מרות משכתי, פי' מעת שיצאתי לאוויר העולם עיד לסתח חסאת רובין (בראשית
 ד ז). יום אסוני, פי' יום מותי מלשון וקרוה אסון (בראשית מב לח). ושאריו, כמו
 ובשרי. ונסכתי, מלשון ונסכיהם. שריו גילי צמקו, פי' יבשו והתגבבו והוא דימ
 מלשון ושרים צומקים (הושע ט יד). ראש פתנים, הם הנחשים הרעים. ומי עיני
 שחקו מעזו כאבי אבנים, הפוך הוא וטעמו ומי עיני שחקו אבנים מעזו כאבי על
 אשר רחקו רחמי אב מכניו והוא עיד אבנים שחקו מים (איוב יד יט). וקדם
 התאפקו, פי' מקדם כומנים שעברו החזקו לי המון מעי'. לבאים, הם האויות.

(1) העתק ממוסדו היה המנא ב' Mosés ibn Ezra aus Granada להח' דיקעק.
 (2) כיצד ואלי התאפקו.

חתום אני יהודה הלוי.

אריץ התמוטטה והתפוררה ורעשו ונעשו הררי אל. מפני ד' אלקי ישראל נבדלו אפסים. והתמוצצו והתפלצו רכסים. ויהי למישור העקוב. מלפני אלקי יעקב. יתמהמו ויתמהו. ויפחדו וירחו. לשמע המולות המונוי. כי נבדלו מפניו. ידקדו וירצו ויתנועעו. ויועזו ויועזו. ההרים הגבוהים. מפני ד' אלקים. השם הנזכר על הגלגלים והתגלגלו. ועל הנבעות והתקלקלו. זה סיני לעד ולצאת. מפני ד' צבאות. וכוה וכוה נחפזו ונבדלו. ופלצות אחזו וזחלו. והתחלחלו העומדים לפניך. והגזו וזחלו מפניך. הדרות ארבע חיות. הליכות אל צופיות. משרתים באין קנאה ומדון. את פני האדון.

המה ראו ויראו. ופחדו ורעדו. ואור שמש כי תהל. מפניו תבהל. לוחשים ורוחשים. ובקבל קדושים דורשים. הארון אשר אתם מבקשים. וחשים ולא מחשים. מקדישים ולא מחרישים. ומנחת קדושה מגישים. אשר הם מקדישים.

יראה לובשים ומתבוששים ומתאוששים לעבדך ומתקוששים חשים ולא אריץ התמוטטה. ענין השה והמערה. והתמורה. ענין רצון ושבר והם מלשון סור התמורה אריץ סוס התמוטטה אריץ (ישעיה כד יט). ורעשו ונעשו (והתנועעו). ענינם ענין תנועה ורעדה. אפסים מלשון אפסי אריץ (תהלים סו ח). והתמוצצו) והתפלצו. ענינם ענין שברון ואימה ורעדה. רכסים הם הדרים הגבוהים מלשון והרכסים לבקעה (ישעיה מ ט). העקוב. הוא דרך המעוות⁽²⁾. וירחו⁽³⁾. פירשנותו, ירצו. כמו ידקדו מלשון למה תרצוין (תהלים סו י). ועל הנבעות והתקלקלו. ענין הריסה והשחתה מדברי חז"ל וכל המקלקלין ספורין. דהרות⁽⁴⁾ פירשנותו. ארבע חיות, הם דמות אדם ואימה ושור ונשר. צופיות, כמו צופות⁽⁵⁾. משרתים באין קנאה ומדון. לשון מריבה מלשון מדינים ישלח (משלי י יד) והוא עיד עושה שלום במרמיו (איוב כ ב). תהל, ענין נוגה ואור מלשון אם אראה אור כי יהל (שם לא כו).

(1) כס מלאכת הקדש לר' משה נוגין והתמוצצו לשון מור כמו ותמוצצו חריו עד (תבוק ג י).
(2) יתמהמו לשון עקוב מלשון ולא יכלו להתמהמה (שמות יג יט).
(3) וירחו לשון פחד כמו ולא תרחו (ישעיה כד ח).
(4) נחפזו מלשון כי נחפזו יצאת מארץ מצרים (דברים מו ג). והלו ענין פחד ויראה מלשון על כן זחלתי ואירא (איוב לב ו). והתחלחלו ענין כאב מלשון חלחלה. דהרות לשון דריסת הדום.
(5) צופיות כמו צופות לשון הבטת כמו צופית חליכות ביתה (משלי לא כח).

קדושת מוסף⁽¹⁾.

(לר' יוסף בן אביתור⁽²⁾)

במרומו עריץ כסא שבתך. ובשכוני אריץ עוז ממלכתך. אלה יעריצו נאון תפארתך. ואלה יקדישו לך ממלכתך. אין קדוש כד' כי אין בלתיך. ומדום משמאלו. שרפים עומדים ממעל לו בשכוני אריץ ידועים עם האל. נצבים היום כדל השואל. מהללים ומודים לצור פודה וגואל. והקדישו את קדושת יעקב ואת אלקי ישראל במרומו עריץ מלאכי רום יחד. ויצאים באימה ושבים כפחד. ומעריצים ברעד למלך המיוחד. שש כנפים שש כנפים לאחד ובשכוני אריץ קהלות קהלות. קרובים היום בחמש תפלות. ומקדישים האל בתשואות המולות. ואתה קדוש יושב תהלות במרומו עריץ שם שדי נגמר. וכל לבב יתר וכל כשר סמר. שואלים אי מקומו משמר מול משמר. וקרא זה אל זה ואמר ובשכוני עריץ נוהלי דת חקוקה. סגולי קדומים⁽³⁾ לשמו דבקה. ויגבה ד' צבאות ביד חזקה. והאל הקדוש נקדש בצדקה במרומו עריץ מלאכי צבאות. ובשכוני אריץ הוגי דת נבואות. אלה מעריצים בהמולות תשואות. ואלה מקדישים לאלפים ומאות. קדוש קדוש קדוש ד' צבאות.

ופנות שוליו מלאים היכלו. שנאי ושוליו מלאים את ההיכל (ישעיה ו א) עיד השמים כסאי והאריץ הדרם נגלי (ישעיה סו א). כחשואות המולות, לשון המה מלשון ושואן לאומים (ישעיה יז יב). המולות מלשון קול המולה (יחזקאל א כד) שפי' כמו מלה אלא שהיא מורה על מלה חזקה נשמעה ממדברים רבים בקול מותנה. יתר לשון דלוג כמו לנתר בהם (ויקרא יא כא). סמר, לי רעד והתקשות השער. משמר, מלשון ואעמידה משמרות (נחמיה יג ל) וכן בדברי חז"ל ג' משמרות הוי הלילה.

Uebersetzung siehe Sachs Religiöse Poesie S. 40 (1)
(2) עיי עכורי העבודה עד 98.
(3) גיא ומגולת קדושים.

ואין עוד בלתי. ה' קבע ברום כסא שבתו. ה' רב כל מחוללי.
 שיר לו אמלל. תמיד אהלל. יומם וליל. לאשר בידו מחקרי
 ארץ.
 ה' אדונינו:

מסתאניב.

- ונפשי בכפי אשימה
- ה' אלהי ישראל
- ובכשם קוראוי יקוב
- חקוי ומשפטוי לישראל
- כפר:
- חוקי ומשפטוי לישראל
- כפר:
- ייום בא לספר קורותיו
- כפר:
- אשא ואזכיר חסדי ה'
- ורב טוב לבית ישראל
- כפר:
- הלבן הטאם אדומים כשנים
- זכרון לבני ישראל
- כפר:
- להקשיב תפילתי אשאל ממך
- הסכת ושמע ישראל
- כפר:
- ויום אשר הטאי תעדיני
- וסלחת להטאת עבדך ועמך ישראל
- כפר:

חתום אני יוסף בן סולי.

כפר לעמך ישראל:

- אריד בשיחי ואדימה
- קולי אל אלהים ארימה
- נאור יופיע לישר כל עקוב
- מגיד דבריו ליעקב
- יחיד הצילהו מכל מגורותיו
- נחמהו מכל צרותיו
- יום לבי אשפור ועיני
- בעל כל אשר נמלטנו ה'
- סתרי ומגני אתה מלפנים
- למזכיר לפניך אהבת קדמונים
- סודה ומציל אל מי אדמך
- בעמדי לפניך וקראי לעמך
- ברוך אתה ה' למדני
- חסרך ה' יסעדיני

כל מחולל ש' יוצר מלשון ותשבה אל מחולליך (דברים לב יח). והוא עיד רב
 מחולל כל (משלי כו ז). אמלל חנום אדבר מלשון ודעת שפתי ביוז מללו
 (איוב לג ג). מחקרי ארץ הוא תחתית הארץ, ואמר בהם לשון מחקר עיד וחקרו
 מוסרי ארץ למפת (ירמיה לא לז).
 כפר אריד בשיחי, לשון צעקה ויללה על הצרה מלי וירדתי על הדמים (שופטים
 יא לז). ונפשי בכפי אשימה, עיד ונפשי אשם בכפי (איוב יג די), והמעם
 אשם נפשי בכפי לפני הבורא ויעשה בה מה שיאות לפני, נאור לשון יכולת והוא
 כנוי לשם. יופיע לשון גלוי שכינה מלשון הסייע מדר סארן (דברים לג ב).
 לישר כל עקוב ש' כל דבר מעוקל ומעות, מלשון היה העקוב למישור (ישעיה
 ס ד). ובכשם קוראוי יקוב, ש' לכל אחד מקראוי יפרש בשמו לחיים וכסר לו השם.
 שהוא מגיד דבריו ליעקב, והוא עיד אשר נקבו בשמות (כמדבר א ז). מגורותיו,
 לשון סחר מלשון ויגר מואב (שם ב ג). אהבת הקדמונים הם אבותם יצחק ויעקב.
 הסכת, כמו האון וישמע. ויום אשר הטאי תעדיני, עיד ועין ראתה ותעדיני (איוב

מחשים יחד מתכנשים מתרגשים ומתקדשים ומתנגשים רועשים
 ומתבעשים מערערים ומקדישים וקדושה משלשים לאל נערץ
 כבוד קדושים.

פזמון.

עים איב.

ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ.

- ה' אל נמצא בעיני מיומה. ה' כפרם כל מלכות קדמה. ה' נאומו
 למאד עצמה. ה' דברתי בפי מה נעמה. ה' הכל יעידון וישהדון.
 גם יפחדון ויגידון. כי בחכמה יסר ארץ. ה' אדונינו:
- ה' והוא לבדו ואין עוד אחר. ה' זמן ישעי עוד לא יאחר. ה' חסיד
 וכן חסד בוחר. ה' טוב ומשוב לעם לו שוחר. ה' יראה לחילו
 פעלו. ולהללו ולגדלו. כל היצור כי מלוא כל הארץ. ה' אדונינו:
- ה' כל יצר. אבל מאין כל. ה' לעצמו הוא חכם ויכול. ה' מכוון עולם
 תולה באשכול. ה' נותן לכל לאכול. ה' שגבו פעליו מעליו.
 מהלליו. מלכדו מי הקים כל אפסי ארץ. ה' אדונינו:
- ה' עושה כל יפה בעתו. ה' פועל להראות ממשלתו. ה' צבאות הוא
 מספיו תהיל, ש' השמשי (ג). וחשים ענין מהיות מלשון השתי ולא התמהמי (תהלים
 קיש ס). ולא מחשים ענין שתוקה מלשון למען ציון לא אחשה (ישעיה סכ א).
 מתנגשים, לשון קבוצ מתרגם ויקבץ (בראשית מא מח) וכנשי. ומתאושים
 ומתקוששים, וכפי כל אלו הלשונות פרשנום למעלה.

אל נמצא בעיני מומה, כלומר הוא נמצא וקוב בעיני מחשבת השכל עיד דרשו
 ה' בהמצאו (ישעיה נה ו). מומה מלשון מומה חשומר עליך (משלי ב יא).
 מלכות קדמה, ש' מלכותו קדמה. ישהדון, הרגום יעידון, מלשון ושהי במומים
 (איוב שו יט). ה' חסד וכן חסד בחר, עיד קדושים שהיו כי קדוש אני ה'
 (ויקרא יט ב). לעם לו שוחר, חקירה ודרישה, מלשון שוחר טוב יבקש רצון
 (משלי יא כז), וכן אלי אתה אשורך (תהלים סג ב). ה' יראה לחילו פעלו, ש'
 ירצה פעל עמו וצבאותיו. והוא עיד ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה (דברים לג יא).
 ולהללו ולגדלו ש' וגם ירצה להללו ולגדלו. ה' כל יצר, אבל יצר, אבל מאין כל
 ש' יצר יש מאין, מכוון עולם ש' מושב עולם, עיד מכוון לשבתך (שמות שו יז).
 תולה באשכול, שהארץ תולה אותה בקמיע תלויה בורועו של גבור. שגבו פעליו,
 לשון רוממות, עיד כי נשגב שמו לבדו (תהלים קמח יג). אפסי ארץ הם קצות
 הארץ קבע ברום כסא שבתו, שני ה' בשמים הכין כסאו (תהלים קג יט). רב

(ה' תהיל ש' השמה.

נחץ לקרוא לבנך גודר פריץ
 בתתך מופתים בשמים ובארץ
 סברי אהבתי מאז נדבה
 כמה אקדם ה' על כל המוכה
 ומתי שה אובד תבקש ותדרוש
 למה שכחתי ואתה קדוש
 לזמר לשמך תשיב לובשי תשבץ
 ואל הר קדשך תבקץ
 יבא גמול אלהים ויושיעני
 וימחה כעב פשעיני

כיום פדיתו ועלה מן הארץ
 על אודות בני ישראל כפר:
 נתתני בצמח השרה רבבה
 אשר עשה ה' לישראל כפר:
 ותשמיר אויב על נבי יהרוש
 וישב תהלות ישראל כפר:
 ותחיש גאולה למשפחות יעקב
 כל אלה שבשי ישראל כפר:
 ובהר נחלתו יעעני
 ונסלח לכל עדת בני ישראל כפר:

רשות לסדר עבודה לר' שלמה בן גבירול זצ"ל

על דרך איב ושמו כסופו בריח
 ארוממך חוקי וחלקי
 גם בשפכי זעקי וצעקי
 הרשתוך בשמשי ומשי
 והעבר נא עין אורכי ועוקכי
 זרה נא עין אורכי ועוקכי
 מהר סגור לבי וחובי
 כבואי ברוב דבקי והפקי
 בקראי עניי אלקי צדקי
 האזינה חיל לחשי ורחשי
 שובה ד' חלצה נפשי
 חבוש מחץ עולבי ועוצבי
 ורחח נכון חדש בקבכי

כס יוא. יעוני מלשון סמיכה, מלשון וימין המעני (תהלים יח ל). נחץ לשון מהירות, מלשון כי היה דבר המלך נחץ (יש"כ כב ט). והמעס מהר לחבוט ולקרוז לישראל המשיח שהוא גודר פריץ כלומר שיסתום ויגורו פרגותיהן של ישראל שנפרצו בגלות. סברי, פי' הבורא שהוא הקוהי מלשון שברו על ה' אלהיו (תהלים קמו ב) ומתרגום קיחי (בראשית מט יח) סברתי. אהבני מאז נדבה, פי' אהבם מפני נדבתו לא מפני צדקתי והוא עיד אהבם נדבה (הושע יד ה). לובשי תשבץ, הם הכהנים לובשי המשבצות. למשפחות יעקב, הם משבט יהודה. וימחה כעב פשעיני, עיד מחיתי כעב פשעיך (ישעיה מד כב). והמעס כמו העב שנמחית במים, והחכם ר' אברהם ז"ל פי' כעב העוברת בצאת השמש.

ארוממך חוקי וחלקי דבקי ענין דבקות. והפקי⁽¹⁾, פרשנוהו. בשמשי, פי' בבקי. והמשי, בערב מתרגם ערב רמש. חיל לחשי, פי' תפלה לחשי. ורחשי, פרשנוהו. אורכי מלשון ארכו לנפשי (תהלים נג ד). ועוקכי לשון מרמה מלשון עקוב יעקוב (ירמיה ט ג) והמעס זרה העין שהוא אורב לי ומרמה אותי. חבוש

(1) כמחזירים חיי ואמשי.
 (2) כס עתיק והפקי ר"ל הנאה על הפתח כמו קול דודי דומק שיר השירים ח' ב.

יום עמדי באלפי ומפי
 כבש יה קשי ערפי ואכפי
 לך אפרש כפי ואפי
 מיום שחות ברבי כפרכי
 נשבת תמיד ערכי ונסכי
 שברתי בחלכי למלכי
 ד' אלקי וניה חשכי
 עגמתי בלחצי ומחצי
 פרוך (כיר קוויז ופויז) ביד חורצי וקורצי
 צפיתי לאומצי ועולצי
 כי הוא יוצאי
 קוצץ חוט שביצי ומסיני (ושישי) רחק עסיס ודם רסיסי
 שבת מגיסי וסר כסיסי
 אמרתי אתה מחסי

ענין קשור המכה והכריכה עליה מלשון כיום חבש ה' את שברי עמו (ישעיה ל כו). מחץ ענין דקירה מלשון ומחץ מכתו ירפא (שם). עולביז, מרבי חויל הנעלבין ואינו עולבין (עי' שבת פ"ח). ועוצבי, ענין רונו וראובן מלשון ולא עצבו אביו מימי (מ"א א 1) והמעס רפא מכת העולב אותי והמרגיו אותי⁽²⁾. מהר סגור לבי, פי' מהר החלב הסוגר את לבי כי החלב סוגר הלב ומאמימו. וחובי, פי' מה שיש במתבוא בשני מלשון למסין כחבי עוני (איוב לא ל). באלפי, מלשון הנה אלפי היל כמנשה (שופטים ו טו) והמעס בגדולי וקטני. ואכפי, פי' שרדי מלשון כי אכף עליו פיהו (משלי טו כו). ואפי, פי' פני מיום שחות ברבי מלשון כל בך לך חכרע (כפ' נשמת כל חי) כפרכי, פי' מיום שחות ברבי בפרך הגלות. נשבת תמיד ערכי ונסכי, פי' נשבת תמיד המערכה והנסכים. סברתיס, בחלכי, פי' בעניי כי העניי יקרא חלק, (עי' תהלים י ח יד). עגמתי, ענין דאנה מלשון עגמה נפשי לאביון (איוב ל כה). בלחצי, מלשון וגם ראיתי את הלחץ (שמות ח ט). ומחצי, פרשנוהו. פרוך ביד חורצי וקורצי⁽³⁾, פירוש ואני פרוך ביד אויבי הכורתיס ומחתיס אותי. צפיתי לאומצי, פי' הנבטתי והחלתי לה' המאמץ ומשמה אותי. צפיתי, מלשון ואני בה' אצפה (מיכה ו ז). ועולצי, ענין שמחה ונילה מלשון עלין לבי בה' (שמואל א' ב א). כי הוא יוצאי, פי' יוציאני מזה הגלות. קוצץ פי' נחתך מלשון קצץ עבות רשעים (תהלים קכט ד). שביצי, הם המשבצות מלשון והשביסס והשהדוסיס (ישעיה ג יח) ואע"פ שזה כסמך וזה בעדי ענין אחר. וסיסי, הוא כתיב כסמך והוא רומז לציון נוד הקדש ואע"פ שלא מצאנוהו כתוב בסמך המשורר היה חלק הסמך בציון כמו שמצאנו שהם מתחלפות בשמות במלות רבות ואע"פ קשה הוא שיהלף שום אדם דבר שלא נמצא כמותו בכתבי הקדש ובנוסחא ישנה מצאתי ושישי כתוב כשיין שהוא לשון שמחה והמעס ערבה כל שמחה. עסיסי, פי' יהרוש.

(1) כמחזירים חיי וצני ועי' בפרוש הרב.
 (2) עולבי סחרפי.
 (3) והמרגו אותי זו היא הנרמא הנכונה יען כי עוצבי הוא יותר מעלבי. ולא כניי הם עוצבי ועולבי.
 (4) כפרכי מלשון אשר עברו בהם כפרך (שמות א י"ד) ואו"ל עבודה המסרבה גופו של אדם.
 (5) שברתי פי' קיחי מלשון שברו על ד' אלקי' (תהלים קמ"ט ה).
 (6) קורצי ענין כריחה מלשון קרץ מצפון בא כה (ירמיה מ"ז כ). — ופויז כמו פויץ (עי' שמואל ב' י י"ח) ויש גורסים כיר חורצי וקורצי והוא גירמא כנונה. — וחורצי מלשון אם חרוצם יסור (איוב י"ד ה).

פירוש סדר עבודה.

אתה כוננת עולם מראש, סדת תכל והכל פעלת ובריותי בו יצרת. כשורך עולם תהו ובהו וחשך על פני תהום גרשת אופל והצבת נוגה.

אמר דוד ביד יוסף שיש ביד דוד יע בן אנדרהם יען אשר ראיתי כי מגז פשוט לקרוא כיום הכפורים אחר תפלת מוסף סדר עבודה שמתחיל אתה כוננת עולם מראש בנוסחאות שלנו יש בו הרבה טעויות מוסר כמו שיתבאר ביה, לכן ראיתי לפרשו בעזרת אדון הארונים כפי אשר מצאתי בחלמוד כלי וירושלמי ודברי הגאונים והמפרשים הראשונים והאחרונים ונראה כי בימי רבי הקדושים ז"ל היו אומרים ג"כ סדר עבודה ראמינן כימא בסוף הוציאו לו (דף נו ע"ב) שהוא דנהיז קמיה דרבא אמר יצא והניחו על כן שני שביהכל נשל דם הפר והניח דם השעיר וכו' ואמרינן נמי בפי' אמר להם הממונה שהוא דנהיז קמיה דרבא (דף לו ע"ב) ועבד כרימ' א"ל שבקת רבנן ועבדת כרימ' ס"י לענין סדר הורוי ופירש"י שם שהיו רגילין לסדר סדר עבודה ביום הכפורים כדי שתהיה נחשבת הזכירה למעשה על שם ושלמה סיים שפתינו ונמצא כתוב בנוסחאות שלנו כי יוסף בן יוסף ברוך גדול חבר אהה כוננת ואפשר שהיה מאותם כהנים גדולים ששימשו בבית שני או היה מודע וי"א שלא היה כהן גדול ממש אלא כהן היה ונזול ברוב ולפיכך נקרא כהן גדול והיה מן הפייסנים כמו שבח הרב ר' אהרן הכהן במלת צמנת פנתה אשר לא נמצא למלה זו חבר אבל הפייסנים משתמשים בה מכללם יוסף בן יוסף שאמר חזה בתעצמות המצינה צאונותו (ו) ולפי שזכר סדר עבודה זה נתקן בלשון משנה נהנו לקרותו יומר מכל סדרי עבודה שחברתו הפייסנין וכן כתב בעל העמוד ושמענו סדר עבודה בלשון משנה כהן אהה כוננת דיוסן בן יוסף אבל בסדר רב עמרם כתוב סדר עבודה זה ואינו מוכיח שם שעשאו יוסף בן יוסף (ובספר רב סעדיי כתוב סדר עבודה אחר שמתחיל אוכזי נברות אלה נאדרי לרי בן יוסף) והחכם המחבר היה מה שיהיה חקן בסדר עבודה זה ג' אלפ"א בתיבת הראשונה כסדרה והשניה השריק והאחרונה כסדרה אלא שהוסיפו בכי האחרונה מעט להשלמת הסדר ועתה אהל בעזרת המלמד אדם רעת.

אתה כוננת עולם מראש, שנאמר כונן שמים בתבונה (משלי ג יט). 'סדת תכל, שנא' ה' בחכמה יסר ארץ (שם). והכל פעלת ובריות בו יצרת, כאות הכונה בית והתקין צרכי בנינו וכל ענינו ואח"כ הביא בני אדם לחוכו ולפי' שהעבודה היא עיקר יסוד העולם כדתנו על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה וכו' לפיכך חז"ק החכם הזה בריאת העולם בחחילת דבריו בסדר עבודה. כשורך עולם תהו ובהו' תהו הוא החסר הראשון שהוא יש מאין והוא יסוד דק מאד אין

(1) א"ה ע"י כפי שרש"י ל"י וינה בן גנאה צד 419 ע' מענה. הם הם הדברים שנאמר מה כשם ר' אהרן הכהן.
(2) א"ה ע"י קובץ מעשה ידי גאונים קדמונים.
(3) כפי עכתי' כשורך לשון הכמח כמו השו"י מראש אסנת (שחיש' ר' ה' ת"י).

תהו שפת לקחי ברקחי' (שתי ערך שכחי בזכחי')
שרי שעה שיהי כפיה' בידך אפקיד רוחי
למדני צור מצודתי מצות עבודתי ודתי
הבן תעודתי לעדתי ד' נגדך כל תאותי
גאה תמוך רגלי ודגלי בצלעי סמוך כשלי וחשלי
יה קומם נפלי ושפלי סלעי ומצודתי ומפלמי לי
רומם כהוד ציעיפי' סחופי והשב צניפי לראש מניפי
לעת ערך צפצופי וצופי (כצופי) יהיו לרצון אמרי פי
כתובת יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפנך ד' צורי וגואלי

הוא י"ז הנסכים מלשון ישפו הרים עסיס (יואל ד יח). ודם רסיס, וריקת הים מלשון לום את הסלת (יחזקאל מו יד) וכן רסיס לילה (שיר השירים ה ב). מניס, הם הקערות מתרגם ועשית קערותיו (שמות כה כט) ותעבד מנסוהי. וסר כפיס, הוא כנוי של כיוור מתרגם וכו' נחשת (שמות ל יח) וכפיס' דנחשא. התי שפת לקחי ברקחי, פי' מאחר שהרב הבית ובמלו הקרבנות שמתו קריאת הקרבנות בתורה שהיא לקחי במקום רקת הקמורת. התי, כמו נתתי. שתי ערך שבתי בזכחי, פי' וגם שמתו סדר הקרבנות ושבת בית המקדש וכליו במקום הובח והוא עיר וגשלתה סרים שפתינו. שתי, כמו שמתו מלשון בקרבנות כמו נפיתת הקמורת מלשון שרי שעה שיהי כפיה, פי' קבל שיהי ודבריו בקרבנות כמו נפיתת הקמורת מלשון סיח הכבשן (שמות ט ט). הבן תעודתי לעדתי, פי' הבן תורתו לעדתי. וחשלי, הסוך מן ויתלוש יהושע (שמות יז יג) והוא מלשון סהדק וחשל (דניאל ב ט). רומם כהוד ציעיפי סחופי, הוא רמו לציעיף שהיה משים הבתן בראשו והוא המצנפת. סחופי, לשון רחופה והריפה מלשון נסחף אכיריך (ירמיה מו טו) והפעם רומם כהוד הציעיף לכהן שהוא דחוף מן העבודה בבית המקדש וי"ל שהיפי מלשון שחף עץ בן המתרגם דחפי נספין דאריון והפעם רומם כהוד הציעיף לבית המקדש וכן אמר בו המתרגם דחפי נספין דאריון והפעם רומם כהוד הציעיף לבית המקדש שכתוב בו שחף עץ. והשב צניפי לראש מניפי, פי' והשב לראש הכהן שהיה מנהיג הקרבנות המצנפת והפעם ככל זה החזיר העשרה ליושנה. וצופי הם חלות הרבש מלשון צוף רבש אמרי נועם (משלי יז כד). וי"ז צפצופי כצופי ר"ל לעת שאעריך דבריו כנופת צופים הכונה שהם ערבים עלי יהיו לרצון וכו' וי"ז כצופי.

(1) גיא ברקחי — כובחי.
(2) כחחויים: סעפי.

נסחת אבודרהם

נסחת שמעת רבינים

גולם תבניתך מן האדמה יצרת | גולם תבנית האדם מן האדמה
ועל עץ השרה אותו פקדת. | יצרת ועל עץ הדעת אותה הפקדת
דברך זנה וזונה מעדן ולא כליתו למען ארך אפך.
הגדלת פרוי וברכת זרעו והפרייתם בשוכך והושבתם שקמ.
ויפרקו עול ויאמרו לאל סור ממנו | ויפרקו עול ויאמרו לאל סור ממנו
הסורות יד רגע וכחציר אומללו. | והסורות יד. כרגע אמללו כחציר
זכרת ברית לתמים בדרודי ובשכריו) שמת לעולם שארית.

בו ממש אבל הוא כח מוכן לקבל צורה ולצאת מן הכח אל הפעל. ובהו, צורה
מתלכשת בחמר הזה ואומר בס' יצירה בס' מלתו ממש ועשה אינו ישנו. גישת
אופל והצבת נונה, שני ויאמר אלקים יהי אור (בראשית א ח) והחשך אינו בריאה
כי בהעדר האור הוא החשך כמו בהעדר החיים המות ובהעדר המלכות העולם.
גולם תבניתך מן האדמה יצרת, נקרא גולם הכלי שקבל הצורה אבל יחסר ממנו
החוקן שעייין לא נגמרה מלאכתו כאמרם ז"ל גלמי כלי עץ וכן האדם הריק מאין
חכמה נקרא גולם כדתנו ו' דברים בגולם וז' חכמם וכן גוף האדם קודם שנתנה
בו נשמה נקרא גולם גלמי ראוי ענין (ההלים קל"ט טו) שעייין לא נגמרה מלאכתו
והיש גולם תבניתך, ותבניתך חודר על הנשמה שהיא תבנית בוראה וכן הוא הפי'
גולם האדם שנמה בו נשמה שהיא תבניתך מן האדמה יצרת אותו הגולם שני
ויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה (בראשית ב י) ועל הנשמה נאמר
ויברא אלקים את האדם בצלמו (בראשית א ב) כראותא בפ"ק דברכות גבי (פרש"י
סימן 2) ועל עץ השרה אותו פקדת, פי' ציות שלא לאכול ממנו שנא' ויצו ה'
אלקים על האדם לאמר (בראשית ב טו) ונוי' ופקדת, הוא מלשון והוא פקד עלי
לכנות לו בית (עורא א ב, דה"ב לו בנ) ובנוסחא שלנו כתוב אותו הפקדת מלשון
ראה הפקדתך היום הזה (ירמיה א') שהיא לשון מנוי ופעוט היא כי לא מנחו
על העץ לברו רק על כל עץ הנון. דברך זנה, ואכל מעץ הדעת. וזונה מעדן, שני
ויגרש את האדם וישכן מקדם לנן ערן ונוי' (בראשית ג כד). ולא כליתו למען
ארך אפך, כי הקב"ה ארך אפים ואע"פ שאמר לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות
(בראשית ב י) המתין עליו ולא המיתו במהרה. הגדלת פרוי וברכת זרעו, כמו
שאמרו במדרש למה קראו אותם בני האלהים לפי שרבו (שהרבנן ימים) בלא
צער ובלא יסורין (פסוקא דרי' הנינא ורשב"ל במדרש רבה פ' כ"ז). ויפרקו עול
ויאמרו לאל סור ממנו, כמו שאומר בתנחומא עמדו דוד המלך ואמרו לאל סור
ממנו שני ויאמרו לאל סור ממנו (איוב כא יד) ונוי' מה שרד כי נעברנו (שם)
פי' שו' עד שמתה את זכרם והאבדים שנא' וימה את כל היקום אשר על פני האדמה
(בראשית ז כג). זכרת ברית לתמים בדרודי, זה זה שנא' בו תמים היה בדרודותיו

(1) בנוסחאות הגרסות ובכוונתו.
(2) איזה חרב המחבר כוון על מה שאמר הש"ס שם דף י"ח מה הקב"ה פלא כל העולם
וכו' רואה לו מלחור ויטב ע"ש.
(3) כס' עבודת ישראל ה"ג שהיו מאוייכים ניסים ופזרים ורבים בלי צער ויסורין.

נסחת אבודרהם

נסחת שמעת רבינים

חק ברית קשת למענו כרת ובאהבת נוחוח בניו ברכת.
מעו בעשרם ובנו מגדל ויאמרו | מעו בעשרם ובנו מגדל ויאמרו לבו
לבו ועלה לרקיע) ונלחם בו. | ועלה ונבקיע הרקיע להלחם בו
יחיד אב המון פתאום ככוכב זרח מאור כשרים להאיר בחשך.
כעסך השרת בשורך פעלו ולעת שובתו לבבו חקרת.
ליות חן ממנו הוצאת מלה מהור | ליות חן וחסד ממנו הוצאת מלה
מכבש נבחר. | מהור מכבש נבחר

מגעו איש תם הוצאת חתום (כפי' חתום) בבריתך מרחם לוקח.
נתת לו שנים עשר שבמים אדובי | נתת לו שנים עשר שבמים אדובי
עליון מבטן נקראו. | עליון עמוסים מבטן נקראו
(בראשית י ט). וכשכרו שמת לעולם שארית, כי בתחלה נאמר אמרה את האדם
אשר בראתי (בראשית ו ז) ראה שהגזירה היתה על כל האדם וכוונת נח שני
כי אוחק ראיתי צדיק לפני ברוך הוא (בראשית ז א) שם לעולם שארית שנא'
ויזכר אלקים את נח (בראשית ח א). חק ברית קשת למענו כרת שני את קשתי
נתתי בענן (בראשית ט יג). ובאהבת נוחוח בניו ברכת, שנא' ויחיד אב המון
פתאום (בראשית ח כא) ואחיזי כתוב ויברך אלהים את נח ואת בניו (שם ט א)
ובדודיל בכות הקרבן שהקריב. מעו בעשרם, שנא' ישלחו כצאן עויליהם (איוב
כא יא) ונוי' ובנו מגדל, שנא' ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים
(בראשית יא ד) ויאמרו לבו ועלה לרקיע ונלחם בו כראמרו בכד' לשם עין
נתכוננו לא כל הימנו שיבור לו את העליונים כואו ונעשה עמו מלחמה ופי' הדיק
ז"ל שזה אינו כמשמעו שלא היו מפשים לעשות מלחמה ממש אלא המלחמה
הזאת באמונה היתה לעבור וזלתו. יחיד, זה אברהם שני אחד היה אברהם (יחזקאל
לג כד). אב המון, שנא' בו כי אב המון גויים נחתך (בראשית יז ה). פתאום
ככוכב זרח שני מי העיר ממורח ונוי' (ישעיה מא ב). להאיר בחשך, להאיר לעובדי
ע"ז שני בהם והיה במחשך מעשיהם (ישעיה כפ טו) והוא היה מקרבם ומדריכם
לעבודת האל שני ויקרא שם אברהם בשם ה' (בראשית יז ד) ודרשו ז"ל מלמד
שהקריא שמו של הכיה כפי כל הכריות. כעסך המרת בשורך פעלו, שנא' ויהי
בשחת אלקים את ערי הכנע וזכר אלקים את אברהם ונוי' (בראשית יט כט).
ולעת שיבתו לבבו חקרת, שנא' והאלהים נסמה את אברהם (בראשית כב א) וכתיב כי
עשה ידעתי כי ירא אלהים אתה (בראשית כב יב). ליות חן ממנו הוצאת, זה
יצחק. מלה מהור מכבש נבחר, כנה אותו בשלה מהור ממה שא"ל אברהם אלקים
ויראה לו השה לעלה בני (בראשית כב ח). מגעו איש תם הוצאת, זה יעקב.
חותם בבריתך מרחם לוקח, פי' שנולד מוהל כדאמרין בבראשית רבה (פ' ס"ג).
ממעך יסודו איר ברכיה מכאן שנולד מהול. נתת לו שנים עשר שבמים אדובי
עליון מבטן נקראו, שני שמעו אלי בית יעקב וכל שארית בית ישראל העמוסים

(1) גרסתה נגזרין ונבקיע הרקיע.

קרבנות פרים ועולות כבשים ושחוימת עתודים (בהנפם שעירים) ונתות אילים.
 ריח קטרת מרקחת ובעור גחלים | ריח קטרת רקח מרקחת ובעור
 זוהיקת דם וספירת יושר. | גחלים זוהיקת דם וספירת יושר
 שועת קטרת ותפלת אמת וקדושתו מכפרת עונותינו.
 תוכן בויג ועריכת אבן. | תוכן בויג ועריכת אבן הגור
 בכלם כמלאך משרת: | בכלם כמלאך משרת

צוה אותו תחלה על בניו השרד כלל. ודעתו כפירוש הראשון שפירשו. ציץ ומעיל כנתת ומכנסו בד חשן ואפור מצנפת ואכנפ. הם ח' בגדים של כהן גדול הנקראים בניו והב. קרבנות פרים ועולות כבשים ושחוימת עתודים ונתות אילים. מדי מינים אלו היה מקריב ביום הכפורים קרבנות פרים הם ב' פרים הא' של מוסף היה קרב עולה והב' חטאת שהיה מתודה עליו והיה נשרף. ועולות כבשים. הם ש' כבשים ב' לחמיר חוים וז' למוסף קריבים עולות. ושחוימת עתודים הם ג' שעירים הא' שעיר עזים א' לחטאת הוא של מוסף ועוד ב' שעירים א' קרב חטאת ונשרף והב' משתלה לעזאזל. ונתות אילים. הם ב' אילים הא' איל למוסף קרב עולה והוא הנקרא איל העם והב' איל כהן גדול ומקרב עולה נמצאו כל הבהמות הקרבות ביום זה ש"ז ועם שעיר המשתלה ש"ז וכן ש"ז הואות שהיה מה לפני לפנים וש"ז הואות מה"ץ על הפרכת כנגד ש"ז כפחות הבהמות כפירשת היום. ריח קטרת מרקחת. היא קטרת החמיר של כל יום. וכיעור גחלים, הוא שני ולקח מלא המחתה גחלי אש וני. וזריקת דם, הם הזריקות שאמרו. וספירת יושר הם הספירות שהיה מונה דתן וכן היה מונה א' או"ב ובנוסח שלנו כתב וספירת יושר וזריקת דם ומעוה הוא שבחלה היה מה ואי"ב היה מונה. שועת קטרת, מלת שועת קשה מאד ולכן יש מי שחזק לקרות. שעיית קטרת" ור"ל קבלת הקטרת לרצון לפני השם מלשון וישע ה' אל הבל ואל מנתנו (בראשית ד' ד) והוא בלא טעם ויתכן כי לשון שועת הוא מלשון וישוע אל הדר (ישעיה כב ה') ור"ל עליית הקטרת והתמרתה שהיה נותן בה עשב הנקרא מעלה עשן והיה מחמר ועולה כמקל כמו שנפרש לקמן ביה וזאת הקטרת היא קטרת הסמים דקה מן הדקה שהיה מכניס לפני לפנים. ותפלת אמת, היא תפלה קצרה שהיה מתפלל על ישראל בהיכל. תוכן בויג, הם ד' בגדים שהיו לעבודת היום והם הנקראים בניו לכן שנאו בהם כחונת בד קדש ילבש וני' ויקרא שו' ד) וחרומו בד בויג ופי' תוכן מנין. ותוכן לכנים חתנו (שמות ה' יח). ועריכת אבן, הם ב' האכנים שהיו על ב' כתפי האפור שני ולקחת את ב' אבני שהם נפחת עליהם (שמות כח ט). מחוגר בכלם כמלאך משרת, אמרו בירושלמי דיומא פרק בא לו אמר ר' חיי בר אבא כשירות של מעלן כך שירות של מסן מה למעלן לבוש בדים אף למסן כחונת בד קדש ילבש ונתיב בדניאל ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר מסעל למימי יואור (דניאל יב ז):

שמת על לוי ליות חן וחסד ומכל אחיו כתר לו עמרת.
 עמרם נבחר מנוגע לוי ואהרן קדוש ד' משרשיו קדשות.
 פארך (בהנפם מארתו) בכנדי שרד | פארך (בהנפם מארתו) בכנדי שרת
 (ובקרבנותיו הפך כעסך).
 ציץ ומעיל כנתת ומכנסו בד חשן | ציץ ומעיל חשן ואפור כחונת
 ואפור מצנפת ואכנפ.

מני כמן (ישעיה מו ז). שמת על לוי ליות חן וחסד, לכך נקראו לוי שלוח את ישראל לאביהם שבשמים ואמר ליות חן וחסד כמה שנאו וללוי אמר תמיד ואורח לאיש חסידך (דברים לז ח). ומכל אחיו כתר לו עמרת, הוא כתר כחונה שהיו בניו משרתים לפני השם בארץ כמלאכי השרת כמרום ונתן להם כל מעשר בישראל. עמרם נבחר מנוגע לוי, כדאמרינן בכ"ד ובשמות רבה וילך איש מכית לוי עמרם גדול הדור היה. ואהרן קדוש ה' משרשיו קדשות, כמו שנאו ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים (דה"א כג יג). פארך בכנדי שרד וכו' ציץ ומעיל וכו', וראה מוכרי החכם הזה שבגדי השרד המתובים בתורה הם בגדי כהן גדול ונקראו כן לפי שנתיחד בלבישתן הכהן הגדול אחיו והוא מלשון ובשרידים אשר ה' קרא (ויאל גה) וכן נראה מדברי רז"ל שהם בגדי כהן גדול כדאמרינן ביומא (דף עב ע"ב) את בגדי השרד אלו מעשה מחט וארז"ל עוד שם בית יד של בגדי כחונה ומה שנאו ואת בגדי השרד ואת בגדי הקדש (שמות לא ז) הוי"ו היא יחיה כמו ואלה בני צבעון ואה וענה (בראשית לו כז) תת וקדש וגבא (דניאל ח יג) ובפרשת ויקהל מצאנוהו בלא וא"ז שנאו שם את בגדי השרד לשרת בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן (שמות לה יט) אבל שאר המפרשים פירשו ומכללם רש"י ד"ל שבגדי השרד הם הבהרים שהיו מכמים בהם כלי המטבן בשעת המסעות שני ופירשו כגד כליל הכלת מלמעלה (במדב ד ו') וכתיב ופירשו עליו כגד ארומן (במדב ד יג) וני בהם ומן התכלת והארומן ותולעת השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש (שמות לט א) ויעשו וני משמע שהם ב' מיני בגדים ועוד שבגדי כחונה היו בהם זהב ושש משור מה שא"ז כן בבגדי השרד ונקראו בניו שרד לפי שהם עשוין כמו קליעה הרוגום קלעים שרדין וכתב הרמב"ן ד"ל (כדפוס ליסאבאן) וכל זה איננו שוה לי כי מה טעם שיאמר הקב"ה למשה ויעשו בגדי קלעים או בגדי השרידה כלי שיבאר כמה היו ב' או ק' וכמה ארכם וכמה רחבם ולמה יעשו וא"ן הענין מוכן ככל כדבור הזה ועוד שמוכר אוהם לעולם קודם בגדי אהרן ועוד מה טעם לשרת בקדש כי זה ירמוז על עבודת הקרבנות בקדש כמו שנאמר או בגשמהם אל המזבח לשרת בקדש וכן אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש לא על עבודת חוץ ומשאי) ועוד כי כחוב ועשו את כל אשר צויתך את אהל מועד וני' ואת בגדי השרד עד ואת קטורת הסמים ככל אשר צויתך יעשו ולא

(1) זה אינו כבי"י.
 (2) כיק"י או הוא לשון מעלה שניה להם בלומר בגדי מלכות ובגדי קדש שהם לשרת בקדש — (3) כבי"י ומסעי.

ע"ם השריק.

נוסחת אבודתם
 תבנת כל אלה לכבוד אהרן בלי
 כפרה שמתו ועל ידו סליחת העון
 נחת

נוסחת שפעת רבינים
 תבנת כל אלה לכבוד אהרן בלי
 כפרה לישראל שמתו ועל ידו
 סליחת העון נחת

נוסחת אבודתם
 תחת אהרן מגועו יעמד (ש"י: כהן גדול) לשרת לפניך ביום הסליחה
 תורת מעשה ועבודת היום שבעת
 ימים (לפי הגרסא היתה הגיוסא נוספת
 קודם יוה"כ היו מפרישין את הכהן
 גדול מביתו ללשכתו שבמקדש
 ומפרישין אותו מאשתו ומתקנין
 לו כהן אחר תחתיו שמא יארע
 בו פסול ובשבעת ימים אלו עבודת
 היום) בזבולנו ילמוד ומזון עליו
 שלישי ושביעי חוץ אם הלך בשבת
 שהיו דוחין את הדיו

תבנת כל אלה, הבגדים הני למעלה, לכבוד אהרן. ולא לכבוד אהרן עצמו
 שבין שהיא כלי כפרה לישראל כמו שנא' וכפר בעינו ובעו ביתו ובעד
 כל קהל ישראל (ויקרא טו יז) הכל הוא כשבל ישראל שיתכפר להם על ידו.
 חתה אהרן מנועו יעמד לשרת לפני, שנא' וכפר הכהן אשר ימשה אותו ואשר
 ימלא את ידו לכהן תחת אביו וגו' (ויקרא טו לב). תורת מעשה ועבודת היום
 שבעת ימים בזבולנו ילמוד. בזבולנו, הוא בית המקדש שני בנה בניתי בית זבול
 לך (מלכים א' ח יג) והיינו דתני בחתלת יומא ד' ימים קודם ליום הכפורים
 מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדין ויש גורסין, פלהדין ומתקנין לו כהן
 אחר החתו שמא יארע בו פסול והפרישה זו למדוה ממשא שהפריש לאהרן ד'
 ימים יומם ולילה וכתוב במלואים פסוק מיותר שני כאשר עשה ביום הזה צוה ה'
 לעשות לכפר עליכם (ויקרא ח לד) לעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יום
 הכפורים. כהן גדול לפי שכל עבודת יום הכפורים אינם כשרוה אלא בו כדילפינן
 בפרק בתרא דהרויות (דף י"ב:) שנא' ביום הכפורים וכפר הכהן אשר ימשה אותו
 (ויקרא יז לב). מביתו, זו אשתו והמעט משום גזרה שמא יבא עליה ותמצא פסק
 נדה ויהיה פסא שנא' וחתו נדתה עליו וממא שבעת ימים (ויקרא טו כז) ולא
 יכול לעבוד ביום הכפורים וכו' ימים אלו מוזן עליו מאפר הפרה בני להפרישוהו
 וכו' שהוא ערב יום הכפורים שמא נמצא כמת ולא ידע שנא' הנוגע במת לכל
 נפש אדם וממא ד' ימים (במדבר יט א) וכתוב הוא יחמא בו ביום השלישי
 וביום השביעי יטהר (במדבר לו יב) וגו'. ללשכת פלהדין, לשכה היתה בחיל
 ובה היה ישן כי לא נתקשה בקדושת עזרה ופי' פלהדין מקדי המלך ובגמי

נוסחת שפעת רבינים

שוקני עם וחכמי אחיו תמיד
 יסובכוהו עד בוא יום העשור
 יסובכוהו עד בוא יום העשור ומסורוהו לוקני
 כהונה ללמדו חפנית הקמרת
 והשביעוהו ואומרים לו

ראה לפני מי אתה נכנס למקום אש להבת שלאבת

נוסחת אבודתם
 מקשה וכי לשנת פלהדין היתה והלא לשנת בלושי היתה ופי' בלושי שרים
 ומתרגין אלא בחתלה היו קורין אותה לשנת בלושי ומתוך שנותנין עליה ממון
 לכהונה ומחליפין משמורת כל י"ב חדש בפלהדין הללו שמתלפיין אותם כל י"ב
 חדש לפיכך היו קורין אותה לשנת פלהדין (יומא דף ח:) כלומר כבית שני
 כזמן שהיתה יד אומות העולם תקפה על ישראל היו נותנין עשירי הכהנים ממון
 למלכות שישמרו אותם כהנים גדולים אחר מות הכהן הגדול ולכן נקראת ה"לשכה
 ע"ש המלכות. ומתקנין לו כהן גדול אחר החתו, מדקמני, "מתקנין" ולא קמני
 "מפרישין" ש"ם הפרישה לא מעכבא שלא היו צריכין להפריש הכהן הב' אלא
 היה מומן¹ אם יארע פסול ככהן גדול שישמש החתו שמא יארע בו פסול כהן
 קרי או סומא או רוק כהווא עובדא ר"י ישמעאל בן קמחית שפעם א' יצא וספר
 עם ערבי א' בשוק ונתה צגורא מפיו על גברו ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתו
 וראתה אפס ב' כהנים גדולים ביום א' (יומא מז) ותנן נמי בפ"ק דיומא כל ד'
 ימים הוא זורק את הרם ומקטיר את הקמרת ומטב את הנרות ומקריב את הראש
 ואת היגל ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב פי' הוא זורק את הרם של
 המידין כדי שיהא רגיל ביום הכפורים לעבודה ומקטיר את הקמרת ככל יום ויום
 מקטיר קמרת בהיכל חצי פסם בבקר וחצי פסם בין הערבים ומטב את הנרות
 מרשנן מן האפר של פחילות שכבו וכן בכל יום ויום מטבין בבקר שנא' בבקר
 בבקר במטבין את הנרות (שמות לו ז) ומקריב את הראש זאת הרגל כך היתה
 סדר הקריבה ומשום כבודו מקריב הראש והרגל קרב עמו ושאר כל הימים אם רצה
 להקריב מקריב ואין המשמר מעכב עליו. שוקני עם וחכמי אחיו תמיד יסובכוהו
 עד בא יום העשור, דתנן מסורוהו וקני כ"ד לוקני כהונה פי' בכל יום ויום היו
 מסרין אותו לוקני כהונה בבקר והיו מלפדין אותו ההפינה העשויה לפניו שהיא
 מעבודת קשת שבמקדש כמו שנפריש לקמן. עד בא יום העשור, יום הכפורים.
 ראה לפני מי אתה נכנס למקום אש להבת שלאבת, כלומר היו מאימין עליו
 ואומרים לו ראה לפני מי אתה נכנס כדתנן אומרים לו אישי כהן גדול אנו
 שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך כמי ששכן את
 שמו בבית הזה שלא השנה דבר מכל מה שאמרנו לך ומפריש כנגמא שבעוהו זו
 למה שלא יתקן מבחויז ויכניס מבפנים כדרך שהזקוקים עושים (יומא דף י"ט ע"ב)
 דתניא כפי הוציא לו תנו רבנן (דף נ"ג) ותנן את הקמרת על האש לפני ה'
 שלא יתקן מבחויז ויכניס להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים יתקן מבחויז
 ויכניס מאי דרוש כי כענן אראה על הכפרת מלמד שמתקן מבחויז ומכניס אסור

¹ כהניק היו מומני.

נסחת אבודתם

קהל עדתנו עליך יסמכו ועל ידך תהא מליחתנו
צורה ולמדוהו עד כוא יום העשור
כדי שיהא מורגל בסדר העבודה

נסחת שמעת רביים

וערב יום הכמויים שהחריז מעמידן
אותו בשער המורה ומעבירין לפניו
פרים ואילים וכבשים כדי שיהא
מכיר ורגיל בסדר עבודה וכל

לחם הנמים והלא כבר נאמר ונתן את הקמח על האש לפני ה' איך למח נאמר
כי בענן אוראה על הכפרת מלמד שנתון בה מעלה עשן ומנין שנתון בה מעלה
עשן תל וכסה ענן הקמח הא לא נתן בה מעלה עשן או שחפר א' מכל סמיה
הייב ממה ולפי שהיו חוששין בבית שני שמא שני שחפרו צדוקי והם מורשים
משביעין אותו שלא ישנה והוא מורש ובוכה לפי שחשדוהו צדוקי והם מורשים
ובונים שמא חשדוהו בתנא. ואמר ריש לקיש (בשמי דילן ביומא דאי יהושע
בן לוי ועיי בקדוקין ספרים) הווישר כשרים לוקה בנופו מנלן ממושה (שבת צו)
שנאמר והן לא יאמינו לי וכתיב ויאמן העם ולקה בנופו שנא' והנה ירו מצרעת
כשגל וכל הלילה היו עומדים עמו זקני כהונה ותנן אם היה חכם דורש כל הלילה
כדי שלא תהא שינה הושפתו ואם לאו חז' דורשין לפניו אם רגיל לקרות קורא
ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים ובדריה בן
קבואל ואמר פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל ולמה קורין במקומות אלו מפני
שיש בהם שבר טוב לצדיקים ופורענות לרשעים כדי שיתן אל לבו שאם יעשה ככל
אשר יורוהו חכמי ישראל ייטיב לו ואם לא ישמע אליהם לא יהיה ולא יאריך
ימיו⁽¹⁾ בקש להתנמנם סודו כהונה מכין לפניו באצבע צרדה מפרש בגמרא מאי
צדדה (דף י"ט) אמר רב יהודה צדדה דרא מאי היא דגודל כלומר צדה דגודל
והוא אצבע שלישי שמכוון כנגד הגודל וכשמכוין באותו אצבע בגודל משמיע קול יותר
מן האצבעות כלל והכי אמרינן בתוספתא (פרק א') איוו היא אצבע צדדה זו אצבע
גדולה של ימין ואמרו לו אישי כהן גדול עמד והפס א' על הרצפה כי המקדש
היה רצפת אבני שיש והם קרים הרבה וכשישב עליהם תרד שינתו מעליו הפס
לשון קיריות מלשון יוספ לכו (בראשית מה כו²) ובגמרא מפרש מאי אתה על
הדת פ' היו מעמידין אותו על הרצפה שיראה להם דבר הרש ומאי היא דאמרי
לוי אחוי קירה שעומד על גודלי ידיו ורגליו ושוחה ונושק את הרצפה כדי להפג
אח השינה והיא מעבורת קשות שבמקדש דהא לוי אחוי קירה קמיה דרבי (סוכה
ניז) ואפלי ומעסקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה ואמרינן בתוספתא אין מעסקין
אותו לא בנבל ולא בכנור אלא כפה ומה היה אומרים לפניו שיר המעלות
לשלמה אם ה' לא יבנה בית וגוי שהיו איל ליוהר בעבודתו שההא לשם שמים
שאם לא כן לא היה מקובלה ולא היו יושנים כל הלילה אלא שהיו קורין לפניו
כדי לעסקן בתורה. קהל עדתנו עליך יסמכו, והו שאמרנו למעלה שהיו איל

(1) כתיב ועוד טעם אחר מפני שמוכרין את הלח.
(2) כתיב ויום חפץ לשון מיל.

נסחת אבודתם

פרשו לו סדין של בוץ בעת
שחוטת הכבש לעשות מחיצה
בינו לבין העם
עושה מצוה באימה ובראה ובודק עצמו מחוצצי סבילה
שש על מצוה לקיים דתו וירד
לסבול כמו שהזוהר
נתנו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו
אנו שלוחי כיד ואתה שלוחנו ומי. צוהו ולמדוהו עד בא יום העשור כדי שיהא
רגיל בסדרי עבודה, כדתנן מסרו לו זקנים מוקיין כיד וקורין לפניו בסדר היום פ'
כפרשת אחרי מות ואיל אישי כהן גדול קרא אתה כפיך שמא שבתה או שמא
לא למדת, ערב יום הכמויים בשחיתת היו מעבירין אותו בשעיר⁽¹⁾ המורה ומעבירין⁽²⁾
לפניו פרים ואילים וכבשים⁽³⁾ כדי שיהא רגיל ומכיר בסדר עבודה. פרושו לו סדין
של בוץ ושואל בגמרא (דף לא:) מאי שנא של בוץ אמר רב כהנא כדי שיכיר
שעבודת היום בבגדי בוץ. בעת שחוטת הכבש, הוא המיד של שחר ונבר אמרנו⁽⁴⁾
כי לול יום הכפורים לא היה ישן כל הלילה אלא היו מעסקין אותו עד שסמיע
וזמן שחיטה וכשהוא בא להתחיל בעבודה מורידין אותו לבית המבילה בשער
המים ובחיל היתה ובעד לשכחו היתה וה' סבילות שהיה פובל כהן גדול ביום
הכפורים כמו שנפרש לקמן כלם היו בקדש על גב בית המורה חוץ מו' בלבד
ושבילה זו היתה מפני שאין סודו נכנס אמילו לעזרה אלא איב סובל גזירה שמא
יש בידו פומאה ישנה. עושה מצוה באימה ובראה, פ' מצות סבילה, ובודק עצמו
מחוצצי סבילה, דתניא במיך ורוץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצצן בין מים
לבשרו (פסחים קט) והנן אלו חוצצים באדם חוצצי צמר חוצפי שפתו ורצועות שבראשי
הבנות וכו' (מקואות פ"ט). שש על מצוה לקיים דתו וירד וסבל כמו שהזוהר. נתנו לו בגדי
זהב, הם ה' בגדים שהוכיז למעלה ציץ ומעיל כהונתו ומכניס בד חשן ואמר מצנפת
ואבנטים⁽⁵⁾. ולבש וקדש ידיו ורגליו⁽⁶⁾. האמרינן בפ' אמר להם הפמנה תניא אמר רבי
גדול ביום הכפורים שני כהונת בד קדש ילבש וגוי ורוץ במים את בשרו ולבשם
הא למדת שכל המשנה מעבודה לעבודה טעון סבילה אשכחן מבגדי זהב לבגדי
לבן מבגדי לבן לבגדי זהב מנין היל בגדי קדש הם מיתור הפסוק לטרנו שכלם

(1) כתיב בשעיר. (2) כתיב ומעבירין. (3) כתיב ועתה יום. (4) כתיב למדת.
(5) כתיב שכתן גדול משמש בהן. (6) כתיב זה קדוש ראשון.

נסחת שמעת רביים

הלילה דורש וקורא ואו קורים
לפניו ומעסקים אותו עד שיגיע
זמן השחיטה
זרשו לו סדין של בוץ בעת הגעת
שחוטת כבש התמיד לעשות
מחיצה בינו ובין העם
לבות המבילה שכשער המים
ובחול היתה (ופשט בגדי חול)
וסבל כמו שהזוהר ועלה ונסתמו

נסחת שמעת רבינים

ככל יום יעשה מנחת המלח ומנחת
 החבתין וינסך את היין בכל יושר
 (וביום השבת מקריב שני כבשים
 של מוסף שבת ומנחתם ועורכין
 לחם הפנים ומקמיר את הביכין
 כמשפטם) ואחר כך מקריב את
 הפר ושבעת הכבשים של מוסף
 היום וכלם עולות ועשה אותם
 ומנחתם כמשפטם

יבוא מיד לבית הפרוה ובקדש
 היתה ויפרשו לו סדין של בויג
 בינו ובין העם כבראשונה
 טרם יפשוט בגדי זהב מקדש ידיו
 ורגליו מקיתון של זהב

סימניו בצמצום לקיים בו מצות השחיטה ומיד היה כהן אחר מוקד על ידו כלו
 גומר השחיטה כדי שיהא כהן גדול ממחר לקבל הדם מידו שהקבלה אינה כשרה
 אלא בו ואע"פ שהשחיטה כשרה בוד עשאוהו חובה בבית גדול מפני שהוא
 החלת עבודה ומפני שאינו שוחט ב' הסימני קתני לשון קיצו— לפנים יכנס להקמיר
 את הקשרת ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים כהלכתן, משנה
 שלמה היא כפי אמר להם הממונה כמו שסודרה נאן. ככל יום יעשה הביתין היא
 מנחת כהן (שקריבה בכל יום ויום שני זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ויהי
 ויקראו ו י') ונקראת מנחת הביתין ע"ש הכלי שנעשה בו שנינו על מחבת בשמן תעשה
 והיה כלי במקדש ואין לו שפה והבצק שאופין בו קשה כדי שלא ידבק מנאו ומכאן.
 וינסך את היין בכל כלי יושר, שהיו ספלים ידועים במקדש שמנסכים בהם וכדי
 שלא יחליף לכלי אחר אמר בן (ע"י לקמן בפי' החרוז תבן צעדין). יבא מיד לבית
 הפרוה, כרתנו בפי' אמר להם הממונה הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היתה ושואל
 בנמרא מאי פרוה אמר רב יוסף פרוה אמנושא פרושי' מנשא א' בנאה והיה שמו
 פרוה ופי' בעיריך פרוה שם אדם מנוש וכתב רבינו חננאל יש מן החכמים שאומ'
 שחפר מחילה חתה הקרקע בקדש כדי שיראה עבודה כהן גדול ביום המפורים
 והרגישו הכהנים בחפירה ומצאוהו והרגוהו ונקראת אותה לשנה על שמו. טרם
 יפשוט בגדי זהב מקריב בנקיות ידיו ורגליו, והו קדוש כי כמו שאמרנו למעלה

(1) אמר המעתיק הרב בות יוסף כתב ויהי' ואחר התמיד יקריב הפר וי' כבשים של
 מוסף היום כך צריך לגרום אחר וינסך את היין בכל כלי יושר לפי שנהלוק בכך ריע ור"א
 שלר"ע מה העולה וי' כבשים קרינים עם תמיד של שחר (ויפסד דף ע"י) ולר"א קריבין עם תמיד
 של בין הערבים וכל המפורים ספקו כר"ע וכבר חזקני זה החכם מתר"ד אבודרהם ולה"ה.
 (2) כ"ג הוא מנחת מחבת המוסף על כ"ג לעשותה בכל יום והוא חצי עשרון.

נסחת שמעת רבינים

מיד בא לו לעורה ומקבל את כבש
 התמיד ושוחט בו רוב שנים ומניח
 מקבל את הדם וזורקו על המזבה
 כמצותו⁽¹⁾
 להיכל יכנס להטיב המש נרות
 ולהקמיר קשרת הבקר ולהטיב
 את שתי נרות הנשוארות ויצא
 והקריב את הראש ואת האברים
 כמצותן

קדש הם והגם שוה וכשם ששוכל לאלו כך מוכל לאלו וכל סבילה צריכה ב'
 קידושין שני' ופשוט את בגדי הכר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו
 המיל הכתוב רחיצה בין פשיטה ללבישה לומר לך מה לבישה טעונה קדוש אף
 פשיטה טעונה קדוש ומקשה היא ורחץ כסבילה כתיב שהרי נאמר את בשרו ומחרץ
 אם אינו ענין לסבילה שכבר לפדנו אותה ענין לקדוש וחזרו ומקשה לימא
 קרא וקדש בין דאקדוש קאי ומחרץ להכי אפקיה רחמנא לקדוש בלשון רחיצה
 לומר לך מה קדוש במקום קדוש אף סבילה במקום קדוש והי' עבודתו היו ביום
 הכפורים תמיד של שחר ועבודת היום ואילו העם והצואת כף ומחתה ותמיד
 של בין הערבים ולקמן אפרש היכן היה מקריב המוספין. מיד יקבל את כבש התמיד
 ועשאו כהלכתו ככל השנה כלה, רחץ בפי' אמר להם הממונה הביאו לו את
 התמיד קריצו ומירק אחר שחיטה על ידו⁽²⁾ וקבל את הדם ומפרש בנמרא מאי קריצו
 אמר עולא לישנא דקמלא הוא מאי קריאה אמר רב נחמן בר יצחק ענלה יפסיפה
 מצרים קרין מצפון בא כה (ירמיה מו ב') מאי משמע כדמתרגם רב יוסף מלכא יאה מצרים
 עממין קטלין מצפון ייהון עלה למזבה — פי' כהן גדול היה שוחט בו רוב ב'

(1) אמר המעתיק בן הוא גירסת הרב בות יוסף על השור אי"ה פי' תריכא ובתב על
 הרב אבודרהם אשר גירסת המ' מיד יקבל את כבש התמיד — כלה טעות הוא וכ"כ והתימא
 מהכתב אבודרהם שהביא בקיאות הנמרא (אשרי כ"ג שחש רק רוב ב' סומניו וכו' ולא שחש לבו
 לטעות הנמרא אשר כתוב בה ועשאו כהלכתו ככל השנה כלה והרב נגידין האריך בפלפולו
 וכענין נביא את דברי' בקונטרס בפני עצמו).

(2) א"ה הרב בות יוסף בפי' הנ"ל כתב ויהי' עור כתוב שם לפנים יכנס להקמיר את
 הקשרת ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים אין זה מכונן דמשמע שהקריבת
 הראש והאברים היה בפנים וזה ודאי אינו לכך צריך להגיה ולכתוב ויצא והקריב את הראש
 ואת האברים. — הרב ר' משה נגידין מביא בפלפולו גרסת הרב ר' ששת אביו של הרב ר'
 יצחק בר ששת ז"ל ופירשו. ע"י מה שכתב ר' אלעזר אטלס במכתבו העתי' "הכרם" דף 10
 הוא לא ידע שהוא היה מימון ומפרש הריף ובקי.
 (3) כ"ג פי' כסבילה כמו קריצו אדם ע"י עצמו (ב"מ צ"ג) אי"ה אהריו ומוסר לו והרבה
 יש בפי' עורא על ידו החזיק.

נסחת אבודרהם

מיד יקבל את כבש התמיד ועשאו
 כהלכתו ככל השנה כלה
 לפנים יכנס להקמיר את הקשרת
 ולהטיב את הנרות ולהקריב את
 הראש ואת האברים כהלכתן⁽²⁾

קדש הם והגם שוה וכשם ששוכל לאלו כך מוכל לאלו וכל סבילה צריכה ב'
 קידושין שני' ופשוט את בגדי הכר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו
 המיל הכתוב רחיצה בין פשיטה ללבישה לומר לך מה לבישה טעונה קדוש אף
 פשיטה טעונה קדוש ומקשה היא ורחץ כסבילה כתיב שהרי נאמר את בשרו ומחרץ
 אם אינו ענין לסבילה שכבר לפדנו אותה ענין לקדוש וחזרו ומקשה לימא
 קרא וקדש בין דאקדוש קאי ומחרץ להכי אפקיה רחמנא לקדוש בלשון רחיצה
 לומר לך מה קדוש במקום קדוש אף סבילה במקום קדוש והי' עבודתו היו ביום
 הכפורים תמיד של שחר ועבודת היום ואילו העם והצואת כף ומחתה ותמיד
 של בין הערבים ולקמן אפרש היכן היה מקריב המוספין. מיד יקבל את כבש התמיד
 ועשאו כהלכתו ככל השנה כלה, רחץ בפי' אמר להם הממונה הביאו לו את
 התמיד קריצו ומירק אחר שחיטה על ידו⁽²⁾ וקבל את הדם ומפרש בנמרא מאי קריצו
 אמר עולא לישנא דקמלא הוא מאי קריאה אמר רב נחמן בר יצחק ענלה יפסיפה
 מצרים קרין מצפון בא כה (ירמיה מו ב') מאי משמע כדמתרגם רב יוסף מלכא יאה מצרים
 עממין קטלין מצפון ייהון עלה למזבה — פי' כהן גדול היה שוחט בו רוב ב'

(1) אמר המעתיק בן הוא גירסת הרב בות יוסף על השור אי"ה פי' תריכא ובתב על
 הרב אבודרהם אשר גירסת המ' מיד יקבל את כבש התמיד — כלה טעות הוא וכ"כ והתימא
 מהכתב אבודרהם שהביא בקיאות הנמרא (אשרי כ"ג שחש רק רוב ב' סומניו וכו' ולא שחש לבו
 לטעות הנמרא אשר כתוב בה ועשאו כהלכתו ככל השנה כלה והרב נגידין האריך בפלפולו
 וכענין נביא את דברי' בקונטרס בפני עצמו).

(2) א"ה הרב בות יוסף בפי' הנ"ל כתב ויהי' עור כתוב שם לפנים יכנס להקמיר את
 הקשרת ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים אין זה מכונן דמשמע שהקריבת
 הראש והאברים היה בפנים וזה ודאי אינו לכך צריך להגיה ולכתוב ויצא והקריב את הראש
 ואת האברים. — הרב ר' משה נגידין מביא בפלפולו גרסת הרב ר' ששת אביו של הרב ר'
 יצחק בר ששת ז"ל ופירשו. ע"י מה שכתב ר' אלעזר אטלס במכתבו העתי' "הכרם" דף 10
 הוא לא ידע שהוא היה מימון ומפרש הריף ובקי.
 (3) כ"ג פי' כסבילה כמו קריצו אדם ע"י עצמו (ב"מ צ"ג) אי"ה אהריו ומוסר לו והרבה
 יש בפי' עורא על ידו החזיק.

הוא עומד באימה לפני אל עליון ואומר עליו דברי יודי וספר שתי ידיו עליו והתורה

וכך היה אומר אנא השם הטאתי עייתי פשעתי לפני אני וביתי. אנא השם [שם:] כפר נא לחמאים ולפענות ולפשעים שהטאתי וישעיתי ושפשעתי לפני אני וביתי בכתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם למחר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה':

כל ישראל שני' וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. הוא עומד באימה לפני עליון ואומר עליו דברי דברי וספר שתי ידיו עליון והתורה, לא מצאנו סמיכה בפיו של אהרן ספורשת כפרשה אלא בשערי המשתלח שני' וספר אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר הדי והתורה עליו (ויקרא טו כא) אבל בתכ' ליקח ממה שנאמר כפר של אהרן והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו וני' זה דברי דברים יכול כפרה בדימים הדי אתה הן נאמרה כפרה כפר ונאמרה כפרה בשעיר שנא והשעיר אשר עלה עליו הנזר לעזאזל וני' לכפר עליו מה כפרה האמורה בשעיר דרוי דברים חוץ מדמים אף כפרה האמורה כפר וידוי דברים חוץ מדמים ואם נמשך לוטר והקריב אהרן את פר החטאת וני' (פסוק י) פ' בפרו של אהרן עצמו נאמר בו סעם שנייה והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וני' (פסוק יא) ואחר הכפרה כתוב ושחט למדני שכפרה זו היא דרוי דברים ולא כפרה בדימים שעדיין לא נשחט הפר וממה שכתוב כפר ב' פעמים וכפר בעדו למדני שהיה מתודה עליו ב' פעמים ראשונה עליו ועל ביתו וכ' על אהרן הכהנים, ועדיין לא שמענו סמיכה על ראש הפר אלא על ראש השעיר וכשהיה מתודה אומר וידוי זה בלא סמיכה תיל כפר כהן משיח והביא את הפר אל פחה אהל מועד לפני ד' וספר את ידיו על ראש הפר (ויקרא ד' ד) לרבות פר יום הכפורים לסמיכה פ' שהיה יכול לכתוב וספר את ידיו על ראשו וממה שכתב על ראש הפר הוא מיותר ונא לרבות פר יום הכפורים וצריך לסמוך בכל כחו בין קנינו ולא יהא דבר חוצץ בין ידיו ובניו:

וכך היה אומר וכו' אמרי' בפרק אמר להם (יומא לו) חיד מנין שבאנא נאמר כאן כפרה וכפר בעדו ונאמר כחורב כפרה שנא' אולי אנכרה (שמות לב) מה להלן באנא שנא' אנא חטא העם הזה אף כאן באנא ומנין שבשם נאמר כאן כפרה ונאמר בעגלה ערופה כפרה מה להלן בשם שנא' כפר לעמך ישראל אשר סרית ד' (דברים כא) אף כאן בשם וכתב רבינו האי' שהשם שהיה מוכרי כהן גדול ביום הכפורים היה שם בן מיב ועדין הוא מצוי בישיבה בקבלה וירוע לחכמים וכתב הראש שאין דבריו נראין כזה כיון דילמינן בניש מעגלה ערופה הוכרת השם של ד' אותיות אין לשונות אלא כמו שנכתב בסמוך הוא מוכריו אלא שמוכרו ככתבתו והוא הנקרא שם המורש והוא מקור לכל השמות כי כולם נאצלים ממנו ועליו נאמר ההנה את השם באותיותיו נעקר מן העולם שאין להוכירו בנבולין (סנהדרין קא) וכן הוא דעה הרמב"ם דיל ואמרי' בס' סוף קלמ' (דף לב) חיד י' פעמים מוכרי כהן גדול ביום הכפורים את השם ז' בודי ראשון

(1) כיוצא בכל כחו.

נוסחת אגורהם | חל ופשיט כגרי זהב וירד וטבל | חל ופשיט כגרי זהב וירד וטבל
כמו שמטבל | כמו שמטבל ועלה ונסתתפג | כמו שמטבל ועלה ונסתתפג
וזמרה וקדש ידיו ורגליו וכא' לו | זמרה וקדש ידיו ורגליו וכא' לו
תחלה אצל פרו | תחלה אצל פרו ופרו היה עומד
בצמון העזרה כנגד בין האולם | בצמון העזרה כנגד בין האולם
ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב | ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב
והכהן עומד במזרח ופניו למערב | והכהן עומד במזרח ופניו למערב

דאלכישא ואפשישה שעון קדוש. חל' (ושפט כגרי זהב וירד וטבל כמו שמטבל, זאת היא סבילה ב' שהיתה בבית הפרה שאמי למעלה. והכנים מעביר, ר"ל כגרי זהב מעביר, ולכנים לובש, הם כגרי הכר שהוכריז למעלה שנא' כנתת בר קדש ילבש וני' והם ד' כגדים. שעבודת היום כגברי לבן, ואמרי' בריה' כפי ראוהו בית דין (דף כ"ו ע"א) אמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בכגרי זהב לפני לפנים לעבוד עבודה לפי שאין קשיגור נעשה סניגור ומקשה והא איכא דם הפר פ' הפר של אהרן שהיה מזה מדמו לפני לפנים והוא כעין קשיגור על מעשה העניל (שהיה של זהב) ומתרג' הואיל ואישתני אישתני פ' כבר נשתנה ואינו הפר בעינו אלא דם בלבד וחזר ומקשה והא איכא ארון וכפרת וכרובים שהם של זהב והם לפני לפנים והם כעין קשיגור ומתרג' חושא כל יקרב קאמרי' פ' הכהן שרוא מחטא הוא שלא יקרב כהם אבל הכלים אין בהם חשש וחזר ומקשה והא איכא כף ומחתה שהם של זהב וכהן נכנס בהם לפני לפנים כלוי' והרי מחטא קרב בהם ביום הכפורים ומתרג' חושא כל יתנאה קאמרי' כלומר שיתנאה בהם אבל כף ומחתה מכלי עבודה הם וחזרו ומקשה והא איכא כגרי זהב מבוזין כלוי' בעבודת היכל ומזבח ומתרג' מכפנים קא אמר ר' בננים של אלו של שחר ושל בין הערבים היו נלקחים בלי מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף משלו הוסיף. והמצא כפרשת אחרי מות כתיב בר כד ה' פעמים עולין כנמשריא לפני ל'. לרמו שהיו נלקחים בלי מנה ואמרי' בפרק אמר להם אמרו עליו על ד' ישמעאל בן פאטי שעששה לו אמו כחונת של ק' מנה ולבשה ועבר בה עבודת יחיד ומסרה לצבור כרתניא ובלכד שימסרנה לצבור י"מ עבודת יחיד התצאת כף ומחתה שאינה צורך צבור אלא חובה מוטלת עליו לפנות המקום וי"מ קריאת הפרשה?) כרתני וקריא באמצעיות לבנת משלו (יומא ס"ח:). ומחר וקדש ידיו ורגליו, זהו קדוש ז'. וכא' לו תחלה אצל פרו', יתורה תחלה עליו ועל אשתו שהיא ביתו כדפי' שהיה הוא תחלה וכא' ואחרי יכפר על החייבים') ואחר שמתורה עליו יתורה על אחיו הכהנים ואחרי על

(1) כיוצא חל ר"ל החזיל.
(2) כיוצא חתורה רתני.
(3) כיוצא וביא לקחו משלו ששנה עליו. הכתוב אשר לו כמה פעמים לכתב.
(4) כיוצא חתיב.

הכהנים והעם העומדים בעודה כשהיו שומעים את שם המפורש ויצא מפי כהן גדול בקדושה ובמהרה היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים כרוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אף הוא היה מתכוון לגמור את השם כנגד המברכים ואומר להם תמחרו (ואתה בטובך מעורר רחמך וסולח לאיש חסיד):

דבר והביאו לו שני שעירים והגדיל עליהם שני גורלות

הרד"ך) וכא לו אל שער ניקנור והוא למורת העורה לצפון המזבח הסגן מימינו והאש בית אב משמאלו ושם שני שעירים פניהם למערב ואחוריהם למזרח אחד לימינו ואחד לשמאלו מרף בקלפי והעלה שני גורלות לתנם על השעירים אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי כהן גדול הנבחר

וגי בודוי שני זני בודוי שעיר המשתלח פי' אנה השם המאזי אנה השם כפר נא, לפני השם תמחרו וא' בגורלות פי' שהיה אומר לרי' המאת וכתב רבי' סעיה ד"ל וראוי לומר מכל המאזיכים לפני השם תמחרו כמו שאומר אנה השם. והרי בן נגאת כתב אם אמר לפני ה' תמחרו אין בכך כלום רקא הוא דקדיין ואין אנו קורין את השם (לארני) באותיותיו אלא בכנוי ואע"י רמאי דאמרינן לפני ד' זכר הוא למאי דקאמר כיצ' ולמפרא דשם המפורש הוא הדהו אמר הנא במקום ד' ראינא בקרא אפי' אם אמר לפני ד' תמחרו אורחי' דקרא נקמ':

והכהנים והעם העומדים בעורה וכו' מפרש בפרק אמר להם (יומא דף ל"ו) תניא ר' אומר כי שם ד' אקרא וגי' אומר להם משה לישראל בשעה שאני מוכי שמו של הקב"ה אהם הכו גדול לאלקינו וכן צריך לעשות תמיד ולכן היו הנהנים עונים ואומרים בשכמליו. אף הוא היה מתכוון לגמור את השם כנגד המברכים ואומר להם תמחרו, כלומר כשהיו הנהנים כורעים ואמרי' ברוך שם היה מתכוון להשלים את השם כרי שלא יבינו אותו וכשהיו משלימים ברוך שם לא היו שומעים מן הכהן אלא תמחרו שהוא סוף הפסוק שנא' לפני ד' תמחרו והכי אמרי' בירושלמי כפי' אמר להם בראשונה היה אומר בקול גדול משרבו הפריצים ה"י אומר בקול נמוך אמר ר' מרפון עומד הייתי אצל אחי הכהנים בשורה והסתיי אנוי כלפי כהן גדול ושמעתיו מבליעו בניעמות.

דבר והביאו לו כי שעירים, ומצותן שיהיו שוין במראה ובקומה וברמים ולקיהתן בשעה א' והגדיל עליהם ב' גורלות כרחק מרף בקלפי והעלה ב' גורלות

(1) איה חרב כות יוסף ד"ל כה' וי"ל עוד כתב שם דבר והביאו גי' מעות שלא היו כיוצא אותם אליו אבל הוא היה חולץ לפסוק שחשעירים שם דחכי הנו כפרק אמר להם

גורל ימין שהוא של שם יתגהו על השעיר ויעשהו לה' המאת) הגבה שמאלך

אמר לה' המאת והשומעים אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בשעיר עזאזל לשון של זדורית משקל שתי סלעים בין קרניו יקשור ויעמידו בשער המזרח כנגד בית שלוחו

אף שעיר שהוא של שם יקשורנו כנגד בית שהימתו לשון של זדורית כנגד בית שחומתו בצוארו

א' כתוב עליו לשם וא' כתב עליו לעזאזל פי' קלפי ארנו של עץ מחויק כמדת ב' ידיו של כהן גדול. גורלות, כשרים היו של כל דבר ושל אשכנז היו אלא שעשאן בן נמלא של זכב ומוכרין אותו לשבת ומפרש בירושלמי מהו אשכנזי פסקינן² והוא בעיבי ארדאקאס. גורל ימין שהוא של שם, כך כתוב בנוסח שלנו וי"א שהוא מעות אלא צ"ל גורל ראשוני³ מפ' ומביאין ראיה מדתנן אם של שם עלה בימינו הסגן שהוא לימינו א"ל אישי כהן גדול הנבחר ימינך ואם בשמאלו עלה ראש בית אב שהוא לשמאלו אמר לו אישי כהן גדול הנבחר שמאלך ועוד אם של ימין הוא של שם לעולם מה הנדלה היא זאת וי"ל כרי לישב הנוס' כי החכם הזה שכתב גורל ימין נתכוון על חוסן שהיו ישראל בתכלית השלמות והיה נעשה להם נס כמו זמן שמעון הצדיק דתיר כל אותן מ' שנה ששמעו שמעון הצדיק היה גורל של שם עולה כימין מכאן ואילך פעמים עולה כימין ופעמים עולה בשמאל (יומא לש) אי נמי ס"ל לחכם הזה כדברי ר' יהודה משום ר' אליעזר שאמר שהסגן וכהן גדול מכניסים ימים בקלפי משום דימיניה דסגן עדיפא משמאליה דכהן גדול כרי שיעלה השם לעולם כימין ויש תימה גדול מן החכם הזה למה לא כתב בבאן והכהנים והעם העומדים בעורה וכו' שהיו שם זה היה מן ה"י שהיה מוכר

הסמנה בא לו למורת העורה לצפון המזבח (יומא ל"ו) ואם בן כד' יש לגרום דרך ובה לו למורת העורה לצפון המזבח ושם שני שעירים והגדיל עליהם שני גורלות והחכם ר"ד אבודרהם לא שת לבו גם לזאת ע"ד כתוב שם גורל ימין שהוא של שם יתגהו על השעיר צריך להגיה גורל שהוא של שם שהרי לא היה תמיד עולה כימין אלא פעמים כימין פעמים בשמאל ויש ליישב גי' ימין שהוא כשישראל היה בתכלית השלמות שאו היה עולה תמיד כימין. (ועיין בפירושו). עוד כתוב שם ויעשהו לה' המאת צריך למחוק ויעשהו ולכתוב במקומו ואומר. (1) ע"י התערה בסוף הפרק. — א"א כפי' שלי תנוסח הישר "בוקטנין והוא בעיבי אלבמטי. — (2) כ"יץ אלא צריך לומר (במקום ימין) אתה. כ"יץ גורל שהוא של שם.

ובא לו שניה אצל פרו ואומר עליו ודוי ביתו ודוי אחיו הכהנים ומסך שתי ידיו עליו והתודה וכך היה אומר אנא השם המאמתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך אנא השם כבר נא לחמאים ולעונות ולפשיעים שהמאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם למחר אתכם מכל המאמתיכם לפני ד' והכהנים והעם וכו' עד תמרו (שיי ואתה כמובך מעורר רחמך וסולח לשבם משרתיך)

ע"פ א"ב

אחר וידוי שקד בעצמה לעשות המאמתי והמאת העם
 בדק סכין ושחט פרו וקבל דמו כמזרק מהור
 גם להברו מיד יתנהו למרס בדמו | גם להכבירו מיד יתנהו למרס בדמו
 שלא יקרשו | (על הרובך הרביעי של היכל) כדי שלא יקרשו

כהן גדול כמו שאמרי למעלה ותנן בפי סרף בקלפי שהיו עונין אהריו בשבטלי.
 בשעיר עזאזל לשון והורית יקשויר ויעמידו כנגד בית שלוחו אף שעיר שהוא של שם יקשוירו כנגד בית שהיושמו, ובנוסח שלנו כתוב יעמידו כנגד בית שהיושמו ושענת הוא נתנן בפי סרף בקלפי (יומא מא) קשר לשון של זחורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שהיושמו ושואל בנמוא ולנשחט אקשוירה קאי או אהעמרה קאי תיש רתני רב יוסף קשר לשון של זחורית בראש שעיר המשתלח והעמידו כנגד בית שהיושמו קאי שיימ ופי' כנגד בית שלוחו, יתערכו זה כזה ושללא יתערב באהרים שיימ אקשוירה קאי שיימ ופי' כנגד בית שלוחו, כנגד הכבש שהוא יוצא דרך שם להשתלח כמו שנפרש לקמן: (עיינן בית יוסף) ובא לו שני אצל פרו ואומר עליו ודוי ביתו ודוי אחיו הכהנים:

אחר וידוי שקד בעצמה, פי' שקד מהר מלשון כי שוקד אני (דמיה א יב) ומשום דאמרין תקף למסיכה שהיושה והוא נתעבב בין סמיכה לשחיפה עד שהתגיל על כ' השעירים לכך אמר שקד בעצמה כלומר היה ממהר לשחוט המר לעשות המאמתי והמאת העם הוא פו ושעיר כמו שמפרש והולך. בדק סכין, המצא סמך בדיקה סכין בקדשים ממה שגא' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת וזו (בראשית כב) מאכלית בנימטריא שאיינן ביה פנים (תציא) ובקדשים מדבר שני והעליו שם לעולה, ושחט פרו-ו) וקבל דמו כמזרק מהור, ובנוסחא שלנו כתוב כמזרק מהורה ושעות הוא כי מזרק לשון זכר שגא' מזרק אחר (כמזכר ו יג). גם לחברו מיד יתנהו למרס בדמו ענין שכשוך שהיה משכשוך בו כדי שלא יקרשו²⁾ מפני שיש לו להפסיק בין קבלת הרום להזאתו כמעשה הקמרה³⁾ שכך הוא המדר

¹⁾ גי' מ' רוב שנים ומירק אורח שחוטח על ידו. ²⁾ גי' אלא שישאר בלחוחו.
³⁾ גי' שהיה מקשויר לפני לפניו.

דס פרו הניח על הרובך¹⁾ ביד מי שהוא ממרס בו ונמל מחתה²⁾
 זהבה ועלה לראש המזבח

דס פרו זה הניח ביד זה שממרס בו על הרובך הרביעי של היכל מבחיוזין ונמל מחתה של זהב אוזם קלה מחוקת שלש קבין וידה ארובה ועלה כאמצע הכבש לראש המזבח ופינה מן הגחלים שמהציתן גחלת ומחציתן שלהבת וחתה מן הלוחשות מצד מערב

הורידה מלאה גחלי אש והניחה על

הרובך שבעזרה
 הוציאו לו כף ריקן ומחתה מלאה קמרת דקה מן הדקה והפן ממנה מלא חפניו לא מחוקות ולא גדישות אלא מפומות ונתן לתוך הכף ונמל בימינו מחתת הגחלים ובשמאלו כף הקמרת

כפרשה. דס פרו הניח על הרובה, פי' ביד מי שהוא ממרס בו כדתנן נתנו למי שממרס בו על הרובך הדי שבהיכל כדי שלא יקרשו וכו' ופי' רובך שורה שכל הרצפה היתה עשויה שורות שורות של אבני שיש ובנומ' (יומא מג:) מקשה וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש עד צאתו וקסיד דמקשה שמה ששיגינו על הרובך הדי שבהיכל בתוך ההיכל קאמר ומתקין תני של היכל פי' הרובך הדי' לא שהוא בתוך ההיכל אלא שחויג להיכל כלומר כשיוצא מן ההיכל לעזרה ומנה השורות הוי שורה זו ד', ונמל מחתה זהבה ועלה לראש המזבח, וחתה יורד והניחו על הרובך שבעזרה ותנן בפי סרף בקלפי (שם) בכל יום היה חתה בשל כסף ומערה לחתך של זהב והפעם מפני שהמורה חסה על ממונם של ישראל והיום חתה בשל זהב ובה היה מננים משום חולשא דכיני בכל יום היתה כברה והיום קלה ומפרש בתוספתא בכל יום היה גלדה עבה והיום רך משום חולשא דכהן גדול שהיה מכניסה בידו אחת והקף בידו השנית דאלו בשאר הימים היה מניסה כבי ידיו וכהן אחר מננים את הקף ככל יום היתה ידו קצרה והיום ארובה כדי שיכניס כיני ידו חתה וזויעו והוא מסייעתו. הורידה מלאה גחלי אש, שגא' ולקח מלא המחתה גחלי אש (ויקרא מז יב) פנה גחלים אילך ואילך וחתה מן המאכלות הפנימיות³⁾ שלא נשאר בהם שום עשון מעל המזבח מלפני ד' זה מוכח החצון שמקצתו לפני

¹⁾ א"ה כתב הרב ב"י צריך להגיד דס פרו הניח ביד מי שממרס בו על הרובך שכך מפורש במשנה פ' סרף בקלפי.
²⁾ א"ה כתב הרב ב"י צריך למוחק זהבה ולכתוב במקומה של זהב.
³⁾ הרב ניגרון הביא גירסת ר' ששת (הוא אביו של ריב"ש) וכתב שזאת הגירסא הוא מחזרת ופנה גחלים שמהציתן גחלת ומחציתן שלהבת וחתה מן הלוחשות מן הצד שלפני ד' שהוא צד מערב כ"י וכ"ד אדם וחתה.

ומוסף מלא הפניו קשורת¹ על מדת כל יום בימינו מחדת ובשמאלו כף זרו עצמו ונכנס לקדש והניח מתה והובד בין כדי הארון

עד שמגיע לארון והניח המחה בין כדי הארון ובכית השני מניחו על אבן השתייה

הפן ונתן על הנחלים וממנה נתמלא הבית כלה עשן

שם עד שיתמלא הבית כלו עשן

ד' ואין כולו לפני ד' שאלו מובח הפנימי כולו לפני ד' הוא. ומוסף מלא הפניו קשרת על מדת כל יום בימינו מחתו ובשמאלו כף, רתן (שם מו) הוציאו לו את הכף ואת המחה והפן מלא הפניו ונתן לחוף הכף הגדול לפי גדלו והקפן לפי קטנו ונפל את המחה בימינו ואת הכף בשמאלו פי' הוציאו לו את הכף כף ריקן מלשכת הכלים ואת המחה היא מחתה מלאה קשרת דקה מן הדקה והיא גדושה מלשכת בית אבטינס עושי הקשרת והפן הכין מלא הפניו מתוך המחה של קשרת ונתן לחוף הכף כדי שיכנס בו את הקשרת לפני לפניו ונפל את המחה של נחלים שהיתה מונחת על הרובד בימינו ואת הכף בשמאלו והיה מן הדין שהכף של קשרת בימינו והמחה בשמאלו שהוא מפלה לבק אלא מפני שזו מרובה וזו מועטת ואפילו כשהיו שניהם שווים זו חמה וזו צנונה. וזו עצמו ונכנס לקדש והניח מחתה והובד בין כדי הארון. היה מהלך בהיכל והגיע לפרכת וב' פרכת היו שם לפי שהיה הכותל עבה הוא מבחוץ כלפי הייכל והכי מבפנים כלפי הארון ההיצוניה פרופה מן הדרום פי' פרופה נפלה לצד חוץ ונאחזה בקרם של זהב להיות פתוחה והפרכת הפנימית פרופה מן הצפון ומהלך בין ב' הפרוכות עד שמגיע לצפון והופך מפני לדרום ומהלך לשמאלו וימינו למערב עד שמגיע לארון הגיע לארון נתן המחה בין ב' הכדים וזה היה בבית ראשון ובבית שני שנישאל הארון היה במקומו אבן שתייה² והיה גבוהה מן הארץ ג' אצבעות והיה מניח עליו המחה. הפן נתן על הנחלים וממנה נתמלא הבית כלה עשן. ובנוסחא שלנו כתוב וממנו נתמלא הבית ושעות הוא שהרי ממנה חוור על הקשרת שהיא לשון נקבה ונתן כפי הוציאו לו (שם נב:) צבר את הקשרת על הנחלים ונתמלא הבית עשן ואמרי' בגמי (שם מט.) תניא כיצד היה עושה אוחז את הכף בראשי אצבעותיו וי"א בשניו והיה מחזיר את

¹ א"ה כתב הרב ב"י ומוסף מלא הפניו קשרת על מדת כל יום. זה מועת שהרי בי"ב היה קשור קשרת בשחית ובין הערבים כשאר הימים ואתו הקשרת היו על מוכח הוזה שבהיכל כמבואר בפ"ג מה"ל תמרון ומוספין והקשרה זו היתה בלפני ולפנים במחנה מלאה נחלים ומלבד אותו הקשרות היה נוטל מלא הפניו ונתן לחוף הכף ומכניסו לבית קדשי הקדשים ונתן לחוף המחה נמצא שבהקשרה זו לא היה מקשר כי אם מלא הפניו לבד ואם כן לא שייך למר. מוסף מלא הפניו על מדת כל יום" דמשמע שעכשיו היה נוטל מדת כל יום ומוסף על מלא הפניו אלא כך יש לגרום והפן מלא הפניו קשרת ונתן לחוף הכף ונפל בימינו מחתה ובשמאלו כף.
² שהיתה שם מימות ראשונים ופורשי' דוד ושמואל.

ממס עינו ושבו לאחוריו¹ ומתפלל בהיכל תפלה קצרה וכך היתה תפלתו יהי רצון מלפניך ד' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא השנה הזאת הבאה עלינו ועל עמך ישראל בכל מקום שהם שחונה תהי גשומה ואל תכנים לפניך תפלת עובדי דרכים לעיני הגשם בלבד בזמן שהעולם צריך לו ושלא יצטרכו עמך ישראל בפרנסה זה לזה ולא לעם אחר ושיתנו בה עצי השרה את תנובתם ושלא תפיל אשה את פרי כמנה ולא יעדי עבד שולמן מדבית יהודה ועל אדונו אנשי השרון שלא יהיו בתיהם קבריהם

הקשרת כלה למלא הפניו בגודליו מעט מעט עד שמגיע לבין אצילי ידיו וחזור ומחזיר לחוף הפניו וצברה כדי שיהא עשנה שוהה לנא וי"א מפורת כדי שיהא עשנה ממויר לנא זו היתה מעבודת הקשות שבמקדש והיו מלמדין אותו והיה שלא תחזיל ספיך שלא תכה שאם היה מהחיל מפניו היה האש שולט בו ועד שהיה מוליכה לצד הארון היה גבוה ואמי וממנה נתמלא הבית כלו עשן ר"ל שהיה נותן בה עשב הנקרא מעלה עשן כותניא פי' הוציאו לו כיצד היה עושה נותן בה מעלה עשן מתמר ועולה במקל עד שמגיע לשמי קורה ומממשם בכתלים ויורד עד שנתמלא הבית כלו עשן שגא והבית ימלא עשן (ישעיה ו ד). ממס עינו ושבו לאחוריו, כשהיה יוצא לא היה מחזיר מפניו מן המקדש אלא יוצא ובא לו דרך בנימו ומתפלל בהיכל תפלה קצרה סמוך לפרכת ופי' שחונה חמה חזי ולא יום לו (מ"א א א) ולא שחן ליה וכתיב צרכת השחין היא (ויקרא יג כג) ובידושלמי מוסף שנת שובע שנת זול שנת משא ומתן שנה שלא יבניהו עמך ישראל שררה זה על זה ועל אחינו אנשי השרון שלא² יהיו בתיהם קבריהם ולא היה מאריך בתפלתו שלא להביע את ישראל שלא יאמרו מת בהיכל רחל (יומא נג:) מעשה בכ"ג א' שהאריך בתפלתו

¹ ממס עינו ושבו לאחוריו א"ה כתב הרב ב"י ה"ל ה"ג ה"א"ש עליו אין זה בגמרא אורכא מתוך הירושלמי משמע שאינו צריך הכי אותה בירושלמי עד שלא נוסף הארון היה כננס ויוצא לאורו של ארון כשנוטל הארון היה כגושש ונכנס כגושש ויוצא ובכין לגרום, שהור שב לאחוריו.
² כי"ק שלא יבניהו עם ישראל שוררי זה על זה ועל אחינו שברדום ושלא יהיו בתיהם קבריהם. — (וכן בכ"י שלי. א"א).

יצא ונמל את דם הפר ממי שממרים בו ונכנס למקום שנכנסם ועמד במקום שעמד והיה ממנו על הכפרת ולפני הכפרת אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מחביון להוות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף

ונמנו אחיו הכתנים לכנסם אחיו החזילו הם נכנסים והוא יוצא אמרו לו מפני מה הארכת בתפלה אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו אעפ"י אל חתי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו שלא להבעית את ישראל. יצא ונמל את דם הפר ממי שממרים בו ונכנס למקום שנכנסם הוא היה קדש הקדשים שנכנס שם בכפרת. ועמד במקום שעמד הוא בין כרי הארון. והוא ממנה על הכפרת ולפני הכפרת. כנגד הארון מבחוץ ובנוסחה שלנו כתוב: והיה ממנו על הכפרת כנגד הארון מבחוץ ושעות שלא היה מזה אלא על הכפרת. אחת למעלה ושבע למטה. והואת אלו יליף להן בפ' הוציאו לו מן הכתובים (שם נד') שני ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מכות לפרכת ועשה וגו' והוא אותו על הכפרת ולפני הכפרת ורייקי מרכיב אותו שימי הואה א' בלבד מוזן ממנו מלמעלה וכתוב מלמעלה מספוק זה ולקח מדם הפר והיה באצבעו על פני הכפרת וגו' נמצא בשעיר הואה א' ובפר' ו' ונמרינן מרדכי שהרי הקישן הכתוב שנאמר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר שיהיו כל עשויותיהם שוות. ולא היה מחביון להוות. לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף, ושואל בגמרא (שם נד'): מאי כמצליף מחוי רב יהודה כמנגנא פ"י בערוך (ע' צ"ק) יודע כמביא למעלה (החלים עד ה') תרנימו יצליף בקורנסא והיינו כמנגנא כלומר כמי שמלקה תנא כשהוא מזה אינו מזה על הכפרת אלא כנגד עוביה של כפרת וכשהוא מזה למעלה מצד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצד ידו למעלה פ"י הפסוק שאומר והוא באצבעו על פני הכפרת קדמה וגו' ודתינא שמה א' על הכפרת זו לפני הכפרת לא שיהיה על ג' הכפרת ממש א' ולפני הכפרת והיינו עוביה זו דעל פני הכפרת לאו פני ממש קאמר כדליף בגמרא מקראי וכל ההאזות יהיו כנגד עוביו של כפרת וכל נוספות בקרקע אלא כשהוא מזה האחת שככתוב בה על פני הכפרת מצד ג' ידו למטה ועולה ההואה למעלה ואח"כ יורדת ונופלת בקרקע וכשהוא מזה ה' שככתוב בהן ולפני הכפרת מצד ג' ידו למעלה ויורדת ההואה למטה היינו כמנגנא כלומר כמו המלקה שהנלקה מופה על צדו ומלקין אותו שלישי מלפניו וכי שלישים מאחוריו וכשהוא מכה מלפניו נב ידו למטה כרי שתניע ההואה על פניו וכשהוא מכה מאחוריו נב ידו למעלה וריח פ"י כמנגנא כמו המלקה המלקות שמעלה ידו ומורידה וכל הכאה במקום א' היא ומפריש בירושלמי כמצליף כממביר פ"י שמה ידו על סבורו וייס כמנגנא כמו הכאה חמלקות שאינו מכה במקום א' אלא פעמים למעלה ופעמים למטה בלא

וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתיים אחת ושלוש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע אחת והניחו על כן ההוב ושבע יצא והניחו על כן ההוב שהי' בהיכל כצאתו מן ההיכל הביאו לו שעיר שחמו וקבל דמו במזרק מהור ושחמו וקבל דמו במזרק מהור

לפנים יכנס להוות מדמו כסדר דם הפר אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מחביון להוות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף

וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתיים אחת ושלוש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע אחת והניחו על כן ההוב שהי' בהיכל (שיי' השני שבהיכל)

כוונה ויהיה לשון מצליף ענין הפיה כמו וסלף דברי צדיקים (דברים יז יט) בחלקו צדיי בסמיך כלומר שהיה מטה לכאן ולכאן.

וכך היה מונה אחת אחת ואחת וכי, ושואל בגמ' (שם נה) מי' צריכה היאה ראשונה מנין עם כל א' וא' איך אלעזר שלא ישעה בהואות פ"י שכיון שחלקן הכתוב ל"י הואות שמש כשימנה ז' יכלול האי' מן המנין ואית ימנה ח' ולא יוכל לשעות אי' זה שהי' חלקם הכתוב ל"י הואות בפני עצמן ואינו יכול לכלול עמהם האי' ורי' יוחנן אמר דאמר קרא ולפני הכפרת היה שאין ח"ל היה ומה ח"ל היה לימר על ההואה ראשונה שצריכה מנין עם כ"א וא'. יצא והניח על כן ההוב שהי' בהיכל. פ"י דם הפר עד שישחוט את השעיר ויהי מדמו כמו שהיה מדם הפר שכך הוא הפר בפרישה. כדוב שכול ע"ד כדוב שכול בשרה (שיי' ז' ח') כלומר שחרנו בניו והוא שכול ונר נפש והוא רי' כחוקה לבקש עם מי ילחם כך היה כ"ג רי' להביא השעיר והרמין היה הוא בא ריך משל. שיעיר המאת יביא, הוא שעליו עלה הגורל לר'. שחמו וקבל דמו במזרק מהור, כמו שאמר למעלה בפר קרצו ומזק אחר שחטמה על ידו וכי'. לפנים יכנס להוות מדמו ר"ל לפני לפנים כסדר דם הפר כמו שמשדש והולך.

וכך היה מונה וכי. יצא והניחו על כן ההוב שהיה בהיכל מהור ונמל דם הפר והניח דם השעיר, כך הוא כתוב בנוסחאות שלנו ושעות הוא כי בפרק הוציאו לו את הקף יש מחלוקת בין חכמים ובין ר' יהודה (וימא ניג וני'): שהכ"א כי בהיכל

(ל' כדוב שכול שיעיר המאת יביא א"ה כ' הוב כ"י וי"ל זה אינו דמשמע שהכ"א עצמו כביא השעיר ואינו כן אלא אחרים היו כביאים אותו לו כרתנן בפרק טרף בקלפי. לפר צדיק להני' כפצאית הכיאו לו שיעיר המאתי'.

נסחת אבודרהם

מדר ונמל דם הפר והניח דם
 הישעיר והזה ממנו על הפרכת
 כנגד הארון מבחוץ אחת למעלה
 ושבע למטה ולא הי מתכוין להוות
 לא למעלה ולא למטה אלא
 כמצליף

נסחת שמעת ריבנים

מדר ונמל דם הפר מעל כן הורה
 ועמד בין מזבח הזהב לפרכת
 והזה ממנו לפני הפרכת כנגד

וכך הי מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלוש אחת וארבע
 אחת וחמש אחת וישש אחת ושבע (יצא והניחו על כן הזהב
 שרדי בהיכל י"י בפירוש הבבאי)

היו שני ננים והיו מונחים דם הפר על הא ודם הישעיר על הכי ורי יהודה אומר
 שלא היה שם אלא כן אחד ומעמו כדי שלא יתחלף לכהן הכן שעליו דם הפר
 בכך שהיה עליו דם הישעיר ומקשה וליעביד חרי ולכתוב עליהו האי דפר והאי
 דישעיר ומתריץ משום חולשא דאי אפשר שיחלפו דהאי נפיש והאי זוזר פי' דם
 להפריש בנייהם וחזור ומקשה דאי אפשר שיחלפו דהאי נפיש והאי זוזר פי' דם
 הפר היא יותר מדם הישעיר וכי תימא דילמא משתפיך מיניה האי חזיר והאי שומק
 פי' דם הישעיר הוא לבן כנגד דם הפר שהוא אדום הריב ומתריץ כמו שאמר
 למעלה משום חולשה דכהן גדול לאו אדעתיה ואיכ לוי יהודה הואיל ולא היה
 שם אלא כן אחד היה צריך החלה לפול דם הפר ואחר כך נותן במקומו דם הישעיר
 ולוי יתחלפו לו והנה לדעת ר' יהודה צריך לומר מדר ונמל דם הפר והניח דם
 הישעיר, כמו שהוא בנוסחאות שלנו ואין לומר הניח ויצא וכי, ולדעת חכמים
 שאומרים שהיה שם כן שני צריך לומר יצא והניחו על כן הזהב השני שהיה
 בהיכל אבל אין לומר והניח דם הישעיר, אלא מדר ונמל דם הפר, שכבר
 אפר יצא והניחו, ואם ירצה לאומרו יאמר מדר והניח דם הישעיר ונמל דם הפר
 ומימ מיותר הוא והרמב"ם הכריע כדברי חכמים, והיה ממנו על הפרכת כנגד הארון
 מבחוץ, אלו ההואות היו בהיכל הניץ מקדש הקדשים ודויל למדר ההואות האלו
 שהיה מדר בהיכל מטה שנאי וכן יעשה לאהל מועד כשם שמוה לפני לפנים
 אחת למעלה ושבע למטה מדר הפר ומדם הישעיר כן מזה בהיכל אחת למעלה
 ושבע למטה:

וכך היה מונה וכו', ואין לומר בכאן יצא והניחו על כן הזהב, שלא אמר למעלה
 יצא והניחו אלא לפי שהיה בפנים והיה יוצא להיכל אבל בכאן שהיה מזה
 בהיכל לא היה צריך לצאת שעל כן שבהיכל היה מניחו ועוד שהיה אמר החכם
 הזה, נהץ והניח דם הפר, ר"ל על כן שבהיכל, ונמל דם הישעיר ועשה לדמו

(1) בכ"ז דאלמ"ה ק' מדידה אדידה שבאומרי יצא והניחו משמע דספק בכיכמים
 ובאומרי והניח משמע דחזר וספק כ"י יהודה ועוד שסאחר שכבר אמר יצא והניחו היאך כתב
 שחזר ובפניו.

נסחת אבודרהם

נהץ והניח דם הפר ונמל דם הישעיר
 ועשה לדמו כאשר עשה לדם
 הפר והזה ממנו על הפרכת כנגד
 הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע
 למטה ולא הי מתכוין להוות לא
 למעלה ולא למטה אלא כמצליף
 וכך הי מונה אחת אחת ואחת
 אחת ושתים אחת ושלוש אחת
 וארבע אחת וחמש אחת וישש
 אחת ושבע

נסחת שמעת ריבנים

נהץ והניח דם הפר על כנו ונמל
 דם הישעיר שנית ועשה את דמו
 כאשר עשה לדם הפר והזה ממנו
 לפני הפרכת כנגד הארון מבחוץ
 אחת למעלה

שש ועירה דם הפר לחוך דם
 הישעיר ונתן את המלא בריקן ובא
 ועמד על מזבח הזהב
 על ארבע קרנותיו יתן כסדרן ועל
 מדרו יזה שבע פעמים

שש ועירה דם הפר לחוך דם הישעיר ונתן את המלא בריקן ובא
 ועמד על מזבח הזהב
 על ארבע קרנותיו יתן כסדרן ועל
 מדרו יזה שבע פעמים
 שש ועירה דם הפר לחוך דם הישעיר ונתן את המלא בריקן ובא
 ועמד על מזבח הזהב
 על ארבע קרנותיו יתן כסדרן ועל
 מדרו יזה שבע פעמים
 שש ועירה דם הפר לחוך דם הישעיר ונתן את המלא בריקן ובא
 ועמד על מזבח הזהב
 על ארבע קרנותיו יתן כסדרן ועל
 מדרו יזה שבע פעמים

כאשר וגי, אחת למעלה וגי וכך היה מונה וגי וגם בכאן אין לומר יצא והניחו
 על כן הזהב שלא היה צריך להניח דם הישעיר כלל מידו אלא נמל דם הפר מן
 הכלי ומערהו לחוך דם הישעיר שיש שהיה בידו כמו שפירש והולך.

שש ועירה דם הפר לחוך דם הישעיר ונתן את המלא בריקן, פי' שהיה נותן
 החלה דם הפר כמורק שהיה בו דם הישעיר ואח"כ מחזיר הכל כמורק הריקן
 שהיה בו דם הפר כדי שיתערב יפה יפה, ובא ועמד על מזבח הזהב שנאי ויצא
 אל המזבח אשר לפני ד' וכפר עליו ודרשו רז"ל זה מזבח הזהב ומשיש לפני ד'
 למרו שהיה עומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמזנוחה, על ארבע קרנותיו
 יתן כסדרן, היה מסבב והולך ומוה על קרנותיו מבחוץ ומתחיל מקרן מזרחית
 צפונית וצפונית מערבית ומערבית דרומית ודרומית מזרחית וזאת ההואה האחרונה

(1) שש בכ"ז מלשון שש ועושה צדק (ישעיה ס"ד ד') ועירה הריק ענין שפוכה והוא
 מלשון ותרק כדה (בראשית כ"ד כ') מהונו פי' גלויו כלומר על זהבו של מזבח פסע פי' הך
 והוא מלי חז"ל לא פסעתי על ראשי עם קדוש (מגילה כ"ז:) למדנו שבר פסיעות טאלמנה
 (סוטה כ"ב).

נוסחת אבורהם
 נוסחת שמעת רבינים
 פסע ויצא חוץ לאולם ושפך את פסע ויצא לצד דרום חוץ לאולם השוירים על יסוד מערבי של מזבח

החצון
 צוה והביאו לואת השעיר המשתלח לעזאזל¹ להתודות עלי' אשמת לעזאזל וכו'
 הקהלה וספך שתי ידיו עליו והתורה וכך ה' אומר אנא השם השאו עזו פשעו לפניך עמך בית ישראל אנא השם (ש"י בשם) כפר נא להמאים ולעונות ולפשעים שחמאו ישעו וישפיעו לפניך עמך בית ישראל בכתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לפהר אתכם מכל המאחיתכם לפני ד' (תמחרו ליהא בש"י)

והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים את השם (הנכבד ליהא בש"י) המפורש (בש"י המפורש שהווא) ויצא מפי כהן גדול בקדושה ובמהרה היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד

אף הוא (בש"י אז הוא) היה מתכוין לנמור את השם כנגד המברכים ואומר להם תמהרו (בש"י ואתה במובך מעורר להמך וסולח לעדת ישורון)

שהוזה לפניו היה מזה ממעלה למטה כדי שלא יתלכלכו בגדיו כדם אבל השלש הואות הראשונות היה מזה ממטה למעלה. ועל מהרו יזה שבע פעמים, ושואל בגמי (שם נש) מאי מהרו אמר רבה בר רב שילא גליא דמרכאא כד"א וכעצם השמים למהר (שמות כד) שהיה חוזה האפר אילך ואילך ומגלה זהבו ומהו עליו שבע פעמים בצד הדרום במקום ששלמו מתנות קרנותיו נמצאו כל ההואות שהיה מזה כהן גדול ביום הכפורים מיג שמנה מדם הפר בפנים וחי מדם השעיר בפנים וחי מדם הפר וחי מדם השעיר בחיכל ודי על ד' קרנות המזבח של חזב ושבע על מהרו סך הכל מיג, פסע ויצא חוץ לאולם ושפך את השירים על יסוד מערבי של מזבח החצון שנא' ואת כל הדם ישפך אל יסוד המזבח אשר פחה אהל מועד והוא צד מערבי. וספך שתי ידיו, הפירוש וספך שתי ידיו כמו שנא' וכלה מכפר את הקדש והקריב את השעיר החי וספך אהרן וגי ויש תימה מן הכהם הוזה שאמר צוה והביאו לו, ואינו נראה מן הנמי שהיו מכיזין לו השעיר אלא היה מעמיד כנגד בית שלוחו כמו שאמרנו למעלה ואה"כ היה הכהן בא לו אצלו ומתודה עליו כרתגן בא לו אצל שער המשתלח ולכן יש לחקן הנוסחא כך צ"ע ונא לו אצל השעיר קרא לאחר מן הכהנים להוליכו לארץ גורח, דהנן כפ' שני שעירי (שם ס) מסרו למי

1) גודסת נגורין פ' הלך מלשון בניע תצער ארץ (תבוק ג' י"ב).
 2) גודסת נגורין פ' בגמרא עז וקשה ופרש"י איל קשה כמו ואת אילי הארץ לקח (חוקקא י"ז י"ג) הניא נמי הכי עזאל קשה שבתים וכו' והאביע פ"י כמו ב' תיבות לעז אול רעל לקשה חלק.

נוסחת אבורהם
 נוסחת שמעת רבינים
 קרא לאחר מן הכהנים להוליכו לארץ גורח למדבר שמם החפוי) בשתי ידיו ושכ לאחוריו והוא ה' מתגלגל ויורד ולא ה' מניע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים ואומר כך ימחו עונות עמך בית ישראל

רץ לו אצל הפר ואצל השעיר הנשרפים וקרען והוציא את אמוריהם ונתנם כמגם להקמירם שמוליכו והכל כשרים להוליכו דהיי' ביד איש עתי אפי' הור אלא שעשו כהנים גדולים קבע ולא היו מניחים לישראל להוליכו וכשהיה נשלו בעזרה לא היה יוצא דרך העם שהיו שם בני אדם שהיו מתלשין בשערו ואומים מול לו וצא כדי למהר הכפרה לסיפך היו עושין כבש שהיו מוציאין אותו משם פרש"י כמין מעלה עושין לו שהוא מקום גבוה ויצא דרך אותו כבש לעיר כדי שלא יוכל לננוע במשלה שהיו רגילין לחלוש ואומר לו מול וצא אל תשהה עונותינו עלינו. וסוכות היו עושין מירושלם עד החלת המדבר דהיי' עשר סוכות וי"ב מילין היו דברי ר"מ ר' יהודה אומר השע סוכות ועשרה מילין ובכל סוכה וסוכה היו שם בני אדם שהלכו מבעוד יום ובהגיעו להם היו אומרים לו הרי מיס והרי מוזן שאם הוצרך היה אוכל ואעי' שמעולם לא הוצרך אדם לכך אלא לפי שאינו רומה מי שיש לו פת בסלו לפי שאין לו ומקרי' ירושלים היו מליין אותו עד סוכה ראשונה ואוחם שהיו בסוכה ראשונה היו מליין אותו עד הסוכה השניה וכן כלם לפי שלא היה כיניהם אלא מיל שהיה החום שבת אלא שהאחרונים לא היו יכולין לילך עד הצוק לרעת ר' מאיר שאמר שייב מילין היו נמצא שהיו ב' מילין מן הסוכה האחרונה עד הצוק אלא הולכין עמו מיל ועומדין מרחוק מיל ורואין את מעשיו וסלע נקרא לפי שהיו מקום צד הלכה. דהפ' בשתי ידיו ושכ לאחוריו, תנן בספך שני שעירי מה ה' עושה חולק לשון של הורית שהי' בראשו של שעיר חציו קושר כסלע וחציו קושר בין קרניו פ"י הוא לשון של הורית שקשר עלי' כהן גדול בשעת ההרגלה ולא ה' מניחו כלו בין קרניו ועל הפלע לא ה' קושרו את ראשו בשעת הדחי' ולא יראו אותו כשהוא מלכין ועל הפלע לא ה' מתגלגל כלו שאם יראה מלכין ילך לו מיד ולא יקיים בו מצות הדחי'. והוא ה' מתגלגל ויורד ולא ה' מניע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים, זה ה' בתכלית השלימות כגון ימי שמעון הצדיק דהיי' כל ימים ששמעון הצדיק קיים לא היה מניע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים אבל פעמים שלא ה' מת מאותה הדימה והוא

הוא מניע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים אבל פעמים שלא ה' מת מאותה הדימה והוא

1) דהפ' בבי' ידיו ושכ לאחוריו תיבת ושכ מעות היא ועי' למתקה. ג' נגורין מלשון וחסן נדחף (אסתר ו' י"ג). 2) ג' נגורין פ"י הר גבוה והתק.

על גבי המזבח וקלען במקלעות⁽¹⁾
והוציאן לבית השריפה

שב לקרוא בתורת כהנים כפרשת
אחרי מות ואך בעשור. ובעשור
שבחומש הפקודים קורא על פה
ומברך עליהם שמנה ברכות על
התורה ועל העבודה ועל ההוראה

שב ויצא בכגדי לבן לעזרת נשים
אחד שהגיע השעיר למדבר ואם
רצה קדיש ידיו ורגליו ופשט ולבש
אצמלית לבן משלו עומד ומברך
וקורא בתורת כהנים כפרשת

ובשרן קלען במקלות ומשלחן ביד
אחרים ועורן ופרשן להוציאם לבית
השריפה

היה יורד אחרי וממנו (ע' ירושלמי פרק ששי הלכה ג') ואחר שנמר הי' חוזר
ויושב החת המוכה האחרונה ער שהחשיך כי אין לו על מה לחלל את השבת. רץ
לו אצל הפר ואצל השעיר הנשרפים, ובנסחאות שלנו בחוב, ואצל השעירים הנשרפים²
ושעות הוא שלא הי' נשרף אלא הפר שהכניס מרמו לפני לפנים והשעיר אשר
עלה עליו הנורל לדי' בלבד שכן כתיב וכל המאת אשר יוצא מוכה אל אהל מועד
לכפר בקרב לא תאכל באש תשרף (ויקרא ו כג) והנשרפים שב אל הפר ואל
השעיר. וקעץ והוציא את אמוריהם ונתנם במנס להקטירם על גבי המזבח ובנסחאות
שלנו בחוב, והקטירם על גבי המזבח³ וזעזע הוא שלא היה מקטירן אלא כשיעשה
אלו ואל העם והם אימורים החמאת הנזכרים למשה שם הי' לו להקטירן עתה לא
הי' צדיקין כלי אלא הולכה בידי של כהן כהן שאר אבירים והוצרך להוציאם
עתה מן הפר ומן השעיר לפי שלא הי' ראוי להתחיל בעבודה אחרת עד שתגמר
מצות שעיר המשתלה שני ושלח את השעיר במדבר ואחזיק ואת חלב החמאת
יקטיר המוכה לפיכך היה משלח הפר והשעיר לשרפה ומציא אימוריהם ונתנם
במנס כדי להקטירם אחיך והני אמרי' בנמי (סו':) והקטירן סיד אלא אמא להקטירן
ופי מנס קערה תרנום ועשית קערותי' (שמות כה כס) ותעבדי מניסותי. וקלען
במקלעות והוציאן לבית השרפה, ומפרש בנמרא איז יוחנן כמין קליעה ופי' רבינו
הנאצל הי' חולץ במוטות כמו קלע כמו שנאמר ואת נפש אויביך יקלענה בתוך
כף הקלע (שמואל א' כה כס) ורש"י גורם קלען במקלעות פי' שרי בני אדם נושאים
שני מוטות לפנים ושנים ושנים לאחור ומהלכין מוט אצל מוט והפר והשעיר נחונים
עליהם מורכבים זה על זה ובפסוק זה החת זה כמין קליעה ושלמים הם אלא
שקדע כריסן להוציא אימוריהן גי' מדבריו שלא היה מנתחן הכהן כשעת [הוצאת]
אימוריהן אלא השרוף אותו בחוץ הי' מנתחן אבל הרמב"ם כתב ואחר שמשלח
את השעיר ביד איש עתי המוליכו חוזר אצל הפר והשעיר שרוה דמן לפנים
וקרען ומציא את אימוריהן ונתנם בכלי להקטירם על גבי המזבח ומחך שאר
כשרם החיכות גדלות מעוררת זו כזו כמין קליעה ואינו מפרק אותן ומשלחן ביד
אחרים להוציאן לבית השריפה ומנתחן אותם שם בעורם (הלכות עבודת י"ב פרק ג'
⁽¹⁾ וקלען במקלעות צריך להני' במקלעות בכ"ף כמבואר בפרק הנזכר איז יוחנן
כמין קליעה.

ועל מחולת העזן ועל המקדש
ועל ישראל ועל הכהנים ועל
שאר התפלה

אחרי מות ובאך בעשור וגולל ספר
תורה ומניח בחיקו ואומר יותר
ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן
ובעשור שבחומש הפקודים קורא
אותו על פה ומברך אחרים
שמנה ברכות

הלכה ז') וכן כתב בעל ס' המצות. שב לקרוא בחי"כ בפרשת אחרי מות ובאך בעשור,
זאת הקריאה היתה אחר שאמרו המניפין בסודרין שהגיע השעיר למדבר ותנן בא
לו כהן גדול לקרות אם רוצה בכבוד כוץ קורא ואם לאו קורא באצמלית לבנה משלו
ופי' אצמלית תרנום ירושלמי השמלה (בראשית ס כג) אצמלית וארא בשלל
אדרת שנער (יהושע ז כא) רב (בכ"י אש"י) אמר אצמלא דמילתא ודייקינן בנמרא
מדקתני באצמלית לבנה משלו מכלל דקריאה לא עבודה היא בין שקרא באצמלית
משלו ולא משל צבור וגם כיון שאינו מוכסה לצבור כי צריך למסירה להם כמו
שאמרנו למעלה ואמרי' בירושלמי מנין לקריאת הפרשה רב אירי בשם רב יצחק
ויעש מה ת"ל כאשר צוה ד' את משה מכאן לקריאת הפרשה פי' להודיע לכל
שעשה כאשר צוה ד' (חזון הכנסת נוטל סית ונתנו לראש הכנסת וראש הכנסת
נותנו לסגן והסגן נותנו לכ"ג) דמעלין היו משום כבודו של כיצ' והוא עומד
ומקבל וקורא בעזרת הנשים אחרי מות ואך בעשור לחדש השביעי שבפרשת
אמור שרשאי היא לרלג בכדי שלא יפסיק המפורגמן שאלו הכי' פרשיות הן
סמוכות זו לזו וגולל הספר ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב
כאן וכל כך למה כדי שלא יאמרו ספר תורה חסר תורה וואמרי' בירושלמי בספר
בא לו בכל אתר אתר אמר חולקין אצל תורה והכא את אמר מוליכין ספר תורה
אצלו אלא על ידי שהם בני אדם גדולים התורה מתעלה בהם וכתב רבינו נסים
במגלה סתוים (ע"ס המנהיג הלכות שבת ס' נ"ח) שמנהג הי' בקירובין⁽¹⁾ (במנהג
קראוואן) (ביחסין קרמסין) מר עוקבא נשיא שהי' מביינין לו בבית הכנסת מצד הדיכל
מושב וכסא של כבוד ולאחר שקראו בתורה (כחן ולוי) היו מורידין לו ספר תורה
וקורא בו והראיה מירושלמי זה. ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה, ובנסחאות
שלנו בחוב, קורא אותם על פה ומעזע הוא שלא הי' קורא על פה אלא ובעשור
לחדש השביעי הוא מקרא קדש יהי' לכם שהוא כפי' פנחס ואמרי' במקי' ואלו
(סוטה דף מ"א — אבל גם כפי' בא לו דף ע' ואמאי קורא על פה ולילול ספר
תורה וליקרי אמר רב הונא ברי' רבב יהודה לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור
מפני כבוד הצבור פי' שאינו כבודם שהיו מצפין ודומטין עד שגוללים אותו
ומקשה וליתי סת אחריתא וליקרי בי' אמר רב תנאי ברי' רבב יהושע [התורה]⁽²⁾ משום
סנמו של ראשון וחוזר ובקשה ומי היישינן לפנמא והאמר ר' יצחק נפשא ריח
מכת שחל להיות בשבת מכיניין גי' תורות וקרין אחד בעינינו של יום ואי בעינינו

⁽¹⁾ איז בכ"י שלי בקירובן לפר עוקבא. — ע' דקרוקי סוטה.

נוסחת אבודרהם

נוסחת שמעת רבינים

תכן צעדיו לבית המבילה וקדש
 תכן צעדיו לבית המבילה ואם קרא
 ידיו ורגליו ופשוט וירד ושב ויעלה
 ובגדי לבן קדש ידיו ורגליו ופשוט
 ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש
 וירד ושב ויעלה ונסתפג הביאו לו
 וקדש ידיו ורגליו ויצא ועשה את
 בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו
 אילו ואת איל העם ואת אימוריו
 ויצא והקריב שעיר הנעשה בחוץ
 החמאת ואת פיר העולה ואת
 שהוא ממוסף והיה ואחר כך מקריב
 את אילו ואת איל העם ומקריב
 שבעת כבשים תמימים ואת שעיר

של ריח וא' נשל הנזה ומתרג' תלחא נבדי בתלחא ספרי לא הי סמא חד
 נבוא שהוא כהן גזול בחרי ספרי הוי סמא ואבן הויה תמה למה לא נהגו לקרות
 בבתי כנסיות (ע' ס' המנהיג הלכות י"ב הל' ס') פרשת אך כעשור שפרשת אמר כמו
 שקורין האחרות וי"ל שאחרי מות הוא ענין היום וכעשור הוא מענין הקרבנות
 לכן קורין אותם כשאר קרבנות המוספין אבל אך כעשור שהי כהן גזול קורא
 היה מזוהר את העם שלא יעשו מלאכה לפי שהוא הי עושה כמה מלאכות ביום
 הכפורים ושמו יעלה בלב האדם לזלזל ביום הכפורים לכן היה קורא אך כעשור
 שכתוב שם עונש המלאכה שני וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה כעצם היום
 הזה והאבדתו את הנפש היא מקרב עמה ועכשיו שבועותינו אין שם עבודה אין
 צירך לקריאה זו ומכרן עליהם ה' ברכות על התורה ועל העבודה ועל ההוראה
 ועל מחילת העון ועל המקדש ועל ישראל ועל הכהנים ועל שאר התפלה אלו
 השמנה ברכות לא נתפרשו בתלמוד שלנו אבל הם מפורשים בירושלמי כפי בא
 לו הראשונה על התורה כמו שאנו מברכים בקריאת התורה בצבור אשר נתן לנו
 תורה אמת וכו' (ג) הכי על העבודה רצה ה' אלקינו בעמך ישראל ותפלתם תקבל
 כרצון באי המקבל עבודה עמו ישראל בירצון שלישי על ההוראה מורים אנהנו
 לך ועד תשלום הברכה רביעית על מחילת העון מחול לעונותינו ביום הכפורים
 הוא וחותם באי מלך מוחל וסולח לעונות עמו ישראל. והרמב"ם שאומר סלה לנו
 אבינו כי הטאנו חותם באי מוחל עונות עמו ישראל ברחמים. חמשיית על המקדש
 עניינה (ד) שיעמוד המקדש וחרי שכניה בתוכו וחותם באי הנוחר במקדש ודומים
 כתב שחותם באי שוכן בציון ששית על ישראל (ו) שיושע השם את ישראל ולא
 יסור מהם מלך וחותם באי הבורח בישראל שביעית ועל הכהנים עניינה שירצה
 השם מעשיהם ועבודתם ויברכם וחותם באי הבורח בזרעו של אהרן והרמב"ם כתב
 שחותם באי מקדש הכהנים שמינית ועל שאר התפלה עושה תפלה וחתה ורה
 ובקשה כפי כמו וחותם הישע ד' את עמך שעמך ישראל צדיקין להושע באי
 שומע תפלה ובנוסחאות שלנו כתוב ועל ירושלים ועל שאר התפלה מוספין וירושלם
 שאינו מספין השמנה ברכות ומוציאין שאר התפלה שהוא ממנינם ומעוה הוא.
 (א) איה בירושלמי אשר לפנינו לא מצאנו הנוסחה הזאת. תכן צעדיו לבית המבילה.

(1) גי' נוגרין וכן קודם קריאה היה מוכרז ברכת התורה שלפניו. — גי' נוגרין
 שובחר בו האל וירצנו. — גי' נוגרין וענינה שיעמידם בשלום ולא יסור שגם מלכות סתם.
 (2) כ"ק ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבית.

נוסחת אבודרהם

נוסחת שמעת רבינים

הנעשה בחוץ עם תמיד של בין
 הערבית (ו) ועושה אותן כהלכתן
 אומרי החמאות ועושה מנחת שני
 האילים כמשפמן ואחר כך היה
 עושה נסכיהן של מוספין (וביום
 השבת עושה נסכי מוסף שבת
 קודם נסכי היום ומקריב תמיד של
 בין הערבית שהיוסנתו וזריקת דמו
 והקטר אבדיו ועושה אותן כהלכתן
 אחר כלותו מעשות כל אלה בא לו
 לבית המבילה וקדש ידיו ורגליו
 ופשוט בגדי זהב וירד ושב ויעלה
 ונסתפג הביאו לו בגדי לבן
 פחותים משל שחרית ולבש וקדש
 ידיו ורגליו ונכנס לבית קדשי
 קרישים להוציא וכו' ועוד בא

לאחר שנעשית מנות שעיר המשתלח חזר הבקן לעבודתו ומקדש ידיו ורגליו
 זה קדש רביעי ושובל ופשוט בגדי הכר זו היא מבילה שלישית ולבש בגדי
 זהב ומקדש ידיו ורגליו זהו קדוש המישי ויעלה ונסתפג לשון גנוב וזומה לה
 מהא דהנן כשבת כפרק מפנין בנות עשירים כספוגים של צמר (קריש ב') ובמסי
 כלאים מספחת הספג (סרן ס' משנה ג') אין כהם משום כלאים והיא מפה
 שמנבנין בה ונקראת ספוג לפי שהוא סופג את הכל ומנבנת אותו. ויצא ועשה את
 אילו ואת איל העם ואמרי החמאות. לתמיד של שחר ופיר העולה ושבעת כבשים
 תמימים (4) ריע (תוספתא) אומר פר העולה ושבעת כבשים תמימים עם תמיד של שחר
 היו קריבין שני מלבד עולת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה ואחזיק עבודת
 היום ואחזיק שעירי הנעשה בחוץ שני ושעיר עזים אחד תטאת מלבד תטאת הכפורים ואחזיק
 אילו ואיל העם ואחזיק אימורי חמאת ואחזיק תמיד של בין הערבית ויש תימה גדולה
 מן החכם הזה שפסק כרי אליעזר ואנן קיימא לן הלכה כרי עקיבא מחבירי והרמב"ם
 ורי יהודה ביר ברובלי ברצלוני ובעל ס' המצות תופסים עיקר דברי ריע וכתבו שכן הוא
 הסדר בדבריו ולא כדברי ר' אליעזר ולכן יש לתקן הנוסחה כן ויצא ועושה את השעיר
 הנעשה בחוץ ואת אילו ואת איל העם ואת אימורי חמאת ותמיד של בין הערבית
 ועושה אותן כהלכתן להקדים שעיר הנעשה בחוץ לעשיית אילו ואיל העם ולהשמיט
 פר העולה ושבעת כבשים תמימים ולכתבם למעלה עם תמיד של שחר שאומר
 "בכל יום יעשה בחיזין וינקה את היין בכל כלי יושר ומקריב פר העולה ושבעת
 כבשים תמימים של מוסף היום". בא מיד לבית הפרוה אחר כלות מעשות כל אלה
 וגי' וקדש ידיו ורגליו זהו קדוש ששני ופשוט בגדי זהב ושובל זו היא מבילה רביעית.

שם שכל זה אינו שוח לו להיות המושג שלא אליבא דהלכתא.
 (5) כך הוא הנוסחה ג"כ בספרי רב עפרים וע"ש בחגיגות שבבאור קריאו מועד מסוים

ובכן מה נהדר בהן גדול בצאתו בשלום מן הקדש כאחלה קבועה בעשרת באדם קשורה בכותרת בנוסף באפוד מודעת כיהלום בחשן נודעת כישפה זוהרת בעיש כוזו שהם בעמודי שיש כסוחרת ממלאה במכתם כפמדה משבצת בהותם כברקת זו הוד זוהרת כראמה עד מאד מברקת כירה בהלו בחבורתו בצאת השמש בגבורתו בחמה בכוכבי מעוני בקדוש כמלאך ד' בכתוב כי שפתי בהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ד' צבאות הוא.

דברים הכתוב מדבר שאם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך. ויום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקדש לפי שנתמצו מעשיו לפני השביה ויצא בשלום היה עושה יום טוב לאוהביו ולא באותו יום כי היה מתענה אלא למחר היה עושה אותו ואומר במדרש קהלת בשעה שבהן גדול נפטר מעבודת יום הכפורים כח קול אומרת לו לך אכל בשמחה לחמד וגו' כי כבר רצה האלקים את מעשך השם ברחמי ירצנו וירצה תפלתנו ויחזירנו לקדמותנו ויציאנו מבור גלותנו ויוליכנו אל ארץ אבותינו ויבנה בית קדשנו ותפארתנו ושם נעשה קרבנותנו אשר הם תלויה כפרתנו ואז תגדל שמחתנו ככתוב והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתנו עולותיהם וזבחים לרצון על מוכבי בני ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים ונאמר אמר.

באחלה קביעה הפירוש כאחלה: היא אבן יקרה (שמות כ"ט וי' שכל מי שהיא בידו לעולם יראה תלומות טובות. בעשרת מלשון וזרים העשרה (יחזקאל כא לא.)¹ כאדם, אבן יקרה (שמות כ"ט וי') שהיא אדומה בכותרת לשון כתר מלשון ושני כותרות עשה (מלכים א' ז טו). בנסף אבן יקרה והיא שחורה (שמות כ"ט וי') מודעת פי' ידעה שהיתה באפוד. כיהלום אבן יקרה (שמות כ"ט וי') וי'א שהיא אבן הנקרא בערבי אליסף (ועי עבודת ישראל שכתב שרדי' פי' שהוא בערבי אלמא²) שהיא שוברת כל האבנים. ועל ישפה אמר בעל עבודת ישראל שרדי' פירש אליסף (וזהו קעיש. פי' מאירה קעיש³). היא זנב השלה מלשון ועיש על בני תנחם (איוב לח לב). כשהם (שמות כ"ט כ) היא הנקראת בערבי בילור. שיש רוף בערבי מלשון ואבני שיש לרוב (ד"ה א' כ"ט). כסוחרת, היא אבן יקרה (אסתר א ו) ואפשר שתהיה ביד הפוחחים תמיד לפיכך נקראת סוחרת. ממלאה מלשון ומלאת בו מלאות אבן (שמות כ"ט וי'). במכתם היא הוזה הטוב. כפמדה אבן יקרה (שמות כ"ט וי') ואומרים שהיא יזוקה ויש אומרים שהיא נקראת בערבי זמורד. משבצת כמעשה רקמה עשוי עינים עינים. כברקת (שמות כ"ט וי') אבן יקרה צהובה כמו זהב. זו הוד ברקת כמו הבק. כראמה אבן יקרה מלשון ראמות ונביש (איוב כ"ט וי'). בהלו, לשון אורה שהורה הוא מאיר. בחבורתו שהם הככבים. בצאת השמש כגבורתו פי' בצאת השמש בבקר שהולך ואור עד שהוא בגבורתו והוא חצי היום בן היה בהן גדול ויצא חזק מן העבודה.

¹ ככ"י גנביון נוסף על פירוש זה ממלות האבנים האלה ואכ"מ.

² א"א כ"י שלי הנסח אלמס שהיא שוברת כל האבנים. — ³ das Bärengeistern.

הטבילה וקדש ידיו ורגליו ופשט בגדי לבן וטובל ועלה ונסתפג הכיאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו נכנס להקמיר את הקמרת ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים של בין הערבים וקדש ידיו ורגליו ופשט בגדי זהב

לו לבית הטבילה וקדש ידיו ורגליו ופשט ורגליו ופשט וירד ושבל ועלה ונסתפג הכיאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו נכנס להיכל להקמיר קמרת של בין הערבים ויצא והקריב מנחת התמיד ומנחת החביתין ונסכי התמיד כשאר הימים נכנס להדליק את הנרות והשתחוה ויצא וקדש ידיו ורגליו ופשט בגדי זהב

והביאו לו בגדי עצמו ולבש ומליין אותו עד ביתו ויום טוב ה' עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקדש אשרי העם שכבה לו אשרי העם שר' אלריו.

הביאו לו בגדי לבן ולבש וקדש ידיו ורגליו וזו קדוש שביעי ונכנס להוציא את הכף ואת המחה. יראה מדברי החכם הזה שתמיד של בין הערבים קודם להוצאת כף ומחאה שהיו כתיב לאחיז ונכנס להוציא את הכף ואת המחה שהבינים בשחתי' אבל רשי' ותוספות כתבו שהוצאת כף ומחאה קודמת לחמיד של בין הערבים והרמב"ם כתב כדברי החכם הזה וזה לשונו (פ"ק ד' הלכה ב' הלכות עבודת י"ב) ומקריב אילו ואל העם שני ויצא ועשה אה עולתו ואת עולת העם ומקמיר האמורים של פ' ושערי הנשרפים ומקריב תמיד של בין הערבים ולובש בגדי לבן ונכנס לקדש הקדשים ומוציא את הכף ואת המחה ונוי וכן כתב בעל ספר המצות וכן היא דעת הרמב"ן ו"ל (פ' אחרי פ' כינ') והביאו רא"י מראמרי בירושלמי א"ר יוחנן הכל מורים בהוצאת כף ומחאה שהוא לאחר תמיד של בין הערבים ועוד מרחנן קדש ופשט וירד ושבל הכיאו לו בגדי זהב נכנס להקמיר את הקמרת ולא קאמר יצא והקריב תמיד של בין הערבים. ועוד בא לו לבית הטבילה וקדש ידיו ורגליו, וזו קדוש שמיני ופשט בגדי לבן וטובל זו היא טבילה המשות. הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו וזו קדוש תשיעי נכנס להקמיר את הקמרת וכי ועוד בא לבית הטבילה וקדש ידיו ורגליו. הביאו לו בגדי עצמו ולבש ומליין אותו עד ביתו פי' דרך כבוד. ואמרי' פרק בא לו דף ע"א: ת"י מעשה בכין גדול אחד שיצא מבית המקדש והיו אולי כולי עמלא בתדי' כיון דחויגתו לשמיעה ואבטליין דהו קא אתו שבקוה לדריה ואולי בתדויהו פי' והוקשה הדבר הרבה לכהן גדול על שהיהוהו לסוף אתו לאפמוריה מניה אמרו לייחי בני (בר) אהרן לשלם (עי דקדוקי סופרים) אמר להו ייילוון בני עממין לשלם פי' לשון נגאי לפי שהיו גרים כדאמרינן במס' גיטין (דף נ"ז:) שהיו מבני בניו של סחורב אמרו ליה ייילוון בני עממין לשלם דעבדין עובדי דאיהוין ולא ייחו בני אהרן לשלם דלא עבדי עובדי דאיהוין פי' שהונחגו כדברים וכתיב ולא חונג איש את עמיתו ואמר מר כהונאת

אשרי עין ראתה נוגה חוש כנגוהים והכבוד מחופף כנגד צמים ועדים
 והכהן נואם מליחת שכן גבוהים ומראהו כמראה מלאך האלקים
 הלא למשמע אין דאבה נפשנו

פזמון לרי אברהם בן עזרא ד"ל.

חתום אברהם מרובע¹.

אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אין דאבה נפשנו
 אשרי עין ראתה ארץ צבי וגוי אחד וכהן גדול אזור בשמלת זהב אחד
 אנהנו בגלותנו אצנו יום זה אחד לדרוש אל אלקינו ולעבדו
 שכם אחד: הלא

אשרי עין ראתה בעמוד סגנים שנים וכהן גדול בהשלך פור על
 שעירים שנים אנהנו בגלותנו בארצות גוים שנים כאנו ליחד שם
 אל בלכות שנים: הלא

אשרי עין ראתה הקרב שלשה וכהן גדול לוחש² ודוים שלשה אנהנו
 יקרה ומכובד כנגד שמאל. החביב, ענין אהבה מלשון אף חוכב עמים (דברים
 לג נ) ומדברי רז"ל חביבן ישראל חבה יחידה נודעת להם. כקדן נוגה, ענין זוהר
 מלשון כי קדן עור פניו (שמות לד כט). כסמך, פירשנוהו והכהן מוסף לשון
 רקוד בהליכה מלשון הליך ומסף (ישעי' ג טו). נוגה חושף, זה חושף של והורית
 כשהיה מלבין, ועדים, ענינו צמאים מתרגם צמא צהוד³.

אשרי עין ראתה הפי ארץ צבי זו ארץ ישראל שנא' בה צבי היא לכל הארצות
 (יחזקאל ב ו). וגוי אחד, אלו ישראל שנגא' ומי כעמך ישראל גוי אחד
 בארץ (ד"ה א' יז כא). אזור בשמלת זהב אחד, היא האפודה. אצנו, לשון מדידות
 מלשון ולא אין לבא (יהושע י"ג). יום זה אחד, הוא יום הכפורים. בעמוד סגנים
 שנים, זה הי' בשעה שהי' מנגיל כהן גדול על שני השעירים שהיו עומדין עמו
 הסגן לימינו וראש בית אב לשמאליו. פור, הוא הנגול בלשון כשרים שני הפיל
 פור הוא הנגול (אסתר ג ו). על שעירים שנים הוא השעיר לשם ושעיר עזאול.
 בארצות גוים שנים, הם עשוי וישמעאל. בלכות שנים, כמו שדרשו חז"ל בכל לבכך
 בשני יצרים כיצר טוב וכיצר רע. הוא הקריב שלשה, הם שלשה שעירים שהיה
 מקריב ביום הכפורים האי' שעיר עזים לחטאת הוא למוסף והשנים שעיר השם
 ושעיר עזאול. ודוים שלשה, כי ג' פעמים היה מתורה כ"ג ביום הכפורים הראשונה

¹ עי' עמורו העבודה עי' 28-7.

² אי"ה לפי דעתי צ"ל רוחש מלשון רחש לפי דברי טוב (תהלים מ"ה ב) וכן הוא כפי
 עברת מקדש לרי רפאל מולדולה. ³ אי"ה בכ"י שלי צהודא.

פזמון לרי שלמה בן גבירול ד"ל.

חתום שלמה קטן משלש

אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע אין דאבה נפשנו
 והכהן שבוץ כהוד אבני זכרון את כנדי הקדש אשר לאהרן: הלא
 אשרי עין ראתה ליום ועם נזהרו והכבוד מחופף בלבת אור יהודי
 והכהן לוחג לעם אליו ינהרו מכל המאמתכם לפני ד' תמהרו: הלא
 אשרי עין ראתה מלא מקדש ורצפתו והכבוד מחופף כמלך תוך חפנו
 והכהן מדבר שם המפורש בשפתו והעם אומרים ברוך שם
 כבוד מלכותו: הלא

אשרי עין ראתה הוד היכל והדרתו והכבוד מחופף¹ כהלת אור במיירתו
 והכהן הביא כף ומחתה ביקרתו ואחרי כן יוצא כצאת השמש
 בגבורתו: הלא

אשרי עין ראתה קיר היכל החביב והכבוד מחופף כקדן נוגה ושכב
 והכהן קורא בלקח יזל כרביב והכהנים והעם כשתולי זתים
 סביב: הלא

אשרי עין ראתה מירת יקרת מלך והכבוד מחופף כמכס² על ראש מלך
 והכהן מוסף וכה וכה מתהלך והסגנים אחריו כרב עם הדרת
 מלך: הלא

הפירוש. שושנת השרון אלו ישראל שני אני הוצלת השרון שושנת העמקים
 (שיר השרים ב א) ומי שרון ארץ מישור ומקום רשן. והכבוד מחופף.
 פי מסחיר ומכסה על ישראל מלשון חופף עליו כל היום (דברים לג יב). כשור
 ענק על גרון, כמו נפילת הענק על גרון. כשור מלשון שש משור (שמות כו א). ענקי.
 הוא הלי הלוי כצואר מלשון וענקים לגרנותיך (משלי א ט). שבוץ, פירשנוהו.
 בלבת כמו להבה. לוחג³ פירשנוהו. ינהרו, ענין מרצה מלשון ונהרו אל טוב ד'
 (ירמי לא יא) ומהו הענין נקרא הנדה לפי שהוא מקום מרצה המים. ורצפתו,
 ענין הצעה של אבנים בקרקע מלשון רצפת כהה ושש (אסתר א ו). כהלת אור,
 הוא השמש. במירתו לשון ארמון מלשון בחצרותם ובמירותם (בראשית כה טו)
 והמעם כאור השמש באהלו שהוא השמים ע"ד לשמש שם אהל בהם (תהלים
 יט ה). ביקרתו, לשון יקר והמעם שהביא הנף בשמאלו ומחתה כימינו שהיא

¹ כמחזורים אשר לפני שני המפנע שסבע הפייטן ובמקום כהלת אור חנוטה כמלך

בתוך מירתו. ובמקום כסמך כתבו כעשרת (וכן הוא כפי רב עמרם) ועי"כ התייחס שם המחבר
 לא עלתה משלשת. ² כ"י"ג דבור כמו ולהג הירבה יגיעת בשיר (קהלת יב יב).

בגלותנו רצנו במלים שלשה רצון יוצרנו לבקש וישמו לקדש בשלשה: הלא
 אשרי עין ראתה הדרת עבודת ארבע וכהן גדול הדור בשמלות זהב
 ארבע אנהנו בגלותנו הנפוצים בכל ארבע השם לא הללנו
 בסבל עול ארבע: הלא
 אשרי עין ראתה מכוונת טבילות המש וכהן גדול משרת בכלים⁽¹⁾ נאום
 חמש אנהנו בגלותנו מתענים בחמש ומתפללים היום לאל תפלות
 המש: הלא

פזמון.

לדי יהודה הלוי יל.

אשרי עין ראתה כל אלה הלא למשמע און דאבה נפשנו:
 אשרי עין ראתה כהן כהוד ועמרת מלא מאור נוצץ והוד עושה כאדרת
 עולה לבית מקדשו לעמוד על משמרת לבוש שמונה בגדים
 לכבוד ולתפארת: הלא למשמע און דאבה נפשנו

מתודה עליו ועל אשתו והבי על אחיי הכהנים והני על כל ישראל. רצנו במלים
 שלשה, שאנו מוכיזין אלו נ' יהוים בזמן הזה שאין לנו כהן שויכפר בעדנו עיד
 וגשלתה פרים שפתינו. וישמו לקדש בשלשה, קק"ק שלשה פעמים. הדרת עבודת
 ארבע, שהיה מקריב ביום הכפורים מארבע מינים והם פרים וכבשים ושעירים
 ואילים. בשמלות זהב ארבע, הם ציצין והשן ואפוד ומעיל. שיש בארבעים זהב.
 הנפוצים בכל ארבע פי בארבע פנות העולם. בסבלנו עול ארבע, הם ארבע מלכויות
 והם בכל ופרס ויון ורומי הנותרים בדניאל. ככוונת, הוא מושב הכיורות מלשון יועז
 את המכוונת (מלכים א' ז כז). טבילות המש, שהמשה פעמים היה טובל כהן
 גדול ביום הכפורים כראותא במסי יומא. ובכלל דתים המש, פי בכלל הזוהר לשבילות
 שוכר והמעם לכל טבילה וטבילה היה עושה עבודה אחת שהמש עבודת היה ביום
 הכפורים והם המיר של שחר ועבודת היום ואילו העם והוצאת כף ומהתה
 ותמיד של בין הערבים⁽²⁾. מתענים בחמש, הם המששה עניים אכילה ושתיה אחת כי
 שתיה בכלל אכילה היא וההוצאה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה. תפלות

המש, שהם ערכית שחרית מוסף מנהה ונעיה.
 זה הפזמון מצאנו כתוב שעשאו ר' יהודה הלוי ובראשי הבתים אומר יהודה
 (עיי כסי עמודי העמודה 77 צד 114 No.) ונוסחא ישנה מצאתי כתוב כי
 עשאו ר' יהודה הלוי⁽³⁾ אחיו של ר' יעקב בן אלעזר⁽⁴⁾.
 נוצץ מלשון פעלו לניצוץ (ישעיה א לא)⁽⁵⁾ כאדרת, מלשון כאדרת שער (בראשית
 י כה). לבוש שמונה בגדים, הם ציצין ומעיל כתנת ומכנסים בד השן ואפוד מצנפת

(1) והרב המבאר גורם בכלל דתים המש ולפי הנוסחא אשר לפנינו פי שהיה מחליף
 שכולתו ה' פעמים (עיי ס' עבודת מקדש). — (2) בכ"ב וי"ג בכלים נאים המש ופי ה' פעמים
 חיי מחליף הבגדים. — (3) 517 Zimm Litteratur Geschichte. — (4) א"א וכן הוא
 בכ"י שלי. — (5) גוי"ג וי"ם לשון בחירות כמו ונוצצים כעין בחושת (תוקפא א ז).

אשרי עין ראתה יפיו בפנים קלקל מלא מאור נוצץ ואורח לפניו מסקל
 עולה לבית מקדשו בעם נכבד לא נקל לבוש השן לכפר על
 כל משפט מעוקל: הלא
 אשרי עין ראתה הדר בואו לכפרה מלא מאור נוצץ כצאת השמש
 בגבורה עולה לבית מקדשו לצפירת תפארה לבוש אפוד לכפר
 על כל עבודה זרה: הלא
 אשרי עין ראתה והוא כסוד המון רבה מלא מאור נוצץ כלפיד או כמו
 לבה עולה לבית מקדשו באום נקיות מִדְבָּה לבוש כתונת לכפר
 על דם אשר שפך בה: הלא
 אשרי עין ראתה הגול כסוד הרוח מלא מאור נוצץ כאור שמש זרחה
 עולה לבית מקדשו ועליו הוד סרוח לבוש מצנפת לכפר על
 גמות הרוח: הלא

אשרי עין ראתה הדר אבנט בתגורה מלא מאור נוצץ ופורש כשחר
 אורו עולה לבית מקדשו לכפר על עין יצרו ועל העריות לכפר
 ומכנסים בד על כשרו: הלא
 אשרי עין ראתה סביב מעיל פעמונים מלא מאור נוצץ משיב אמרים
 נכונים עולה לבית מקדשו בציץ ומעיל כאמונים לבוש מעיל
 לכפר על לשון רמה וציץ לכפר על עוזו פנים: הלא

ואבנט הנקראים בניו זהב שמוכר אותם אחיזי וככל א' מהם הוא מוכר על מה
 הוא מכפר כמו שדרשו אותם רז"ל במס' ספחים (צ"ל ובהים דה סיח ע"ב). קלקל, שהיו
 פניו מלוששים וזכים מלשון הדרך והוא לא פנים קלקל (קלה י'). וארד לפניו
 מסוקל, היא הסרת האבנים ונקות הדרך מהם מלשון סקלו מאבן (ישעיה סב י').
 לבוש השן לכפר על כל משפט מעוקל, כמו שאמרו רז"ל השן מכפר על דינין
 שני ועשית השן משפט ופי' מעוקל מעוות ע"ד על כן יצא משפט מעקל (חבוקק
 א ד). הדר בואו לכפרה, פי' לכפר על עונות ישראל. לצפירת, מירשנותו. לבוש
 אפוד לכפר על כל ע"י. כמו שאו"ל אפוד מכפר על ע"י שני ואין אפוד ותמים
 (הושע ג ד). כסוד פי' בחבת מלשון כסוד ישירים וערה (תהלים קיא א). המון
 רבה, א"ל ישראל. לבה, כמו לחבה. באום, כמו באומה והוא כניו לכנסת ישראל.
 מדבה, ענין דבור יע מלשון דתם יעה (בראשית לו ב). לבוש כתת לכפר על
 דם אשר שפך בה, כמו שארז"ל כתנת מכפרת על שפכות דמים שני וישבלו את
 הכתנת בדם. רגול, לשון רוממות רגול מרובה (שיר השירים ה י') והוא כניו
 לכהן גדול. כסוד הרוח, פי' בחבת רוח הקדש⁽¹⁾. לבוש מצנפת לכפר על גמות
 הרוח, יבא דבר שבנוכה ויכפר על מעשה גובה. אבנט כתנור יכפר על עין יצרו,
 כמו שאמרו רז"ל אבנט מכפר על הרוח הלב אחיזא דאית' שני ורהה על לב אהרן,
 (1) גרסא כ"יז והשטם שרוח הקדש שהיתה עמו היתה כרגל על ראשו. סרוח ענין ותרוח
 ותחפשות מלשון רחי' סרוח על צדי המשכן (שמות כו יז).

דבקתי במחשבי ונפשי לא ידעה כי גר ותושב אנכי
 הוי כי יבא יומי אזי איקץ מחלמי ואשובה אל מקומי
 ועל השאי אשר עבר ועל פשעי אשר גבר מה אויב שולחי דבר
 זדון לבי השיאני ועון אשר הלאתי מבטן קראני
 חושב בנפשו נבל כעץ שתול על יובל והוא לקברות יובל
 מפל שקר כתוכו ונמס מהדלכו ויפן בה וכה
 ישלך כאבן דומה ולא ישא לבית מהומה מכל אשר לו מאומה
 כחו לא סמכתהו עת נפשו נשאתהו אה כי אש אכלהו
 לכדתני אשמתי הלא זה דברי נשמתי עד היותי על אדמתי
 לזאת נפשי נשמה כאיש שכב בכלמה ערום אשוב שמה

משונותי נשאתי ובלבבי קראתי אנכי חטאתי
 נבוחה לא השקתי ובשיריותי דבקתי מה לך כי נזעקתי
 שאי נפשי אשמתי ראי חטאתך לעמתך גם את שאי כלמתך
 עד אדאג לעוני השיבוני רעיוני נפלה נא ביד ד'
 פנה ממכון שבתך ופתח לי דלתך כי אין בלתך
 צור הגן בעדני ומעוני פדני ועדתך למדני
 קולי שמע כחסדך ביום אעמד נגדך ואל תט באף עבדך
 ראה עני וענני אני בידך הגני ואתה ד' חנני
 שלח אמתך וחסדך לעם צועקים נגדך ולי אני עבדך
 תסלח לאשמינו ואל תפקוד עלמינו כי צל ימינו.

לקחת, זה הביא שבא לקחת פרעון העונות מן האדם. דבקתי במחשבי, לשון
 חשך והטעם דבקתי בעולם הזה בתאוות ההומות לחשך. יבא יומי הוא יום
 הדין. איקץ מחלמי, הטעם שיקצו אותי משנתי שנת המות לדון אותי
 על פשעי. יובל, הראשון הוא פלגי מים מלשון יבלי מים (ישעי' ל כה) אבל
 השני הוא לשון הובא מלשון יבילו שי למורא (תהלים עו יב). מפל, פירשנוהו.
 לבית מהומה הוא הקבר. (דוקוס). מלשון דוקמתי בתחתיות ארץ (תהלים קל"ט טו).
 כצלם, מלשון צלמי מסכותם (במדבר לז נב). מתואר, עיד שגאי כצלמים יתארתו
 כשרד (ישעיה מד יג) והטעם בזה העולם כעור צורתי מהומות ומחוררת יבא לו
 המות פתאום. עקום, ענין עוות מדברי ר"ל עקימת פיו) הלא זה דברי נשמתי,
 פי שהיתה אומרת לנוף שלא יחמא כל ימי הייתו בחיים. נשמה, מלשון וערים
 נשמתי וישיבו (ישעיה נד ג). משונתי, מלשון מאיש שנה (יחזקאל מה ב). מה
 לך כי נזעקתי, פי על שדנים אותך ואתה גרמת לעצמך העונש.

רומאני וקראי וגם במחזור אריאנו נירנבערג ושואנבען התסמא כי מנלה במקום כמנלה ובפירושי
 התבט יד התוספת מנלה בלתי אות שמושית.
 (1) בנסתחא אשר לפנינו לא נמצאה השורה הזאת.

פירוש.
 לרי שלמה בן גבירול (2)

שם הר ציון בעונות אבותינו לא מקדש ולא כהן לכפר על עדותנו
 הבאנו דברים תחת קרבנותינו. ושלמה פרים שפתנו
 הרב מקום שבתו ושם בית תפארתו אפס עון קמרתו ומוצת אין אתי
 לא נשאר בלתי תפילתי בנישתי שא מר"י ובשתי כמו ביד איש
 עתי. תשוב תרחמנו תכבוש עונותינו.
 עם נרפם ונדלה רצה אל מוב וסלה ושועתם תצלח בקמרת ממלה ורב
 כפר תשלח לכל עון נאלה וחטאתם תסלח כעל שעיר מפלה.
 בעת רצון תעננו ואל תבוז ענותינו.

תוכחה לרי שלמה בן גבירול.

עיס איב ושם המתנב חתום בתחלה שלמה.

שוממתי ברוב יגוני ליום יפקד זדוני מה אמר לאדוני:
 אמללתי ונאלמתי בזכרי אשר אשמתי בשתי וגם נבלמתי
 בהבל כל ימי מפני בשתי עלמי אין שלום בעצמי
 גחלתי קודחת כי מגלה(1) נפתחת והנשה בא לקחת
 ועל העריות לכפר ומנסי בד על בשרו כמו שאמרו ר"ל מנסיס מכפריס על גלוי עריות
 שני ועשה להם מנסיס בד לכמות בשר ערות. מניל, על לשון רמיה כמו שאמרו
 ר"ל מעיל מכפר על לשון הרע יבא דבר שבקול פי שהמעיל היו בני פעמונים
 שמשמיעים קול ויכפר על מעשה הקול. וציץ על עוון פנים, כמו שאמרו ר"ל
 ציץ מכפר על עוון פנים כתיב הכא והיה על מצח אהרן וכתיב חתם ומצח אשה
 וזנה היה לך מאנת הכלם (ירמי' ג ג).

אפס פירשנוהו. כמו ביד איש עתי, פי האיש המזומן לחולך שעיר לעזאול
 שהולך שם עתים הרבה. נרפם ונדלה, פירשנוהו. ושועתם תצלח, לשון
 בקיע כלומר שתעלה שועתם ותבקע עד לשמים כמו הקמרת. תצלח מלשון וצלחו
 הירדן לפני המלך (שמואל ב' י"ח) ונחרגם ויבקע עצי עולה (בראשית כב ג)
 וצלח איעי עלתא. מסלת, פי מעורב שהיו הממים שחוקים ומעורבים יחד הישב
 בקמרת. מסלה לשון בקיע מלשון עד יפלה חץ כבדו (משלי ז כג) והטעם
 השעיר שהיה נבקע נעשה אברים אברים.

ופי קודחת, ענין בערה ושריפה מלשון קודחי אש (ישעי' נ יא). מנלה
 נפתחת היא מנלת העונות וכמאמר ר"ל והפנסם פתוחה. והנשה בא

(1) אי"ה ע"י צונץ לפיערמאטורעניכטע ריער מיטאנאנאלען פאנעיען צד 418 אשר כפדווי

מונן לרי' שלמה בן גבורול תנצב"ה.

שבת שבתון הוא כפול וכסוף חתום שלמה הקטן.

- שולמית יספה שועה ותישר. שנת עפעף לעמת משונה:
- באפס קרבן ומליץ יושר. באה להתרצות בשועה וניבה:
- תחת החלב ודם החושך. תקריב לפניך דמה והלכה:
- שכבה למעצבת בין קושר ומתקשר. שומרה מקיץ ולא ידע בשכבה:
- בהתפאר עליה כל רש ומתעשר. בחשבם לאמר אלהים עזבה:
- תפש הנור והצמיד והשר. תחת זאת לא יוכל להשיבה:
- ותוקף אומץ בדת' הכשר. והיא בכל זאת מדברת על לבה:
- נבואת הקיץ פתרה לכל פשר. נצבה מיהלת שחרה וערבה:

הפירוש שולמית יספה אלו ישראל שני שובי שובי השולמית (שיר השירים ז א). ותישר שנית, פי' בתפלת מוסף. עפעף מלשון ותנומה לעפעפך (משלי

ו ד). משונה הוא הביז' שנאו משוני ומנוסי (שמואל ב' כב י). ומליץ יושר זה הכיין שהי' מליץ בין הקביה ובין עמי לכפר עונותם. וניבה, לשון דבור מלשון בורא ניב שפתיים (ישעי' נ יט). ודם החושך לשון קביון מלשון חשורת מים (שמואל ב' כב יב) והטעם דם המקובץ להווא וראותי מי שפירש חשרת לשון השפה וכן נפרש דם החושך דם ההטפה שהי' מסוף הדם באצבעו כהואתו. דמה והלכה, פי' שהוא מתמעט היוז בתעניתה. שכבה למעצבת ענין רגו והאנה על דרך למעצבת משכבון (ישעי' ניא). בין קושר אלו הגוים שהם קישרים עלינו ומתקשר גם הם מתקשרים עם אחרים עלינו לבלתינו. שומרה מקיץ עיד הגה לא יגום ולא יישן שומר ישראל (תהלים קכא ד) ואעי"פ שהוא מקיץ לא הביט לא בשכבה בלולת להוציאו ממנו. כל רש ומתעשר, פי' הנקלה והנכבד מן הגוים. תפש הנור לשון עפרה והוא ציץ נור הקישו. והצמיד, לשון חבור והיא חלי שמוכב הדיים מלשון אציעה וצמיד (במדבר לא ג). והשר, מלשון הנטיפות והשרות (ישעי' נ יג) ומתרגם זה וגום שיריו ושביבים ופי' ההם ר' דוד קמחי שהוא חלי כמו מושפ שנוקבין ומתברין בו שתי שפחות החלוק תחת הגרון וקורין לו בלעזי אנפצלא. תחת זאת לא יוכל להשיבה, ע"ד לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה (דברים כד ד) וכל אלו הם דברי הגוים שאומרים לנכסם ישראל אלקים עזבה שהרי תפש הגום והצמיד והשר ולכן לא יוכל להשיבה ואעפ"כ היא בכל יום, תוסף אומץ, בדת הכושר היא התורה מלשון ויתרון הכשר חכמה (קהלת י'). מדברית על לבה, שהשם ינאלנה כמו שיערה על ידי נביאיו. פתרה לכל פשר, פי' כל פתרון שיוכל להיות בנבואת הקיץ פתרה בו ולא הגיע לאמתו ואעפ"כ היא מיהלת אותו ומי יודע פשר דבר (קהלת ח א) וכן תרגום איש כפתרון תלמו (בראשית מ ה)

(1) בדפוס בדם.

- הערה והדש נעוריה כנשר. הרם שיושנה חתום סביבה:
- ושפע זבולון ומעדני אשר. וגלילות נפתלי ישוכון כשוכה:
- אמונת אורה מקצץ האשר. אצול מכשר ומאור שביבה:
- שתולו עקד והטיב הקשר. לבדו כשה לעמד משביבה:
- מרום צדקו לעדתו תאשר. היות פתחון פה לסלונה וסרבה:
- הסך עליה ורוכסה תישר. קיצן עבות חמא יגוד עקבה.
- סוכעת דלה והקם על גשר. נאור לפניך לעולם תציבה בקרבה:
- כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנע אשר אני מכיא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו וגאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ד' אמרו אליו כל תשא עון וקה טוב ושלמה פרים שפתונו וגאמר ויאחז צדיק דרכו וסתר ידיו ויסוף אמץ וגאמר וישמחו כל חוסי כך לעולם ירגנו ותסך עלימו ועלצו כך אודהי שמוך.

גבר כפשר חלמה. והדש נעורי כנשר, עיד תחדיש כנשר נעוריו (תהלים קג ה) והשנים שונר נשר ולא עוף אחר כתב רבינו סעדיה ד"ל כי הנשר יעוף לעשר שנים על כל העופות ויעלה מאד על פני רקיע השמים ויקרב לחום האש הסודי ויפיל עצמו בים מרוב חומו וימת ויתחדש ויעלה אבר וישוב לימי עליומי וכן כל עשר שנים עד מאה שנה ובשנת המאה יעלה כמתגו וזמא שם חוהים סביבה, כנוי לגוים. ושפע זבולון, לשון רבוי שני. בזבולון כי שפע ימים יינקו (דברים לג יט). ומעדני אשר, לשון תינגנו שני באשר והוא יתן מעדני מלך (בראשית מט ב). וגלילות נפתלי, לשון גבול ומחוז שני וזאת הגלילה כל ארץ נפתלי (מלכים ב' טו כט). אמונת אורה, זה אברהם שני בו והאמין ברי' (בראשית ט' א). מקצץ האשר, שקיצץ האשרות של תרה אביו. אצול מכשר פי' שהי' מופיש ומוצל מאשמות אנשי אור כשרים. ומאור שביבה וגם היה מופיש ומובל מאור הככשן שהשליכוהו לתוכו כי הצילו השם ממנו. שתולו, ענין נטיעה והוא כנוי ליצחק כי הבנים הם נטיעות האדם וכן הוא אומר בניך כשתלוי תמים (תהלים קכא ג). לעמד משביבה, לברו כשה כלימר כמו תשה לעומד המשביב אותה לארץ לשחוחה. לסלונה וסרבה, ע"ד כי סרבים וסלונים אותך (יחזקאל ב' ו) ופי' לסלונה ענינו קיץ והוא כנוי לעונות וסרבה מתרגם וימאן (ביאשית לש ח) וסרב ומתרגם בית מרי (יחזקאל ב ה) עמא סרב. ורוכסה, פירשנהו. עבות חמא, עיד ובעבות העגלה חמאה (ישעי' ה יח) יגוד עקבה פירשנהו וכן דלה, גשר, מלשון רי"ל אין מכבים לא בדרכים ולא בנשורים (ברכות ק"ג מ"ז ב)

פזמון לר' יצחק ג' גיאית ו"ל.

יוספים שנית לעמוד במשמרת תהלתם ולפני ד' לכם לשפוך ותתנתם
ולחי לציון יעלו להקריב את קרבנותם: תמידין כסדרן ומוספים
בהלכתן.

יוספים לביתך יעלו ולקחו עמם אמרים היותם מליץ ביקר ובין לא אנשי
דברים יהיו כופר בעדם וסליחה וכפורים ולחי לציון יעלו על

מובחר פרים ושעוים כחקותם ונסמיהם ומנחתם: תמידין וכו'.

יוספים היום לכם הקריבו תמאתם ויד פרישו והרימו מקום תרומת
מנחתם וחלבם חלב הטאת ונסמיהם דמעותם ולחי לציון יעלו

לרצון בזבחי כפורים על מזבחתם: תמידין וכו'.

יוספים חלו ממגור צפון לכם יבדק ואך חסרון ימנה ועלה בחשבון
להקדיק בדקם תחזיק כי אין בלתך מחזיק בדק ולחי לציון יעלו

ישם יזבחו וזבח צדק והקרבת נשמתם לך תהי כפרתם: תמידין וכו'.

יוספים כיום אוז צאת מדרכי אדם ודרך מלאכי עליין אחוה וזבאו בסודם
וישרות עורכים כמותם והם עמדו על עמדם ולחי לציון יעלו

ישראל במעמדם ולויים בדוכנם וכהנים בעבודתם.

הפירושו. ולחי לציון יעלו, פי' לשנה הנאה שהוא שיהיה חיים והוא מלשון כה
לחי (שמואל א כהו). ובין לא אנשי דברים הם עמי הארץ. חלו, לשון

חול מלשון אשר חלה ד' בה (דברים כג כא). ממנו, פי' מן הפחד מלשון ויגר
מוזב (במזכר כב ג) והטעם שחלו מפרדם שיבדוק השם מצפני לבם. בדקם, לשון

שבר והריסה והוא כנוי לעונות מלשון והם יחזקו את בדק הבית (מיכ"ב) במקום הריסה
צריך חפז ובדיקה ולכן נקרא בדק הבית מלשון רדל בודקין את החמץ. והקרבת

נשמתם על דרך ואשפוך את נפשי לפני ד' (שמואל א' א טו) אוה לשון תאוה
צאת מדרכי אדם ודרך מלאכי עליין אחוה וזבאו בסודם, כראויא בפרקי דר' אליעזר

ראה ספאל שלא מצא עון לישראל ביום הכפורים אמר לפני רבוני של
עולם יש: לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת מה מלאכי השרת יחפי רגל כך
ישראל יחפי רגל ביום הכפורים מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתיה כך
ישראל אין להם אכילה ושתיה ביום הכפורים. ולויים בדוכנם רדל נתשמשו בזה

הלשון כחלמוד ודוכן היא אצטבה והלויים עומדים עליה לשיר וכך נקראת
בערבי דוכאן.

(1) א"ה הסוכות הוה נענק בלי אשכנז ע"י חתכם צונז ע"י Synagogale Poesie des
Mittelalters S. 226.

מחית.

עיס איז וחחום כסומו יצחק גיאית.
אבני קדש ומצוקי ארץ.

גישו ובאו במקום זמרת הארץ.
הרימו לב תרומה מן הארץ.

זרעו צדקה זרע הארץ.
טרם בא יום לשפוט הארץ.

כז' טרם יום ללכת אל הארץ.
מקום נסעו כל שבני ארץ.

ספונים ישובון לכסות הארץ.
פלכים נגשים פנו סביב הארץ.

קומו וסעו לשבת בארץ.
שובו עומדים (עמדו) לעבוד הארץ.

יה לנשברי לב הגיעו לארץ.
חלב שיהכם יעלה מן הארץ.

הפירושו. ומצוקי ארץ, פי' עמודי ארץ והוא כנוי לישראל. תהנון מלשון ויחן שם
ישראל (שמות י"ב ב). משנת, זה מוסף. זמרת הארץ הוא מיטב

פרי הארץ. טרם בא יום לשפוט הארץ ירא ד' וישפט עליכם, והו עיד מה
שדרשו רד"ל כי חק לישראל הוא אין לי אלא ישראל אומות העולם מניין חיל

ומשפט לאלקין יעקב איך מה חיל כי חק לישראל הוא מלמד שישפוט נבטמן
החלה לדין מיט מקמי דליפוש חרון אף. כן טרם יום ללכת אל הארץ. כלומר כיון

שידין אתכם קודם האומות כרי לזכותם בדין הביאו אתם צדה בעולם הזה לעולם
הבא כרי שתוכו בדין מכל וכל. ספונים ישובון לכסות הארץ וכי פי' אפילו

האנשים שהם יושבים בבתים ספונים והטעם מקורים ומכוסים לאחר כן ישובון
שתכסה הארץ עליהם עיד וישוב העפר על הארץ כשהיה (קהלת י"ו ו) ולכן

צריך שיהיה מוראכם מה ותשובו בחשובה שלימה קודם שתמותו כמו הם ספונים
מלשון לשבת בבתים ספונים (חגי א ד) וכן וספון בארץ (ירמיה כב יד). פלכים,
פירשנוהו והוא כנוי לאומות. פנו סביב הארץ לשון צווי עיד פנו דרך (ישעיה מ"ג)

וזה יהיה בעת ביאת הנואל. צורחים, ענין תנבית קול בעוקה והוא כנוי לאומות
והוא מלשון ירע אף יצרוח (ישעיה מב יג). ואצים לשון דחק ומדירות מלשון
ההנוגשים אצים (שמות ה"ג). רצים לעמד אחרים תחתיכם עיד ויעמד אחרים תחתם
(איוב ל"ד כד). שובו עמדו הוא אומר לישראל. חלב שיהכם, דומה שיה תפלתנו

(1) א"ה עיין Dr. Sachs S. 61 Die religiöse Poesie der Juden in Spanien v.
(2) א"ה בשפתי רננות הנומחה "בן דרך יום ללכת אל ארץ".

גבהת מכל מרכבה וגאית גבל מהשבה
 דבר מי יכלכלך ולשון מי תכילך
 היש לבב יגורך ויש עין תשורך
 ואת מי נועצת ויבייך ולא נוצר אל לפיך
 זה עולמך יעידך כי אין בלעדיך
 חכמתך בכל מבוארת ואת התמך נכרת
 שרם הרים יולדו ועמודי שחק עמדו
 ישבת מושב אלקים ואין עמקים ואין גבוהים
 כלכלת הכל ולא יכלכלך ומלאת הכל ולא יכילך
 לבבות עמדו מלדרוש ולשונות גלאו מלפדיש
 מחשבות חכמים יתמהו ורעיוני מהירים יתמהמו
 נורא תהלות נקראת ועל כל תהלה מאד נעלית
 שגא כח אך נפלאות והשמים והארץ מלאות
 עמוק עמוק מי ימצאנו ורחוק רחוק מי יראנו
 פעלך הם הדרושים אף אמונתך בקהל קדושים
 צדקתך היא הנשמעת ותורתך היא הנודעת

רומה לו בשמים עיד כי מי בשחק יעידך לרי (תהלים פ"ג). כמה אדמך וכל דמות שבעלם חותמך. פי' באיזו דמות אדמך וכל דמות שבעלם אחת בראת ואין ראוי לדמות האומן למעשהו. וגאית מכל מחשבה, שאין מחשבה כעולם שיכולה להגיע עד תבונתו. דבר מי יכלכלך, פי' דבר מי יחזיק ויסבול לספר נוראותיו והוא עיד הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך (מלכים א' ח'). ולשון מי תכילך פי' ולשון מי תכיל להניד שבתו. היש לבב יגורך, לשון אסיפה וקבוצה מלשון אורה בקציר מאבלה (משלי ו' ה') והמעט היש לבב יוכל לאסוף כל גדולתו. ויש עין תשורך, לשון ראי' והבטה מלשון אשורנו ולא קרוב (במדבר כד י'). שרם הרים יולדו, כי הסודות הולידים במצות הכורא ית'. ועמודי שחק עמדו, שרם' שאמר למעלה עומד במקום שנים כלומר ושרם שעמודי שחק עמדו והוא עיד עמודי שמים ירופפו (איוב כו יא'). ישבת מושב אלקים, פי' שרם שנבראו כל אלה אחת אלקים ישבת מושב נכון וקיים והוא עיד בשרם הרים יולדו ומעולם ועד עולם אחת אל (תהלים צ"ב). לבבות עמדו, פי' שתקו מלשון עמדו לא עני עוד (איוב לב טו). מלדרוש אותך, פי' מלדרוש אותך מלפדיש, פי' מלפדוש ולבאר גדולתך והוא מלשון לפדוש להם על פי ד' (ויקרא כד יב). יתמהמו, ענין עקוב, שגיא כח אך נפלאות, פי' איך נכסות מעיני ברויחך והוא מלשון לא נפלאות היא ממך (דברים ל יא'). והשמים והארץ מלאות, עיד הלא את השמים ואת הארץ אני מלא (ירמ' כג כר) וזה דרך משל כי הכורא ית' אינו נוף שיהיה ממלא מקום אלא המעט שהשגחתו בשמים ובארץ. עמוק עמוק מי ימצאנו, עיד רחוק מה שיהיה ועמק עמק מי ימצאנו (קהלת ו' כב). פעלך הם הדרושים, אצלנו עיד לנו חזו מפעלות ד' (תהלים מו ט). אף אמונתך, ידועה בקהל קדושים. קרבנת קרובה

גורלכם') עם נאמני ארץ.
 אתכם שמים יענו והארץ.
 ברות נמתי (נתתי) לו גור בארץ אזכור הסד לאברהם איכם בקראם היום
 כמעשה ארץ כנען אשר א': מניא אתכם. ככתוב כמעשה ארץ מצרים
 אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מבוא אתכם
 שמה לא תעשו ובהקמתיהם לא תלכו וגאמר ופניתו אליכם והפרתי
 אתכם והרביתו אתכם והקימותי את בריתי אתכם וגאמר תחן אמת
 ליעקב הסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם וגאמר שמע
 ד' תחנתו ד' תפלתו יקת.

פזמון (ל' דוד בקרה חתום דוד חק).

אנא בקראנו לקול שוענו ד' שמעה אנא ברחמך עון בצענו ד' סלחה
 דברים לקחתני שמע ד' והמא בו יודמתני סלח ד'
 וממעון שמך שמע ד' והמאת עמך סלח ד'
 יום עורכי שבחה שמע ד' משובה נצחה סלח ד'
 דלים ואביונים שמע ד' אדומים בשנים סלח ד'
 חרדים נגדך שמע ד' ולי אני עבדך סלח ד'
 זמירות מהללי שמע ד' ורוע מעללי סלח ד'
 קול שארית יעקב שמע ד' עון כל לב עקוב סלח ד'.

ס י ל ו ק, לרי יהודה הלוי עם א"ב.

אלקים אל מי אמשילך ואין עורך אלקך

כמה אדמך וכל דמות טבע חותמך

לחלב מונה על נבי מונח, גורלכם עם נאמני ארץ, עיד והעמוד לגורלך לקן הימין (דניאל יב י').

דברים לקחתני על דרך קחו עמכם דברים (הושע יד ג') והמא בו יודמתני המעט כי עיי' התהממות הנקבה עם הזכר תצא שפת חורע שחולך ניצד ממנה והוא עיד ובהמא יהמתני אמי (ההלים נ"א). משובה נצחה, פי' הוקה וגדולה עיד משובה נצחת (ירמ' ח' ה'). אדומים בשנים, עיד אם יהיו המאיכם בשנים (ישעי' א' יח). חרדים נגדך, אלו ישראל שהם חרדים לפני ד' עיד שמעו דבר ד' החרדים אל דברו (ישעי' מו ה'). כל לב עקוב לשון תרמות וערמה עיד עקוב הלב מכל (ירמ' יז ט'). אלקים אל מי אמשילך, לשון רמיון והטעם שאין דומה לו בארץ עיד ותמשלוני וגרמה (ישעי' מו ה'). ואין עורך אלקך, לשון שווי דמיון והטעם שאין

(1) א"א בשפתי רננות הנמסות גורו לכם ופי' המפריש כי טוב לצדיק טוב לשכניו.
 (2) א"א בשפתי הנמסות אל חירואו "שלום עליכם". — S. Zanz Nachtrag S. 112

קרבך קרובה לשבים ורחוקה מאד מן המשובכים (י"א השוככים)
 ראך הנשמות המהורות ולא נצרכו למאורות
 שמעוך באוני רעיוניתם כי תחרשנה אוניהם
 תמיד קדושתך קוראות קדוש קדוש ד' צבאות.

פזמון.

למען אלקי רצה עם לך שחר לחלות פיך במעמד השחר:
 ד' הקשיבה ועשה אל תאחר
 למען אלקי דלה ממעלות ים שבעי רוש ולען בבית נודם ושבים
 ושור לחצם וענים ואל תפן למרים והם אוין לשועם
 בתפלת השחר: ד' הקשיבה וכו'
 למען אלקי ועשה למובה אות וחון נפשות עצובות למי ישע צמאות
 וקבץ נדחים פוזרים בכל פאות אשר מרב תלאות עורם
 מאד שחר: ד' הקשיבה וכו'

למען אלקי יהמו רחמך וממען שמך שמע קול עמך סובלי קצף ואפך
 וזעמך ומנשוא אימך לבם מאד סחרה: ד' הקשיבה וכו'
 לשבים. עיד קרוב הי לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו כאמת (ההלים קמ"ה זי').
 ורחוקה מאד מן המשובכים עיד רחוק ד' מרשעים (משלי מו כ"ט). ראך הנשמות
 המהורות, רמו לנבואה כמו שבאר המבכים זיל כ"פ חלק שוה המין האנושי ימצא
 בהם אישים שיש להם דעות זכות מאד ושלמות גדולה ותשוב נפשם וזה עד
 אשר תקבל צורת השכל ואחרי כן ידבק השכל הוא האנושי בשכל הפועל ויסיין
 סמנו עלינו שפע נכבד ואלו הן הנביאים והוא היה הנבואה. וזה ענינה עיניך. ולא
 נצרכו למאורות, פי' ולא הוצרכו לעינים כמה שיראוך כי מרוב זכות נשמתם
 ונחתה ראו כבודך. שמעך באוני רעיוניתם, פי' שמעו דברי נבואתך להם באוני
 מהשבתם. כי תחרשנה אוניהם בעת הנבואה כמו שביאר הרי"ם זיל ניכ כ"פ חלק
 כי כל נביא כשינבא יודעונו אבריו וינתן בנין נוסף ותמצאות חרדה גדולה כמעט
 שתצא נפשו מאמתה כמו שאמר הניאל כשרבד עמו נבריא לא נשאר כי כח
 ודודי נחפץ עלי למשוחות וזא עצותי כח ואמר ואני הייתי נרדם על פני ומני
 ארצה ואמר במראה נהפכו צירי עלי וכן היה בשאר כל הנביאים חוץ ממשה
 רבינו ע"ה.

עם לך שחר, מירשנותו, דלה, לשון רוממות מלשון ארומטך ד' כי דליתני
 (ההלים ל' ב'). ולען כמו לענת. ושור מירשנותו. עצובות, לשון דאנה
 מלשון ויתעצב אל לבו (בראשית ו'). תלאות ענין יגיעה ופוח מלשון את כל
 התלאה (שמות יח ח). עורם מאד שחר עירי שחר מעלי (איוב ל' ל) והוא
 מלשון שחורה אני ונאווה (שיר השירים א ה). ומנשוא אימך, ענין סחר ויראה

למען אלקי דליך תרחם ושמחם מיגונם ובעצתך תנחם והפלא חסדיך
 יחוסה נא ורחם עמוסים מבמן ומרחם משחר:
 ד' הקשיבה ועשה אל תאחר.

פזמון לר' יצחק בן גיאת.

חחום ניאח.
 יום צרו צעדי ונשתה למוט רגלי המאי פרשו רשת ליד מעגלי: לולי
 אלקי אבי היה שחת חבלי אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי
 יום גאו מי צרות והמו גלי תלאות והקופוני תשוואות מארבע הפאות
 ויום בו עיני רואות מצוקות חשות וכבועט נפשות דאות:
 לולי ד' צבאות מושיעי וגואלי משגבי ומצילי
 יום יעץ להדיח צר חילו חלינו יום בו חשף מסתור צל סתרו וגלנו
 יום בוא אימות צר עדי שבו ולנו לולי ד' שהי לנו מנת כוסי
 וחבלי נעים חלקי וגורלי: לולי ד' צבאות וכו'

יעד נשאתי אימך אפניה (ההלים פ"ה מו). לכם מאד סחרה בלי סביב ואינו
 מיושב מפני אימתך והוא סחרים סביב סחור. עמוסים מבמן, פי' שהם נשואים
 על השם מבמן אמם עיד עליך השלכתי מרחם מבמן אמי אלי אחי (ההלים כ"ב י"א)
 ומרחם משחר פי' מהיוחם ברחם אמם שחרו ודרשו השם עיד כפרם אצרך בכפן
 ידעתיך (ירמי א ה').
 יום צרו צעדי צעדינו (איכה ד זי'). והמעם יום אשר צרו מצערי העונות
 שמוכר אחיב וגם נשתה למוט רגלי ספניהם. לולי אלקי אבי וכי ויש
 קרין יום צרו צעדי בריש עיד בלכתך לא יצר צעריך (משלי ד י"ב) והמעם יום
 אשר צרו צעדי ונשתה למוט רגלי זה היה סחמאי אשר פרשו רשת ליד מעגלי
 ונכון הוא (ואמר חוקי חסאי עיד מחוקות התעבות) (ויקרא יח ל). שחת לשון
 סח ושחת הוא מלשון באר שחת. חבלי מלשון חלק וגורל מלשון חבלים נפלו
 לי בנעוטים (ההלים מו') והמעם לולי אלקי אברהם הי חלקי באר שחת. ופחד
 יצחק עיש שפחד מהשם ומסר עצמו בדבר העקידה. נאו מלשון בנאון גלך
 (איוב לח י"א) והמו מלשון כנהמת ים (ישעי ה' ל). גלי, ענין סכוב כי גלי הים
 סתגלגלים בתנועתם והוא מלשון כל משברך וגלך (ההלים מב ח). תשוואות ענין
 שממה וחרבה מלשון השאה שממה (ישעי ו י"א). חשות, פי' ממדות מלשון
 וחש עתידות למו (דברים לב לה). דאות, פי' עפות מלשון כאשר ידאה הנשר
 (דברים כ"ה מ"ט). צר חיוני, מלשון חיל כוילדה (ההלים מח ז'). חלנו, לשון מחלה.
 עירי מירשנותו. מנס כוסי פי' מתנת חלקי מלשון ד' מנת חלקי וכוסי (ההלים
 מו ה'). וחלקי כמו חבלי. יום אחו מוט פטמי, מוט ענין הש"י ומעידה עיד כל נמומו

יום אחז מוט פעמי וכו מעדו קרסולי יום ענה כי כחשי וישב ממול
 יום בקבשתי עזר ואפס עזרי וחלי לולי די עזרתה לוי מעזוי מחול
 לי וזנום ביום צר לוי: לולי די צבאות וכו'
 יום תאבתי ישועה רחקו פדיוני והשבתי רפואות וישעו חשבוני וכמעט
 בלתי רוחי ונשתנו רעיוני לולי האמנתי לראות כטוב די אל חיים
 מנחלי והוא חילי ביום חילי: לולי די צבאות וכו'
 אולם חסדי די חסדי אבות שמנו תחנומי שעשועי נפש כי לא תמנו
 כם עולם נושענו ונתעודדנו וקמנו המה יתדות אדלי והם מתרי
 וחבלי: לולא די צבאות וכו'.

פזמון.

(לוי יצחק נואח ביר יהודה.)

יום צעקו שבנים מחמאיהם חסד אבותיהם לקחו בידיהם כחלב וזבחהם
 על מזבחותיהם זכור להם צדקת אביהם. בן מהר ומרד לכב
 לא עתה יביש יעקב בקרבם חלביהם ושפכם דמיהם: זכור להם
 צדקת אביהם.

בנים התרחצו והמדרו אך פניהם ממך מאד נחפרו זכות יעקב לקחו
 פעמי (תהלים יז ה) מעדו לשון השממה. קרסולי הם הבעים מזהים אשר לו
 כיועם די ליה קרסולי והוא עיד ולא מעדו קרסולי (תהלים יח לו). יום ענה כי
 כחשי פי העיד כי כחשי והשעי עיד ויקם כי כחשי בפני יענה (איוב טו ה).
 ואפס ענין כליון מלשון אפס כסף (בראשית מז טו). רועי עיד די רועי לא
 אחסר (תהלים כג א). ומנהיגילי עיד נהלה בעוד (שמות טו י). וישעו חשבוני
 פי ושעיתו בחשבוני והוא חילי מלשון אלפים די חילי (חבקוק ג יח). ביום חילי
 מלשון חיל כולדה (תהלים מח ז). אולם חסדי די כי לא תמנו פי כי לא תמנו
 חסדי השם חסדי האבות. ונתעודדנו ענין תקומה והתחזקות מלשון ואנחנו
 קמנו ונתעודד (תהלים כז ט). מתרי לשון חללים מלשון ואת מתוריהם (שמות
 לה יח). וחבלי מלשון ותוריהם כחבל (יהושע ב טו).

הפוי יום צעקו שבנים חסד אבותיהם לקחו בידיהם כחלב וזבחהם. כלי חסדי האבות
 לקחו הבנים ושמו אותם לפני השם במקום חלב הובחים שהיו מקריבים
 למינו. בשבנו נחם עיד כי אחרי שובי נחמתי (ירמי לא יט). ויצרו יקוב פי ויקלל
 ליצרו מלשון ויקוב בן האשה (ויקרא כד יא). לישר עקוב עיד והי העקב למישור
 (ישעי מד). נחפרו ענין בשת מלשון ופניהם אל יחסרו (תהלים לד ג). יחורו.

(ג) נ"א רועי ומנהיגילי. (ד) עיי' שפתי רננות ומי עמורי העבורה צד 80-128.

ואליך סרו רחמן לא עתה פניו יחורו כנסכם דמעיהם מקום
 נסכיהם: זכור להם צדקת אביהם.
 בן יחיש לפנות לבב זונה בן התולים ינקה אליהם פונה בן כיום נפשו
 בצום יענה בשם יעקב יקרא ובשמו יבנה ונישאים כפיהם נגד
 שמיים: זכור להם צדקת אביהם.
 זכור חוריהם נעמו בה לך יכוון וצדקו לו יכוון לא לך יסכון כמח עין
 יעקב וכדד ישכון לב מהור כיום ורוח נכון חדש בקרביהם
 ובקרב בניהם: זכור להם צדקת אביהם.

פזמון.

תחום אבהם.

ארחותיך למדיני עמך תמים עד אהיה ובשפלותי עודדתי
 די ממת ומחיה.
 אכבד כבודה בת תבונה בידי לפקדון נתונה וברכני דרך אמונה לא
 אמות כי אחיה: ארחותיך וכו'
 בעבור ראש חכמה נקרא ובידך יה הגבורה יצרתנו חסד ונברא אמרנו
 בצלו נחיה: ארחותיך וכו'
 רבו פשענו לכותבם למאור פניו הציבם שברנו על מי כי כם אנחנו
 נמקים אך נחיה: ארחותיך וכו'

גם הוא ענין בשת מתרגם לבן חור כי האדם שיש לו בשת יתלבנו פניו וכן ארזיל
 המלבין פני חברו ברבים. לפנות ענין הסרה מלשון ופנו את הבית (ויקרא יד לו). בן
 התולים ינקה אליהם פונה פי התחילים אשר הי' פונה אליהם קודם לבן ינקה
 אותם ממנו והטעם יסרם ממנו והתולים ענין שקר ותעתוע (מלשון ואבינו התל
 כי (בראשית לא ג). זכור חוריהם נעמו בה לך יכוון פי זכות האבות אשר היו
 נעמים בה לפניך יכוון בה הכן שהוכיז והם ישראל וצדקו לו יכוון לא לך יסכון
 פי וגם צדקת הכן לו תכון אבל אינה מועלת צדקתו לך כי אם צדקת מה תהן
 לו. ואח"כ הוא שואל מהשם ואומר. כמח עין יעקב בדר ישכון, כמח שנאמר וישכון
 כמח בדר עין יעקב (דברים לג כח).

עמך תמים עד אהיה, פי לעד אהיה או פי ארחותיך למדיני עד שאהיה תמים
 עמך והוא הנכון. עודדתי, פירשנוהו. אכבד כבודה בת תבונה, היא הנפש
 והיא נתונה לפקדון ביד האדם עד כא דברו. ובידך יה הגבורה יצרתנו חסד, פי
 ובידך הגבורה יצרתנו וזה הי' בחסדך כמו שני עולם חסד יבנה (תהלים פט ג).
 ונברא אשר אמרנו בצלו נחיה, פי עם נברא הרוח שהיא הנפש שאנו חיים בצלו
 כלי כל ימי היותנו. לכותבם למאור פניו הציבם הוא דרך משל כלי השם שהוא

אשר לאהרן חזר אצל ה' חטאת לשם שפר
 ויפן אהרן מען על פר וישחטמו מפל וידוי ממהו
 ובא אהרן ימלא חפניו קמרת יקח מחתה גברת
 ויקרא אהרן כסא ויצא לחוץ כמס ושפך נחוץ
 ויעש כן אהרן מהר לשחוט שעיר מזה שבע להעיר
 וכלה אהרן נצב להזות כאל נגש להר אריאל
 וסמך אהרן מסים עליו יעיר סבב להקריב שעיר
 על פי אהרן עת לעזאזל נשלח עון נמלה ונמלה
 את בגדי אהרן פנה והניחם שם פשט בגדים לבשם

ולקח את שני השעירים והעמיד אותם (שם ו'). יציר ענין חבור והבוק מלשון הנצמדים לבעל פעור (במדבר כה ה'). חטאת לשם שפר, שני והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הנזול לר' (ויקרא טו ט) ועשהו חטאת ופי' שפר מתרגם יפה שפיר. חזר אצל ה' שני והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו (שם יא) מפל, פירשנהו, וידוי ממהו, פי' שבטו מלשון משה ראובן (במדבר יג ד) והיו שני פעם שנית וכפר בערו ובער ביתו (ויקרא טו יא) שהי' מתורה עליו ועל אחיו הכתנים שכלם קדוים ביתו שני שני אהרן כרכו את ד' (החלים קרה יש). מען על פרו וישחטמו, פי' נפל פרו שני ושחט את פר החטאת אשר לו (ויקרא שם ט). יקח מחתה גברת פי' של זהב כי של כל יום של כסף והו' ולקח מלא המחטה נחלי אש ומלא חפניו קמרת מסים דקה (שם יב). כמס ושפך נחוץ, פי' אסף הנחלים במחטה ושפך אותם מביט לפרכת כמס מלשון הלא הוא כמס עמיר (דברים לב לר'). נחוץ מלשון הי' דבר המלך נחוץ (שמואל א' כא ט). כסה ויצא לחוץ פי' כסה ענן הקמרת את הכפרת ויצא לחוץ אהרן. מזה שבע מעטים מום ה' שני שבע פעמים (ויקרא טו יד) מן הדם באבבעו להעיר, ענין שמיכה ויציקה מלשון ותער כרה (בראשית כד כ) והשעם שבהזאתו הי' שופך הדם או פי' להעיר לעור רחמי השם, מהר לשחוט שעיר, שני ושחט את שעיר החטאת אשר לעם (ויקרא טו טו). ויעש כן אהרן, והו' שני ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והוה אותו (שם). נגש להר אריאל (או למחר אריאל) זה בית המקדש שני וכן יעשה לאהל מועד (שם טו). וכלה אהרן שני וכלה מכפר את הקדש (שם כ'). סבב להקריב שעיר שנאמר והקריב את השעיר החי (שם). מסים עליו יעיר פי' העונות שהם מסים כלומר שהם שמים את האדם מדרך טובה לרעה מלשון עשה מסים שנאחי (החלים קא ג) הי' מתברר ומרביק על שעיר עזאזל חו היא המסיכה שני וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתורה עליו את כל עונות בני ישראל וכו' ונתן אותם על ראש השעיר ונז' (ויקרא טו טז). יעיר מלשון וקר עדה מנן (ישעי' ככ ז). ומדברי רז"ל מעורה במרפסין (חולין טו א) פי' רבוקה. ונמלה פי' כלה מלשון כי שמים כעשן נמלחו (ישעי' נא ז). פשט בגדים לבשם שני ופשט את בגדי הכהן אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם (ויקרא טו כג). צהוב זהב העמיר, הוא נוזן

הולך בתומו מפעלו לא לאל כי לא יועילו ואם יצדק מה יתן לו הוא
 את נפשו ויהי: ארחותיך וכו'
 מען אני בכל כבדי ואפס אין עומד בסודי ואין אלקים עמדי אני אמת
 ואחיה: ארחותיך וכו'.

קיקלר.

עיס איב נמול וחסר (לקיז) ונסוף חתום שלמה.
 ובכן למדתי: דחק בזכרי עבודתיך שעה זכרון דתי כמעשה
 למענו היה ולמחסה ועל כל פשעי תכסהו.

אלהה שכן מרומות אלק ציר אחרי מות שני בני אהרן
 בוא אל יבא בכל עת בקדשי פן יבעת דבר אל אהרן
 נמור ינמור כהיל נגשת פרו ואיל ביאת יבא אהרן
 דלג ורחץ מכובד דרש בגדי הכר והיו על אהרן
 הכין שעירים ואיל הגיש פרו כהיל והקריב אהרן
 והודה על חטאתו בערו ובעד ביתו וכפר אהרן
 זמן שעירים להצמיד זוג נזרלות יצמיד ונתן אהרן
 כותב העונות נתנם למאור פניו. ומעה שברנו על מי כי אם על השם. כי כס
 חזרו לפשעים שוכר. נמקם, ענינו נמחים מלשון ימקו בעונם (ויקרא כו יט).
 מען הוא הבורא שני מען אהה היית לנו (החלים צ א). אני הכל בידי הוא
 כמדבר בלשון הבורא ויש לפרש שהוא מדבר על האדם שהוא אומר לבורא
 מען אני בכל כבדי אני האדם, השוב והרע הוא בידי לא ביד אהר. ואפס אין
 העומד בסודי ואין אלקים עמדי, כלום ואין אלו, כעולם מכריח אותי לעשות טוב
 או רע ולכן אני אמת ואחיה כלי בידי הוא להמית את נפשי כעשותו רע או
 להחיותה כעשותו טוב.

הפי' זכרון דתי כמעשה, פי' קבלת זכרון דת הקרבנות כמעשה והשעם שהזכרון
 הי' חשוב לספק כמעשה עיד ונשלמה פרום שפתינו (הושע יד ג). אלק,
 פי' למר מלשון ואאלסך חכמה (איוב לג לב). ציר פי' שליח והוא מלשון וציר
 בניים שולח (עובדי א א). מן יבעת לשון בעתה והשעם מן ימות. ינמור לשון
 השלמה מלשון לאל נומר עלי (החלים נו ג) והשעם שישלים מצות נגשת פרו ואיל
 כדינה וזו שני ביאת יבא אהרן אל הקריש כפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה.
 ופי' כהיל, כבה מלשון ותאודני חיל (שמואל ב' כב ט). דלג, פי' קפץ
 מלשון סדלג על הדמים (שיר השירים ב ח). ורחץ, שני ורחץ במים את כשורו
 ולכשם (ויקרא טו ד). מכובד, זה אהרן. דרש מלשון דרש משה (ויקרא י טו).
 שעירים ואיל, הן שני שעירי עזים לחטאת ואיל לעולה. הגיש פרו כהיל, שני
 והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו (ויקרא טו ו). ימון שעירים להעמיר, שני

(ג) כבוד רב עומם, למדני.

החסד תחפוץ ולא זבח להעלות ודעה האלהים תרצה מעולות והצנע
 לכת ממנחות בלולות נא צור נחבנו לו לבדו העלילות קרא
 ישע לדרכי ציון האבלות אשר כמה שנים נתלקו נחלות בין
 גורוי אריות ופריצי החיות.

מס ת א ג ב.

חתום אני שלמה בני יחזק נבחרל חק מחמשי.

ובכן מה אדם ותדעוהו ובן אנוש ותחשבהו:
 ד' מה אדם אנושים וענושים בקשים אפלים ועמלים כמרים אף הואיהם
 יאמרו אים אולו מים מני ים אך הכל בני אדם.
 ד' מה אדם נפלים ושפלים (נדמו) נטמו נודדים הכל יהמו נצחם ורחם
 יהמו נמשל כבהמות נדמו נבער כל אדם
 ד' מה אדם יום יום זרנו ואשמנו יחדו בושנו ונבלמנו יעצנו רע ותוך
 יזמנו יחפשו עולות תמנו יצר לב האדם
 ד' מה אדם שוקד גדיש ורגב חובש שוכן גוש ורמה (לובש) עובש
 שוה לחציר נגות שקדמת שלף יבש שלא מלא האדם
 לחועים, לשון מחשבה מלשון אביו עשתהו (חללים קמו ד') וכן אולי יתעשת
 האלקים לנו (יונה א'). שריל יתרצה ויחשב לנו כי הרצון כמחשבה. נבוכים
 ענין בלבול מלשון נבוכים הם בארץ (שמות יד ג'). החסד תחפוץ, עיד כי חסד
 הפצתי ולא זבח ודעת אלקים מעולות (הושע ו'). והצנע לכת, מלשון צניעות.
 בין גורוי אריות ופריצי חיות, אלו הגוים מלשון ופריצי חיות כל יעלנה (ישעיה לה ט').

הפוי אנושים, ענין כאב ושבר מלשון אנושה מכותיה (מיכה א ט'). וענושים,
 ענין חיוב העונות מלשון גם ענש לצדיק לא טוב (משלי יז כו). כי 'בקשים'
 כמו עבדו וכן כי 'במרים' והשעם כי בני אדם הם אנושים וענושים בעבור קושי
 לבם. אמלים, ענין חולשה מלשון כי אומלל אני (חללים ו ג'). ועמלים, ענין יגיעה
 וטורח מלשון כל עמל אדם לפיהו (קהלת ו'). אולו מים מני ים, דמה יציאת
 אדם מה העולם למים שברחו ממקומם ולא ישובו שם. אולו, ענינו הלכו מתרגם
 הלך אול. נפשו, ענין סחימת הלב מלשון אופם שפחו (משלי יז כח). נצחם,
 כמו כחם. תוך, כמו מרמה ונקראת כן המרמה לפי שהאדם המרמה חבירו יצפין
 בלבו השנאה ומראה לו שהוא אהבו. יזמנו, פירשנותו. יחפשו עולות תמנו, פי'
 יצר לב האדם מחפש עולות הרבה עד שהשלים לחפש והשעם ער אין חק.
 עולות מלשון אף בלב עולות תפעלון (חללים נח ג'). שוקד גדיש, כמו ועל גדיש
 ישקוד (איוב כא לב) וגדיש הוא שם מוריש ועל קמה (שופטים טו ה')
 והוא חל עפר והשעם שיהיה מהה לירבך לעפר, שוקד מלשון כי שוקד אני

צדק חלב להקטיר ויקרב אהרן'
 צדק חלב להקטיר ויקרב אהרן'
 תחשב בקרבן ספור על כפי אהרן
 להשיב צפירת הציץ על מצח אהרן
 על הזקן זקן אהרן.
 צדק חלב להקטיר ויקרב אהרן'
 תחשב בקרבן ספור על כפי אהרן
 להשיב צפירת הציץ על מצח אהרן
 על הזקן זקן אהרן.

פזמון.

פזמון הלוי ר' משה בן עזרא חברו והאשי החזונים החמסים משה^(?).

מדמי הלבבות וחלבי הבליות שלמנו נדבות לאל ומניות היותם לו
 ערבות ולפניו רצויות כימי עולם וכשנים קדמוניות
 שואבי מי דמעות לפני אל ושופכים יחשבו כעל גבי מזבח נסכים
 וזכרון מאמרים אשר זוכרים ובוכים יכפר בעד חובכים על עצמם
 ערוכים ויתעשת לתועים בגלותם נבוכים עניהם תלויות
 נפשותם להחיות כימי עולם וכשנים קדמוניות

כנון הנהג מלשון שער צהוב (ויקרא יג ל) והשעם שנתעמר בבגדיו זהב שני
 ולבש את בגדיו (ויקרא טו כד) והם בגדי זהב. צעד חכב להקטיר שני וזאת חלב
 החמאת יקטיר המזבחה (שם כה) ופי' צעד קפץ מלשון כי צעדו נושא אהרן ד'
 (שמואל ב' ו יג). קדם להקריב עולה, היא עולת התמיד של שחר של כל יום
 ויום. רצף לעצמו בלולה היא מנחת חבתיו שהי מקריב בהן גדול ככל יום ופי'
 רצף סבב סדר ותקן מלשון הונכו רצוף אהבה (שיר השירים ג') ויש למרש רצף
 מלשון ובידו רצפה (ישעי' ו'). והשעם שהי' שוסף אותה כי כלה היתה לנבוא
 שני כל מנחת בהן כליל הדי' לא האכל (ויקרא ו טז) והראשון נבון. תחשב
 בקרבן ספור, פי' בקרבן מניי. ספור מלשון וספרה לה (ויקרא טו כד). על כפי אהרן,
 שרדי כמאז תציץ, פי' תגלה עצמך וכבודך לנו כבהחלה עיד מצייץ מן הדרכים
 (שיר השירים ב ט'). צפירת הציץ, לשון הקמה והשעם הציץ שהי' סובב על מצח
 בהן גדול והוא מלשון ולצפירת הפארה (ישעי' כה ה'). מהרה המשת, הכוון בשמן
 ויהי כגן רטוב פי' כגן הלה והוא מלשון רטוב הוא לפני שמש (איוב ח ט').

הפוי ומניות, פי' מתנות מלשון מניות הלויים (נחמיה ג'). ערבות מלשון וערבה
 לוי (מלאכי ג ד). שואבי מי דמעות לפני אל ושופכים דרך משל הוא
 כי כל כך הם הדמעות ששופכים כאלו שאבו אותם קדם לכן והוא עיד וישאבו
 מים ושפכו לפני די' (שמואל א' ו') אפי' שאמר בו התרגום ושפכו לבהון
 בחזונה כמאז קדם די'. יחשבו נבוכי מזבח נסכים, פי' יחשבו לפניך כנסכים על
 נבי מזבח. ערוכים פי' מסודרים מלשון ביעותי אלוה יערכוני (איוב ו ד'). ויתעשת

(1) א"ח ובכ"ז אשר לפני עוד שורה א' ק"י החס: קדם להקריב עולה רצף לעצמו בלולה...
 (2) Siehe die Uebersetzung in „Die religiöse Poesie der Juden in Spanien“
 von Dr. Michael Sachs S. 78 u. Moses ben Esra (Dukes) S. 86.

ד' מה אדם לקוחים לדבר אתם עזות לתת להם בתומת אהוזות לכודים
 בצפריים האהוזות לו חכמו ישכילו זאת לבות בני אדם
 ד' מה אדם מועד ומוכן לקישור גחל מתוקן ונסכן לתגרת שחל מאוס
 ימאם היוו בבחל מתקן לו רגבי נחל מה יתרון לאדם
 ד' מה אדם המונם סגו ישר אין כם הות בקרבם ועמל בארכם (הבין)
 המבין חוכם והפשוט קרבם היוצר יחד לבם השקפא על בני אדם
 מות וגוררו בור כרה ויהפירוהו כאשר הוא סוף כל האדם
 ד' מה אדם רעיון ורעיון חליו ועדיו ראוי לשלם נשיו בקשיו רגבים
 יכלו שרשו ופדיו רואיו יאמרו אוי רבה רעה האדם

(ירמיה א יב). ורבינו האי גאון ז"ל פ"י גדיש הקובה שהיא עשויה על הקבר
 כמנה ארץ ישמעאל שהיא עשויה כמו גדיש. ורגב חובש, פ"י וגם נעשה מחובר
 למרפוח העפר כשימות, רגב מלשון ורגבים ירובק (אויב לה לה) ודיל קורין
 אותו נכשוישים. חובש, מלשון סוף חבוש לראשי (יונה ב ו). שוכן נוש ומה
 לובש, ע"ד לבש כשירי רמה וגוש עפר (אויב ז ה). וגוש פירשנוהו. עובש, ענין
 עפוש מלשון עכשו פרות (יואל א יז). שקדמת שלף יבש, פ"י קרם יציאתו
 והגלותו יבש. לדבר אתם עזות, פ"י קשות מלשון יעו בחומו (ההלים נב ט).
 לחת להם בחופת אהוזות, פ"י לחת לרשעים בנהיגם אהוזת, חופת מלשון כי ערוך
 מאתמול תפחה (ישעיה ל לב). בצפריים האהוזות, ע"ד וצפריים האהוזות במה
 (קהלח ט יב). לו חכמו ישכילו זאת, פ"י זה הענין של גדישם שהאדם מועד
 ומוכן לקישור נחל, כלומר מוכן לעשן הנחלים שירשף בהם והוא ע"ד קישור
 הכבשן (בראשית יט כח). מתוקן ונסכן לתגרת שחל, פ"י וגם הוא מוכן וסופקר
 לתגרת הארזיה והוא כניו לנהיגם, נסכן מלשון לך בא אל הסוכן (ישעיה כב טו).
 כבחל, ענין מיאוס מלשון וגם נפשם בחלה בי (זכריה יא ח). המונם סג, ענין
 התאחרות מלשון נסוגו אחר (ישעיה מב יז). הות בקרבם, לשון מרמה וענין רע
 מלשון הוות בקרבם (ההלים נה יב). ועמל, לשון חמס ועול מלשון הות לשונו
 עמל ואון (ההלים יז). בארכם, מלשון כי הנה ארבו לנפשי (ההלים נט ד).
 המבין חוכם, פ"י המבין מה שבחכובו לאדם והוא מלשון למסון בחבי עוני (אויב
 לא לב). וחפש קרבם, ע"ד חופש כל חדרי כסן (משלי כ כ). כבא קצו
 השערה, פ"י כשיניע קץ האדם למות השערה מזה העולם והוא מלשון רוח מערה
 (ההלים קז כה). כאמת בצעו הנערה, פ"י ברורע בצעו החכמה ותנערהו והשעם
 כשתשלם מדה בצעו חסירה מזה העולם ע"ד מה שאמרו חז"ל אין הבה נפרע
 מן האדם עד שחתמלא סאתו שני כמלאת ספקו יצר לו (אויב כ כב). אמת,
 מלשון באמת איש (דברים ג יא). הנערה, מלשון וינערו רשעים ממני (אויב
 לח יג). כחרמו מות יגוררו פ"י בישתו יאספחו המות כמו יגרהו בחרמו (חבקוק
 א טו). רעיון, כמו רעיון עינים שבידה. חליו ועדיו, מלשון ותעד נומה וחליתה
 (חושע ב טו). ראוי לשלם נשיו בקשיו, פ"י משלם נשיו על רוב קשיו, נשיו
 מלשון והגושה בא לקחת (מלכים ב ד א). רגבים, פירשנוהו. כמלאת ספקו, פ"י

ד' מה אדם כמלאת ספקו יצר (בואנו) וניאהו בלע חיל ויקיאנו כדד ישב
 ועין לא יראנו בשלום שודד יבואנו בקום רשעים יסתר אדם
 ד' מה אדם יקרו נשחת וקרנו נגדע יחידתו משחת כל נפדע יום אשר
 אליו אתודע ישלם אליו וידע יודע מחשבות אדם
 ד' מה אדם יודד בחזיון לילה בחמה וסער יסוער כמוץ כסופת יער
 יגועש כגועש כיושי כנער יחד כסיל ובער יוקשים בני אדם
 ד' מה אדם הנה אם נחפש ונבדק הושת כולו סג נאלח ונחדק היו
 ידיה כאכב דק האנש מאלה יצדק המלמד אדם
 ד' מה אדם וורים כנורו יאהילין ונכרים באוצרותיו יגילין והוא לקברות
 יובלון וכארח נמה ללון ויחלש ויגוע אדם
 ד' מה אדם אל לא יחדל מעון ואשמה דתו און עצמו תרמה דרכו על
 נתיבות ערמה דברי פיו און ומרמה דברת בני אדם
 ד' מה אדם הוכר אשמים בצרור נחתמים דרי פשעים עליו נכתמים
 המם ימם כנחלי רתמים הנה כהיותו תמים הבל בני אדם

כשחתמלא האדם ויהי מלאה ספקו. יצר יניאהו, ענין שבר הרבים והמחשבות
 ונשולם והשעם שהיצי מכלל מחשבותיו מעשות טוב. ספקו, מלשון אם ישפוק
 עפר שומרון (מלכים א כ י) וד"ל נשתמשו בזה הלשון בספר ותרנים כאשר כלו
 הנמלים (בראשית כד כב) כד יספיקו. וניאהו, מלשון ולמה תניאון (כמכר לב ז)
 בלע חיל, פ"י סמוך ורכוש שרכש בעולם הזה והוא מלשון עשה לי את החיל
 הזה (דברים ח יז). ועין לא יראנו, פ"י ולא יראה העשר שאפק. בשלום שודד
 יבואנו, כלומר והוא יושב לבטח שלאנן ושלינו ישרוד מזה העולם. יחידתו, פ"י
 נפשו כי חמשה שמות נקראו לה כדאיתא בבב"י. נפרע, פירשנו. יום אשר אליו
 אתודע, פ"י היום אשר יתודע השם אליו לשפוט אותו. ישלם אליו, ענין נמול
 ופרעון מלשון באו ימי השלום (חושע ט ז). וידע, פ"י וידע האדם כי אין אלהים
 שופטים בארץ. יודד, לשון מלשול מלשון אודה כל שנותי (ישעיה לח טו).
 יסוער כמוץ, הוץ התכן הרק כמו כמוץ יסוער מגורו (חושע יג ג). בסופת יער, הם
 הרחות והועות שהם מניעים את הדבר ומכלים אותם במהרה מלשון בסופת ובסערה
 דרכו (נחום ג). יגועש כגועש כיושי כנער, כלומר יתנועע כענועע אחר הקו
 כנער ע"ד ירהבו הנער בוקן והנקלה כנכבד (ישעיה ג ה) ע"ד קטן ונדול שם הוא
 (אויב ג יט). אם נחפש ונבדק, פ"י אם היה השם מחפש ונבדק אחר האדם.
 הושת כלו סג, הוא הדבר הרע הנשאר אחר שהותך הנספ או שאר מחכות
 ונבחר הטוב שבהם מוקק מלשון כספר היה לסינים (ישעיה א כב). ונחדק,
 פירשנוהו. יאהילין לשון אהל מלשון הן עד ירה ולא יאהיל (אויב כה ה).
 יובלון, לשון הולכה מלשון מי יובלני עיר מצור (ההלים ט יא). דל לא יחדל
 מעון ואשמה לבעל העונות קרא דל שהוא דל מן המצות. תרמה, כמו מרמה
 מלשון וישלח מלאכים אל אבימלך בתרמה לאמר (שופטים ט לא). הוכר אשמים
 בצרור נחתמים, פ"י האדם הוא כוחר ובורר לעצמו האשמים והם עליו כקשר

ד' מה אדם גזור משיש ועל מיט נסמך גזעו פתאום יתר וימך גר אנכי
 עמך
 ד' מה אדם בתקוף עליו כידור מלך בכך ישוב לארצו כהלך בשונו
 שם ערום כחלך בהבל בא ובחשך ילך כמות האדם
 ד' מה אדם יעזוב לאחרים רכושו יצועו רמה וגוש לבושו יקר פדיון
 נפשו ישוב עמלו כראשו
 ד' מה אדם הורף בחייו רוח נשוב רודה כמותו חמת עכשוב ראו כאפס
 ואין חשוב רוח הולך ולא ישוב רוח בני אדם
 ד' מה אדם ומרוב מצוקו בחייו רב ומותו ערב ויומו ערב וקצו בקרבו
 לנפשו אורב וילך הלך וקרב ורחק ד' את האדם
 ד' מה אדם לריק יגיע וידל מאדו לשוא עמל ויהבל בעודו לבן לא
 ישא מאומה בידו לא ירד אחריו כבודו לא יבין אדם

נחתמים כלומר כחכים לפני השם, הוכר מלשון וכוותו מכם המורדים (יחזקאל
 כ לח). בצורו, מלשון והנה איש צדור כספו (בראשית מב לח). הרי פשעים עליו
 נכתמים, פיי הפשעים גדולים כהרים שעשה עליו נרשמים. ותמים, הוא מין אילן
 שגדלתו חמה מאד מלשון חתת רתם אחד (מלכים א' יט ד). גזור משיש ועל מיט
 נסמך עיד כי עפר אהה ואל עפר תשוב (בראשית ג' יט). גזעו פיי שרשו מלשון
 ובקפר ימות גזעו (איוב יח ח). יתר וימך, פיי יוסר וישפל יתר מלשון החמ
 אהרות מומה (ישעיה נח ט). בתקוף עלי כידור מלך, פיי כשיחזקק עליו סכוב
 הביה כלומר שמחור על עונותיו. ישוב לארצו כחילך, שהוא העוני, והמעט ערום
 ישוב ללכת כשכא והוא עיד התקפחו כמלך עתיד לכידור (איוב לו כד) וכן
 כדור אל ארץ רחבת ידים (ישעיה כב יח). כהלך, מלשון ויבא הלך לאיש העשיר
 (שמואל ב' יב ד). יעזוב לאחרים רכושו, עיד ועזבו לאחרים הילם (החלים מט יא).
 רוח נשוב, פיי הרוח הפורח והמורף מלשון ישוב רוחו (החלים קמו יח). הורה,
 לשון ממשלה מלשון ורדו בכם שונאים (ויקרא כו י). חמת עכשוב, הוא חמת
 זוחלי עפר ממין הפחמן, ירב, לשון מריבה מלשון ירב לו הכעל (שופטים ו לב).
 ומותו ערב, מלשון וערבת לד' (מלאכי ג' ט). ויומו עורב, מלשון שחורות בעורב
 (שהיה ה' יא). וילך הלך וקרב, שב אל הקץ כלומר שהאדם הולך וקרב בכל
 שעה לקצו הקצוב לו ואע"פ שהוא מתקרב הוא מתרחק מן העולם הזה והו
 שאומר ורחק ד' את האדם וחבר וקרב עם ורחק שהם שני הפכים לצחות. לריק
 יגע, הפך לא יגעו לריק (ישעיה סה כב). וידל מאדו עיד ידל כבוד יעקב
 (ישעיה יז ד) ומאדו כנוי למסון מלשון וכלל מאדך (דברים ו ה). לשוא יעמל,
 עיד ומה יתרון לו שיעמול לרוח (קהלת ה טו). ויהבל בעורו, עיד וילכו אחרי
 ההבל ויהבלו (ירמיה ב ה). לכן לא ישא מאומה בידו, עיד כאשר יצא מבטן
 אמו ערום ישוב ללכת כשכא ומאומה לא ישא בעמלו שילך בידו (קהלת ה יד).
 הדרשו הצגן שובן שמי ערץ, עניינו חתך מלשון ומספר חרשיו חוצצו (איוב

ד' מה אדם חרשיו הצגן שובן שמי ערץ זעך נזעך ונקרץ קרץ קמט
 נקמט לכלה וחרץ זכרו אבד מן הארץ זה חלק אדם.

פזמון י.
 חתום נביוול.

ד' מה אדם הלא כשר ודם ימיו כצל עובר ולא ידע בגודם
 פתאום יבא אידו וישכב וירדם
 ד' מה אדם גו נרפש ונרפם מלא תוך ומרמה וגם און וחמם כציץ
 נובל יצא וחם השמש וגמם אם תפקוד עליו עון הנכמם
 אפך וגם קצפך איך ישא ועמם לכן חמול וגמול כי אין
 לאל ידם. פתאום יבא אידו וישכב וירדם
 ד' מה אדם כשיט יתגולל בשקר יתהולל וכשוא יתהלל השחור
 מטמא ויקר מוולל אם תפקוד עליו עון יצר מעולל כמו
 עשב ייבש ובחציר ימולל לכן חמול וגמול חסד ביום
 אדם. פתאום וכ'.

כא (כא), והמעט נתן קצבה לשניו. ועך נזעך, ענין כיתה מלשון ימי נזעכו
 (איוב יז א). ונקרץ קרץ, גם הוא ענין כיתה ונורה מלשון קרץ מצפון (ירמיה
 מו כ). קמט נקמט, גם הוא ענין כיתה מלשון אשר קמטו ולא עת (איוב כב טו)
 והוא כמו המך בדברי רז"ל קמט. לכלה וחרץ, ענין השחמה וחתך מלשון כליון
 חרוץ (ישעיה י' כב).

הפורוש בגודם ענין נענוע ופלאול מלשון והתנודדה כמלונה (ישעיה כד כ).
 נרפש ונרפם ענין השחמה והמיסה. הנכמם פיי הנגזו מלשון כמס
 עמדי (דברים לב לד). ועמם, פירשנותו, כי אין לאל ידם, פיי כי אין כח
 ביד האדם מפני יצרו המתנבד עליו והוא מלשון יש לאל ידי (בראשית לא כט).
 יתגולל, לשון נלגול וסכוב מלשון מתגולל כדם (שמואל ב' כ"ב). בשקר יתהולל,
 עיד איש מתהלל כמתה שקר (משלי כה יד). וכשוא יתהולל, לשון שגעון
 וסכלות מלשון כי העושק יהולל חכם (קהלת ו ט). השחור מטמא, עיד מי יתן
 שחור מטמא (איוב יד ד). ויקר מוולל, עיד ואם חוציא יקר מוולל (ירמיה לו יט)
 והמעט עיד חימה אומר לד' השחור אהה מבקש מאדם שהוא מטא ויקר תבקש
 מאדם שהוא וולל ויש קורין השחור מטמא והיקר מוולל כלומר האדם. הדרב
 השחור הוא מטמא והיקר הוא מוולל והראשון עיקר מפני שהוא מנוקד כנקוד

1) א"ת הפוסט הזה נתקן בלשון אשכנז ע"י החכם זאקס בספרו: Die religiöse Poesie
 der Juden in Spanien.

ד' מה אדם יהיר ולא נחם מי חמס ישתה ולחם רע ילחם וכיס הוא
 נגרש ובתנור יחם אם תפקוד עליו חסא אשר בו
 יוחם יספה כחלש עם גבור נלחם לכן המול וגמול וכמר

מעבדם. פתאום וכי

ד' מה אדם רק נתעב וגאלח כל היום יבנוד ופניו ברעה ישלח אם
 תפקוד עליו יהי גרסם וגדלה וכבוד יבלה ובעשן נמלח
 לכן המול וגמול וכמר נא ומלח לשוכני בתי חמר אשר
 בעפר יסודם. פתאום וכי

ד' מה אדם והוא כעץ נקסם כבא אמת בצעו יהי כמו קש מרוסם
 ויבכה מאשר שש יום ידקב כמו סם אם תפקוד עליו
 עונו הנכסם כמו שכלול יהלוך וכדונג נמסם לכן המול
 וגמול ואל תדקדק בעדם. פתאום וכי

ד' מה אדם לבדו נקח כעלה במאונים לעלות ובהבל יסולה וככלוב
 מלא עוף בן מרמה מלא אם תפקוד עליו ועל לבך יעלה כמו
 עשן וכלה וברקב יכלה לכן המול וגמול כחסדך לא כחסדם.

הפסק. עון יצר מעולל, פי העון שהיצר הרע עושה ומסבב אותו מלשון ענין
 עוללה לנפשי (איכה ג נא) וכן עלילות דברים (דברים כב יז). יסולל, ענין
 כריחה מלשון כעץ יצא ומל (איוב יד ב). יהיר, פירשנוהו. ולא נחם, פי ואינו
 מתנחם על עונותיו שעשה והוא מלשון הנחם על הרעה (שמות לב יב). ולחם
 רע ילחם, מלשון למו לחמי בלחמי (משלי ט ה). וכיס הוא נגרש, לשון נגרוד
 ותנועה מלשון ויגרשו מימיו (ישעי' נז כ). ובתנור יחם, עיד כלם יחמו בתנור
 (דושע ז ו). יוחם, פירשנוהו. רק נתעב וגאלח, ענינם שקיפו ובאשה. נרסם וגדלה,
 ענינם דריסה. נרסם, מלשון מעין נרסם (משלי כה כז). וגדלה, מלשון והדלה
 מים ברגליך (יחזקאל לב ב). נמלח, פירשנוהו. נקסם, ענינו יקסם מלשון ואת
 פריה יקסם ויבש (יחזקאל יז ט). כבא אמת בצעו, פירשנוהו. יהי כמו קש מרוסם
 יהיה מרציץ ומשובב ובמסך כמו בצדיק והוא מלשון והבה הבית הגדול רמיסם
 (עמוס ו יא) ומדברי רז"ל ואם הי' עבה או מרוסם (שבת פ"א). ויבכה מאשר שש,
 פי יבכה מאשר היה שמה כשרי' נגמרה לו האוהו. יום ידקב כמו סם, הוא העש
 האוכל הכנר כמו כי כבנר יאכלם עש וצמר יאכלם סם (ישעי' נא ח). עונו
 הנכסם, פי עונו המנוי נגדך מלשון תכוסו על השעה (שמות יב ד). כמו שכלול
 יהלוך וכדונג נמסם, פי וכשעוה ימס, לברו נדף כעלה, לשון דריסה מלשון העלה
 נדף (איוב ג כה). תערוץ במאונים לעלות ובהבל יסולה, כלו אם יעלו את האדם
 במאונים ידמה פחות וקל כמו הדבל ופי' יסולה לשון ערך ורמיון מלשון לא
 תסולה בכחם אוסיר (איוב כה טו). וככלוב מלא עוף, הוא כלי עשוי משבטם
 או מקנים ומגדלים לתוכו העופות וקורין לו בערבי קסאי. כן מרמה מלא עיד כן
 בתיהם מלאים מרמה (ירמי' ה כז).

פזמון.

לדי' משה בן עזרא חתום משה.

מלך סבל על מרוסם ומתנשא מדולל בכל מפעל ועל כל המעשה
 כמשפט לא ימעל ואם נבריו ינסה. ומי יאמר לו מה תעשה
 שחותי שועתי מכור גלותי וחדד יעתי באנחת דלותי וזחלתי וחלתי
 לרוע פעולתי ולבי קרעתי כילא שְׁמֵלְתִי ולולי בדמעתי ערשי אמסה
 הדיך יעמוד סבל פני צורו ויקום והוא לעפר מאכל ואין עמו אלקים
 הרף יום שתכל באף את כל היקום ואף כי כל תוכל וגם עשה
 תעשה. ומי יאמר לו מה תעשה
 עבד מאדוני ברוב אימה צועד ומפחד דיניו מאד ירא ורועד בדברי
 תחנוניו את לבו סועד למצוא חן בעיניו זום יהיה מועד לבית
 לכלה מועד לפניו יהיה מחסה.

פזמון.

לדי' משה ו' עזרא חתום אני משה חוק סלה לער.

ובכן אזכור מעללי תבל כי כל מעשינו הבל:
 והעורים הביטו לראות
 הפירוש. מלך סבל על, פי השם שהוא מלך יותר סבל דבר עליון הוא מרוסם
 ומתנשא עלי מלשון וגאום הגבר הוקם על (שמואל ב' כג א). לא
 ימעל, מלשון ומעלה מעל (ויקרא ה כא). ואם נבריו ינסה, נבריו לשון נקיות כלומר
 אם ירצה לנסות הצדיקים שהם נקיים מכל חסא. ומי יאמר לו מה תעשה. אמסה,
 פירשנוהו. ואין עמו אלקים, פי ואין לו קימה מקביה עיד ומלך אלקים עמו
 (משלי ל לא). הרף יום שתכל באף את כל היקום, פי הרף ידך ביום שבו
 תכלה באסך את כל העם שהוא ביום הדין הגדול. ואף כי כל תוכל, פי וגם
 יהיה משפטך להם בנחת. ברוב אימה סועד, פי אוכל סעודתו ובנוסחה ישנה
 מצאתי צועד בצדיק כלומר מרוב אימה קופץ ומלך לפניו. את לבו סועד, פי סוכך
 מלשון וימינך הסעדי (תהלים יח לו). יום יהי מועד לבית כל חי. מועד, פי
 יום שחתי' המועד לכל חי מוזמנת ומוכנת מועד הראשון מלשון ולא מעדו
 קוסולי (תהלים יח לו) ומועד השני מלשון למועד אשר דבר אותו אלהים
 (בראשית כא ב).

הפירוש. החרשים שמעו מפי נוראות, המוהיר אומר החרשים שמעו מפי דברים
 נוראים שאניד לכם עתה. בזה הבית הראשון כנה לאנשי העולם בני
 כנויים והם החרשים — ותנו לב והעורים וכל המומון הוא מיוסד עליהם והבית

אין כס להוציאם מבית מגוריהם כי תרדמת ד' נפלה עליהם
 וסרתם להשאות לכוס מדבר וקאות והעורים הבימו לראות:
 החרשים החיו נפש יודעת והמיתו תאוה ערומה מדעת
 והודרו מקרוב לתבל ומנעת ואשרי המדבר על און שומעת
 ומחשבות במראות העתידות ראות והעורים הבימו לראות:
 ותנו לב קבורים בתבל הרעה ועל מאבוסיה כבהמה שמועה
 סכלו כי לא זאת היא המרגעה ואין מורה דעה ואין מבין שמועה
 לבד נפשות כלואות כבוד (שאון) גאון וגאות והעורים הבימו לראות:
 והעורים מורשי תבל ובית נכותה בוערים כי נסעה דומה לחנותה
 לענה צוף חכה ורש שחן שפתה ואם תתוף ותעד נזמה וחליתה
 שפתיה (חמאות) חמאות חמת תנין מקיאות והעורים הבימו לראות:
 החרשים נבון לבו יתנוו כל נוצר למות כי חיש יצודנו
 ויום שמשו יערב מי זה ישיבנו קרוב יום ד' ומי זה יכילנו
 יום כל הבריאות לחשבון קרואות והעורים הבימו לראות:
 מהירות מלשון ואין ביגלים חמא (משלי י"ב.) וסרתם להשאות, פי ונא סירתם
 עתידים להיות שממה וחרבה מלשון חתי מרתם נשמה (תהלים ס"ו.) לנס
 מדבר וקאות שם חיות ששוכנים במדברות הם נזכרים בתורה. נפש יודעת, לשון
 שבר מלשון וידע בהם את אנשי סוכות (שופטים ח' טו.) ויש נוסחאות שכתב
 בהם, 'נפש נועת' והוא לשון מיחה מלשון וינע ויאקף אל עמיו (בראשית מט' ל.).
 ומחשבות במראות, פי המחשבות צרופות שיהיו במראות המלמטשות ויראו העתידות,
 ועל מאבוסיה, הוא מקום מאל הבהמות מלשון חמור אבוס בעליו (ישעי' א' ג.).
 שמועה, מלשון ושומעת שפע (ויקרא י"א ג.) והוא שפרסותיה סרוקת. המרגעה,
 לשון שקט ומנוחה מלשון הלך להרגיעו ישראל (ירמיה לא א.) גאון וגאות, ע"ד
 גאה וגאון (משלי ח' יג.) מרפי, מלשון מוון ופרנסה מלשון המדיפני לחם הקי
 (משלי ל' ח.) נכותה, פי חמדתה מלשון ויראם את כל בית נכותה (ס"ב ג' י.).
 בוערים כי נסעה דומה לחנותה, פי הם בוערים מטני שחושבים כי הנסעה מזה
 העולם היא כמו הביאה אליה והביאה היא לאכול ולהשתות ולהתענג והושבים כי
 כן היא נסיעה לעולם הבא. לענה צוף חכה, פי חנה שהוא דומה בעיני האדם
 מחוק כצוף דבש, לענה הוא על דרך ואחריתה מרה כלענה (משלי ה' ד.) וראש
 סחן שפתה, פי וכארם החחשים הרעים הוא שפתה ע"ד ורש פתנים אכור
 (דברים לב ג.). ואם תתוף ותעד, פי ואם תחפה ותעדה ע"ד כליו אפי' יהיה
 בה האדם עשיר אינו שוה כלום. כי שטני חמאות, פי שפתי השרים דומות
 בעיני האדם לחמאה ודבש. חמת תנין מקיאות חמאות, מלשון חלקן מחמאות פיו
 (תהלים נה כב.) חמת תנין, לשון אדם מלשון חמת תנינים יינם (דברים לב ג.).
 מקיאות, לשון קיא צואה (ישעי' כח ח.) נכון לבו יתנוו, כי האדם הבנון לבו
 יודיענו, כי כל נוצר למות ויום שמשו יערב לשון ערב, מלשון הנה נא רמח היום

החרשים אקרא להשמיע המונם אשר כחשו בקונם ובמחו בקנינם
 ובסיליהם בהונם והוא מכשול עונם וא"ך ישמעו והנה ערלה אונם
 ואונם מלאות האזינו קרואות והעורים הבימו לראות:
 ותנו לב נוחלי גילת ימי עדנה מדמים כי לעד לא תהיה ישנה
 שוכחים ימי רעה ימי שיבה וזקנה לא יתנו ללבם דעת ולא תבונה.
 תמידים חמאות וצדקותם שגיאות והעורים הבימו לראות:
 והעורים יתעו (בתבל) ככל רעיונים כי לעד יהיו בתוכם רעננים
 והעו זמן לירות בכסיליהם שנונים ואין ראה ומקיץ כי כלם ישינים
 ומה בצע בראות לא יחזו באות והעורים הבימו לראות:
 החרשים מקשוב אל מוסר נעו וכל צופוי עורים אשר לא ידעו
 בעניהם שכונים והמה יסעו ואזנים להם והם לא ישמעו
 צאו למדבר תשואות מבמות מלאות והעורים הבימו לראות:
 ותנו לב שבעים מפת פתיותם שכורים ואכן מיון תאותם
 אדה לחמאים האלה בנפשותם מה מראות עניהם מדשכיל לבותם
 כי תבל שואות וגיליה תלאות והעורים הבימו לראות:
 והעורים הטבעו ביון מעשיהם ולא ראו מות אל נוכח פניהם
 הראשון מחיל החרשים והשני ותנו לב והי העורים והחיון הלילה אלו הי עד
 השלמת הפומון. ובסיליהם בהונם, מלשון אם שמתו והב כסלי (איוב לא כד.) ע"ד
 הכופחים על חילם (תהלים מס' ז.) ערלה אונם, לשון סגרה ואשימה. כי לעד לא
 יהיה ישנה, פי חושבים כי לעד לא תהיה ישנה ימי העדנה והוא מלשון וישן
 מפני חדש (ויקרא כו' א.) תמידים חמאות, פי שהם מתמידים בעשיית החמאות
 כל יום, אבל וצדקותיהם שגיאות, אבל צדקותם הם שגיאות כליו. דרך מקרה
 שגנה, יהעו ככל רעיונים פי מתעים מהשבתם כמה שחושבים שלעולם יהיו בעולם
 הנה רעננים, ופי רעננים ענין לחות מלשון דשנים ורעננים יהיו (תהלים צב טו.).
 וחצי זמן לירות בכסיליהם שנונים, פי וחצי הזמן הם מתודדים להשליך בצדיהם
 בכסיליהם מלשון אשר על הכסלים (ויקרא ג' ד.) ומה בצע בראות, פי מה בצע
 מה תועלת יש בעינים הרואות לא יחזו באות. נעו, ענין תנועה מלשון נעו תנוע הארץ
 כשבור (ישעי' כד ב.) וכל צופוי עורים, לשון ראות והכמה מלשון צופוי עורים
 כלם לא ידעו (ישעי' נו' א.) בעניהם שכונים, בעולם הות, והמה יסעו, פי לעולם
 האזהר. תשואות, פירשנוהו. מבמות מלאות, פי מבתים רשומים ומצוירים כמו
 ותעשי לך במות מלאות (יחזקאל סו' טו) ודומה לו הנקודות והמלאות (בראשית
 ל' ל.) מפת פתיותם לשון סחוי והוא כנוי לחאות הבהמיות שנמשכו אדריהם
 בעולם הזה ממאכל ומשתה וזולתם. שכורים הם ע"ד חיי משכמי בבקר שבר ירדפו
 (ישעי' ה' יא.) מה מראות, לשון כסוי מלשון ומה את הכית (ויקרא יד' מב.) שואות
 לשון המה מלשון ושואן לאומים (ישעי' יז' יב.) תלאות, פירשנוהו. אין לשון

ותנו לב חושבים היות עם בנימו כי בנוש העפר לעולם בתימו
 יכדו ואם יצערו ולא יבינו למו מן ג יגורשו ויריעו עלימו
 שם יכלו קנאות ויספו שנאות והעורים חלו יחד בהתאסף
 ובגעת צפירה לכל סוד יהי חושף ולו נבר יצבור כעפר כסף
 אין בו רפאות והוא עלה למשאות והעורים הבימו לראות:
 החרישים קשורו כי תכל שבכה כי קשתה דרוכה ומלחמתה ערוכה
 וכי יומה קצר ורבה המלאכה לכן קומו צאו מתוך ההפכה
 להתעופף בדאות ולרוץ בצבאות והעורים הבימו לראות:
 ותנו לב סומכים כל איש ביד תכלי להוסיף על צידו חוק יזמו ולילו
 לריק כל יגיעו בעולם והוא לא לו ימות ואל יעשר ולא ירבה
 ולא יקום חילו והעורים הבימו לראות:
 זמן ירוץ להפאות אותו בכל פאות והעורים הבימו לראות:
 והעורים לספוק כל איש על ירך חושו ומעבדות תאוה צאו ופרך
 וכלב תנו פחד ליום מות ומורך והבינו צידה כי רב הדרך
 כשיות נהלאות תגעו בה צמאות והעורים הבימו לראות:

לעזוב (שופטים י"ט) כנוש העפר, פורשנותו. יכדו ואם יצערו לא יבינו
 למו. פי אחר שימותו האבות אם יהיו רבים הבנים או אם יהיו מעטים לא יבינו
 בו המתים והוא עיד והנבתיים ולא יצערו (ירמיה ל"ט). מן ג יגורשו, חרנום ג
 "תוך כלומר מתוך העולם הזה יגורשו. ויריעו עלימו, לשון הרועה והטעם יריעו
 עלימו בעולם הבא לסרסם המאדים לעיני הכל. והערים חלו יחד בהתאסף, פי
 פחדו בהתאססם ביחד כי העולם מחבר האדם עם חברו והמות יפידים. וחלו,
 מלשון על כן וחלתי ואירא (איוב לב ו). ישקף ענין בקוע, מלשון ושקף שמואל
 (שמואל א' טו לו). ובגעת צפירה, פי כשהגיעה הגורה הבאה בכך צפירה
 מחורגם בקר צפירה והוא מלשון באה הצפירה אלך (יחזקאל ו' ז) ויש מפרשים
 צפירה כסוכו. לכל סוד יהי חושף, פי כל עבירות שעשה בסתר ילך לפני ויש
 נוסחאות שכתוב בהם כל שות יחשף, והוא כניי לערוה מלשון וחשוף שות
 (ישעיה כ"ד). קשובו, לשון שמיעה מלשון התיינה אויך קשובות (תהלים קל ב).
 שבכה, כמו רשת. וכי קשתה דרוכה ענין משיבת הקשר ונשיתו מלשון דרך קשורו
 כאויב (איכה ב ד). להתעופף כראות, שם עוף מלשון ואת הראה (ויקרא י"א יד).
 ולרוץ כצבאות שם היה מלשון כצבאות או באילות השרה (שיר השירים ג ו).
 זמן ירוץ להפאות אותו בכל פאות, פי הזמן ירוץ לפורו בכל פאה והוא מלשון
 אמרתי אפואם (דברים לב כו). לספוק ענין הכאת כף על ירך מלשון ספקתי על
 ירך (ירמיה לא יח). חושו, לשון מהירות מלשון חושה לעותתי (תהלים לח כג).
 וכלב תנו פחד ליום מות ומורך, פי תנו פחד ומורך ליום מות, ומורך מלשון
 והבאתי מורך בלבכם (ויקרא כו לו). והבינו צידה כי רב הדרך ואם לא תבינו
 צידה דעו כי תגיעו נפשותיכם צמאות כשיות והטעם צמאות מהמוט. נהלאות מלשון

החרישים המו היום את אוניכם כמרים בא פחדכם לשוב מפשעיתכם
 והלך עם בניכם למשכב אבותיכם וקרעו את לבבכם ואל נא בנדיכם
 ונפשות מנאות (נבאות) שאו אליו ומשאות. והעורים הבימו לראות:
 ותנו לב לשאוב נא כיום מים ולשפכם לפני שובך שמים
 בעד דודך (דוד) אשר נדד מקן פעמים והוא יגע ורפא ידים
 ולא יוכל לראות (לראות) כי ירך פלאות והעורים הבימו לראות:
 והעורים עמדו דרוש מאל פדיון ללבוש לנקמה צדקה כשריון
 ואז נחזה ישועת אלהינו בציון איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון
 לאלפים ומאות יהיו בה רבאות (נרבאות) והעורים הבימו לראות:
 דיננו האל האר פניך וקום מכסא דין ומושב חרוךך
 ושב בכסא רחמים היום לבניך לאם האף על זה תפקה עיניך
 עשה ד' צבאות לשוכה עמנו אות והעורים הבימו לראות:

פזמון.

(לרי משה אבן עזרא) חתום משה.
 האל התולה על בלימה תכל וכאשכול דולה אותה בלי תכל
 והיא כרקב תכלה ועזו לא יכל יודע וגולה צפון כל תם וחובל
 ומחשבות אדם כי המה תכל:
 אתהלה לאמי (בראשית לג יד). תינע, מלשון אל תינע להעשיר (משלי כג ד).
 ונפשות מנאות, פי ונפשותיכם שאו אליי מנאות ומשאות והם לשון מנה מנאות
 מלשון מנה אחת אפיס (ש"א ח). ומשאות, מלשון וישא משאות (בראשית מג ד).
 (דוד זה הקביה) מקן פעמים, כי שני פעמים חרב בית המקדש בעונותיו. לראות
 סרשנותו כי ירך פלאות, פי שירד יירדה נפלאה והטעם שאירע לו מה שלא אירע לשום
 אומה בעולם עיד אם יש מכאוב כמכאובי (איכה א' ב). ללבוש לנקמה צדקה
 כשריון עיד וילבש צדקה כשריון (ישעיה נט יו) והטעם דים שלבש כלי צדקה
 לישראל וכלי נקם לגוים ואיש יולד זה, פי המנים גדולים שיהי להם שם יולדו
 בה דיננו האל האר פניך, פי האר דיננו ופניך האר לנו עיד ומשפטך אור
 יצא (ישעיה ו ה) ועיד נסה עלינו אור פניך ד' (תהלים ד ו). ושב בכסא רחמים
 לאמי, פי שב בכסא רחמים לבניך בשובה ונחת, לאמי מלשון אתהלה לאמי
 (בראשית לג יד). האף על זה תפקה עיניך לעשות עמנו אות לשוכה.

הפודיש האל התולה על בלימה תכל, פי תולה אריץ על לא דבר כי היא תלויה
 כאמצע הגלגלים כנקודה התלויה באויר בלימה מלה מורכבת. והוא
 כרקב תכלה ועונו לא יכל, פי הארץ תכלה ועונו תבורא לא יכל יודע וגולה
 צפון כל תם וחובל, פי יודע מצמני הצדיקים והמימים והישיעים המתחילים מצד

מבשרי אחזה ויצר מבלי עין ואדע כי נבזה אני וסופי לאין וכי דעי רזה ויצרי חמור זין לזאת דמי אזה כמו מימי עין ואלך לעין חוזה שכור בלי זין אחוז מכאוב וחבל (וסבל) אחי יגזן ואבל.
 שלום אין בעצמי מפני השאתי ובכשרי וגלמי אין מתום מענותי (ממענות) לזאת נזולי (נחלי) דמי אמסוך (אשפוך) בדמעתי מה אעשה בקומי לחשבון פעולתי יום עוני דמי יצאו לקראתי למי אנוס ואל מי והם מעדיים אותי כי אחוי ההכל הלכתי כתבלי.
 הקיצה והער אדבת ומי צביה בשני ארי נוער וצפירי לביאה וצר פוהו פער לדם הלל ושביה צר לי היות לבקר גפן פורתי כיום גלות סוער נטרפה כאני בלי משוש וחבל וסף רב החובל ומתשבות אדם כי המה הבל

פזמוני.

חתום משה זצ"ל (לר' משה בן עזרא).

כל מעשה ד' מאד נורא הוא נעלם ומפעלו יודיעהו ולשון נפלאותיו היא תיעידו כל פעל ד' למענהו:
 מעכריהם. מבשרי אחזה יצר בלי עין, פי' ממתכונת גופי ותקון אברי ונידי ועצמי אחזה ואינן חכמת יוצרי ואמתת אלהותו ונדולתו ונפלאותיו. בלי עין... לאין, פי' לאספ מלשון הן אחס מאין (ישע"י מא בדר). וכי דעי רזה כנוי ליצר טוב עיד ומצא בה איש מסכן חכם (קהלת ט טו). דעי, מלשון אשאל דעי למרחוק (איוב לו ג) ופי' רזה כחוש מלשון ומשמן בשריו יהיה (ישע"י יז ד). ויצרי חמור זין פי' חמור בלי זין כנודי עיד וכא אליה מלך גדול וסבב אותה וכנה עליה מצודים גדולים (קהלת ט יד). ואלך לעין חוזה, פי' לעיני הכוזה שהוא רואה אותי וירא תהינם וחוזא אחוז מכאוב מלשון אחוז בחבלי כוץ (אסתר א ו). וגלמי מלשון גלמי ראו עניך (ההלים קל"ט טו) והוא כנוי לגוף קודם שנתנה בו נשמה שעדיין לא נגמרה מלאכתו וכן בדברי רז"ל גלמי בלי עיץ והוא הכלי שקבל הצורה אבל יחסר ממון התקין שעדיין לא נגמרה מלאכתו. לזאת נזולי דמי, פי' נזולי דם לבי אמסוך אותם בחרד עם דמעתי יום עוני דמי, לשון מרמה מלשון איש דמים ומרמה (ההלים ה ו). צביה אלו ישראל שנאי בהם הצבי ישראל (שמואל ב' א יט). נוער, פי' שוואג מלשון נערן כנודי אריות (ירמי' נא לח). סוער, פירשנוהו. לבקר מלשון בוער כאש (שמות ב ב) נטרפה כאניה ענין מלכול מלשון רז"ל ספינה הטרפה כיום. בלי משוש לשון שישה והם העצים שנהניין בהם הספינה והכל הוא החורן שבראש הספינה והרוח הניספה. וסף רב החובל, פי' נגבת רב החובל והספינה וסף מלשון או במלחמת ירד ונספה (שמואל א' כו ו').

(חתום משה זצ"ל Moses ben Ezra לחת' רוקעס.)

מה תקוה וסבר לשוכן חבל יעוף בלי אבר וישוב הכל כל ימותיו שבר ולילוי אבל היצדק מי בקבר כרכב יבל ואם ישדר גבר מעושהו כל פעל ד' למענהו.
 שנות אדם חלומים ומות פוטר וישכונן בית שלומים וקצו חוטר בפנים נכלמים ולב יבתר בא לדרוש רחמים ולו יעתר ובהסדיו כתמים יכבס בנתר יום איש יסתר מרעהו כל פעל ד' למענהו.
 הבן מחפיר ומביש ישא עניו ואיך אמריו יגיש לפני אדוניו וחמאו לא ימיש מעל פניו ואם ילך כמחויש יצף רעיוניו כי על דרכי איש שם עינהו כל פעל ד' למענהו.
 זע מהמאמתו יכפר עוניו צמא מל (אל) מליחתו ירו צמאניו ואל בית תפלתו ינהג בניו וכפר אדמתו לעין כל ועיניו והראני אותו ואת נדוהו.

פזמון לר' משה ון עזרא.

חתום משה.

מקור עיני על יתהלך לעתותי ואוד איש עלי כחשי יקד בין צלעותי בהזכורי בהדברי פשעי וזודנותי נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי שכור מי רוש ולא תודיש וחמת תנין יושקה וסף רעל ביד מעל וחמאו אותו משקה ולא (נמנע) יודע ולא נכנע מאל אשר לא ינקי יש ב). וסבר מלשון תקוה מלשון עיני כל אליך ישברו (ההלים קמה טו) כלימותיו שבר, לשון שברון עיד כי כל ימינו מכאובים (קהלת ב כג) ולילוי אבל עיד גם בלילה לא שכב לבו (שם). יבל, כמו יבלה. בית שלומים, כנוי לעולם הזה. חוטר, כמו חופר מלשון אם יחזרו בשואל (עמוס ט ב). ולב יבתר, פי' יתחלק מלשון ויבחר אותם בתוך (בראשית טו ו). כתמים פירשנוהו. וכן ימיש. יצף רעיוניו, פי' יהי השם צומה מחשבות האדם והוא מלשון יצף ד' בניו ובניך בראשית לא מט). זע, פירשנוהו. ירו צמאניו, כמו ירוה.

הפירוש יתחלק לעתותי פי' בכל עתותי. ואור איש, מלשון לבו באור אשכם (ישע"י ג יא) ויש נוסחאות שכתוב בהם ואוד בדת הוא העין שמנדיין בו האש מלשון הלא זה אוד מצל מאש (זכרי' ג ב). רחמו, פי' התגודו מלשון מרחפת על פני המים (בראשית א ב). והמת תנין יושקה, עיד ומוח עצמותיו יושקה (איוב כא כד) ופירושו בו המפרשים שהוא לשון שומן מלשון ממשקה ישראל (יחזקאל מה טו) ומתרגמי מפסין דישראל. וסף רעל ביד מעל, פי' כלי של תדעלה משקה אותו חמאו על ידי מעלו וסף מלשון דהם אשר בסף (שמות יב כב). ולא יודע, פי' ולא נשבר היצר הרע מלשון ויודע בהם את

(עיני חתומי בסי' Moses ben Ezra לחת' רוקעס.)

חציר איך נהדף (נשפט) וקש איך נרדף מהור אם תקרא מוץ קל נדף יענה מה אשיבך הן קלות
 כבר עון נחם כשוכו שקל למול הסדך המאו מצאו נקל
 נורא איך תעלה במאוני משקל סכל על פשעיו ונתבי קלקל
 ערכני במאוני סכל ופתי מה אני מה פשעי מה המאנתי.
 צור לנפש (תחם) תחר ולבב יחם קרב ותלבן ודון כפחם
 שב ומודה עיוב ונחם תרצה במאמרד ומודה ועיוב ירוחם
 אמנם המאנתי וישר העינתי מה אני מה פשעי מה המאנתי.

פזמון לר' יצחק גואת.

חחום יצחק.

לידד בני עולם מצפים בעד אכלם (לחת) ואתה מחיה את כלם יום יום לך תולין לבב ועינים לפתוח אוצר בר ולחם ומים אוצרך המוב את השימים
 צפון מוכך למלאות בטנם ינצורו וחוק הריש וקציר כל ימותם ישמרו עיני כל אליך ישכרו
 חי אתה פעלתו בתוך עולם סגרתו כשכיר ימי שבתו לעשות את מלאכתו עליך לתת את אכלם בעתו
 קיום מי תנובות פרי גרש ירחי בידך מפתחותם להפירות כם צמחו פותח את ידך ומשביע לכל חי.

(איוב יג כה). זכרנו אפר עיד זכרונים משלי אפר (איוב יג יב). ועשב נשוקי הוא לקוח העשב מרוח הקדים מלשון שרופות קדים (בראשית מא כג). חצירי הוא עשב כמו מצמח חציר (ההלים קד יד). מוץ פירשנותו. נהדף כמו נדף שפירשנו כבר. כבר עון נחם וכי פי' כוכר העון אשר נתחרטנו עליו כשוכו שקל אותו למול חסדי ד'. מצאו נקל שקלני במאוני סכל ופתי הפך ישקלני במאוני צדק (איוב לא ו). תחר לשון חטמות מלשון חרה נחשתה (יחזקאל כד יא). יחם גם הוא לשון חמימות מלשון ויהמו הצאן (בראשית ל לט). ותלבן ודון כפחם פי' תלבין הורון אשר הוא שחור כפחם. ונחם מלשון נחם ד' ציון (ישעי' מט יג). הפירושו. זה הסומן מיוסר על המים ואומרים אותו ביום הכפורים משום שבתו הסוכות נדונים על המים ואנו מבקשים ומתפללים עליהם קודם שנהי' נדונים עליהם.

צפון מוכך למלאות עיד וצפון תמלא בטנם (ההלים יז די) וכתוב מה רב מוכך אשר צפת ליריאוך (ההלים לא ב). ינצורו פי' ישמרו. חי אתה מעלתו. פי' האדם החי אתה בראתו וסגרתו בתוך העולם הזה כשיבת השכיר לעשות זה מלאכתו ולכן עליך לתת את אכליו בעתו כארון לשכירו. גרש ירוחם.

וכנושה עלי שרשי מצעדי יתחקה ועיניו על נתיבותי לשמר כל ארחותי נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי
 הארון אל תרון באף על גבר עצל והוא שבר לפני קבר וימיו בורחים בצל ואיך מפח (אשר) באש נופח יברח ואיך ינצל ואת מריו שח עריו ועד שיבה לא ינצל הן חצי בלמותי לפלח כליותי נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי
 לנקמות חגור חמות ומתני קנאה שנם וקום כגבור לבן מבור מצעק כימי חנם שאר יוסף ה' מאסף ולפדותו תשא נם ועם מפורד אשר ירד פלאים מרד כנם אל ידירות משכנותי והעיר קברות אבותי.

פזמון.

עיס איב חסר מפיר (לר' יצחק גואת).

יום ערום אעמוד מצדקתי (צדקך) צדקתך מלבושי תנה וכמותי חובי כי יענה כי ואשמתי (קדוש אל תדרוש לעלומתי)
 מה אני מה פשעי מה המאנתי:
 יום אלי תקרא מאדמתי יום בו תאסוף רוחי עם גופתי
 יום גשחק לחקור לפעולתי יום דין ממעשי מאד דלותי
 הן אם הרעותי והזכותי מה אני מה פשעי מה המאנתי.
 ואך במשקל יעלה הכל נדף זכרנו אפר ועשב נשדף
 אנשי סוכות (שופטים טו). ולא נכנעו עיני השפלה מלשון והוא יכניעם לפניך (דברים ט ג). וכנושה עלי שרשי מצעדי יתחקה פי' על שרש מצעדי ידבק עיד כי עיניו על דרכי איש וכל מצעדי יראת (איוב לד כא). והוא שבר לפני קבר פי' ותקות האדם היא לקבר. ואיך מפח באש נופח יברח פי' איך יברח מהפח שהוא ניהנים אשר נופח באש. מפח מלשון הפח נשבר (ההלים קכד ו). עריו לשון עריו. ועד שיבה לא ינצל כלומר האדם אינו מניח ומציל ממנו המרי אפי' עיי תשובה עד ימי השיבה. לפלח לשון בקיע מלשון יפלה כליותי ולא יחמול (איוב טו יג). לנקמות חגור חמות. פי' להנקם מאויביו עיד שארית חמת החגור. (ההלים עו יא). ומתני קנאה שנם. פי' חגור מלשון וישנם מתניו (מלכים א יח מו). והמעם עיד משל חגור מחניך קנאה וקנא לרעות שמרעין לו. לבן מבור. הוא הגלות עיד שלחתי אמירך מבור (זכרי' ט יא). כימי חנם הוא מצעים עיד ומלאכי חנם ייעזו (ישעי' ל ד). ועם מפורד מלשון מפורד ומפורד (אסתר ג ח).

הפירושו יום ערום אעמוד כלומר יום אשר אעמוד לפניך לדין ערום מן המצות צדקתך מלבושי תנה וכמותי חובי כי יענה לשון עדות עיד וחמאתי ענתה בנו (ישעי' נט יב) לעלומתי כנוי לעונות. יום אלי תקרא מאדמתי, כנוי למתה עיד ואיננו כי לקח אותי אלקים (בראשית ה כד). הן אם הרעותי והזכותי, אחד הוא לפניך כי מה רעתי ומה זכותי. נדף ענין החיסה מלשון העלה נדף מעיניך

פזמון לר' יהודה הלוי.

(חתום יהודה כפול).

ימנך נושא עוני פשוטה לקבל תשובה
 אבל בידך רעיוני וכמה עצתי חשובה
 שלח נא אורך לעיני ורפא לבי ממשובה
 השיבנו ד' אליך ונשובה.

יקרה נפשכם עלי והמו מעי (רחמי) עליכם
 וטרם יום הגמולי הוחרתי גולכם (עליכם)
 קול קורא בהיכלי להטיב מעלליכם
 שובה אלי ואשובה אליכם.

הוריתנו דרך לא נחליפנו ולא נמיר
 שמחים בעבודתך ושמך לבד נאמיר
 שית כורים חרדתך ודושם כדוש העמיר
 ולמה מתי חמתך כמו גרגרים בראש אמיר
 לא עליהם פחדת כי רק עלי תחמיר
 ובצפורן שמיר חמאת יהודה כתובה
 השיבנו ד' אליך ונשובה.

גרש היא החמה הנשברת והנפרכת ואמר ירחים שהורה מבשל הפירות. להפחות מלשון והפירתי אותך.

הפירוש ימנך נושא עוני פשוטה לקבל תשובה ע"ד שאומרים באשמוות כי ימנך פשוטה לקבל שבים ונושא עוני כנוי לשיי שני בו נושא עון (שמות ל"ז). יקרה נפשכם עלי אלו דברי התורה לישראל ע"ש ועתה תיקר נפשי בעיניך (מלכים ב' א' י"ד). והמו מעי עליכם ע"ד על כן המו מעי לו (ירמי לא י"ט). וטרם יום הגמולי הוחרתי עליכם ע"ד בפרס הרים וילדו ונוי חשב אנש עד דכא וחמור שובו בני אדם (החלים צ' י"ב). הורתנו דרך דברי ישראל לבורא. לא נחליפנו ולא נמיר שמחים בעבודתך. ע"ד לא יחליפנו ולא ימיר אותו (ויקרא כ"ג) ואנחנו שמחים בעבודתך. נאמיר לשון רוממות מלשון את ד' האמרת (דברים כ"ז) או כמו גרגרים בראש אמיר ע"ד ונשאר בו עללות בנקף זית שנים שלשה גרגים בראש אמיר (ישעי' י"ז) והוא מדבר על ישראל ופי' אמיר השעף העליון העמיר הוא אונת השבלים. לא עליכם פחדת. פי' לנגד הגוים ע"ד אין סחד אליהם לנגד עיניו (החלים לו ב) אבל פחדתך על ישראל שני ולא פחדתי אליך (ירמי ב' י"ט). כי רק עלי תחמיר פי' שהחמרת עלינו במצות ולא על הגוים ולכן אם נחמא הנה המאותינו כתובה בצפורן שמיר, שמיר היא עם הברבל החוקק וקראו צפורן לפי שחוחם אדם בצפורניו כמו בעט בחבל. המהו והתקדשו, דברי הבורא

המהרו והקדשו (התקדשו) משקוצי גויות
 והתקדבו והתרגשו (התנגשו) בנפשות החיות
 כי הגופות ירמשו (ידוששו) ונקברו כבוד תחתיות
 וככלי יוצר ינומשו (ננפצו) (נשוים) באיגן נשיות
 והנשמות יתחדשו לעלות למרום עליות
 מהרו ועלו ועונכם אל תחום על בליכם

שובה אלי ואשובה אליכם.
 ואיך כתם יתלבן ותולע יהי בצמר
 אם את לב האבן בלב כשר לא תמר
 ולפקוד מאב על בן העונות תהי שומר
 מה יחשוב ומה יבן אשר הוא בידך חומר
 ואתה תהרום ותיבן (ואין משיב לך) ואין ביד איש רק אומר
 ואיכה קש ותבן מצל מלהבה
 השיבנו ד' אליך ונשובה.

ולמה תהיו קבורים בני אל בקברות תאוה
 הלא בלחם אבירים ופי צור (ימי צום) נפשכם רוח
 והוא לכם כפורים לרפאות נפש דוה
 חקי אל הישרים והתורה והמצוה
 צאו מבית האמורים אל בית אחרית ותקוה
 מתניכם חגורים ונעליכם כרגליכם
 שובה אלי ואשובה אליכם.

דעתך ויבלתך ראש דעה ויכולת
 בכל ממשלתך ואין לבלתך ממשלת
 ובכף משקלתך פעלת איש נשקלת
 לישראל. בנפשות החיות ע"ד ונפשות לכה חחינה (חוקאל י' יח). ינוששו, כמו ירוששו. נשיות, מלשון נשיות טובה (איכה ג' ז') בארץ נשיות כמו בארץ נשי. מהרו ועלו הוא אומר לנשמות ע"ד ומי יודע רוח בני אדם העלה היא למעלה (קהלת ג' כ) אל תחום על בליכם כנוי לנפשות שהם כלי לנפשות. ואיך כתם יתלבן, דברי ישראל לבורא. ולפקוד מאב על בן ע"ד פוקד עון אבות (שמות כ' ה). העונות תהי שומר, ע"פ אם עונות תשמר יה ד' מי יעמר (החלים קל ג'). יבן, לשון בינה החרום ותיבן כמו ותבנה ע"ד הן יתרום ולא יבנה (איוב כ' ד'). ולמה תהיה קבורים דבר הבורא לישראל. הלא בלחם אבירים, זה המן שנא' לחם אבירים אבל איש (החלים עה כה). לרפאות נפש דוה, לשון חולי והמעם הנפש שהיא חולה מפני עונותיה והוא מלשון על זה היה דוה לבנו (איכה ה' ז'). חקי אל הישרים, כלומר

(¹) בפורוש שפתי רננת בלחם אבירים ופי צור הם החרות ומצותיה ופי צור ע"ש מים מצוי הויל לבו (ישעי' מ"ח כ"א).

כתבל, שיש איך אהי ואחרית גיל נהי ומדת ימי מה היא
 רוצי נפשי וחסי כצל תומך והתכמי דעי והאי מה תעשי
 הכי דרכי עייתי והוד יסוף אותי ועתה מה קייתי
 מזכר יום המר ופחדו כשרי סמר בי ד' מה אומר
 בראוך אם תנסה ועל פשעי לא תכסה לא נדע מה נעשה
 רחום לחסדך אחכה ואם כדי רשעי תכה מה אנוש כי יזכה
 בעבור יצר בעל נעל) בדתך לבי מעל השאתי מה אפעל
 יפלו בכשת פני כי כחול הים אוני מה אשיב לדי
 מתי תבל אליה ישונו בחבליה ומה כשרון לבעליה
 אתם יסוד תכליתה ואם תשמחו בראשיתה מה תעשו כאחריתה
 יום יעור מתנשא ערום צדק מי יכסה ומי יאמר לו מה תעשה
 רוחי אם יתנאל קגני לא ינאל ומה אעשה כי יקום אל
 חשתי לבקש שרשי בעוד לצאת חפשי ומה קצי כי אאריך נפשי
 זכור כבודי הוד תומך קנה היים לעצמך ומה ד' דורש ממך.

אוחו ויגידו ליסודם פי יסוד האדם יגיד לו שאין יתרון אחר אלא עבודת בוראו
 ועשות רצונו, אעיר מלשון אעירה שחר (ההלים ג' ט') להדם עיד הוד והוד
 לכשת (שם קד א) וכתיב הודו על ארץ ושמים (שם קמח ג'). יסוף ענין בליה
 מלשון יחוד יסופו (ישעיה סו ז'). יום המה, זה יום הדין, ופחדו כשרי סמר,
 ענין רעה כאדם שעמדו שעהותיו והוא עיר סמר מחרך כשרי (ההלים קש קב).
 בעבור יצר נעל בדתך לבי במעל, פי בעבור יצרי שדיה מסית אותי רחוק ומאם
 לבי תורתך כמעל, נעל, מלשון אם כציון נעלה נפשך (ירמיה די ט'). אוני, לשון
 עול וחמס מלשון ותחלה אוניס אבדה (משלי יא י') וכן תאניס הלאה (יהוקאל
 כד י'). תכליה לשון צירים ותכלים (ישעיה ג' ח'). אחס יסוד תכליתה כי מין
 האדם הוא תכלית יסוד זה העולם והמעט שבעבורו נברא העולם, תכליתה, מלשון
 ולכל תכלית הוא חוקר (איוב כח ג'). יום יעור מתנשא, עיר עורה למה תישן ה'
 (ההלים מד כד). ערום צדק, פי מי שהוא ערום מצדק מי יכסונו, יתנאל, לשון
 סינוף ולכלוך מלשון לחם מנואל (מלאכי א ז'). בניו לא ינאל, פי רוח, אם
 יתלכלך בנוס לא ינאל כי ילך הרוח עם הנוף, ולכן חשתי לבקש שרשי, שרש
 האדם הוא העפר והמעט לבקש יום מיתתי עיר המתכנים למות (איוב ג כ') וכן
 הוא אומר עני אני ונוע מנוער (ההלים פח טו) וכל זה כדי לצאת חפשי מעמל
 העולם הזה עיר במתים חפשי (שם פח ג'). כי מה קצי, מסוב עד שאוכל להאריך
 ימי חי בעולם הזה.

ומי ארון בלתך לתקוה ולתוחלת
 אם תנעול דלתך כל דלת ננעלת
 ואם לא להמלתך אבא אנה אני בא
 השיבנו די אליך ונשובה.
 דרוך קראו לפשות מעבודת הפגרים
 וקחו (וקנו) לכם ירושות חלף היותכם גרים
 כי ביום עשותי חדשות ובפתחי הקברים
 אתן עצמות יבשות בין רוחות ובשרים
 ולכם נאוו קדשות לתמוך צפירת כתרם
 כדיותכם ממוהרים מכל גלולכם
 שובה אלי ואשובה אליכם.
 הרחקת עם קרוביך ומי הוא זה ישיבנו (נתמנו)
 ומי יעזור את עזוביך ונופל מי יקימו
 אם לא ישכון סביבך וגם רחם תרחמנו
 ותחת כנפי כרויבך בצור מעו תשימונו (תשיבנו).
 המיחל יום שובך מאשפנות תרימנו
 אל תרחק ממנו כי צרה קרובה
 השיבנו די אליך ונשובה.

תוכחה לר' אברהם בן עזרא.

חמס אברהם ברגי מאיר חוק.
 אבי עבדך על רשעי התדרוש לעון בצעי ומה לא תשא פשעי
 אעיר סעיפי להודם ואניד להם יסודם מה יתרון לאדם
 הם לכם לכפורים. צאו מבית האמורים, הוא העולם הזה. אל בית אחרית ותקוה,
 הוא העולם הבא, דעתך ויכלתך, דברי ישראל לבורא, דרוך קראו לפשות, דברי
 הבורא לישראל, וקנו לכם ירושות, כלו ישרו לכם מעשיכם וישבו לאל בתשובה
 שלימה כדי שתקנו לכם כזה ירושות לעולם הבא. כי ביום עשותי חדשות, עיר
 וחדשות אני מניד (ישעיה מב ט'). ולכם נאוו קדשות, פי לכם תאות הקדש,
 לחמך צפירת כתרם, פי הקפת הכתרם בראש לעולם הבא. כדיותכם ממוהרים,
 והוא עיר מאמר ויל העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא חמשים
 אלא צדיקים יושבים ועשותותיהן בראשיהם ונתנים מויו השכינה, הרחקת עם קרוביך,
 דברי ישראל לבורא.

הפרוש עבדך על רשעי, עיר ועונך על משע (מיכה ז יח). אעיר סעיפי להודם,
 פי אעיר עיני ומאשבותי לפני השם שהוא הודם והמעט שיעידו לבקש

כליהם מלאו כחש והגלם למות תחש ילחכו עפר כנחש
 להלך יצאו דחופים שכון מקום בתים רצופים חורי עפר וכפיים
 מלכים אשר נשגבו ואביונים אשר ידאבו יחד על עפר ישכבו
 נפשם כאנשי מספר לא יהיו והון ישפר מערמות העפר
 סכלו חיל יגוב כי סופו תמת עכשוב ואדם על עפר ישוב
 עני התקושישי זכרו והתאושישי עפר התפלשי
 פשעך סבב וכוון טבעך כמיט היון כי לא יצא מעפר און
 צועד בנאות לבו שוד ישארו (ישחהו) בקרבו יתן בעפר חרבו
 קול זמנו ועירוהו שאונו יכניעהו יתן בעפר פיהו
 רוע ימים ופידם (רועמים ואידם) נכונים לילד אדם אשר בעפר יסודם
 שאול ואביון דפקום כי הם למחסה ליקום ואחריו על עפר יקום
 תמה שם תריבני או חמאה תריבני ואל עפר תשיבני
 אני גבר לרוב כחשי ועון עבר ראשי דבקה לעפר נפשי
 נפשי כמרס מותרך אם תצניקך מהלתך ומעפר תשת אמרתך
 יהוק כאב וכייה וישוב כבוד תחתיו העפר על הארץ כשיהי
 מלך מכל יגדל מעוז לדל ומגדל מקום מעפר דל
 שקר וחמא סרוח תזרה אל כל רוח כעפר על פני רוח
 הייש שופט בלתך אם תחבל מלאכתך היודך עפר היגיד אמיתך
 וכו כלו ולכן ישימו האנשים ביום שיבא מוקשם עפר על ראשם על פשיעהם אשר
 פשעו. חשן מלשון אחישה מפלט לי (תהלים נה ט). רצופים מלשון רצפת
 בהם ויש (אסתר א ו). ואביון לשון רדאבון נפש (דברים כח טו).
 עיד קמן וגדול שם הוא (איוב נ ט). ידאבו לשון רדאבון נפש (תהלים
 נפשמ באנשי מספר, עיד אה לא פרה יפרה איש לא יתן לאלהים כסרו (תהלים
 מח ט). מערמות העפר, ענין תל מלשון כסנך עדימות חמים (שירש ז ג). סכלו
 חיל יגוב פי' כשראו ממון פרה ורבה סכלו בו לפי שחשבו שיעמוד לעולם ואינו
 כן כי סופו, חמת עכשוב. ויגובו, לשון יפרה מלשון תנובת שהוא פרי. התפלשי
 ענין כסוי בעפר. פשעך סבב ונשמה כי היא סבבה על עצמה שטבע כשיט מרוב
 עזניה. כי לא יצא מעפר און, כלו שחונף שהוא מעפר אינו מסבב מעשה הרע.
 ישחהו, מלשון שפלות והכנעה מל ידכה ישוח (תהלים י. י). יתן בעפר חרבו, פי'
 השוד יהווה מרב נאותו בעפר לבושה. קול זמנו יעירוהו, עיד ויקום לקול הצפור
 (קהלת יב ד). יתן בעפר פיהו המעם שיכניעהו השאון עד הארץ עד בא העפר
 אל פיהו. ופידם פירשנוהו. דפקום, לשון דחיה מלשון ודפקום יום אחד (ביאשיות
 לג יג). תמה שם תריבני, פי' התמומות תרב עמדי לפי שלא הייתי חס וישר.
 תריבני, מלשון דאבון נפש. תצניקך, מלשון חמת המיניק (ישעיה נא יג). וחמא
 סרוח ענין הפסד וביאוש מלשון נסרה חמאם (ירמיה מט ו) ומדברי הרל מפה
 סרוחה, החבול, ענין השחתה מלשון וחבל את מעשה ידך (קהלת ה ה). הפר
 לשון בושה מלשון והפרה הלבנה (ישעיה כב כג). שירותם יכוננו, עיד עד יכונן

תוכחה לרי מושה בן עזרא.

והוא עים איב וחחום אני משה הקמן.

אם הסך שכתנו ותורתך זנחנו זכור כי עפר אנחנו
 איכה תפקוד בחימה עלי תולעה ורמה עפר מן האדמה
 בתוכה הוכן רבעו ואך קצר מצעו וכעפר ימות גזעו
 נאונו מות ישקף ולא נומה) ויעיל בהאסף (בהאסף) אם יצבור בעפר כסף
 דמי לבי על עיני הזלתי לרוב זדוני ועוללתי בעפר קרני
 הן תאווה תסיתני ובחיותה תמיתני ולעפר מות תשפתני
 ואפת במדבר שפר אולי נאוני יפר ואנכי עפר ואפר
 זמן נוער אשר צפר מסך לי צוף שפר עם חמת וזחלי עפר
 המאי שם לי מרכב ולא בנתי אם ארכב כי עתה לעפר אשכב
 מפל שקר במלה וצפון יגון בנילה וכבודי לעפר ישכן מלה
 ישימון האנשים כנפשמ יום בא יבוא מוקשם ויעלו עפר על ראשם

הפרושו אם הסך שכתנו. בתוכה הוכן רבעו, פי' בתוך האדמה שוכר הוכן
 רבעו וישיבתו, רבעו מלשון ארתי ורבעי ורית (תהלים קל"ג). ואך
 קצר מצעו, עיד כי קצר המצע מהשתדע (ישעיה כח ב) והמעם זמן ישיבת האדם
 בעולם הזה הוא קצר. ישקף, פירשנוהו. בהאסף, לשון מיתה מלשון ויאסף אל
 עמו (ביאשיות כה ח). אם יצבר כעפר כסף כי לא יזליכנו עמו לקבר שנאי לא
 ירד אחריו כבודו (תהלים מט יח) וכתוב ועובו לאחרים חילם (שם שם יא). ועוללתי
 בעפר קרני, עיד העלו עפר על ראשם (איכה ב ג). ובחיותה תמיתני כי המהיה
 תאותו ממת נפשו והממת תאותו מהיה נפשו. תשפתני, כמו תשימני מלשון
 שפתי (מ"ב ד חל). ואפת במדבר שפר, פי' פתחתי עצמי בדברי שפר ואמרי יופי
 שאני שפתי אומר לפני הבורא. אולי נאוני יפר, כלומר אולי נאון לב יפר מדברי שפר
 שוכר כי אנכי חשוב עפר ואפר, במדבר לשון דבור מלשון ומדברך נאות (שירש
 ד י). שפר, מתרגום יפה שפירי, נאוני, מלשון נאה וגאון (משלי ח יג). יפר
 מלשון ואם הפר יפר אותם (במדבר ל טו). אשר צפר, לשון סבב עיד ישוב
 ויצפר מהר הנלעד (שופטים ז ג) והמעם זמן נוער, אשר עכרתי. מסך לי צוף
 שפר, פי' זמן הנערות מסך לי צוף שנראה יפה בעיני. עם חמת וזחלי עפר
 והשקני אותם כיהר. המאי שם לי מרכב, רכיבה זאת היא כינוי לאותו כהמית
 שנראה בעיני האדם הדרסה אחרים חשיבות ומעלה גדולה, ולא בנתי אם ארכב,
 פי' ולא הבנתי בעצמי שאם ארכב על אותו מרכב ששם לפני חמאי שאשכב
 לעפר על ידו. מפל שקר במלה, פי' חכר שקר בדבריו שרבר עמי לרוף אחרי
 התאות. וצפון יגון בנילה, פי' והסתיר יגון ואנחה בשמחה ששמהני בעשיית העבירות
 עיד ואחריה מרה כלענה (משלי ה ד) וכל זה דרך משל. ישימון האנשים כנפשמ

לא ייעילך אבל לחופת יוליון מקום גחלי בידודי (נודדי)
 אש יתיכך ומאורות חלדך כמשפט יחשיבך
 תנחמי ותאמרי אוי כי מריתי (נממאת).

תוכחה לר' יוסף בן שולי ב"ר דוד.

(חזום יוסף בן סולי).

שובי נפשי לקונך והכלמי מעונך
 עד מתי תלין בקרבך מחשבות אויך;
 יום דינך שבחת וצור עוון זנחת
 רדפת יצר הולם (ושלם) מאנת הכלם
 ואחרי ראות עינך הלכו רעיוניך
 ומסר לא שמעו כי פני לעשות רע גם הכלם לא ידעו
 שמלת גילי אקרע ועול פשעי סבלתי
 כחלמיש שמתו נשאתי חרדתי בושתי וגם נכלמתי
 פרי כחשי אכלתי ולמי ישע צמאו יבושו ויכלמו
 בנים לאל השאו בזכרם כל אשר אשמו
 נאלמתי דומיה ונפשי בי הומיה
 כשורוי חרי עוני כסתה כלמה פני
 סרתי מני דרך לזאת אספוק על ירך
 מחמאתי פחדוי וכלמתי נגדי
 ושעפי ישובוי ומחשבותי ידיובוי
 הרודף רע ומומות לא יוסג כלמות

לחם (שמואל ב' י"ב ז'). לחופת, פירשנוהו. בידודי אש, ר"ל ניצני אש. יתיכך,
 ענין הצקה והדקה מלי ולא תתך חמתי בירושלם (דהיב לך כה).
 הפירוש שובי נפשי לקונך, עיך הלא הוא אביך קנך (דברים לב ו'). עד מתי
 תלין, אינו ענין לינת לילה אלא השקדה על הדבר תמיד מלשון
 ובהמרתם תלין עיני (איוב י"ב) וכן בצוארו ילין עוז (שם מא יד). אויך מלי עמל
 ואון (תהלים צ ז'). רדפת יצר ושלם, ענין נמול ופרעון עיך ורודף שלמונים
 (ישעיה אכ"ג) וכן לי נקם ושלם (דברים לב לה) והשגם רדפת אחר היצר לגמול
 ולמלאות לו האותו. כסוד ברים, הם הצדיקים.

הושיע בן חפור וכי שבו מתי מספר עם רב כעפר
 קבץ נודדים יחד פזר עונים כאחד ממנם כעפר יחד
 מירתם יכוננו ובה מדר ירננו ואת עפרה יחוננו
 נחם עם ארכו ימי עינו ונמשכו ואויביו עפר ילחכו
 חזון קדם יסופר ויתקע בשופר הקיצו ורננו שוכני עפר.

פזמון.

לר' אברהם ב"ר מאיר אבן עזרא חתם אברהם.
 אל בית המלך (לכא) נקראתי רעדא אחזתני כי פיהו מריתי
 כמה יהדתי להתנצל תוכלי יום על כף מאוני המשפט תעלי
 מה תלוגי ואל בידך שם כלי להישוב ואת תרשיעי
 ובהכל תהבלי ובלכך לא תחשבי בשבלי לא תשבלי
 לאמר מה זה ואיך ולמה נבראתי
 רצית ללכת אחרי האותך תתענגי פה ולא זכרת אחריתך
 יום אל יפרידך מעל גויתך ואל היקר ישוב תגמול פעלתך
 כי כספר רשום חקוקה אשמתך היום לעומתך נתוב תום הוריתי
 הלך דבש ראית בנוית אריה אכלת ותממאי ולא אמרת אי'
 אלקי המשפט יום יאסוף גווי הארצות לדין והמתים יהוי
 (הוד עומד לנגדי אתאנו) אמרת בלבך אוילי לא יהוי
 אדרש מאווי לבי ובריתי

מראות עיניך בשאול ישלחוך (ישלכוך) ותאותך לדרך רע ידריכך
 ועד ישם את ירושלים תהלה (ישעיה ס"ז). חזון קדם יסופר, פי' נבואה אשר
 נאמרה מקדם שיחזקע בשופר. יסופר מלשון ספרו נא לי (בראשית מ"ח).
 מה תלוגי ואל בידך שם כלי להישוב, שנא' ראה נחתי לפניך היום את החיים
 ואת הטוב (דברים ל"ט) ונחת בחיים (שם י"ט) ואם כן התלונה היא על
 עצמך כינון שהיה בידך להישוב והרשעה. ולמה נבראתי, אלא לעשות טוב שנא'
 אשר עשה את האדם ישר והמה בקשו השבנת רבים (קהלת ו' כ"ט). התענגי פה
 ולא זכרת אחריתך, רצית שונר, עומד במקום שנים וכן הוא רצית ללכת אחר
 האותך וכן רצית התענגי פה בעולם הזה, נתיב תום, מלשון תם ויושר יצונו
 (תהלים כ"ה א). הלך דבש ראית, פי' הליכת הדבש שהיה הולך ונגר והוא
 כנוי לחאות שרדף אחריהם בעולם הזה שמתקן לו כדבש בנוית אריה עיך והנה
 עדת הבורים בנוית האריה הדבש (שופטים י"ח) והוא כנוי לעולם הזה שהוא
 מתוק כחלתו ואחריתו כנחש ישון. ובריתי, ענין אכילה מלשון ולא ברה אתם

יחד המו וחלו והתרו אולי יועילו אל היבשה ולא יכולו
 אז כנכבד כנבזה צעקו לאל נעלם כל חוזה אל נא נאבדה כנפש
 האיש הזה
 תקפו מפה ומפה מורף נפשו כאפו וישלוחו אל הים ויעמוד
 הים מזעפו
 אל יודע סתרים אמנם יראו גברים וידרו נדרים
 אז במצולות מנה נאור אין לו תמונה דג גדול לבלוע את יונה
 וינה במצולות במעי דג ואפלות שלשה ימים ושלשה לילות.

פזמון.

חתום אני אברהם נ"י.

אמנם כי דברך לדור ודור קיים בנערךך יישאו הנהרות דכים
 ואתה מושל בגאות הים
 נשגב חי לעולם קראתוך ענני נקברתי כפי חי תשוב תחיני
 מתהומות הארץ תשוב תעלני
 ירך שלמת ככל ששת גבולות ולי נורא עלילה הפלאות גדולות
 שתי בבור תחתי במחשכים במצולות
 אני יונה הנני כיונה בלי אבר במתם הפשי ומה לי עוד סבר
 כמו חללים שוכני קבר
 באמת מי הקשה אליו וישלם בכרחי שמני בלב הים נעלם
 במחשכים הושיבני כמתי עולם

עיד ויען המלך את הנם קשה (מלכים א' יב יג). תקפו מפה ומפה, פי החזקו
 (מפה ומפה) מכאן ומכאן להשלים והוא מלשון ואם יתקפו האחד (קהלת ד' יב).
 מורף נפשו כנפו, כנינו ליונה שהיה מורף נפשו ומאבדו כבעמו על שלא רצה
 לעשות מאמר הבורא, מנה, מלשון וימן (יונה ב' א').

אמנם כי רכרך. הפירוש דנים, ענין שבר ונתישה כגלי ים הם משתכרים זה
 בזה בעת זעף הים. נקברתי, כפי חי זה הניג שהיה חי ונבלע בתוכי. ירך
 שלמת, מלשון כאשר דבר מלך שלשון (קהלת ח' ד). בכל ששת גבולות, הם
 שש קצוות העולם. כיונה בלי אבר, עניינו כנף מלשון ישארו על אברתי (דברים
 לב יא) והמעם שאין לי יכולת לעוף ולצאת מבטן הדג. במתם הפשי, כי טוב
 לי שאזיה עם המתים שאזיה חפשי מעול העולם. וישלם, לשון שלום מלשון
 שלמים הם אתנו (בראשית לד כא). נעלם, פי מכוסה מלשון ונעלם דבר (ויקרא

למשרתתי בעד נפשי יצו מלכי וקדושי
 כסוד ברים תשימוה וגם לא תכלימוה
 יהי חסדך לנחמני וחמלתך תקדמני
 יודע כל נעלם אל ישוב דך נבלם.

תוכח ה'.

חתום אני יצחק ב"ר יהודה גיאת אא"י.

משמעך רהו אנשים ויתמהו אשר לו הים והוא עשורו
 אל נורא עלילה דרך לבעלי מעילה הורה, למצוא מחילה
 נוראותיו גלה להודיע כל פעולה כי לו לבר הגדולה
 יום להשיב גמולה לעיר מני עד שתגלה ניגה העיר הגדולה
 יום צוה ציר אמוני קום וקרא חיוני כי עלתה רעתם לפני
 ציר בשוכם לבכות בן כי ירב סלוח ויקם יונה לברוח
 הפצו בבוא ים קיים ונשאו מים דכים ויהי סער גדול כיס
 קראו יורדיו בניהם וישילו בליהם אל הים להקל מעליהם
 בירכתי ספינה קדם ולא נתמנה כמדם וישכב וירדם
 רבויו קראו כמדים קום קרא לשוכן גבורים אולי יתעשת האלהים
 יעצו עצה נבונה להפיל פור באמונה ויפול הגורל על יונה
 הן לחוותם בניבו שאלוחו מה מיבו מה מלאכתך ומאין תבא
 ויענמו קשה שלשה תחת שלשה אני ירא אשר עשה
 את הים ואת היבשה

דבריו בשמעם באונייהם מפני אל נודע להם הוא בורה כי הגיד להם
 השיבוהו בלב סוער במה ישתוק מסתער כי הים הולך וסוער
 גישו יחד כלכם והמילוני בכליכם אל הים וישתוק מעליכם
 הפורשו, משמעך רהו פירשנותו. דרך לבעלי מעילה הורה, פי שהורה להם דרך
 החשובה. לעיר מני עד שתגלה, פי מעולם היא בנייה והמעם מונן
 רב והוא מלשון הזאת ידעת מני עד (איוב ב' ד). שתגלה, לשון נפיעה מלשון
 כאשר ראיתי לצור שתגלה בנה (הושע ט' יג). ציר זה יונה, לבכות ענין יושר
 ע"ד ונבחה לא תוכל לכה (ישעיה נג' יד). בן, פי הכן. ירב סלוח, ע"ד ואל אלהינו
 כי ירבה לסלוח (ישעיה נה' ג). הפצו בכא ים קיים, פי הפצו ונאותו שלא רצה
 להתנבאות על ניגה קיים אותו בבוא הים. בניהם, ענין קנה מלשון ונשאו אלק
 בניהם קנה (יחזקאל כז' לב). רבויו, פי רב החובל. כמדיים, מלשון עיר הומיה
 (ישעיה כב' ב). לחוותם, פי להגיד להם מלשון אחזה דעי (איוב לב' ג). בניבו,
 פירשנותו. מה מיבו, פי מה ענינו מדברי דוד מה מיבו של זה. ויענמו קשה

הן כאורה כחשיבה
 אומר כי ישופני
 מחשבתי לו נתכנה
 הלא גם שם הנך
 עליך אשען
 עבד אל יד אדוני
 זכור אני אם מובאי
 מנהיגו) איה הסדיך
 רבים אם הם אשמי
 כחמלך על פעלך
 אבמח על רחמיך
 ומפשעי לא אירא
 כי שם ד' אקרא
 וסר מני ועמך
 כי שם ד' אקרא

(א"א: מ"א: הנהו והוא הנכון והמפורש נמח משבש נדבון ל.)

פזמון (סליחה).

ישראל עבדיך לפניך נאספים ומתאווים סליחתך ולישעך נכספים אנא
 שעה נא שועתם כמו קרבן מוספים האל הנוצר חסד לאלפים
 ישראל עבדיך העשוקים ונאנחים בכל לב שופכים שיחה ליוצר
 מרומים מתוחים (לפניך ובר בומחום) אנא שעה שועתם כמו
 עולות זבחים

ישראל עבדיך הולכים לך (נגדך) שוחח ומתעמפים (מתנפלים)
 ומשתמחים לנותן ליעף כח אנא שעה שועתם כמו ריח ניחוח
 נגדו (איוב כו ו) והוא דרך משל שאין כל דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד
 עיניו והכל גלוי לפניו כמו הערום. הן כאורה כחשכה לך, פי' החשבה היא
 לפניך כאורה גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה (ההללים
 קלם יב) ולכן, איכה אומר, כי החושך יושופני, פי' יחשיבני ויחזירני שלא תראה
 אותי ומעשי ומחשבותי ומלח יושופני מושבת אחרת עמה כלוי ולילה ישוף אור
 בעיני כתי שלא תראהני. יהי אור, כמשמעו כן פי' הראביע ויל ישופני מנורת נשף.
 וזכור אני אם מובאי, לזה העולם. לאין, וכן מוצאי, ממנו לאין. איה הסדיך, שיש
 לך לעשות עמי לעולם הבא. מנהי, כמו ממנו מלשון שמץ מנהי (איוב ד יב).
 כחמלך על פעלך שוב אשוב אליך, הפך ומה לא תשא פשע כי עזה לעמר
 אשכב (שם ז כא).

הפורוש. נכספם מירשנותו. מתנפלים מלשון ואתנפל לפני ה' (דברים ט ו יח).
 ומשתחפים. ענין פרישה מלשון שפוחי אליך כפי' (ההללים מח ט).
 מתוחים ענין משיכה עיד וימתחם כאהל לשבת (ישעיה ט כב). עליך נכספים עיד

רוח (ראה) אור באורך סגרתו באפלה ועליו העברת גלי המצולה
 וכל משברך ענית סלה
 הנני אות ומופת לכל נבראך
 הוודע בחשך פלאך
 משמעותי זו יתמהו הנסוגים מי ראה ושמע בדרכים נדרכים (נהוגים)
 הנסוגים
 גו שבלעו גו הוצא וינפש ואסור (ומתיר) לאסורים קרא נא לו חופש
 הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש
 וידע אל עז ישועתה עמו ואני בקול תודה עוד אוכחה לשמו
 נדרי לדי' אשלם נגדה נא לכל עמו.

תוכחה.

חתום אברהם עזרא.

אימות עלי נפלו
 בהעלותי על לבבי
 אין יש כי אם אתך
 ועדיך כל בשר
 כך מצב עולמך
 ומי יסתר ממך
 רמת מהביע
 ועז כבודך במרום
 ושאל נגדך ערום

ואן אסק ואציע

ר יג). רוח אור באורך, פי' הרוח שהוא מאור באורך. סגרתו באפלה, עיד לאור
 כאור החיים (איוב לב ל). וכל משברך ענית סלה, פי' וכל משברך שהם גלי
 הים ענתני. בחיל, מלשון חיל כוללה (ההללים מח ט). הוודע בחשך פלאך, עיד
 לא הפחית יהללויה (ההללים קמו ז). הנסוגים, פי' הנסוגים מאחרי ה'. בדרכים
 נדרכים, נהוגים לשון הליכה ונהיגה ומעם נדרכים שהולכים וכאים בהם בני אדם
 הוא מלשון ומלכותם נהוגים (ישעיה ט יא) וכן נהג ולך (מיב ד כד). קול
 צעקה, כי צעקת אדם. משער הדגים, פי' משער פה הדג. גו שבלעו גו, פי' גו
 וינה שבלעו גו הדי. וינפש, מלשון מנוחה מלשון וינפש בן אמתך (שמות כג יב).
 ואסור לאסורים, כלומר מי שהוא אסור לדג שהוא אסורים כי אינו יוצא מן הים
 ואם יצא ימות. וידע אל עז ישועתה עמו, פי' ואל שהוא עז לבושתים בו אם
 יוצאני מצרה זו וידע לעולם כי לו לבדו הישועה.

הפורוש. מהביע, מתרגום ויבקש ובעא. אסק, פי' אעלה מלשון והסק דניאל מן
 גובא (דניאל ו כד). ואציע, לשון פרישה והוא עיד אם אסק שמים
 שם אחת ואציע שואל הנך (ההללים קלם ח). ושאל נגדך ערום, עיד ערום שואל

והלך אחרי תהו
 זנה מקור חייהו
 והוא ימות באין מוסר
 ואחריו לבו איך סר
 ואל יתן לך חלף
 מחלבים בין העומדים
 שבחך בחוך אובדים
 בנאד הנוף אספני
 ואם בחמאי בשלתי
 לך ד' הוחלתי.

תוכחה לרי אברתהם ו עורא.

חזום אברהם.
 אם לא תדעי נפשי אחריתך קחי לך מופת ואות מראשיתך
 ובל יסודך ועל תוהו בנותך בואך כצאתך וחיך כמותך
 ולמה תרגעי ורוח שוא הרעי פני לך כי תסעי כמו אהל רועי
 תבוקשי ואיך ואיך על זה לא פקחת עיניך
 בתאוה דבקות אשר היא אויבתך ולא התבוננת כי תקרב עתך
 יינה יונך וגם פתה תפתך עד ייעפו אנשי מלחמתך

ישראל עבדיך עליך נסמכים אל רחמיך פונים (מצפים) ולישעך
 (וליושועתך) חוכים אנא שעה שועתם כמו מנחות ונסכים
 (עולות וזבחים) האל הנוצר הסדר לאלפים.

תוכחה.

לדני אברהם ון עורא ויל.

אין מלה בלשוני מפני כבד זדוני כנבראיך מי אני כי
 תבקש לעוני אי מזה באת יחידה ואן חלכי בלא צידה
 ותחליפי חי כמת איך תאמרי לא נשמאת:

ביני בעורך ברענך (שכבר נזהרת) כי בדין) שובי לאל קונך
 דבר שפתים אך למחסור הרוב עם שרי יסור
 ראי כל חמת תכל ראשה וסופה תכל
 ולעמל אין בינה ועתה השמורי נא
 הגויות בשמלות באור היום מגוללות
 ובלילה עת מנוחה נבלתם כמנוחה
 ממרום עת שלחת מקונך איך שכחת (ונחת)
 בשום יבא עתך שובי אל גברתך
 עורי לרצות תומך כאשר תשחי יומך
 במשלך יצר נשא שתים רעות עשה

עליך נסמכתי מבסן (תהלים עא ו) (נדהמים, פירשנוהו. ונפנים, לשון שבר
 וכחות מלשון ותתמעס ורחו (דניאל ב א). ומעצם חסאתם, ענינו הוזהר ותקוף
 עדי ועצמים חסאתים (עמוס ה יב). מן נדהמים עד חסאתים אינו כפנים).

הפורוש. יחידה היא הנפש. והחליפי חי כמת, פי שהנשמה בגוף היה וזכה
 וברה נשמאת בתוכו והרי כאלו נחלפה במתכוין שהיא סמאה ואינה
 יפולה לחזור למקום מדיצתה. ביני בעורך, שכבר נזהרת כי בדין דבר שפתים אך
 למחסור, שני אל תהאל על פיך ולכך אל ימדה להוציא דבר לפני האלהים וגי'
 על כן יהיו דבריך מעשים (קהלת ה א). הרוכ עם שרי יסור, פי כי דרך מוסר
 להוציא דבר לפני האלהים על כן יהיה דבריך מעשים הוא שיריב אדם עם שרי
 שאח אומרת לפני לא נשמאת ושריך שלא כהונן. ולעמל אין בינה פי האדם
 העמל ורורף אחר העולם אין לו בינה כי תכל תכל. הגויות כשמלות עדי ותיצבו
 כמו לבוש (איוב לח יד). באור היום מגוללות, עדי ושמלה מגוללה בדמים (ישעי'
 ש ד) הטעם שהגויות הם כיום מלוכלכות במעשים הרעים. ובלילה, שריה עת
 מנוחה נבלתם כסוהי, כנוי לשינה כמו שאויל שינה א' מששים כמתה והוא עדי
 כל הלילה ישן אפרים בקר הוא בער כאשר להבה (דושעו ו) ופי' כסוהה כרוחה מלי
 שורפה באש כמנוחה (תהלים פ י) ומתרגם לא חסור לא תנסת, ממרום שולחת שהנשמה

הפורוש. תרגיעי מלי תשקוט הלך להרגיעו ישראל (ימיה לא א). ורוח שוא הרעי,
 פי הדרפה אחר התאוות דומה למי שפוחת פיו אל הרוח ורועה אותו
 כי לא יחיה ממנו והוא עדי אפרים רועה רוח (הושע יב ב). פני לך, פי הכט
 במעשך מלשון ועתה הואילו פני בי (איוב ו כח). כמו אוהל רועי, והשעם כמו
 הוזהר שמסיע אהלו ממקום למקום. תבוקשי ואיך, עדי בלהות אתך ואיך
 ותבקשי ולא תמצאי עוד לעולם (יחזקאל כו כא). ואיך על זה לא פקחת עיניך,
 עדי אף על זה פקחת עיניך (איוב יד ג). כי תקרב עתך, פי התאוה היא מקרבת
 עת מותך עדי תאוות עלת תמיתנו (משלי כא כה). יונך, לשון אונאה מלשון
 חרב היונה (ירמיה סו מז). חסוך, לשון פחתי. עד ייעפו אנשי מלחמתך, הם

בנינוך בהפרדה מהנוף אם תהיה זכה. בנאר, פירשנוהו.
 הוא מן השמים. מקונך איך שכחת פי איך שכחת קדושת מקונך שנחצבת ממנו
 ונתלכללה בגוף. שובי אל גברתך, בנגד השכינה מוכר. לרצות, לשון חפץ ורצון
 מלשון בניו ירצו דלים (איוב כ ג). וכאשר תשחי ירימך, עדי ושח עינים וישעי
 (שם כב כט). נשא, לשון הרמה והעלאה מלשון ירום ונשא (ישעיה גב יג)
 והשעם שהמשלתו עליך בהמשך אחריי. זנה מקור חייהו, זהו אותי עזבו מקור
 מים חיים (ירמיה כ יג). והלך אחרי חוה זהו להצוב להם בורות בורות נשברים.
 והוא ימות באין מוסר, פי ימות בעבור שאינו מקבל מוסר. סלף עיני עונות מלשון
 ויסלף דברי צדיקים (דברים לו ט). אובדים, הם אנשי העולם הזה. מחלבים בין
 העומדים, הם המלאכים שהם העומדים וקיימים לעולם והשעם שתלך הנשמה

ונשוא בליך יהיו עליך וישוב אליך גמול מעלך
 לזאת מעליך הסירי יינך ואיך על זה לא פקחת עיניך
 רב לך לדרוש את אשר תעזובי אל מוב ד' תנהירי אם תאבי
 איך תהפכות בלכך תחשובי פעמים תשובכי ופעם תשובי
 אם אחת לקונך ורבות לרצונך ואיך יתום עונך
 והשמן לשטנך יעמוד על ימינך ואיך על זה לא פקחת עיניך
 החל זמן כך ולעמל נדחת לבנות ולקנות ועודך לא נחת
 הכל יכלה ועל מה בשחת הלא בתענוך שכרך לקחת
 לאל חי את אמה לעבדו ולמה עבודת אדמה
 שובי ודעי מה תאמרי לאוזניך ואיך על זה לא פקחת עיניך
 מה לך תכל תסיתני להכל תני או לקחי אני עוד לא אקבל
 איך אשמה על זמן או אתאכל מעמ אשכנה כך ינשא או ינבל
 ואעבור או אריד המות יפריד ביני ובינך
 ואיך על זה לא פקחת עיניך

משלש לרי יצחק ו' גיאות.

סימן תשרק וסימן יצחק.

תמימי אורח (אורד) חיל אורו שועם להקריב מקום קרבניהם
 רגנות לקחו וחשו וקמרו קמורת לפני ד' לרצון להם
 הכחות הפכיעות ששם הכורא באדם להלם ולעורר ולהעמיד הנוף כמו שיה
 ולמשוך אליו מה שיאות לו ולדחות מעליו מה שיוקרו והם ד' כח המושך כח
 המחזיק כח המעכל כח הרוחה למוחות והמעם כי כאשר ירווף האדם למלות
 תאותו בדברים הנפניים ולהיבות במאכל ובמשתה וזולתם ייעפו אלו הכחות
 וינתק בנין גופו כי רוב המאכל ראש לכל ההלמים ונושאי בליך יהיו עליך הם
 אלו הכחות שוכנו שהם נושאי כלי נוף האדם ומעמידים אותו יהיו עליך כלומר
 כנגד לתחול ולהפסיר תכלית גופו כאשר ירבה במאכל ובמשתה כי כח המושך
 ימשוך יותר ממה שיאות וכן שאר הכחות יעשו ההפך ממה שיאות לעשות והיו
 שאמר למעלה מזה כי תקרב עתך, כלומר הרבוק בתאוה יקרב עת מות האדם
 ואמר יהיו עליך עיד ונהיו עליהם עד פחת השער (שמואל א' י"א כג). אם אחת
 לקונך, זהו מה שאמר, ומעם תשובי. ורבות לרצונך, זהו מה שאמר, פעמים
 תשובכי. להכל אני עוד לא אקבל, לא אקבל עוד מסך אם תסיתני להכל. ואעבור
 או אריד, פ"י אהיה עובד לאחריים או אמשול על אחרים אחר הוא בעיני עיד ואת
 אחיך תעבוד והיה כאשר תריד (בראשית כו ט).

פרוש תמימי אורח, אלו ישראל. חיל אורו, ענין חוק ואומץ מלשון נכשלים אורו
 חיל (שי"א ב ד). צער הכינוי, עיד מצעירי גבר כוננו (תהלים לו כג). וישרו

צעד הכינו שנית וישרו פעם, וביתך שמו פניהם
 ערומים מאין סות אם נשארו סתרך מחסה יכס מערומיהם
 נושאי עין בפנים הפרי משחרר חנות ממוצאיהם
 לולי האמינו כסליחות גברו כלו מפני פחת מעשיהם
 יקודי מוקדות מעפים בערו מלי רצון יכבו מוקדיהם
 חסרים כושר פעלים חסרו זכות אבותיהם תמלא מחסוריהם
 ועליהם היום תשואות חברו הם מעולם סוככים בכנפיהם
 דברי תהלות מפז יקרו גלילי זהב מריקים מעליהם
 בוראם לרצות בהם דברו אולי יטבו בעיניו דבריהם
 יחשוב צור השק שירות נחקרו ובאו במאזני השיר ושקליהם
 כשקלים אשר על פקודיהם עברו כבואם לכפר על נפשותיהם
 יתדות אהלי תמים בקרו ניניו לתמוך והתלות בהם
 יזכו בקראם משפטם תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם:

פזמון לרי יהודה הלוי.

רית שם בן אובע.

יום להשיב תקרא מי זה יכלה מוכך ויום לנקם תערה
 מי יכיל (ישוב) את הרבך ולמען תורא סליחות ורחמים סביך
 ד' צבאות אשרי אדם בוטח כך הוא המרפא לחלי
 והתבושת לנעזי ותפארתי בבית שביי כי נאמנים פעעי
 פעם, פ"י רגלים עיד פעמי הנן כאמרדך (שם קיש קל). יכס כמו יכסה. חסרו
 לשון בשת מלשון חספה הלכנה (ישעיה כד כג). ממוצאיהם, פ"י ממוצא הנו
 שהוא בשמים. ועליהם היום תשואות חברו, פ"י היום אשר נחתכו עליהם
 התשואות האבות שוכר יהיו סוככים בנכפי ונזויותיהם עליהם. גלילי זהב מריקים
 מעליהם, עיד המריקים מעליהם הוזהב (זכריה ד יב). נחקרו, מלשון ואון חקר
 (קהלח יב ט). ושקליהם, פ"י משקלי השירים שמכוננים המשוררים שיהיו שקלים
 יהי חשוכים לפני השם כשקלים אשר היו ישראל נוהגין לכפר על נפשם וימה
 כוון המשורר. יתדות אהלי תמים, פ"י מיתדי אהל יעקב שנאו בו ויעקב איש חם
 וישוב אהלים דישו וחקרו בניו להתלות בהם לעומתך. בקרו, מלשון ולבקר
 בחיבולו (תהלים כו ד).

פזמון. הפ"י תקרא, מלשון אשר יקרא אתכם (בראשית מט א) והמעם היום
 אשר הרצה להשיב. יכלה, לשון מניעה ועצירה מלשון לא תכלא רחמך
 (תהלים מ יב). תערה, פ"י תגלה מלשון פתחן יערה (ישעיה ג יז). ומסילות סניתי

תמו מקשמי וחוגרי אבנמי תופשי מומי ומנצחי ופורמי
 שלמו שלימי ונישאי שלימי שפכו בהמי ושודרו חרימי
 בלע מלעימי רושי ומעלימי בור שבמי וחובמי ולובמי
 תמאמא מטאמאי תלהט מלהמי תפשיט מפשימי תקמט מקממי
 ושועמי ובעמי ושוחמי ומורמי וורמי וחורמי וחולמי ושולמי

שישראל הם מאירים ונראים ונכדים בתוך האומות עיד כל רואיהם יכירום כי הם
 וזע בך ד' (ישעיה סא ט) ואע"פ שהם מעשום וזהו שאמר ילדי מעוני, עיד
 כי אתם המעט מכל העמים (דברים ז ו). בעדת קשומי, לשון קשום מלשון רייל
 קשום עצמן, כללי ופורמי, כלומר שישראל בכלל ובפרט הם מקשישים ונאים
 בעשות הסעות. תמו מקשמי, הם הכהנים שהיו מקששים בבגדי הכהונה ככלה.
 וחוגרי אבנמי, ידוע. תופשי מומי, הם הלויים שהיו נושאים בדי הארון מלשון
 וישאווהו כמות (במדבר יג כג). ומנצחי, הם ניב הלויים בעלי השיר וקצין עליה.
 חזק ונקרא בעל השיר מנצח לפי שהוא חזק על המלאכה ושר וקצין עליה.
 ופורמי, מלשון הפרטים על פי הנבל (עמוס ו ה) ושעמו פרחת סה בשירים
 וחמיות מלשון פרטו שפוחית (כנא קמא קי"ז) והוא כנוי ניב ללויים. שלמו
 שלימי, פי' אפסו השלמונים מלשון מעשרה שלימים (קהלת ז יט). ונישאי שלימי,
 פי' נושאי המנינים מלשון כל שלימי הנבירים (שה"ש ד ד). שפכו בהמי, ענינו
 כמו שיש מלשון רצפת בהם ושש (אסתר א ו) והפעם על חרבן בית המקדש
 ואמר שפכו עיד השתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות (איכה ד א). ושודרו חרימי,
 הם הכינים שהיו מקבצים בהם המעות לקנות בהם הקיבנות והוא מל המטפחות
 החזרימים (ישעיה נבכ) וכן נקרא הכינים בערבי, כרימתי' החזיית בעד כ"ף במקומות
 רבים. בלע מלעימי, פי' הסר והשחת את האומות שהם מלעימי. בלע מלשון בלע
 ד' ולא חמל (איכה ב ב). מלעימי מלשון הלעימי נא (בראשית כה ל) ומדברי
 רייל אין מלעימיין את הנמל, רושי, והוא כנוי לרעות שמעינין לנו. ומעלימי
 לשון השך ואפלה מלשון ועלמה היה (בראשית טו ז) הוא כנוי לאומות שהם
 מחשכים לנו את העולם. בור, כמו פור מלשון בור עמים (תהלים סח לא).
 שוממי, ענין עויבה ונמישה מלשון נשממו בירי מלע (תהלים קמא ו) והוא
 ניב כנוי לאומות. חובמי, המכים אותנו מלשון וכי החבטנו ותיך (דברים כד ז) וכן
 נקרא בערבי, כבמי וככר אמרנו שהחייית בעד כ"ף בערבי. ולובמי, המעותים אורחי
 מלשון ואייל שפחים וילבמ (משלי י ח). תמאמא מטאמאי מלשון ותלהט
 במטאמא השטר (ישעיה יד כד). תלהט מלהמי, ענין שריפה מלשון ותלהט
 מוסדי הרים (דברים לב כב). תפשיט מפשימי, מלשון ותפשיש את העולה (ויקרא
 א ו). תקמט מקממי, ענין כריחה מלשון אשר קממו ולא עת (איוב כב טז).
 ושועמי, הרומסים אחזי מלשון מקול שעמט פרחות אבירוי (יזריה מז ג) והוא
 לשון הכאת סוס במסעותיו. ובעמי ענין דחופה מלשון וישמן ישרון ויבעש (דברים
 לב טז). ושוחמי, לשון שחיפה מלשון ואשחש אותם (בראשית מ יא) ומדברי רייל
 אין שוחשים את הפרדות (שבת קמ"ג). ומורמי, מלשון ירמס ראשו (ויקרא יג ט), ויורמי,
 לשון עזות ושטיה מהדרך מלשון כי ירם הדרך לנגדי (במדבר כב לב). וחולמי,
 ענין חפיפה מלשון ויחלפו הממנו (מ"א ב ג). ושולמי, לשון שולשנות וכל אלו

שפך פארי וערי וחותרם על אורעי זכרתך על יצועי
 באשמורת אהנה כך ד' צבאות אשרי אדם כומח כך
 ואחלה בבלותי נעימות בימיך ורצחי מעבדותי
 אל עבדות רצונך ומסלות פניתי כלבכי למענך (למתנך)
 ואל מעונך פניתי לאור באור פניך ולמצוא חן בעיניך
 כל מעייני כך ד' צבאות אשרי אדם כומח כך
 הקדמת (הושבת) לי חסדים (הושבתי לך הודות) ועל כן טוב
 לך להודות ורעיני לך חרדים ולך פני מועדות (יערות)
 וכל גוים לך מודים ולך כך עשר ידות ומאו בבית עבדים
 בניו ובניך ידיות כן משירי נגידים נכבדות מדובר כך
 ד' צבאות אשרי אדם כומח כך

מ ר ה.

שבת שבתן הוא כפול סימן וכסף חתום שלמה ל'י שלמה כן בניחו.
 שוופי פלימי אפופי עמי שוקדי ועומי על סף רהימי
 בהורי חנימי ילדי מעומי בעדת קשומי כללי ופרמי
 ללכבי למענך מלשון פנה אלי וחנני (תהלים כה טו) ומסלות מלשון סול סולו
 המסלה (ישעיה סב) פניתי מלשון פנו דרך (ישעיה ס ג). למתנך, לשון מחנה
 כלומר לחיית שכינתך בנינו. כל מעיני כך, פי' כל זכויות ותחולתי כך. ולך פני
 מועדות, ענין זמן עיד אנה פניך מועדות (ויקרא כא כא) ולי כך עשר ידות פי'
 עשרה הלקים מלשון עשר ידות לי ככלך (ש"ב יט טו) ואפשר שרמו באמרו
 עשר ידות לעשרה נבינות שנהגמה אביהם אביו.
 הפרוש. שוופי פלימי, אלו ישראל שופה אותם השמש בגלות והוא משל על
 הרעות שעושים להם האומות עיד שישופתני השמש (שה"ש א ו) פרוש
 אחי שוופי ענין ראה והבמה מלשון ולא שופתו עיני איה (איוב כה ז). פלימי, שם
 יתר הפליטה. אפופי, לשון סבוב והקפה מלשון אפפוני חבלי מות (תהלים קמו ג).
 עמי, מלשון יורד העוש על הפגרים (בראשית טו יא) שהם העופות והוא כנוי
 לאומות והפעם שישראל הם מסוככים ונזקקים באומות העולם מפנה ומפה ואין להם
 מנוחה ביניהם ואע"פ הם שוקדי, כלומר שוקדים בבקר ובערב לבית התפלה עיד
 לשקוד על דלתותי יום יום (משלי ח לר). ועומי, וגם הם סרים ונוטים לבית
 התפלה מלשון ותעש אל השלל (ש"א טו יט) שדלל וחטר ותמה אל השלל.
 על סף רהימי, כנוי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות עיד מה שנאי על בית המקדש
 והימנו כרותים (שה"ש א ז) ופי' רהימנו נראה מדברי רייל שהם הקרות הדקות
 שאמרו אבני ביתו של אדם ורהימי ביתו של אדם והם מעידים בו (עי' דקדוק
 סופרים חנינה דף ל"א ב' אות י') שנאי כי אבן מקיר תועק וכפיס מעיץ יענה
 (חבקוק ב יא). בהורי חנימי, לשון אורה מלי בהיר הוא כשהקיס (איוב לו כא).
 חנימי, לשון יציאה והיא מלשון התאנה חנמה פניה (שה"ש ב יג) והפעם

פומזון לרי יחודה הלוי.

חגום יחודה.

התעני בשכור
דברי עונות לזכור
וחיתי אל תעבור
המאת נעורי ופשעי אל הזכור
להגיש פרי שפתי
מזכירי עונותי
לכפר על זדונותי
וירצו קרבנותי
כיד תאותו ומכור
המאת נעורי ופשעי אל הזכור
על נפש שונגת
ואין ידה משנת
זכרה ומתמוגגת
הוגה ומתענגת
ופעם בעמק עבר
המאת נעורי ופשעי אל הזכור

דבקה נפשי בעצבי
ועולם נתן בלבי
הקבמותיו מצבה
ותלך שובבה

הפורוש. יצרי ראשית צרי, עיד כי יצר לב האדם רע מנעוריו (בראשית כ כא) ודרשו רז"ל משנעיר מן הבטן ונחית לפתח המאת רובץ (שם ד יז). אל תגל מסתרי, הם העונות המכוסות והנעלמות והחתי היא הנפש מלשון וחתו כאור הראה (איוב לג כח). הלבן מות יתרון, פי האדם שהוא חייב מיתה על ידי הפתחת פיו היה לו יתרון לפני השם שיכפר עונותיו כחנישו לפני דברי תחנונים ורציום שהם פרי שפתינו כיון שמזכירי בהם עונותנו ואיכ במה ישיב חיונו, פי חרון אף הבורא מיל האדם אשר צלו ימי הבלו כליו שהוא מוכר צלו שהוא הנפש כיד תאותו בעוה"ז שהוא ימי הבל, הוה, מלי על זה היה דיה לבנו (איכה ה יז). פעם בפתח תקוה, פי בקראה נחום אמרי שפר, והשנים נחמות דברי הנביאים. ופעם בעמק עזרי, פי בקראה חקקי מנלח ספר עונותיו והוא עיש ואת עמק עכור לפתח הקוה (תושע ב יז). דבקה נפשי בעצבי, פי במי מלשון והמה מרו ועצבו את רוח קדשו (ישעיה סג ט). ותלך שובבה, עיד וילך שובב בדרך לבו (ישעיה נז יז). ועולם נתן בלבי, פי ותאות העולם אשר גם את העולם נתן בלבי כירי לפרות ולכנות ולנמוע ולקיים את העולם שנא גם את העולם נתן בלבי (קהלת ג יא).

נהר מקלמי ומהר מפלמי נחת לוקמי מבין שוקמי
העז משושמי מפולי ומפומי השב שופמי ותומכי שרבימי
ומיר מומי הקל עבמי ומיין מומי משוך משומי
אשר מבמי וישר מעבמי אמן קולמי מזדון שמי
שפר שואמי שבר לאמי להלבין חומי לסורי וחומאי
מפצל ברהמי מקלות בעמי הלץ שבמי הקוראים את משפמי
ככתב את משפמי תעשו ואת הקותי תשמרו ללכת בהם אני ד' אלביכם.
הלשונות הם כנוי לאומות המרעים לישראל. נהר, מלשון ואל תופע עליו נהרה (איוב ג ד) ומחרם אור נהורא והוא עיר או תראי נהרה (ישעיה ס ה). מקלמי, מלשון שרוע וקלוש (ויקרא כב כג) והוא מי שרגלו אסופה ומרוכה והשעם האר לישראל שרגלם צרה בגלות ואין מנוח לקף רגלם. ומהר מפלמי, פי מהר להוציא מן הגלות יתר הפליטה. נחת לוקמי מבין שוקמי, כלומר ישראל שהם מעטים ומסוויים בין העמים שני בהם והיה כמלקט שבלים בעמק רפאים (ישעיה יז ה) ונחית ואחם חלקפו לאחר אחר בני ישראל (שם כו יב) משוך אותם מבין האומות שהם שוקפים על שמיהם. נחת, מלשון נחית בחסדך (שמות טו יז) שהוא ענין הולכה והנהגה. העז משושמי, פי אסף את ישראל שהם משושמים בארצות, העז, מלשון שלח העז את מקדך (שם פ יט). משושמי, מלשון ענין ד' המה משושמים בכל הארץ (זכריה ד ט). מפולי, שם אומה מלשון תריש פול ולוד (ישעיה טו יט). ומפומי, ניב שם אומה מלשון ופוש וננען (בראשית י ז). ותומכי שרבימי, אלו המלכים כמו ותומך שבט (צמוס א ה). ומיר מומי, פי מיר האומות המטים רגלי מלשון לעת המוש רגלם (דברים לג לה). הקל עבמי, מנורת מיט והיא מלה מוכבת עבמי כליו רבוי המיט. ומיין מומי, מלי מסיס היון (תהלים מ ג) וענינו כמו מיט. משוך משומי, מלשון תופשי משוש (יחזקאל כו כט). אשר מבמי, פי תקן והישר עיני שאני מבין ומשנה בהם כי כלו עיני סחל. ואשר, מלשון ואשר בדרך לבך (משלי כג יט). מבמי, מלשון הנה כה מבמנו (ישעיה כ ו). וישר אמנה ובמהון מלשון והאמין כרי (בראשית אורחותם (יואל ב ז). אמן, לשון אמנה ובמהון מלשון והאמין כרי (בראשית טו ז). קולמי כמו שפרשנו נהר מקלמי. מזדון שמי, פי מהזדון המטה אותי מדרך טובה לרעה והוא מהרגום ויש אליה ושמה אותה. שפר שואמי, פי תן יופי ועדי לישראל שהם בקלון וכונ בגלותם. שפר, מלשון הנותן אמרי שפר (בראשית טט כא) ומחרם יפה שפיר. שואמי, מלשון השמים אותם (יחזקאל כו כג) ומחרם ויבו עשו ושואמי עשו. ושבר לאמי, פי העונות הנסתרות והנעלמות מלי והמלך לאט את פני (שיב יש ה). להלבין חומי, רמו ללשון של והורית שהיה משתלח בראש עזאול והוא עיר אם ידיו המאובים בשנים כשכל ילבינו (ישעיה א יח). לסורי וחומאי, פי לסרים מדרך הטובה וחומאים. מפצל ברהמי מקלות בעמי, פי וזאת הנפחה תהיה בוכות יעקב שמפצל המקלות. בעמי, מלשון בעט בוחל (יזמיה יז א). ברהמי שני ברהמים בשקחות המים (בראשית ל לח).

שפכו לפני נפשיכם

ושברו את גאון עוזיכם

וסקלו פהי מוקשיכם

ובנין מעל בניתם

ישוּבו נא והשיבו מעל פשעיכם

ויטיבו וחקרו

וביד דעת יצר

ואישוני רעיונים

ועוניכם לפני

הזכו וחסירו רוע מעלליכם

מראו צום וספרו מר

והועצו אך בעצת

מה לכם ולאהבת

אשר הנה לרגליכם

לדרך רב הוא מכס הרבו צדה לכם.

תּוֹכַחַתִּי.

עַם אֵיב וְחַתּוּם מִשֵּׁה חֹק

שעה קולי בהתעמפי ובעבודת מוספי שיתה ד שמרה לפי

אמרי תום שלחני ויען בו כמתני יוספים אנתנו

אנתנו נוחיל גמולם להראות היום קהלם שכר טוב בעמלם

בעמלם יראתו חמרו וזכרו בריחו תפארת גדולתו

מצודה ורשת מלשון והפח נשבר (החלים קבר ז). ידי משחת הצינו בהידיק

עיד הצינו משחת אנשים ילכרו (ירמיה ה כו). מעל, מלשון ומעלה מעל בדי

(ויקרא ה כא). דעת יצר, זה יצר טוב. ואישוני רעיונים, פי ומסמורי המהשבות

והוא מלשון כאישון עינו (דברים לב ט). העייה, מלשון עורה למה תישן (תחלים

סד כד). הונה, מלשון הן ועושר בביתו (שם קב ג).

הפירושו, שיתה ד שמרה לפי, פי שיתה משמר לפי שלא אנשל בדברי אמרי

תום, מלשון תום וישר יציוני (החלים כה כא). יוספים אנתנו, פי שאנו

מחפלים לפני מוספי. אנתנו נוחיל גמולם, פי גמול אמרי תום אשר שלהנו שוכר

למעלה. יראתו חמרו, פי להיות יראתו על פניהם. משמיהם, כנגד ישראל מדבר

על דרך שמשך (דברים כח כג). דבריהם ישובן חמה, פי דבריהם ישקשו

ולא אזכור ביום טובי

יום רוח תעבר בי ואין אהבה ואין איבה

הן זרקה בי שיבה והאיתיה לזכור

חמאת נעורי ופשעי אל תזכור

הפחידוני עוני

ונחמת חיוני

והאמינו רעיוני

שים נא לבי ועוני

וביום תוכיחני

חמאת נעורי ופשעי אל תזכור

פּוֹמֵי.

לרי משה בן עזרא חתום משה.

הן לא קצרה יד אל

וגם לא כבדה אזני

גם לא מנעו הטוב

היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם

וכו לכב מתגאל

מה בצע בנות סדור

ומה יועילו בצום ובכי

הולך אחר בצעו

וגבר יהרוג נפשו

בינו כי מידכם היתה זאת לכם

כרעוני ותאווי ולא עברתי לשם ולחורה שאמרה ולא תקום לך מצבה אשר שגא

די אלהיך. יום אשכב למענבה, כנוי לקבר עיד למענבה השכבון (ישעיה נ יא).

יום רוח תעבר בי, עיד כי רוח עברה בו ואיננו (החלים קג טו) והפעם כמו ציץ

השדה שיעבור בו רוח ויובש בן האדם עתה הוא נראה ועתה יאמר מת. ואין

אהבה ואין איבה, עיד גם אהבתם גם שנאתם כבר אנבה (קהלת ט ז). בקהיצי

השיחתי, עיד והקיצות היא השיחך (משלי ו כב). רוחך תנחני, לשון מנוחה

מלשון רוח די תנחני (ישעיה סג יד). בדרך אמת ונחתי, לשון הולכה והנהגה

מלשון ונחתי בארץ מישור (החלים כו יא).

מה בצע בנות סדור, פי שתמחרו אותו כמעין ובור מקיה מים. וואל, ענין הרעיון

והחסיץ מלשון ויואל משה (שמות כ כא). וסקלו פירשנהו. פהי, לשון

תבוא תשורת נבזה אשר לבו ירה ויגר מזה
 מזה נשאל שאל אותו מהר לנאול מבטן שאל
 שאל אופל בלי זודר יחיד יגוד ויגור כתורן על ראש הרה
 הר המאי וקדושי ישפיל ומבור כחשי ישלחני חפשי
 חפשי זמרות שמתני כפי לאל ושורדתי כי נפלת קמתי.

למנחה פומון לקדושה. (י.)

לרי חיי דאד².

גבתי שמים לך כסא כבוד וכנבולות ארץ הודם מלכות וכבוד
 אלה יעידו את כל הכבוד ואלה יגידו למי זה הכבוד
 די צבאות הוא מלך הכבוד
 גבתי שמים חצובי אש ורוח הרוח באש והאש ברוח
 הלהב לברוק ולעוף הרוח הכרוב למרכב נכון לכל רוח
 זבדם טוב זבוד שכס אהר לעבוד
 די צבאות הוא מלך הכבוד

וגבולות ארץ יבשת ומים עבודה לך רבה ורחבת ימים
 לבו ירה, עיד ומשמן כשרו ירה (ישעיה יז ד). ויגר מזה, פי כל כך הוא מלא
 מרעות עד שרהיע יגר מזה ומזה. נשאל שאל, פי מזה הגלות. ויגור מלשון
 ויגור ארצה (מ"א יח לב) לשון נפילה ומשוש ותרגמו נחין לארעא. כתורן על
 ראש הרה שיראה יחיד מרחוק כן יהיה יחיד לבדו בשאול. הרן, הוא העץ
 הנבנה שמשלשלין בו הנם ומעמידין אותו בו. הר המאי, פי המאי שהוא נבנה
 כמו הר. ישפיל אותו. חפשי זמירות שמתני, זה יהיה לעת הגאולה שאהיה חפשי
 מן הגלות והוא עיד שירי לרי שירי חדש כי נפלאות עשה (תהלים צא א).

חפשי גבתי שמים לך כסא כבוד, עיד השמים כסאי והארץ הודם רגלי (ישעיה
 סו א). אלה יעידו את כל הכבוד, על המלאכים הוא אומר שהם רואים
 ומגידים כל אחד לחברו כי די צבאות הוא מלך הכבוד. חצובי אש ורוח, שנאי
 עשה מלאכיו ורוח משרתיו אש לורה (תהלים קד ד). הרוח באש והאש ברוח.
 כמו שדרשו רי"ל עשה שלום במרומו (איוב כה ב) שברא שמים מאש ומים
 ואעים שהמים מכבים את האש כאלו עשה שלום ביניהם לחבר את האהל להיות
 אחת. נכון לכל רוח, פי לכל צד ופנה מלשון לאיבע רוחות השמים (דניאל
 ח ה) והוא על דרך וארבעה פנים לאחד (יחזקאל יד) זבדם טוב זבוד, פי השם
 נתן להם מתנה טובה שהן עובדים אותו בלב אחד ובדעת אח. עבודה לך רבה,
 היא הארמה שעובדין אותה בני אדם עיד ועבודה רבה מאד (איוב א ג). כי יד

¹ ר' יהואל מנחם זקס ז"ל העתיק החומן בלשון אשכנז בספרו: Die religiöse
 Poesie der Juden S. 477 ע' ² Zanz, Litteraturgesch. S. 477.

גדולתו משמיהם תבשר נשמעו מהם ויטבו דבריהם
 דבריהם וישיבון חימה וזכות האבות תמה אשר בארץ המה
 המה יענו נבוחות וישלח אל אלקי הרוחות הרחמים והסליחות
 והסליחות הוחלתי ועת זכור מה פעלתי על כן אני וחלתי
 וחלתי ובאימה שחתי הרף מאומה מאפיך ועזוב חמה
 חמה נא השיבה מבן ימי בחובה לא ראו מוכה
 מוכה מפני יפצה ורמעה לצואר חוצה ובמה יתרצה
 יתרצה מהמאו אולי ישנה בוראו את בגדי כלאו
 כלאו יקל וועמו ואם ידו לא תרימו אין שני להקמו
 להקמו מרגבים כי לילתיו עצבים וכל ימיו מכאובים
 מכאובים כל יצוריו כי יפלו (נפס) בחוריו המאת נעוריו
 נעוריו תפל מחו כמי דמעו ימחו כי נאו מים מי שחו
 סחו אמונים הגיון כי פעלם בהגליון נגד פני עליון
 עליון העבר קרי וימש עץ המרי מעשות פרי
 פרי נמע המאתו פור ובשר אותי כי באה צעקתו
 צעקתו וחמאיו ירחק ויקרב פלאיו די קרוב לכל קוראיו
 קוראיו מעל מרומיו יקריב וישא אשמיו כי לא כלו רחמיו
 רחמיו אשר ידעתי לבשר יום צעקתי את קולך שמעתי
 שמעתי קול כאבו מגנת מעצבו אלי תבוא

חמת הבורא וגם זכות אבות שהם יעני עפר. ובאימה שחתי, לשון שיחה והשעם
 באימה דברתי ואמרתי לפניך, הרף מאומה מאפדי. חימה נא השיבה, עיד השיבות
 מחרון אפיך (תהלים פה ד). ורמעה לצואר חוצה, פי חולק הצואר והשעם דרך
 משל כי הרמעות הם מכסים עד הצואר ומן הצואר ולמעלה הוא מגולה בלבד
 והוא עיד ורוחו כנחל שומף עד צואר יתצה (ישעיה ל כח). ובמה יתרצה, פי
 במה יתרצה לפני הבורא. ישנה, לשון שוני. ואם ידו לא תרימו, פי ואם הבורא
 לא ירימו אין אחר בעולם שיוכל להרימני. כי לילתיו עצבים, עיד גם בלילה
 לא שכב לבו (קהלת ב נג). מכאובים כל יצוריו, פי רעיוני ומחשבותיו מלשון
 ויצרי ככל עצבי (איוב יז ח) יפו לשון יופי מלשון לשוא תחיפי (ירמיה ד ל).
 נעוריו תפל מחו, כלומר שדרסו אחרי ההבל כמו בנין שאין לו קיימא. מחו,
 מלשון ופח את הבית (ויקרא יד מב) והוא ששהין כותלי הבית כסיר או כדבר
 אחר. כי נאו מים מי שחו, דרך הפלגה כלומר שנאו עברו מי הרמעות עד שהיו
 מי שחיהי שלא יוכל אדם לכא בהם אלא איכ ישחה. שחו, מלשון כאשר ימש
 השוחה (ישעיה כה יא). סחו אמונים, לשון רבור ושיחה. בהגליון, היא אגרת
 העונות מלשון קח לך גליון גדול (ישעיה ח א). העבר קרי, מלשון ואם חלבו
 עמי קרי (ויקרא כו כא). וימש, הפך ולא ימש מעשות פרי (ירמיה יז ח).
 מגנת, פירשנהו. השורה ענין דרוח מלשון והשורה אין להביא (שי"א ט ז). אשר

מתי אל תבנה ביתך, ושם תתנה או יביאו בני ישראל את המנחה:
אחר כך ינהו וכל יום ממך ירהו בעת תפלת אליהו כעבור המנחה:

פזמון.

חתום משה קסן חק.

יה אשר אשפוך לפניו כשי שיהיה אולי אכפרה פניו במנחה
מעונה אלקי קדם להמוני יום שיר שפתי אקדם בקרבני

ד' שמעה ד' מלחה ומאז בבתי כלאים הושתה
שכורת יגוני חמאים נוכחה בשרה כי חיש היתה הרוחה

התר מומות אסורים בכור שאון ונקח מחמא מהוריים (והוציא מחמא סוים)
קומם אבן מאוסה לראש פנה ופרי תהי עושה חיש כנה

מובות לחבר אמונים נא תעיר וקבץ המונים המונים צור ומעיר
אחד ושנים ממשפחה שרופה בלהב מננה כמוחה

שנהיה כלנו צדיקים ולא נחמא לעולם וכאשר ראה כי אין אדם צדיק בארץ
אשר יעשה טוב ולא יחמא נהן לנו תקנה כמה שיתבשר עונותינו והם התמידין

כמו שאמר במדרש כאי דכתיב צדק ילין בה (ישעי' א כא) מעולם לא לן אדם
בירושלים ובירו עון כיצד תמיד של שחד היה מכפר על עבירות הלילה ושל בין

הערכים על עבירות היום ושאר קרבנות נאמר בהם אדם כי יקריב מכם קרבן לך
כלי אם יעשה מדעתו יעשה כך וכך ועוד יש לומר שצונו בתמידים כמו שבאר

הרמב"ם במורה הנבוכים להעתיק העבודות שהיו לשם עז להיוחס לשם ד' ושימחה
שם עז מהם. ינהו ויררה, פירשנוהו. —

יה אשר אשפוך לפניו כשי שיהיה עיד אשפוך לפניו שיהי (תהלים קמב ג).
כשי, פירשנוהו. מעונה אלקי קדם להמוני וכו', כלומר להמוני שמעיה כאשר

אקדם לפניך שיר שפתי כמו קרבן. שכורת יגוני חמאים, עיד ושכורת ולא מיון
(ישעי' נא כא). אבן מאוסה לראש פנה, עיד אבן מאוס הבונים היתה לראש

פנה (תהלים קיח כב) (מסכה מלשון טוב ילד מסכן (קהלת ד יג). כמחה
פירשנוהו. מובות לחבר אמונים וכו', פי' המובות שיעדת ואמרת לחבר את ישראל

ביחד העיר והקיץ עתה אותם. וקבץ המונים, עיד המונים המונים בעמק החרון
(יואל ד יד). ומעיר אחד ושנים ממשפחה, עיד ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים

ממשפחה (ירמי' ג יד) כלי אפי' יהודי אחי יהיה לבדו בעיר מעיר הגוים משם

כי יד (כיד) המלכות מכל אנפים מעמקי ארץ ומרום שמים
רק אתה תעמוד והמה יאבדו אבד

ד' צבאות הוא מלך הכבוד
גבדי שמים אימים ילהבו לפני הכבוד לנצה לסגוד נצבו

והתנוצצו (והתנוצצו) ורצו והתפלצו וישבו וקרא זה אל זה להקדישו ונבו בניבו
כני אלים הבו לך כבוד

ד' צבאות הוא מלך הכבוד.

מגן.

חתום אני אברהם (ל'י אברהם ו' עורא).

אשלוש תפלות החוק למלאות ואשיב תהלות לך מנחה:
נבונותי הרב במנחת הערב ונפשי אקרב קרבן מנחה:

יישב שירי פרי לבי ליוצרי מהביאי מפרי הארמה מנחה:
אליו אשברה וחסדו אספרה ואולי אכפרה פניו במנחה:

בתודה תמופר כעם יופר אשר לא יכופר בזבח וגמחה:
ראשית דתו מבלי תעודתו לא שאל מעדתו עולה ומנחה:

הן מיום גלות ארץ צבי לגבולות נשבתו העולות ותעבור המנחה:
המלכות, לשון כה וגבורה מלשון וירא ישראל את היר הנדולה (שמות יד לא).

מכל אנפים. פי' מכל כנפות הארץ מתרגום נפנים אנפים. אימים, לשון יראה
והוא כנוי למלאכים. לסנה, להשתחוות מלשון יסוד לו (ישעיה מד י). וישתחוו

מתרגם ומגיד. והתנוצצו ענין רשף מלשון ונוצצים כעין נחשת קלל (יהוקאל א ז).
בניבו, פירשנוהו.

הפירוש החוק למלאות, פי' החוק של כל יום שמתפללין שלש תפלות. למלאות
פי' להשלים מלשון ובמלאות הימים האלה (אסתר א ה). נבונותי הרב.

כמו הרבה ואמר נבונותי על שם שנא' לדניאל בתפלת המנחה עתה יצאתי
להשכיח בינה (דניאל ט כב). יישב שירי פרי לבי, כי השירים הם פרי לב האדם

ומחשבותיו. אשברה, מלשון שברו על ד' אלקי' (תהלים קמו ה). בתודה תמופר
פי' כספור התודה שאנו מספרים לפני השם. כעם יופר מעל עמי. ראשית דתו

מבלי תעודתו, פי' בנחלת דתו חוץ מן התעודה שצוה בהם והם שאר המצות לא
שאל מעדתו עולה ומנחה והיו עיד כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתם ותי על

דברי עולה וזכח כי אם את הדבר הזה צויתם אותם לאמר שמעו בקולי (ירמי' ז כב כג)
והיו מבלי תעודתו ואיית ודרי צונו בתמידין באמרו את קרבני לחמי לאשי ויש

לומר כי עונותינו המו אלה כי הבורא יחבי עשה את האדם ישר והיה רוצה

נבוכים לפשעם סליחה תעניקם וישד גיל וישע ושמהה תניקם
 וכל שונאם התיקם (השקיעם) בצאן לסבחה (צולעה)
 חזקו תכשר ויאמץ לבכם מליץ כעד חטאו ושמוץ בעדכם
 יליץ לתור לכם מנוחה

פזמון

חתום משה קסן.

מצעק מעלות שחר גרונו בקראו נחר
 ועיניו אל תגמולו כשכיר יקוה פעלו
 מתודים בצעקתם ויגעם כאגחם
 אולי יהי גמולם שבר טוב בעמלם
 שוכבים בין שפתים (בין תנור וכרים) ולא מצאו ידים
 אל נא יכבד עליכם כי שבר הוא לכם
 (הומה) הולכה מבור גלות ומבית כלא ודלות
 כפי גודל משברתו תהי שלמה משברתו
 קרב ילך נבזה ברגבי יוגונו הוזה
 וטרם יבא אורו ביומו תתן שכרו
 מרם נעילת שער בהמון עוניו תגער
 ותבשרהו בלכתו הנה שכרו אתו

אקחו וכן אם יהיו שנים לנדס אמ"י בין אומה אחת משם אקחם והאומה נקראת
 משפחה כמו ואם משפחת מצרים לא תעלה (זכר"י יד יח) וכן לכל משפחות
 ממלכות צפוניה (ירמ"י א טו). תעניקם, לשון משא והטענה והטעם שותעניקם
 מסלחות הרבה והוא מלשון העניק תעניק לו (דברים טו יד). ושר, לשון
 שומן מלשון לשר השמן (במדבר יא ח). תניקם, עיד למען תניקו ושבעתם
 משר תנחומיה (ישעי"ו טו יא). השקיעם, לשון השבעה מלשון שקעה כיאור
 מצרים (עמוס ט ה). צולעה, לשון פסיעה מלשון אספה הצולעה והנדהה אקבנה
 (סוכה ב ו).

הפורוש, גרונו בקראו נחר. ענין שריפה והדלקה מרוב הזמימות והטעם כאילו
 נשרף גרונו מרוב קראו לפניך עיד יגעתי בקראי נחר גרוני (תהלים
 סט ז). שוכבים בין שפתים, בין תנור וכרים הוא מקום מושב עריכת הסירים
 עיד אם תשכנו בין שפתים (תהלים סח יד). ברגבי, פירשנוהו. הוזה, לשון שינה
 מלשון הוזה שוכבים (ישעי"ו נו י). וטרם יבא אורו, עיד ביומו חתן שכרו ולא
 הבא עליו השמש (דברים כד טו). תגער, מלשון גערת גוים (תהלים ט ה).

נא חתמנו לחיים עם נברים ורצוים
 ואז אשורה באמרי נתן אלקים שכרי
 לבו נא אכלו בשמחה וישזו בגל והוחה
 כי נתן אלקים שבר לפעולתכם.

פזמון לר' משה בן עזרא.

חתום משה קסן.

קראתי מצדה למצא היום רוחה ושוועתי בעצרה לתור אלי מנוחה
 ונפשי כעד כפרה נשאתי וסליחה אולי אכפרה פניו במנחה
 מכובד מעותי לא עצרתי כח ולא נמצא בגלותי לכף רגלי מנוח
 ומעבדות חטאתי קרא נא פקח קוח וסלח נא לעדתי ולעבדך הצליחה
 שוכב בגלות העיר כי ארכה תנומתו ובפך ביד שער וישמעאל עבודתו
 מתי הרב צעיר יעבוד וילך אמתו ותביא אחד מעיר ושנים ממשפחה
 המבין מחשבת אדם ואשר יסתר אסירי עון ומעצבת על יד סליחה תתיר
 ולנפש כואבת מעניה תעתיר וימן תהי מקרבת אם השמאל דחה.

תוכחה לר' משה בן עזרא

החכם משה כהנו הראשון והחרוים האחרים ע"פ א"ב.

מזמרת שירתתי הבאתי מנחתי קח נא את ברכתי
 אולי מי דברתי ותערוק בתהנתתי כמל אמרתתי
 הפורושי קיאתי מציה עיד קראתי מציה לי אל ד' ועיני (ונח ב ג). ושוועתי
 בעצרה, לשון מניעה ועיכוב עיש שאנו נעצרים ומתעכבים היום הזה
 במקום אחד והוא מלשון קדשו צום קראו עצרה (יואל ב טו). להוה, ענין המוש
 והקורה מלשון ויתורו את ארץ כנען (במדבר יג ב). ונפשי כעד כפרה נשאתי
 וסליחה, ה"פ ונפשי נשאתי לפני השם כעד כפרה וסליחה עיד ואילו הוא נשא
 את נפשו (דברים כד טו). מכובד מעותי, עיד עם כבד עון (ישעי"ו ד). מעותי,
 ענין עוות מלשון העוה נלאו (ירמ"י ט ד). לא עצרתי כח, כלו לא עכבתי הבח
 לעצמי מלי אל תעצר לי לרכב (מלכים ב' ד כד). פקח קוח, קוח עניינו פחות
 המאמר מלשון ולאסורים פקח קוח (ישעי"ו סא א). העיר, מלשון העירה והקיעה
 למשפטי (תהלים לה כג). ואשר יסתר, פ"י ואשר יסתיר לבו ממתשבות רעות.
 הפורושי, מזמרת שירתתי, לשון זמר. באתי וסוד כסתי, פ"י כסתי סוד עוני. כפי
 כפי ואנחתי אליך גליתי. דמעתי עורתי, פ"י והמעתי תהיה עורו לי לפני

תחנתי הקיומתי ולכונן קראתי קמרת תפלתי
תפלתו נשאתי לכפר על כל עדתי מאיש שוגה ומפתי:

פזמון.

(ל' משה בן עזרא) חתום משה.
מושבי עול עונים מסבול לרו שופכים בתחנונים נפשים (כהו) רדו
הומים מינונים מאד גבו או' ד' אלקי אליהו
שרי השכחת ברית איתנים כי הן זנחת בנים אמונים
ובהם השלחת אשי חרונים או' הסדיך הראשונים
אשר אז נגהו והיום כרו
הרחיב צרי פה ויתאמר עד מתי תצפה קץ הנשמר
שכה חנות אל ואומר נמר או' אופה פוך אשר תאמר
שם בשחק פיהו ואמר לא הוא
לעם זו פנית בחמלקך ושמו כנית סגולתך
ואותו ענית בעקבךך איה קנאותך וגבורתךך
ומאשר קרה עמים תמהו.

פזמון לר' משה בן עזרא.

חתום אני משה קטן וע"ס אי"ב.
ובכן אזכיר שלשת שופכי שיחה ונעתיר להם במנחה
יה שעה שופכי שיחה נכרים הולכי נכוחה להם בתפלת המנחה
הפורוש להו כמו לאו מלשון ותלה ארץ מצרים (בראשית מו כג). רהו,
פרשנותו. ובהם השלחת אשי חרונים. ע"ד ישלח גם חרון אפי
(החלים עח מס). כהו, מלשון לא כהתה עינו (דברים לד ז). ויתאמר, לשון
הממות ונאוה מלשון יתאמרו כל פועלי און (החלים צד ז). ואומר נמר, ענין
כליון מלשון נמר אומר לרוד ורוד (החלים עז ט). איה אופה פוך אשר תאמר,
ס' שאומרים הננים לישראל א"י אשר תאמר שיבא המשיח. שם בשחק פיהו,
עד שחו בשמים פיהם (החלים עז ט). ואמר לא הוא ע"ד כחשו כר' ויתאמר לא
הוא (ירמי' ה יב).

הפורוש. נברים מלשון עם נבר תתבר (שמואל ב' כב כו). שועים, לשון גדולה
ומעלה מלשון ולא נבר שוע לפני דל (איוב לד יט). שלשה הרועים,

אמרתי הרימותי וכמגלת המאתי הנה באתי
באתי וסוד כסיתי בפי בכי ואנחתי אלך גליתי
גליתי צרתי וכי (וכן) לחמי ימי חיותי היתה לי דמעתי
דמעתי עזרתי על כבד מעותי ואשר הרעתי
הרעתי בילדותי ומפשעי שחרותי נהייתו ונהלתי
ונהלתי ונזחרתי לאמר בעת לבתי אך ריק זכותי
זכותי וחכיתי כי יאסוף בעוד חיותי אלקים את הרפתי
הרפתי העליתי היום מקום עולתי ואת מבחתי
מבחתי הכינותי היום בהתודתי על כן יצאתי
יצאתי מנותי (ממות) לובש מעל כסותי מוכר כלמתי
כלמתי תקותי אולי לקול צעקתי יקרה ד' לקראתי
לקראתי קול פדותי כי לדגלי בגלותי מנוחה לא מצאתי
מצאתי מינתי ומדברי תורתך אהור לא נסוגתי
נסוגתי בתאותי לא בחקי בן אמת ואת עשו שנאתי
שנאתי ושחתותי (שחות) בידים ועל דתי מוב לי כי ענתי
ענתי בגלותי ואל אלקי תהלתי הלא פחדתי
פחדתי ויראתי הם שלוחי ליום מותי וענתי כי צדקתי
צדקתי תקותי לקרא בן ביתי בא בצל קורתך
קורתך והותי תשעה ותענה אותי ראה ראיתי
ראיתי והנותי לבן כבוד אשר קנית כי אני ד' לא שנית
שנית ושלשתי ובתפלת מנחתי מפיל אני תחנתי.

הבורא על עונתי. מעותי, פרשנותו. שחיותי, ס' בחרותי מלשון כי הילדות
והשחרות הכל (קהלת יא ז), כי ידמו ימי הבחרות לשחר שהוא הנקר כמו שידמו
ימי הוקנה לערב שני בבקר ורע אח ורעך ולערב אל תנח ירך (קהלת יא ז).
נהיית, לשון שבר מלשון תאוה נהיה הערב לנפש (משלי יג יט). בעוד חיותי,
ס' בעוד זמן חיותי. כלמות, שנכלמות היא תקותי שיקבל ד' צעקתי. יקרה ה',
מלשון הקרה נא לפני (בראשית כד יב). לקראתי קול פדותי, ס' קול פדותי
יצא לקראתי ע"ד קול צופר נשאו קול יחיו ורגו (ישעי' יב ח). מינתי,
פרשנותו וכן נסוגתי. לא בחקי בן אמת, ס' איני שרדפתי אחד תאותי לא הלכתי
בחזקות ישמעאל בן האמה ולא בחזקות עשו. ונחתותי בידים ועל דתי, ס'
שנאו אותי ושחתי לפניהם על שמרי תורתך. צדקתי תקותי, ס' צדקתי היא
תקותי שחקראני ותאמר לי בא בצל קורתך והוא מלשון רייל יפה שעה אחת של
קורת רוח בעולם הבא. קורתך והותי, ס' קורתך שקראתי בגלותי ושברי ששכרתי
בו תבטי ותעני וקויתי השני הוא מלשון את כל הקורות אותם (בראשית מב כט).
אני ד' לא שנית, לשון שנוי. שנית ושלשתי, ס' שנית בחפלת מוסף ושלשתי
בחפלת מנחה.

להגיד כי נשמעת ונעשה אשר שאלת כי איש המודות אתה
 משכל בשכל ובהיר בתורת משה זהיר והוא סופר מהיר
 נאם אמרי נעם באף גדול ובוזעם כי לא נבדלו העם
 סר וזעף בחולי ואקדע על מעלי את בני ומעלי
 עין לצורו דלה ויבקש מנהו מחילה על מעל הגולה
 פניתו שח דומם ומו בלתי לי מקומם ואשב משתומם
 צעקתי בצרתי ולעת ערב כדתי קמתי מתעניתי
 קורא בכפוריך ענהו ממגוריך הנה עשיתי (פלתתי) בדבריך
 רציתי מהלך ומה תאמר במשאלך נפשך ואעשה לך
 שיעיתי מעניך ולזמרי לשונך הנה נשאתי פניך
 חופשי מצות איוס התבשרו בקול פדיום חיים כלכם היום.

פומון לר' יהודה שמואל עאבש בן אבון.

חתום עבאש יהודה שמואל.
 עת שערי רצון להפתח ויום אדיה כפי לאל שומח
 אנא (אומר) זכר לי ביום הובח עוקד והנעקד והמובח
 באחרית נוסח בסוף העשרה הבן אשר נולד לך משרה
 אם נפשך בו עד מאד נקשרה קום העלה לי לעולה ברה
 על הר אשר כבוד לך זורח
 אמר לשרה כי המודך יצחק גדל ולא למד עבודת שחק
 אלך ואורוהו אשר לו אל חק אמרה לכה ארזן אבל אל תרחק
 ענה יהי לך באל בוסח

הרבה משכל בשכל ובהיר זה עורא והוא מלשון בהיר הוא כשחוקים (איוב לו
 כא). כי לא נבדלו העם פי מנשים נכריות. בחלי מלשון חיל כילדה (תהלים
 מח ו). עין לצורו דלה, עיד דלו עיני למום (ישעיה לח יד). שח מלשון שחי
 ונעבורה (ישעיה נא כג). דומם לשון שחוקה מלשון שחי דומם (ישעיי מו ה).
 מקומם לשון העמדה וקיום מלשון והרבותיו אקומם (ישעיה סד כג). ממגוריך.
 לשון מודר והם השמים שנקראים זבול שתרנומו מדרר והוא מלשון דורי נפע
 ונגלה (ישעיי לח יב) ומתרגם גור הרר.

הפורוש. יום אדיה כפי לאל שומח עיד שחתי אליך כפי (תהלים מח). ביום
 הובח, ביום שהתחבה עמי על עונותי. בסוף העשרה, פי שוה הנסיון
 של יצחק היה סוף העשרה נסיונות. לעולה ברה, פי לעולה מוכרחה מלשון
 ברו לכם (שמואל א' ז' ח). אשר לו אל חק, פי החוקים שחקק לו עיד

אל אדון תמים דעים ענה במנחת שועים שלשת הדועים
 נותר לבדו נביא אשר קנא למשגבי אליהו התשבי
 ישר רועה נאמן לדין עובדי המן מעשה ידי אמן
 מודים עשו תכל הודפי רוח והכל אוכלי שלחן איזבל
 שונים רבו נגדי ומכל אנשי סודי (סודי) הן אני נותרתי לבדי
 האל אשר מדבריו צדק ישמעו אמריו ואם הבעל לבו אחריו
 קראו בחוקה מריבים ויראו עובדי עצבים אשר לו אלקים קרובים
 שמאום שם שועו והתגודדו ונפעצו אונים להם ולא ישמעו
 נוכל היה לשמצה ואוהב ריב ומצה אומר לעץ הקיצה
 אמר נביא לחזות ענני גולה רוזת וידעו כי ירך זאת
 בא נא שוכן מעוני לפאר סגולת אמוני ויעתר לו ד'
 גבור מהור עינים המה לו אונים ויענהו באש מן השמים
 דלו עם ונוקשו כי עברו ונעשו וחתו ובושו
 הודו יחד תמיהם וענו כלם כמדהם ד' הוא האלקים
 ועמו ברים שמחה ונתקן עזבי נכוחה כצאן למבחה
 זך הואיל למלל כעד קדש מתהלל ועוד אני מדבר ומתפלל
 המאזני והמאזת כמזוי דורשי שוכן נבוהי על הר הקדש אלקי
 מורף (נפשי) לבי עלי ונבריאל במששלי נונע אלי
 יבנינו בקרב עמי עתידות הרב בעת מנחת ערב
 בדברך נקראתי להשכיבך נמצאתי יצא דבר ואני באתי

הם אליה דינאל ועורא שמוכיר אותם אחיכ שאלו הני מצניו שגנעו בתפלת המנהח.
 נותר לבדו נביא, שני אני נותרתי נביא לדי לבדי (מלכים א' יח כב). אשר קנא
 למשגבי, שני קנא קנאתי לדי (שם יש ג). חמן, כינוי לעיני מלשון והכרתי את
 חסניכם (ויקרא כו ל). מעשה ידי אמן, המופלג במלאכה יקרא אומן מתרגם
 חרש וחושב נגר ואומן. עשו תכל, עיני הועכה מלשון תכל עשו (ויקרא כ יב).
 שונים, אלו עובדי עזי שעבודתם משונות זו מזו והוא מלשון עם שונים אל התערב
 (משלי כד כא). האל אשר מדבריו צדק, פי דבריו צדק מלשון ומדברייך נאווה
 (שיר השירים ד ג). שמאום שם, הם נביאי הבעל. ונמצעו מלשון מצע חתת פעע
 (שמות כא כה) והוא מכה מוציאה דם וכן נאמר בהם עד שפוך דם עליהם
 (מלכים א' יח כח). לשמצה, פי לדבה ולשם רע מלשון לשמצה בקיפיהם (שמות
 לב כ). ומצה, ענין מריבה. מהור עינים, פי זך המראה, מהור מלשון ובעצם
 השמים למורד (שמות כד ג). עינים מלשון ועינו כעין הברלח (במדבר יא ז).
 ונעשו, לשון עונש. כמחם פירשנוהו. ונתקן, עיני העתקה ועקידה מלשון עד
 התקינן אותם מן העיר (יהושע ח ו). זך הואיל למלל, זה דינאל. המאזני והמאזת
 כמתי, שני ומתורה המאזני והמאזת עמו ישראל (דינאל מ כ). דורשי שוכן נבוהי,
 הם ישראל. מורף לבי, מלשון מן יסורף כאריה נפשי (תהלים ז ג). הרב, כמו

הי' לאש ולמאכלת מנה
 אנה אבקש לה מנתם אנה
 צר לי לאם תכבה ותתיפח
 נא חדדה אבי ואת מאמרי
 ממאכלת יהמה מדברי
 חזק ועת יקר יקוד בכשרי
 קח עמך הנשאר מאמרי
 ויהמו כל מלאכי מרכבה
 ותהננום לאל בעד שר צבא
 אונן ושרק שואלים כנדבה
 מתהננום לאל בעד שר צבא
 אנה תנה פדיום וכופר הדבה
 אל נא יהי עולם בלי ירה
 אמר לאברהם ארון שמם
 אלה תשלחה יד אל שלישי אוריים
 שובו לשלום מלאכי מחנים
 יום זה זכות לבני ירושלים
 בו שמעתי רחמים אני פותח
 עוקד והנעקד והמוכד
 לביתך שוכן וכולים שבעה (נבול ושבועה) זכרה לעדה סוערה ונועה
 ושמע תקועה תוקעה ותרועה לקול הצועקים בתפלה
 ואמר לציון בא זמן הישועה יגון ואלו אני שולח:

פזמון.

עקדה קטנה החום אני משה ברבי מימין חוק.
 אני מזכיר היום חסדי אבותי
 למצא כם פדיום ממשבותי ואת פניו אשחר בתשובותי
 יום יפקוד חסאי עם חובותי
 כי לקבל שבס יד פותח
 מנחמים לך (נחום נ). ותתיפח, פי' התנה ותהמה מלשון חניפה תפרש כפי
 (ירמי' ד לא). ממאכלת יהמה מדברי, פי' מסוף הסנין יהמה דבורי והוא מלשון
 ומרכך נאזה (שיר השירים ב ג). נא חדדה אבי, פי' חדר הסנין כדי שאשחט
 וכן חזק את מאמרי כדי שלא אתנועע על האש. ירה כנוי ליצחק. אל שלישי
 אוריים שהשלשה אבות הם אור העולם כלו ואם כן, יצחק שלישי אור העולם.
 מלאכי מחנים, כינוי לאברהם ויצחק. ונועיה, מלשון ואחי נוע כל היום
 (תהלים עב די).

זה הפזמון נתקן לאמרו במנהה ולכן הוא מתחיל בן עיד ואני הפלתי לך די עת
 רצון שאומרים במנהה ומצאנו כתוב שזה הפזמון עשאו הרמב"ם יל ובראשי
 הבתים אמר אני משה ברבי מימין חזק ויש אומרים כי זה אינו הרמב"ם יל
 אלא משרר אחר שהיה שמו ושמ אביו כן ובתשובת שאלה לרמב"ם יל ראיתי
 שהוא מזכיר אותו. כן כמו הבין. משה ממי ידונים, ענין המשה מלשון ימשי

שחר והשכים להלך בבקר
 ושני נעריי ממתי השקר
 יום השלישי פנעו אל חקר
 וירא דמות כבוד והוד ויקר
 עמד והתבונן להמשח
 ידע נעריי כי קראם לאמר
 אור הראיתם ציץ בראש הר המור
 ויאמרו לא נחזה רק פהמור
 ענה שבו פה עם משולים לחמור
 ואני והנער להשתבח (להשתבח)
 הלכו שניהם לעסוק במלאכה
 ויענה יצחק לאביו ככה
 אבי הנה אש ועצי מערכה
 איה אדוני שה אשר כהלכה
 ויענה אביו כאל חי מחסה
 כי הוא אשר יראה לעולה הושה
 דע כל אשר יחפוץ אלקים יעשה
 נבנה בני היום לפניו כמא
 האת ביום זה דתך שוכה
 דפקו בשערי רחמים לפתוח
 הבן להזוכה (למוכח) ואב לזכוח
 קיום לאל ולרחמינו לכפוח
 קנוי די' יהליפו כח
 דרשו בנחלת אל להסתפח
 הכין עצי עולה כאון וחיל
 ויעקוד יצחק כעקדו איל
 והמון דמעו נוזלים בחיל
 ויהי מאור יומם בעצם (בעינם) ליל
 עין כמר בוכה ולב שמח

(שיחו) שורו לאמי כי ששונה פנה
 הבן אשר ילדה לתשעים שנה
 די מחוקקנו (ישעי' לז כב). שחר, לשון סבוב מלשון סחרו אל ארץ (ירמי' די יח).
 יוסב מעליהם חרני ואסחד מלוחזון (בראשיית מכ כד). ממתי השקר, פי' שלא היה
 מאמנת אברהם אלא משאר האומות. ננעו אל חקר, פי' לחבלית מרחק המקום
 שהיו להם ללכת והוא מלי החקר אלוה המצא (איוב יא ז). ויקר, פי' יקר השם.
 והתבונן להמשח, פי' והתבונן אם הוא יקר השם כדי שיהיה נמשח קודם שיגיע
 אליו, והתבונן מלשון ואחבונן אליו בבקר (מלכים א' ג כא). להמשח, מלשון יען
 משח די אותי (ישעי' סא א). ציץ, לשון גלוי מלשון ציץ המטה (ירחוקא ז ב).
 סחמור, לשון שוחה עמוקה מלשון במהמורות כל יקומו (תהלים קמ"א). להשתבח
 עיד להשתבח בתהלתך (תהלים קן טו). דתך שוכה, פי' ששכחת להביא הושה
 לקרבן. יהליפו כח, ענין ההחשוות הדבר בתמורת הדבר שהלך ועבר מלשון אם
 יכרת ועוד יהליף (איוב די ז). להסתפח, פירשנוהו, כאון, פי' בחזק מלשון ולאין
 אונים (ישעי' מ כט) וחיל ניכ לשון חזק מלשון האל המאזיני חיל (תהלים יח לנ).
 נוזלים בחיל, לשון נפילה וחיי מלשון על ראש רשעים יחול (ירמי' כג יט).
 עין כמר בוכה, על שחומת יצחק, ולב שמח, על קיום מצות השם. שורו לאמי,
 לשון לבשה ועיון מלשון אשורנו ולא קרוב (במדבר כד יג). והמעם פנו אלי
 והבימו בה ונחמה. פנה מלשון כי פנה היום (ירמי' וד). מנה, לשון חלק מלשון
 מנה אחת אפים (שמואל א' א ה). אנה אבקש לה מנתם אנה, ע"ד מאין אבקש

וממות חילי אולי תועילי ונפשך תצילי בשובך אל קונך יום
תצפי פעולת קנייך
למה ולמה נפש נדהמה תלכשי שממה עלי תבל אדמה בעצת
הנשמה גויה נאלמה בשובך אל יסודך לא תשאי בידך
מאומה מכבודך יום יחיש נודך כצפור אל קנך
מה לך נבוכה בארץ לא משוכה אשר היא מלוכה תהפך מנבוכה
תדמה ארוכה והיא קשת דרוכה כל יקרה אכזב וכל מובה
כזב והוא נמש וזב ולאחרים נעזב ומה יועיל הונך
החי נפן והמות ביער וכאשר ילך צעדיו הוא ניצר שובי נפשי
לבקש היוצר היום קצר ורחק הצצר נפש שובכה די לך
כפת חרבה ושכחי מעצבה וזכרי מצבה וגורוי יום דיך
חרדי כיונה עניה אביונה וזכרי בכל עת מנוחה עליונה קראי
מעונה בכל רגע ועונה כבי תמיד לפניו והתחנני לעינו
והסיקי רצונו ואז מלאכי מעונו יביאוך אל נגי.

תוכחה להגביל.

חחום שלמה הקטן ברבי יהודה.

שוכני בתי חמר למה תשאנו עין ומותר האדם מן הבהמה אין
לנו יש לדעת
לגבי חומר גבנו
ואיך יגבה לבנו

מכ (ז). וממות חילי לשון ציר וכאב מלשון חיל כולדה (ההלים מח ז) והטעם
בוכרך בכל עת המות ופחדי ממנו אולי תועילי נפשך וזהוה בתשובה כל יסוך
עיד ושוב יום א לפני מיתחך. פעולת קנייך. פי פעולת המעשים שקניית לעצמך
אם טוב ואם רע. נדהמה. ענין כהלה מלשון כאיש נדהם (ירמי יד פ). תלכשי
שממה. פי למה השומם על לכתך מזה העולם. נודך. מלשון גורי הרבים צפור
(ההלים יא א). נבוכה. פירשנוהו. בארץ לא משוכה. אלא בכל עובר. מנבוכה. כמו
נבוכה. תרמה ארוכה. ענין רפואה מלשון ואורכותן מדהה הצמח (ישעיה נח ח).
קשת דרוכה. פירשנוהו. אכזב כמו כזב והואלף נוסף. ושכחי מעצבה. פי תהיה
מספקת לך פת חרבה ושכחי מורדה העולם הזה והרדיפה אחיה. מעצבה מלשון
בכל עצב יהיה מותר (משלי יד כג). וזכרי מצבה. היא מצבת הקבר. וגורוי. פי
ופחדי מלשון יגור מואב (במדבר כב ב). חרדי כיונה. עיד יחרדו צפור (הישעי
יא א). עניה אביונה. כיוני לנפש. מעונה. זה הכיה מלשון מעונה אלקי קדם
(דברים לג כ).

הפורוש לגבי חומר עתידים להיות נבנו עיד לגבי חמר נביים (אויב יג יב).

(1) העתקה ללשון אשכנז בדקטום עתידעיתיליין.

משנה ממי זדונים אשר בם צלל ורחץ כמי צדקך ברם המא מוגלג
וכם בשמלת הסדך הולך שולל מתום ומיושר עת יהי נפלל
ואם מציר אשמיו דכא ואומלל (צדוי) צדי הסדך לצירו תהי שולה
קְרַיִי הסדך הן נסמכתי ומרחם עליך השלכתי
ותמיד (ואם) בשוירות לבי הלכתי לפנך נפשי הן שפכתי
בתוך בור גלותי כך בשחתי כי אשרי אדם כך בושה
מימן חסד ימן לרעב חסד אין בלחך צור ואין בלעדיך
נא לריק מצדק מלא פחד המלא רחמים ולי אני עבדך
יוערב לך שיה אשפוך נגדך כבואי בעל רצונך להסתפח
מזק והכך לב לעבדך רצונו וחזן מודה ועוזב פשעו ואוני
וקח שי לך יקרב מקום קרבנו הקריב בדיוות מקדש על מכוני
ותעלה לך לרצון תודת לשונו בקרבן על גבי מזבח.

תוכחה לרי שלמה גבורל.

סימן שלמה חזק נפול.

שכחי יגונך נפש הומיה למה תפחדי ממנוקי נשיה מחר נפוך
ישכון תחתיה הכל נשכח כאלו לא היה נפשי הוחילי
ממים רבים (ההלים יח יז). צלל. לשון שקיעה והטבעה מלשון צללו כעופות
(שמות פו י). מוגלג. פירשנוהו. ובם. כמו ובסה. הולך שולל. מלשון אלכה שולל
וערום (מכה א ח). עת יהי נפלל לשון רין והטעם עד שתביאו במשפט על כל
נעלם והוא מלשון ואויבנו פלילים (דברים לב לא). צדי חסדך. לשון רפואה
מלשון הציר אין בנלעד (ירמי ח כב). לציוי. מלשון ציויז וחבלים. ברבי. לשון
רבי מלשון אהוב לי רובי הורתי (הישעי ח יב). ומרחם עליך השלכתי. פי כי
אחה המסרף לאמי מונה שהמסרפי ותגלתי והמשלך הוא האב והאם כי הוא
אין בו דעת להשלך יחבו על השם. מימן חסד. פי הזמנת חסד. ימן לרעב
חסדך. והוא מלשון ימן להם המלך (דניאל א ה). להסתפח לשון חבור מלשון
מסתפח בנחלת די (שמואל א כו יט). חזק והכך לב לעבדך רצונו. פי חזק והכך
לב אשר רצונו לעבדך והוא עיד מאמר יל כל למה מסייעין אותו (שבת קכד). וקח
שי לשון תשורה ונמחה מלשון ותשורה אין להביא (שיא פ ז). תודת לשונו
מלשון מומר להוריה.

הפורוש. שכחי יגונך. פי היוגן שיש לך בעיה כי עור מעט היה. הכל נשכח.
פי השוב והיע והיה נשכח. נפשי הוחילי. עיד הוחילי לאלקים (ההלים

(1) עין 6 fol. 164 Poesie der Juden. Sach's die Religiöse Poesie der Juden fol. 164.
Dukes Zur Kenntniss der Neuhebräischen religösen Poesie fol. 164.

ואחריתו לקבר
 לו חי שנים אלה
 יבולע בחמת קרי
 ולא יועיל הזהב
 פמח עינוך וראה
 ואנה מיצאך
 נמשל לקיקיון
 ועד בקר לא חיה
 ועמל לא קצרת
 ואתה בתוך המוקש
 ותפשע על פת לחם
 אזי תמצא כל נגע
 בעוד יש בו הרוח
 נשאר מיט ורפש
 מאומה מכבודך
 ואתה תלך ריקם
 לתאוה הקשבת
 מה תעשה באהריתך
 וישוב לפני מלכו
 ומחרונו יסתר
 וזכרו והתאושו
 אל אל בשמים
 ואוי על נפשותינו
 וגם כצאן תעינו
 ועונות עברו ראש
 ואיך נשא פנינו
 מושל רום ותחת
 הסדך אל תרף
 לעם דופקי דלתך
 ועליך עינינו.

מה יחרון לגבר
 וזה יהי לו חלק
 הלא אם ילך מרי
 וישרף בלהב
 האדם הנכבא
 מאין בואך
 קצך עני ואביון
 שכן לילה היה
 טוב אשר לא נוצרת
 ואיכה גדולת תבקש
 נופל את מרחם
 ואם תתמהמה רגע
 בשרך כאור זרוח
 ועת תצא הנפש
 ראה כי אין בידך
 לזרים חילך יוקם
 בכל זאת לא השבת
 ואם לא תמיב ראשיתה
 יעזב רשע דרכו
 אולי צור יעתר
 יהירים התקיששו
 שאו לבב אל כפוס
 הה על המאותינו
 כי רוח רעינו
 ומה נבקש ומה נדרוש
 מאד רבו עונינו
 דלה עמך משחת
 ואם הקשינו עורף
 הפך המלחך
 כי אתה אדונינו

וכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב (בראשית נ יט). בהמת קרי, לשון מקרה. מאין בואך ואנה מוצאך, עיי מאין באת מספה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה וחולעה (פס"א). קצך פי קץ ומוחק בעה"ז עיי הודיעני ד' קצי (תהלים לט ה). בכל זאת לא השבת, פי אלו השבת בכל אלו העניינים שאמרתו לך לא הקשבת לתאוותך.

מסאת אני ב לרי יצחק בן יהודה גיאת.

חתום יצחק בן יהודה.

ובכן ויהי בעלות המנחה
 יום זה הואל והדרש לשואל עניי ד עניי
 אלהי אברהם יצחק וישראל פנה אלי והנני
 צדקך הודע לרחוק ומודע עניי ד עניי
 ולכלי מדע היום יודע פנה אלי והנני
 חנה נבוהים בורא נגוהים עניי ד עניי
 עונה תמהים אתה אלהים פנה אלי והנני
 קורא נגדך אלהים לבדיך עניי ד עניי
 הפך הסדך ולי אני עבדך פנה אלי והנני
 בעלך חסיתי ואלך כסיתי עניי ד עניי
 חוקך רציתי וכדברך עשיתי פנה אלי והנני
 נאור הפלא והראה פלא עניי ד עניי
 לעין כל גלה הדברים האלה פנה אלי והנני
 ליודעי רזי נאה ונבוה עניי ד עניי
 צדקת חוזה ידעו העם הזה פנה אלי והנני
 הורה אמוני והודע למוני עניי ד עניי
 כיום לעיני כי אתה ד' פנה אלי והנני
 והתם ארכם ואון בקרכם עניי ד עניי.

סדר קדושה לרי אברהם בן עזרא.

(חתום אברהם חזק).

ובכן ולך תעלה קדושה וכי
 אמת בספרך בראת עולמך בהם תכתוב ותחתום בחותמך
 רצה פליטיך שוקדי אולמך היום בארבע תפלות לרוטמך
 הפירוש. הואל, פירשנותו. לרחוק ומודע, פי לרחוק ולקרוב מלשון ומודע לבינה
 תקרא (משלי ז ד). ולכלי מדע, הם עובדי הפסל שני בהם ולא דעת
 ולא תבונה (ישעי' מד יט). חנה, מלשון קרית חנה דוד (ישעי' כט א). הפך,
 סירשנותו. ואלך כסיתי, סודי. נאה ונבוה, פי נאה וקטן. והתם ארכם, לשון כילוי
 והשלמה מלשון כהתימך שורד (ישעי' לג א).
 הפירוש. בספרך, הוא רומז למה שאמר בספר יצירה שנברא העולם בספר וספר

מקוים ישעך ומועד נחומך חסדיך ייחלו כי המליחה עמך ועקתם תעלה לשמי מרומך קדושי בהקדישם במשרתי שמי.

מגן לר' אברהם בן עזרא זצ"ל.

חתום אברהם.

אשל צדק היום בארבעת הפלות יעתר אל אלה וירצהו נדבת אביו תהי בו פונעת וחסדי יסוכבהו יבוננהו יצרנהו יחתום בספר בשבעת ימין אל ויבשרהו כי חתום הוא אור פניו ישאו ועליו בנעת עת ערב ועל מי לא יקום אורוהו בו צדקתו תענה, ורעת שמונו תסור כי ד' מחסרוהו החמו רבים ולמה יהיה נבעת מחמא לנגדם כי קטן הוא היפקוד על בני רמה ותולעת ומי יוכל לעמד וחשב עם קוננהו מי על מרומים צדקתו מודעת ותחת כל השמים ישרהו בידי כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו.

פומון לר' יהודה הלוי.

(חתום יהודה קטן).

ידיריך מאמש חיז ותפלה סדרו ולמליחת הטאתם ממך נפשם מסרו ענה אותם ברחמיך אשר מעולם גברו תזכו לשנים רבות תענו ותעתרוי'

וסמור. בהם תכתוב ותחתום בחתמך, כי נאלו הסירות הוא נכתב וחתום ענין העולם ומשפטם.

הפרוש. אשל צדק, אלו ישראל. נדבת אביו, זה אברהם שהי' גיבוי לב. פונעת לשון בקשה מלשון ואל תפנע בי (רמיז' ופ'). ותחת כל השמים ישרהו, ש"י אע"פ שצדקתו היא מודעת במרומים הבורא יורד ויחנה אותה תחת כל השמים שהיא הארץ והוא ע"ד כי בה אמר רסונשא ואת רכא ושפל רוח (ישעי' נו טו). ישרהו, מתהום ויחן ושוא (שמות יט ב). בידי כל אדם יחתום, א"ל כל אדם חתום שמו בידי ביום מותו (עי' תענית י"א) על הפגם שמעשיו כתובים עליו לפני הקב"ה לדעת ולהכיר כל איש מעשיו ויורה שהרוי' דין אמת והוא דים שאין שום אדם יכול להכחיש לפני הכ"ה מעשהו וכאלו היה שמו חתום על הכתב.

הפרוש. נפשם מסרו, ש"י שמסרו לך נפשם היום בתעניתם כדי שתתלה להם והטעם שנתמטע דמם וחלכם והדם הוא הנפש. מעלי, מלשון

(1) ע' אריותו חיים לר' אהרן הכהן מלוניל פ' מ"ח בתלמוד י"ג.

המפליא מפעליו צור ישראל קדושו תן לשכיר כמפעליו לו ירים את ראשו שכר כפור (שכיר) כי אליו הוא נושא את נפשו

סלח ליראים נדברו כיום אשר שכרו ודל בא להודות ממהר על (סכלו) מעלו אשר (סכל) מעל אל מוכך יהי נודהר על משתה ועל מאכל ובא השמש ומהר ואהר כן יאכל ותשליך עונות גברו בעינות תהום ויסכרו דלנו מחמאה יושב בשמים

בבוא השמש קראה לבאי באש ובמים לשנה הבאה בירושלים (ואויביים) זורים ככם נערו מארץ ינערו העתר נא ורצה לקרא לעמוסך לך אכל ושתה בריצה לחמך ועמוסך כי כבר רצה אלקים את מעשיך

ראה חיים אשר שפורי ומרוב לא יספורי קרא טוב נא לדל מועד אשורו מצהררים צא מחמאים רועד ומרוע כפים

כבוא השמש מועד צאתך ממצרים כדה כי אותך אשרי דברים לפניך כשור תזכו לשנים רבות תענו ותעתרוי.

ומעלה בו מעל (במדרב' ה יב). ויסכרו, ענין סנירה ע"ד ויסכרו מעינות תהום (בראשית ה ב). נודה, פירשנוהו. מארץ ינערו, לשון חבוש מלשון וינערו רשעים ממנה (איוב לח יג). קרא טוב נא לדל מועד אשורו, ע"ד לא תעמד אשורו (תהלים לו לא). מהבקר ועד עתה קרא טוב אליו ואמר לו צא מחמאים, והטעם סר עוניך וחטאתך הנסר, וגם תקרא לו ותאמר, הרה כי אותך אשרי, כלוי שמח כי אשרי

אותך הדברים שאמרת לפני היום שכשורו בעיני. מועד הראשון מלשון ולא מעודי קרסולי (תהלים יח לז) ומועד השני מלשון למועד אשר דבר אחי אלקים (בראשית כא ב). הרה, לשון עוז וחזקה במקומו (דברי הימים א' טו כו). אשרי, מלשון קמו בניה ויאשרהו (משלי לא כה).

אשרי, מלשון קמו בניה ויאשרהו (משלי לא כה).

ואני לא אנשנו
 כדוב שכול אפגשנו
 ועת רצון אדרשנו
 אומיה עוד אבקשנו
 ובעירך ולעירך ולעמך.

פזמון.

בבית קדשך ופנית
 שמו שמת וכנית
 בדיו תפקוד ומנית
 עם זו קנית
 אלקי עצמך אחזה
 כי אני נבזה
 יעידך מבלי מחזה
 בכס נכון וחנית
 ויתרצה ויתקרב

מה שאמר ה' ב' בית המקדש של משה מכוון כנגד בית המקדש של מעלה (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ו). כדוב שכול אפגשנו, ע"ד אפגש כדוב שכול (הושע ג ח) כליו שהרנו בניו והוא שכול ומר נפש אם ימצא אדם או בהמה יבקעם מרה ומה שזכר רוב ולא אמר אריה או נמר שכול אומרים כי הרוב כשתלך תלך חתיכת בשר כי הולך מנסה כלו בשליה עבה מאד והרוב מלאך השליה והחתיכה מעט מעט כדי שלא חוץ לולד והיא יניעה בזה מאד עד שתעבי כל הבשר ויצא הולך ולפי שיגיע הרבה זו היא מרת נפש יותר כשיהרגו אותו.

יד תחר לכן מעתה בבית קדשך ופנית בני בכורי וכו', הפי' יד תחר לכן מעתה פי' ידך תפתח לכן שהוא מעתה לפיך בבית קדשך ותפנה אליו, תחר מלשון ראה ויחר גוים (חבקוק ג'). תנה עינך עלי בך, פי' כאשר תפקוד ותמנה כל אנשי עולם תנה עיניך על ישראל עד יעבור מלפניך והמעט שיצא וכות מבית דינך ואפשר שרמו באמרו יעבור דתנן בראש השנה כל באי עולם עובדין לפניו כבני מרון ומפרש בגמרא מאי כבני מרון כבני אומרנא. בעין לבי ומקירבי אלקי עצמך אחזה, ע"ד ומבשרי אחזה אלוה (אבות י"ב כ"ו). אלקי עצמך, לשון חזק מלשון ולאוין אונים עצמה ורבה (ישעיה מ כט). מטרע גדלך כי אני נבזה, פי' מדיעתי עצם גדולתך אני יודע כי אני נבזה. באין מבין, פי' בלא מבין אחר שביניהו אלא מעצמו. יעידך מבלי מחזה, כשיראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת יעיר, כי השכון באין מכוון שהבורא הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו. בכס כמו בכסא. ומה יעיר, מלשון יעיר עלי שיהי' (תהלים

פזמון לרי יהודה הלוי.

חתום יהודה.

יה למתי צפנת חזיון תנחומך
 עד מתי מאנת להשקיש שאון קמוך
 עד מתי השכנת עלי ענן ועמך
 עד מתי עשנת בתפלת עמך
 התיאשו מחשבותי את פניך לראות
 כי אחרו (החרו) עתותי וכל העתות באות
 קול מר צללו שפתי לך אלקי צבאות
 ד' עד מתי קץ הפלאות
 כמום כאסמך וחתום בחותמך
 וכן שמת מושבו מעל כוכבי נגהים
 אך נפל כוכבו ומאורותיו כהים
 ומתוך (יהו כשבתו) נוה אשנבו נכסף לביתך ויהים
 מתי צורי אבא ואראה פני אלקים
 לשקוד באולמך ולחזות מנעמך
 דלותי אך אכסה אחרי אשר נגלית
 מלכות אגג הנשא ותשפל מלכותי
 ושעיר חיל עושה ויתגבר בן אמת
 מתי צורי אעשה גם אנכי לביתי
 בית (היום לשעמך) מדרך מפעמך ואחוז במרומך

הפורוש. חזיון תנחומך, פי' נבואה הנחמה ששלחה לנו על ידי נביאך זה מעט על קץ הנאולה שהוא צפון ומנסה ממנו. להשקיש שאון קמוך, פי' להשקיש שאון האומות וקולם שנותנים עלינו המיד ע"ד שאון קמוך עולה תמיד (תהלים עד כ"ג) התיאשו מחשבותי, פי' שנתיאשו מקץ הנאולה. וכל העתות באות, ע"ד עבר קציר בלה קיץ ואנתנו לא נושענו (ירמ' ח כ'). צללו שפתי, ענין תדעה והרעשה מלשון הצלנה שחי אוניו (מלכים ב' כ"א ב'). כאסמך, פי' באוצרותיך מלשון את הברכה באסמך (דברים כ"ח). וכן שמת מושבו מעל כוכבי נגהים, דרך הפלגה והמעט שמת עלינו על כל הנגים כהים, מלשון לא כהתה עיני (שם לד' ז). נוה, יקרא משבן האדם מלשון נוה שאגן (ישעיה ל"ב). אשנבו, פי' חלוץ מלשון אשנב נשקפתי כ"ח מדרך מפעמך, פי' בית אשר רכבו בו רגליך והשעם ששכנה בו שכינתך וכן (משלי ז' ו'). ויהים, מירשנהו. ולחזות מנעמך, ע"ד לחזות בנועם ד' (תהלים כ"ד). נאמר עליו ואת מקום כפות רגלי אשר אשכנ שם בתוך בני ישראל לעולם (יחזקאל ג' ז) והוא ע"ד והארץ הרים רגלי (ישעיה ס"א). ואחוז במרומך, ע"ד

למול אדון ויתערב
 כאור יום מבלי ערב
 וישנית
 ומה זוכר יהי עובד
 ותן חסדו ישו נגדו
 במוטב ישנה
 ולא יפנה
 הכתהלה והן מלה
 ונאם ארויז בהון חרויז
 ומהודו ופוטב ידו
 אך קרב בלי סרב
 לך נפשי ומוטב רחשי
 והון אמוף כדל יעטוף
 פני אלי והון עלי
 ואל תפרויז ואל תהרם
 רצה סררי ואשכרי
 ויתקרבו ויתערבו
 בהון קרבו כמה רבו
 ובסם תריז בהון אריז
 וידביקו ויפיקו
 וברצויו
 ענה באת ונמנית:

קיד לר). ומה זוכר, לשון מתנה מלשון זכתי אלקים אותי זכר טוב (בראשית ל ב). ויתערב, לשון חבור עיד וכו' הדבק והוא מלשון ובשמחתו לא יתערב ור (משלי יד ט). ותן חסדו ישו נגדו... . הבהלה, פי' ואם אקים פניו בהתלה. בהון חרויז, הוא הוזהב מלשון מחרויז ומסו (משלי ה יט). אך קרב, מלשון והקרב והכועים (ויקרא א י). סרב, לשון סרבות מתרגם עם מרי (ישעיה ל ט). סרבן, וענית, פי' כי תענה, אמוף, לשון דבור והטף אל דרום (יחזקאל כא ב). יעטוף, לשון רבוי התפלה והבקשה מלשון הפלה לעני כי יעטוף (חזקיהו קב א) כי האדם בעת צרתו הוא מענה ומדוכה כאלו הוא מתעטף בקצתו. והפקי, לשון יציאה מלשון ופקי רצון מרי (משלי יח כב). ואל תפרויז, לשון הריסה מלשון פריז ר' פריז בעוהה (שיב ו ח). רצה סררי, פי' סדר תפלה. ואשכרי, פירשנותו. ואוניד, לשון כח ואומץ מלשון ולצין אונים (ישעיה מ כט). ובסם תריז, כמו תרצה. בהון אריז, סודיש כשתחון על אריז. וידביקו, פי' וישינו מלשון ודבק אותו (בראשית לא כג) ומתרגם וישנים וידביקו. ויפיקו, פירשנותו. ומעך, לשון תשובת הרבר מלשון כי אין מענה (איוב לב ח). בכת קווי, מלשון רזל וי כחות של צדיקים והטעם שתענה ותאמר לעמך כי הוא בא עם כח הצדיקים בניע.

פומון לר' יצחק גיאת.
 אלקים מה טובו מתנות מנרשיך ולי מה יקרן לראות (כתב) מקדשיך
 בסם חמדתי לישיב היות ממקודשיך אך אוסיף להביט אל היכל קדשיך
 אמנם אחלי תמימים עובדי עבודתך שוקדי אולמך ואלי משמרותך
 שבעי תמונתך בהקיץ ותמותיך בעדק יחיו פניך (ואשר) (וישני ביתך
 ומה נחמדו דורשיך ומוטב מדרשיך
 אשרי אדם הפיק רצונך משאלו ומשים כל ימי חייו תהלתך מהללו
 והתהלך לפניך תמיד נעים גורלו לחוות בנעם ד' ולבקר בהיכלו
 שאלתי המנות כסוד כת זכים מגויים ועת בני אלים (איים) נדונים
 ממתים ידך ד' ברי לב ונקיים ממתים מהלך חלקם בחיים
 לובשי מלבושיך וברים כתרשישיך
 נפש ברה תאזה לשכון מתנה נבדוה ולצאת ממתשכים ודור מתנות מנדי
 הברי והנקי כמורה כוכבי נגדוה אולי תחזה את פני אלקיך ואליהי
 ולבי (ואור) נר קדושיך יהל על ראשיך.
 הפי מנרשיך, לשון נבול ותחום מלשון ומנרש לעיים (מדרב לה ב). ממקודשיך
 אלו המלאכים. אחלי תמימים, פי' רבינו האי זיל כמו אשרי מלשון אחלי
 ארוני (סיב ג). שוקדי אולמך, מלשון והאולם על פני היכל הבית (פ"א ו ג)
 והוא עיד לשקוד על דלתותי יום יום (משלי ה לר). ואלי משמרותיך, ענין סף
 ומוזה מלשון ומרה אהת לאלים מסה ומסה (יחזקאל מ ט) וכן האייל מוזהות
 חמשיה (מלכים א' ו לא) והוא עיד לשמור מוזה סחתי (משלי ה לר). שבעי
 תמונתך בהקיץ, עיד אשבעה בהקיץ תמונתך (חזקיהו יז ט). והמוחך, מלשון
 בצלמנו כדמותנו (בראשית א ב) והטעם על השגת כבוד האל עיד ותמונת ד'
 יביש (מדרב יב ח). ולבקר, פירשנותו. היות מננשיך מלשון הנשים אל ד'
 (שמות יט כב). אחוות, לשון אחווה ונחלה מלשון ויאהו (בראשית מו ב).
 אורשיך, לשון ירושה. בני אלים, לשון חזק והוא בינו לצדיקים כלומר בשמונו
 לצדיקים יעלו הם שניים להם. ממתים ידך ד', פי' וגם ימנו עם האנשים שהם
 מעשה ידך והם כרי לבב. ממתים מהלך, פי' וגם עם האנשים שהם מה העולם
 שחלקם בחיים. לובשי מלבושיך, פי' מלבוש הצדקה והסודות חולתם. וברים
 כתרשישיך, מלשון וניחו כתרשיש (דניאל י ו). מנדי מלשון ור' יניה חשני
 (שיב כב כט). ולבי, לשון להבה. יהל, פירשנותו.

גבהו דרכי פלאיו מאומר ואיך ישונם יציר חומר
 כי גבוה מעל גבוה שומר גדולים מעשי ד'
 דועכו נרות אמונים וגברו מנו עונים (פסי ודינים)
 כי דכיתנו במקום תנים דבר שלח ד'
 הציקתנו תבוסת צרינו (עייני) ובחסוך שמנו סברנו
 כי הושעתנו מצרינו ולא נהנו למות נפשו
 זרה עמו בכחשו ורע ברך ד'
 כי זכר את דבר קדשו והכיתי סליחת עוני
 חסיתי כך נוצר אמוני חן וכבוד יתן ד'
 כי הסוך לנגד עיני עד לא תדברנה שפתי סלף
 סוכך צדק לפי יאלף מעצמו וראו כי טוב ד'
 כי טוב יום בחצריך מאלף ואיחל חסרו עד פה
 יגרתני מחמת קצפו יחל ישראל אל ד'
 כי יבער כמעש אמו מדרר מרצתו להרע
 כחסרו נמל ולא נפרע כחשו בד'
 כי כלו חנף ומרע שבעי (לענה) לעג ובזיון
 למרו שכון משכני עליין לכן חבו לי נאום ד'
 כי לא לנצח ישבה אביון ומי זה ישיג לתכונת בוראו
 מעשהו זכרו והודו פלאו מהלל שם ד'
 כי סמורה שמש ועד מבואו

כן הצרה גדולה עלינו ואין לנו לצאת ממנה אם לא יעורנו האל. מאומר, פי' מלאמדם ולהנידם. כי גבוה מעל גבוה שומר, פי' הכייה שהוא שומר את ברואיו הוא גבוה מעל גבוה. דועכו נרות, לשון כינוי. אמונים, אלו ישראל שבבה גרם בנלות. כי דכיתנו במקום תנים, הוא מין ממני הנחש והמשיל הניגם המושלים בנו לתנים שהם במדבר בערבה שיש בהם אכזריות כמו שאמר גם תנין חלצי שר (איכה ד נ). דבר שלח ד', כלו זאת התנים הנאה עלינו מרם בואה שלח השם הדבר עיי' נביאים כך וכך יבא להם אם לא ישוכו ובמו ששלח הדבר כך היה בעונתו שרבו. הציקתנו תבוסת צרינו. עיד הציקתנו רוח במני (איוב לב יח). תבוסת, כמו בוז מלשון יבוס צרינו (תהלים ס יד) וכן היתה תבוסת אחיה לכא אל יורם (דהיב כב ז). עיינו, כמו אויבנו מלשון ויהי עריך (שיא כח טו). הנועדים על ד', לשון קבוצ ואספה עיד כי הנה המלכים נועדו (תהלים מח ה). ולא נתן למות נפשו, כלומר אע"פ שורה השם לישראל לא נתנם למות שנאי ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא נעלתים לללותם (ויקרא כו טו). יאלף, פירשנותו. סלף, לשון עוות מלשון וסלף בונים ישרם (משלי יא ג). מדרר מרצתו להרע, עיד וחה מרצתם רע (ירמיה כג ז). למרו שכון משכני עליין שבעי לעג ובזיון פי' אחם שאחם שבעי לעג ובזיון בעולם היה

פזמון לר' יצחק בן גיאת.

(חתום יצחק).

יספת אלקים לחלחך ונכבדת בזכרם נפלאותיך
 הודות על חסוך ועל אמתך כי הגדלת על כל שמך אמתך
 ציותם לענות בצום נפושם ויספת להעביר כתם מפשם
 ונכבדת במכתר מענה לחשם והוספתו על כל תהלותיך
 חסוכך כיתם גוי אחד ויספת בהפלות זכרם יחד
 ונכבדת בקראם ד' אחד והוספתו ייחוד בשמך
 קרואי שם ישראל במהלליו ויספת בנמות חסד עליי
 ונכבדת אלקים קרובים אליו ובקרוב שמך ספרו נפלאותיך.

מ ס ת נ א כ .

סימן איב (ע"פ איב משולש).

כי שומע אל אביונים ד'.
 אשפוך כמים מי דמעות ואלבש פחד וזעות
 כי אשפו עלי רעות אולי יעשה ד'
 באתי בשם אל להחנבר וגאות יצרי לשבר
 כי באו בנים עד משבר בצר לי אקרא ד'

יספת אלקים לחלחך, פי' יספת להם מצות על שאר האומות והוא עיד יספת לגוי ד' (ישעיה כו טו). שמשם מלשון מפש כחלב לבם (תהלים קיש ע) ומתרגם השמן לב העם (ישעיה יו י). שמשם לבא דעמא הדין. חסוכך, מתרגום ודי' האמירך (דברים כו יח) ודי' חסוך. כיתם גוי אחד, שנאו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דברים יז כא). בהפלות זכרם יחד, עיד כי הפלה ד' חסיד לי (תהלים ד ד) והמעם שהבדלת והפרשת אותם משאר האומות והוא מלשון והפלה ד' בין מקנה ישראל (שמות ט ד). והוספתו יחוד בשמך, פי' בעת שבייחדו אותך ישראל. קרואי שם ישראל במהלליו, קרואי לשון גדולה וחשיבות מלשון וישראל מקראי (ישעיה מח יב) וכן אלה קרואי העדה (במדבר א טו) והמעם שישראל הם החשובים ונכבדים בעבור שזוכו להיות מהללי השם.

דמיו, אשפו, ענינו הקינו מלשון אשפוני חבלי מות (תהלים קמו ג). בשם אל להחנבר, ענין חזוק ואומץ עיד ואל שרדי יחנבר (איוב טו כה). כי באו בנים עד משבר, המשורר המשיל הציה לאשה אשר יאחזה חבלים ובה הכן עד משבר הוא הדחם מקום יציאת הולך ואין כח לילדה לחזק עצמה להוציא הולך

בביתו ידי תמכתי
 בהתעמק עלי נפשי
 גר ובושל בשבטך
 גרסה נפשי
 דבש נמצאו לי דבריך
 ואחר כך דבקה נפשי
 בדי תהלהל נפשי.
 השקפה לפדות נאמר
 הוציאה ממסגר נפשי
 בדי תהלהל נפשי.
 ויורו פתאום כסלי
 ושירי המר נפשי
 זדוני השיק אש במעי
 ולעפה אחזה צלעי
 זורמו מים עיני (לפשעי) לדגעי זכור תזכור ותשווה עלי נפשי
 בדי תהלהל נפשי.
 חסך הראני לעיני
 חסיה נפשי
 חנני כי כך די
 בדי תהלהל נפשי.
 מבעתי ביון המאים ופחת
 מרפוני משנאים בלי נחת
 שלמוני רעה תחת מוכה
 שכול לנפשי
 בדי תהלהל נפשי.
 יקושתו בפה גלותי ועיני
 יציקוני ידי כחשי ומריי
 ידעת בצרות נפשי
 בדי תהלהל נפשי.

בצוקי לשון צר ומצוק (ההלים ק"ט קמ"ג). גר מאימת שבטך, פי' מסחר
 מאימת ועמך גר, מלשון ויגר מואב (במדבר כ"ג). שבטך, מלשון חרומם בשבט
 ברזל (ההלים ב"ט). גר וכושל בשבטך, פי' גר ועני בשבטי נחלתך ע"ד ואין
 בשבטיו כושל (ההלים ק"ה לו). גרסה נפשי, פי' נשברה ונכרחה נפשי. לסחח מסר,
 ע"ד התפתחי מוסרי צוארך (ישעי' נ"ב ב). ויורו לשון השלכה החץ. כסלי, מלשון כי
 כסלי מלאו נקלה (ההלים לח ח). השיק אש, לשון שרפה מלשון ואש נשקה
 ביעקב (ההלים ע"ח נ"א). ולעפה, ענין בעתה ורעה. לדגעי, פי' לכל רגעי. חנך
 קיותי להמוני, פי' שיבא להמוני ע"ד ולכן יחכה די לחנכם (ישעי' ל"ח). מבקתי ביון

ולא שמעתי לקול מורי
 נפלה נא ביד די
 עול מלקוח יוקח מנבור
 סומך צדיקים די
 ולבת ציון היה נא מועד
 עורה למה תישן די
 וצריה תחתיה ידבר
 פציתי פי' אל די
 ישיב, ותראו בשונאיכם
 צעק לבם אל די
 ועיני מורפיו תנקר
 קנאו וגוקם די
 וקהל גדול ישובון ביד רמה
 רודפו צדק מבקשי די
 וכשר אמירי שביי
 שמש ומגן די
 תחיש לחדש ימי גילו
 תגדל נפשי בעיני די
 כי שומע אל אביונים די.

מִסְתַּחֲבֵא

איב מרובע.
 בדי תהלהל נפשי.
 אבוא להתודות על מעלי
 אשיחה במר נפשי
 בדי תהלהל נפשי.

התלמדו ועשו מעשים טובים כדי שחזו נפשוהיכם לשכון משכני עליון בשמים
 ע"ד מי ישכון בהר קדשך הולך המים ופועל צדק (ההלים מ"א ו"ב). מלקוח
 ענין שלל מלשון ומלקוח עריץ (ישעי' מט כ"ה). וצריה תחתיה ידבר ענין מיתה
 מלשון ידבר עמים חתתניו (ההלים מ"ד). חנקי, לשון דרישה ובקור בבקרת
 רועה עדרו (יחזקאל ל"ד י"ב). ועיני מורפיו כניו לגוים המורפים את ישראל
 מלשון פן יטרוף באריה נפשי (ההלים ו' ג). חנקי, מלשון העיני האנשים היום
 חנקי (במדבר מ"ז). ראש אחד ישימון, ע"ד ושמו להם ראש אחד ועלו מן
 הארץ (הושע ב' ב). בעצמה, פי' בחוקי.
 מדי חולי, פי' בניו כאב והוא דרך משל והוא מלשון ומדוי קרועים (שי"א ד' י"ב).

כסית עונות עלומי
כרו שחת לפעמי
כדי תתהלל נפשי.
לאחר צעדי נסוגו
להם אענה כי ילעגו
כדי תתהלל נפשי.
מחמאי לבכי ידאב
מכבדי עיני תשאב
כדי תתהלל נפשי.
נפוגתי במהתלי עולם ופידו
נשקפתי לצורי ולכבודו
כדי תתהלל נפשי.
ספגו ביגון ימי משושי
ספקו קח כי מציתי כוסי
כדי תתהלל נפשי.
עון באתי לזכור ואשמה
עמדתי מרעיד באימה
כדי תתהלל נפשי.
פדה מעונה בצוקני יצר
פרוש ירך כי לא תקצר
כדי תתהלל נפשי.
צפיתי אל אדר יקרך
צעקתי לאור באורך
כדי תתהלל נפשי.

חמאים, עיד סבעתי ביון מצולה (תהלים סז ג). ופחת, מלשון הפח נשבר (תהלים קכז). יצוקני ידי כחשי, עיד הציקתני רוח כשני (איוב לב יח). כסית עונות עלומי, פי עוני הנעלמים מלשון עלומיני לסאור פניך (תהלים צ ח) או עלומי השאת נעורי מלשון ישוב לימי עלומיני (איוב לב כה). ידאב, מלשון ודאבנו נפש (דברים כח סה). מכבדי, פי מרס כבדי, נפוגתי, פי נחלשתי ונרפיתי מלשון נפוגתי ונכחתי כל היום (תהלים לח ט). ופדה כמו אורו מלשון ופד שניהם (משלי כד כב). נדויתי, לשון שברון מלשון נדויתי ונחלתי (דניאל ח כז). באופני, לשון נגלל מלשון ויסר את אופן מרכבותיו (שמות יד כה). השפילו נמי, מלשון ד' נמי (שמות יז טו). מציתי, לשון מציתה מלשון שהית מצית (ישעי' נא יז). עומה פחד, פי ואני עומה פחד. יצר, לשון רחוק מלשון וכהגו לו הלה את פני ד' (ד"ה ב' לז יב). אל אדר יקרך, הוא גנוי לבית ד' על דרך השליבהו אל היוצר אדר היקר (זכרי' יא ג). והוה שכתוב

קצרו מדי מאווי
קראתי טוב מותי מחיי
כדי תתהלל נפשי.
רסדוני צבאות קמי
רבו בי אנשי שלומי
כדי תתהלל נפשי.
שורדי הווי לרגלי מוקש
שאפתי ימי עד לבקש
כדי תתהלל נפשי.
תקרא לחבושי עצבי
כרוב שרעמי בקרבי
כדי תתהלל נפשי.
תדרוך מכאובי לבי
תחומיך ישעשעו נפשי

פזמון.

אל אלה דלפה נפש קורא
גם דרך ישרה לפני הקרה
המוני נמהרים דעה תבונן
ודך ודך תרים ובעדס תנונן
אחיב ואשליך אותי בית ד' אל היוצר. צעיתי, פירשנותו. קצרו מדי מאווי, פי קצרו מדות ימי האותי בעולם הוה והוא מלשון מי מרד בשעל מים (ישעי' מ יב). קמי, פי אויבי הקמים עלי. רבו בי, לשון מייבה. שורדי כמו אויבי מנורת אשורני עחה סכבונן (תהלים ז' יא). שאפתי, לשון הבמה צמי וחקיה מלשון כעבד ישאף צל (איוב זכ). והשעם קייתי וצמיתי שיהיו ימי אויבמי עד שאבקש את הכורא וכי. אל אלה דלפה נפש קורא, פירוש נפש האיש אשר קורא לשם הוא בוכה לפני ואומרת בער רוח מליחה חמאים חורה, על דרך תורם ורוח תשאם (ישעי' מא טו) והשעם חורה חמאתינו ביה מליחה על דרך ותשליך במצלות ים כל חמאתם (מיכה ז יט). דלפה, מלשון דלף מורד (משלי כו טו). לפני הקרה, חורר לקרא שאמר והוא מלשון הקרה נא לפני (בראשית כד יב). כמותו מורה, מלשון אשכילך ואורך (תהלים לב ח). המוני נמהרים דעה תבונן, תבונן דעת לדעת הפתאים. המוני, מלשון קול ההמון הוה (שמואל א' ד יד). נמהרים, מלשון ולבב נמהרים יבין לדעת (ישעי' לב ד) ועניני עיני פחיתו שהפחאים עושים מעשיות כמהירות ובהלה ולא ימתני למעשיות ולדבריהם. וגם מעשי הורים אותם החונן, פי וגם החונן אותם לעשות מעשים טובים כאבותיהם והשעם שויטיע אותם לעשות טוב ולא רע עיד מאמר דיל בא לפחד מסייעין אותו (שבת קד א). תנונן מלשון ננון והעיל (ישעי' לא ה). השעם

כאשר בהרים ירדוף הקורא
 מהור יד פתחה לקבל ערכי יד סליחה שלחת לישר דרכי
 כן נא הסליחה להאיר חשבי לקראו הרוחה היתה היש
 כי עמך הסליחה למען תורא ישגיב בכחו ומי כמותו מודה
 מלך תצמיח לדוד ושרש נצח ישליח עד ים ושרש
 מעיפום יפריח קצירם תשרש על צר יצריח יניקו יירש
 פריו יצליח ואיוב יגרש

ויברית ראש ושרש לענה פורה ישגיב בכחו ומי כמותו מודה
 צור מאז נקרא שמך גואלנו קרא דרוך לעצורה כבור פעלנו
 רחם שיה פורה ושור סבלנו שעה לקול ותתרה לכל גואלנו
 תרחם ילדינו ועוללנו ומרים עלינו רוח יערה ישגיב בכחו ומי כמותו מודה
 כנשרים, לשון מהירות עיד כנשר חש לאכול (חבקוק א ח). כאשר בהרים ירדוף
 הקורא, הוא העוף הנקרא בערבי הגל והמעם כאשר ירדוף העייד אחר הקורא בהרים.
 לקבל ערכי, סי' סדר המלח' מלשון העירון שועך (איוב לו ט), להאיר חשבי, לשון
 חשך על דרך ה' יניה חשבי (שמואל ב' כב כט). כי עמך הסליחה למען תורא, סי'
 החכם ר' אברהם בן עזרא ד"ל כאשר המלה לענין ישמעו החמאם וישנו גם הם
 ויניחו חמאם ואם לא המלה לא ייראוך רק יעשו חפצם ככל אות נפשם והחכם ר'
 יוסף קמחי ז"ל סי' כי הבורא נתן ממשלה לעליונים לעשות חפצו בארץ אבל הסליחה
 אינה עמה כי אם עמו שלא יאמרו בני אדם בלבם אם אנו חוטאים יחפיימו
 לנו המלאכים וישאו עוננו בא להודיע כי אין בהם הסליחה למען שיראו בני אדם
 את השם למען כי עמו הסליחה לא עם אחר וזלחתי. נצח, סי' עמך מלשון ונצח
 משרשיו יפריח (ישעי' יא א). יפריח, מלשון מריח מיס יפריח (איוב יד ט). קצירים
 ענין סעוף מלשון תשלח קציריה עדי' (תהלים ס יב). תשרש, עניינו נתינת השרש
 בארץ מלשון ותשרש שרשיו (תהלים ס י). יצריח, ענין הנבחה הקול בועקה מלשון
 ירע אף יצריח (ישעי' מב יג). יניקו, סי' ילדי הצר יגרש. יניקו מלשון ויעל כיוצק
 (ישעי' נג ב) ונקראו בן הנשיעות הרבות כמו שנקרא הילד וינק. יירש, מלשון מבטני
 ירשנו (איוב כ טו). ויברית ראש ושרש לענה פורה, סי' ראש האיוב ושרשו הוא
 מרכה ומפריח לענה לישראל. לעצורה, זו נכנסת ישראל שהיא עצורה בגלות עכבור
 המאזינו. ושור, סירשונהו. סבלנו, כמו סבלותיו. ומרום עלינו רוח יערה, סי' ישפוך
 עלינו רוח רצון ממרום עיד עד יערה עלינו רוח ממרום (ישעי' לב טו). יערה, מלשון
 ותער כרה (בראשית כד כ).

פזמון לר' משה ג' עזרא.

ס' משה.
 יצו אל ממרומי ועל רע אנחם
 כי נחם עמו ועניו ירחם
 מכמותת פרש צר ומלכותו
 ומיום ליום הנם מזודה מכמתו יחמוף עני במשבו ברשתו
 שערי תאותי בפני ננעלו ודגלי תהלתי בחמאי שפלו
 והצוררתי אותי יניעי נחלו יגולו משוד יתום ועל עני יחבולו
 הנה מאין צורי בראני ומכמץ לעבד לנפשו קראני
 אכן בעוני מצוק מצאני פנה אלי וחנני כי עני ואביון אני
 נבאלו מצוקות מצאוני סעיפי כי צרי שרשו שרשי וענפי
 נחלו נחלתי וירשו ספי את עניי ואת יניעי כפי
 כמי סליחה תרוה עוף ויגע ומרדת שהת תהי לו פודע
 כי הן עד שערי מות נוגע זה עני קרא וה' שמעי.

מסתנאב (לר' משה בן עזרא) לר' משה בן יעקב חוק.

ס' אני משה קטן בר יעקב חוק משלש.
 אתה ארון לכל הנמצאות אתה אלוה כל בריות
 אתה ה' אלהים צבאות אשר עשה את הים

ועל רע אנחם, על דרך הנהגה על הידעה לעמך (שמות לב יב). יניעי סירשונהו.
 יגולו משור יתום, מלשון ושוד מלכים תינקי (ישעי' מ טו) והמעם יגולו אותם
 מתעננים, או הוא מלשון שוד ושבר (ישעי' נט ז) והמעם מרוב שוד שעושים יגולו
 אף היתומים. ועל עני יחבולו, מלשון ויפלו הבלי מנשה (יהושע יז ה) על דרך ועל
 לבושי יפילו גורל (תהלים כב יט) או הוא מלשון אם תבול תחבול (שמות כב כה)
 והמעם ומה שעל עני יחבולו או ישכנו משכנות על מה שעתידין לגול מן העני
 וממנו יסדה אותו על דרך יכרו עלי חכרים (איוב מ ל). נבאלו מצוקות מצאוני כי צרי
 שרשו שרשי, סי' עקרו שרש מלשון ושרשך מארץ חיים סלה (תהלים נכ ז).
 מרע, סירשונהו.

אתה ארון לכל הנמצאות, הסירוש שהבורא ית' הוא ארון כל הנמצאים שבעולם
 שכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמתת המצאו. אתה נסתר, שני אתה אל מסתתר

- אתה נפתר ובפעליך נודעת
- אתה נורא אתה
- אתה יוצר בשירי ועצמי
- אתה ידעת שבת וקומי
- אתה מקדם גלגלי מעוני
- אתה מרים לעולם ה'
- אתה שוכן אהלי עננים
- אתה שבת ראשי תנינים
- אתה הריעות גלגל לכל ימש
- אתה הכנות מאור ושמש
- אתה קצבת נתתי וצלעותי
- אתה קנית כליותי
- אתה מרף יראך תשלה
- אתה ד' טוב וסלח
- אתה נוצר ברית אבותם
- אתה נשאת עון המאתם
- אתה בראת לכהית רשפי נהל
- אתה בקעת מעין ונחל

(ישעי' מה טו). ובפעליך נודעת, עיד השמים מספרים כבוד אל (תהלים י"ב). רגע הים, ענין הכניעה והמתן מלשון עורר רגע (איוב ז' ח). אתה ירך עצבו גלמי, עיד יריך עצבוני ויעשוני (איוב י' ח) והוא מלשון רייל אין מעצבין את הקשן (שבת ס"ק כ"ב משנה ו') שרצה לומר מושכין איבירו ומשיכין אותם ויש מפרשים עצבוני שמה מיהוי הנוף וכן נקרא בערבי עצב. אתה ידעת שבת וקומי אשכנה באחריות ימי, אתה יודע הכל, אוני, לשון יסודות מלשון על מה אדוני הסכנו (איוב לח' ו). אפרתי, לשון מורה וארסון מלשון יומע אהלי אפרנו (דניאל י"א ס"ה). שוכן אהלי עננים, עיד וישכון כבוד ד' על הר סיני ויכסו הענן (שמות כ"ד טו). שבת ראשי תנינים, זה היה בעת קיימת ים סוף. אתה הריעות גלגל לכל ימש, הריעות לשון מריצה, ימש לשון הסרה עיד אם ימושיו החקים האלה (ירמ' לא לה) וזה הגלגל הוא הגלגל היומי שהיה חוזר ממורה למערב בכל יום. אתה הפאת שנים וחמשי, הם ו' כוכבי לכת שני המאורות הגדולים שהם השמש והלבנה וההמשה הנשואים שהם שצמנין. מאור הוא הירח. קצבת, לשון קריצה מלשון ויקצב עץ (מלכים ב' ו' ז). קרמת לשון כסוי עור על הכשר מלשון ויקרם עליהם עור (יחזקאל לו ח) וכן בדברי חז"ל קרם שעלתה מחמת מכה (חולין מ"א). וצהלו מני ים, לשון הדמת קול בגלגל ושמחה מלשון וצהלו בראש הנונים (ירמ' לא ו). אתה מרף יראך תשלה, עיד מרף נהן ליראיו (תהלים ק"א ה). נאלה, מרשנהוה, נמה, לשון שמירה מלשון וגומר נהן לאויביו (נחום א' ב) ומתרגם שמר נמר, בראת לכהית רשפי נהל, הם המים שמכבים התהלים. בקעת מעין ונחל, מי' בינשה על דרך יבקע צורים במדבר

- אתה רקעת ארצות באיתן
- אתה רצצת ראשי ליותן
- אתה ישרת מהלך נתיבותי
- אתה ידעת לאולתי ואשמותי
- אתה ערכת רחבת ידיים
- אתה קרוא בלשון קדלות
- אתה קדווש יושב תהלות
- אתה בירה מחריב וארמון
- אתה חוסן שובה ונחת
- אתה חשקת נפשי משחת
- אתה זוקף כפופי מרמס
- אתה זנחת ותמאם
- אתה קונה קצר נפש והלך
- אתה קראת אל המלך
- אתה תשלה בני גלותי
- אתה תהיה על ביתי

(תהלים ע"ח טו). אפיקי ים, מי' עמקי ים מלשון לאפיקים ולנאות (יחזקאל ו' ג). רקעת ארצות באיתן, עיד אתה הוכשת נהרות איתן (תהלים עד טו) והשעם הנמר שהיה איתן כלומר בחוקתו מלא על כל גדותיו הוכשת אותו ופושט הארץ במקומו ואמר איתן עיד וישב הים לאיתנו (שמות יד כ). רשמת לחיות מחיות, על דרך נותן לכהמה לחמה (תהלים קמו"ט). יערת, מרשנהוה. ערכת רחבת ידיים, היא הארץ על דרך והארץ הנה רחבת ידיים למניות (בראשית לד כ"א). עוררת לעמוד בנתים, מי' אתה העמדת והחוקת הארץ שתעמוד בין הגלגלים והשעם באמצעם. קדלות, מי' קדלות ישראל שקוראים לשם. קשור בכתי תפלות, על דרך שאומרים כתי יתנו לך ד' אלקינו. בירה, מי' ארמון מלשון שושן הבריה. ויסק בולתיים ים, השעם שמגר הים שלא יצא על הארץ כאלו היה בו דלתים ויסק מלשון הנני שך את דרכך (השע' ב' ו'). חוסן שובה ונחת, מי' חוזק ואומץ המרוע המנחה עיד בשובה ונחת הושעין (ישעיה ל' טו). חשקת נפשי משחת, מי' במה שייצדתי וזאתו כי יהפוך עלי המון ים כלומר שיבאו ויחבקצו יחי המון רב מישראל כהמון הים והלך, מרשנהוה. אתה קראת אל המלך, כנוי למשה עיד ויחי בישורן מלך (דברים לג ה'). באוני אפרתי, הוא המלך המשחית שהוא מורע דוד שנקרא בן איש אפרתי. וירד, לשון משלה מלשון וירד מיעקב (במדבר כד י"ט).

- אתה רשמת לחיות מחיותן
- אתה ידעת לשחת השמותי
- אתה עוררת לעמוד בנתים
- אתה קשור בכתי תפלות
- אתה בונה בתי שממון
- אתה חונן כפח ובפחת
- אתה חונן כפח המון ים
- אתה זוכר נתונים למס
- אתה קורא אל דל וחלך
- אתה תשים באוני אפרתי

אשר לו הים
כחול אשר על שפת הים
ואת הארץ ואת הים
וממערב מצפון ומים
כי יהפך עליך המון ים
ונעז מני ים עד ים
המעלה מים

אם בעיניו כמשא חסאתי כבודת הרי סליחתם בעיני נקלה
 שיחי יקח כשיח המודות כנאם [ועוד] אני מדבר בתפלה
 ככתוב ועוד אני מדבר בתפלה והאיש גבראל אשר ראיתי בחזון
 בתחלה מוקף ביעף נוגע אלי בעת מנחת ערב (דניאל ס' כ"א) ונאמר והיה
 מרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע (ישעיה ס"ה כ"ד)
 ונאמר קרוב ד' לנשברי לב ואת דכאי רוח וישוע (תהלים ל"ד י"ג) ונאמר
 כי שמחתני ד' בפעליך כמעשי יריך ארנן (שם צ"ב ה').

פזמון לר' יהודה הלוי.

יום אצמוף (אצמוד) כשואל בינה הגויני
 צור פודה וגואל וידעו כל המוני
 כי שומע אל אבוינים ד'
 הקיצו ישנים ועל לב השיבו
 למה תכמתו בהונים (ובמנו) ובתום תלעיבו
 ועל ימים ושנים עללה תתעיבו
 ותוסיפו עונים ומשחית תציבו
 ואבות (עם בנים) ובנים תנמו את ד'
 וער מתי זדים תלכו בהבל
 הלא אתם לכודים בצפריים חבל
 ובמוקשי מצודים משוכים בלי חבל
 ותותרו שודודים ברב יגון ואבל
 בעבור היל פחדים כי פקר ד'
 דומו יום קפדה ומספן על ירך
 והכיני צדה כי רב הדרך
 וזכרו כי רעה תקראכם ומורך
 ומה זאת העבודה אתם בא כפרך
 קחו רנה ותודה ושובו אל ד'

אצמוף, פירשנוהו. וכן בינה הגויני. בהונים, מלשון הון. תלעיבו, מלשון תשוקי
 ותלעיבו מלשון יהיו מלעיבים כמלאכי האלקים (דברי הימים ב' לו טו)
 ומתרגם כמתעתע כמתלעב. עלילה התעיבו, ס' מעשיכם תשקצו ע"ד התעיבו עלילה
 (תהלים ד' א). בעבור, ס' כשעבור. דומו, ס' המחניו. קפדה, פירשנוהו. ומורך,
 מלשון והבאתי מורך בלבכם (ויקרא כו לו). ומה זאת העבודה, ס' עבודת העולם

פזמון לר' משה בן עזרא.

סימן משה.

ידענו אלהים עונותינו והרשענו ורבו משובותינו
 ושבענו ביון גלותנו בחמאינו ובעונות אבותינו
 מברנו דת הצור ופשענו ונמברנו לצמיתות ולא נושענו
 וקצרנו את כל אשר זרענו ושבענו מפרי מפעלותינו
 שפכנו לפני אל שיחנו וערכנו נגדו תחנונינו
 ונסכנו דמעות בעד רוחנו לכפר בנו על כל פשעינו
 האלהים אדונינו ותרופה שיתה לציר עונינו
 כי חרפה אנתנו לכל שכנינו ולקלם לכל סביבותינו.

מחזה לר' אברהם בן עזרא.

ס' בן עזרא.

בקר וערב נעים להודות שם אל ולישרים נאות תהלה
 נגינות כל גוי על שוא נוסדות ואני נגינותי לאלהי סגולה
 עוד פני אלי וישיבני לעבדות כבודי, כאשר עבדתיו בתהלה
 זכרו אנדל ובו אדבר נכבדות כי לו לבדו יאתה הגדולה
 רחמיו על כל ועל ישרם עומדות הליכות אשר לעניו גלה
 מברנו דת הצור, השעם שהנחנו דמו ורדפנו אחד ההבל, ונמברנו, עיר הן
 בעונותיכם נמכתם (ישע' נ א). לצמיתות, השעם מכירה, עולמות בלא
 סריון אם לא יעורנו ד'. ותרופה ענין רפואה מלשון ועלהו לחרוטה (יחזקאל מו
 יב). לציר מלשון צירים וחבלים (ישע' יג ה).

ולישרים נאות תהלה, ס' לישרים טוב ויפה להלל לשם כי הם מכינים ומשכילים
 כפועל ד' ובמעשה ידיו ובחסדיו עם בראיו. נגינות כל גוי על שוא
 נוסדות, כי נגינותם הם על היין שני ונגינות שותי שכר (תהלים ס"ג יג). ואני
 נגינותי לאלקי סגולה, שני ונגינותי ננגן כל ימי חייתי על בית ד' (ישע' לח ב).
 יאתה הגדולה, ענין החרצות הדבר והשעם כאלו נחרצתה הגדולה לשם כי לו
 נכונה ולא לאחר, רחמיו על כל, על דרך ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה ט).
 ועל ישרם עומדות הליכות, ס' ועל יושר רחמיו הם עומדות דרכיו אשר גלה
 למשה שהי עניו הם י"ג מדות. איש חמדות, זה דינאל.

Zu Landshuth's p. 7.

פזמון.

סימן אברהם (ל' אברהם בן עזרא).

מעלות השחר קראתיך הרב עני אל וזי מבשר בקול ערב
 נוגע אלי בעת מנחת ערב
 אל לעם רצית לאמרת פחורב מעוז שלח וראה בשמך לב וקרב
 נצב עליך מבקר עד ערב מליץ טוב העמד מפנה צר ואויב
 ושיח תפלתי כקמרת קרב אד משאת כפי מנחת ערב
 נוגע אלי בעת מנחת ערב.

פזמון.

ל'י חייא. להקריב לקוני
 על יד לשוני על רוב זדוני
 לאדוני מנחה היא שלוחה
 יה לעני נבזה קורא בצר
 דם כבודי מזה ורחו תקצר
 ואם תאמר מי זה אשר בי יפצר
 שח הנבר אני אשר ראה עני
 מנחה היא שלוחה לאדוני

הרב מרש הדבה בקול ערב מלשון כי קולך ערב (שיר השירים ב'ד). האמרת
 בחורב מלשון ד'י האמריך היום (דברים כו יח). מעוז בני ל'י מלשון ד'
 עוז ומעוזי (ירמ' סו יט). מפנה צר ואויב, פ' מפנה אותם מן העולם עיד פנה
 אויבך (צפני' ג טו) והוא מלשון ואנכי פניתי הבית (בראשית כד לא). ושיח
 תפלתי כקמרת לפניך אך משאת כפי מנחת ערב, פ' מה שאני נושא ושומח
 כפי אליך יהשב כמנחת ערב.

אין מנחה רקוחה מלשון מעשה רוקח (שמות ל כה). נמוחה עני דאבה ודאנה
 מלשון נמה נפשה (ירמ' סו ט) כי מי שיש לו דאבון כמי שנמשו נפוחה
 ויוצאה ממנו, דם כבודי מזה, מלשון והוה יפצר, מלשון ויסעך כם סוד (בראשית
 יט ג). אשי לב, לשון אש, ומחמת תשא, לשון שחקה עיד כי ישרא אלה מעונך
 (איוב י"א ג).

הלא אם מעלנו ודרך העינו
 ושקר מלנו וקפל חלנו
 ופת שוא אכלנו ויין ריק רוינו;
 הן שבנו וחלנו וסובך קוינו
 כי לך ד' החלנו (השיבנו ד').

משלש ל' אברהם בן עזרא.

סימן הקמן.

השכם והערב לצורי מנתי תודות שפתי ודתי לא שניתי
 קדמתי במסלות לבב פנתי ולקצות מעשיו שמות כנתי
 מוכתי קדם עד לא תבניתי בכנותו לי דמות עולם וחנתי
 נפשי לפניו בצום עניתי וכפנות היום אל הסוד (לרחמי) פניתי
 מעלות השחר זמירות עניתי ובמנחת הערב קמתי מתעניתי
 ככתוב ובמנחת הערב קמתי מתעניתי ובקרעי בגדי ומעילי ואברעה
 על ברכי ואפרשה כפי אל ד' אלהי (עזרא ט' ה) ונאמר תכון תפלתי
 קמורת לפניך משאת כפי מנחת ערב (תהלים קמ"א ב') ונאמר ואתה קדושי
 יושב תהלות ישראל (שם כ"ב ד').

ועבורת הנוף כמאכל ומשהו ויחלנו מלנו מלשון דבור. חלינו, לשון סוד
 מלשון מפני יחילו (זאל ב ו). כי לך ד' החלנו, ענין תחלת והמתנה.
 לצורי מנתי, מלשון מונה מספר לכוכים (תהלים קמו ד). שנית, לשון שנוי.
 קדמתי במסלות לשון רוממות מלשון מסלה ותוממך (משלי ד ח) והוא
 על דרך מסלות בלבבם (תהלים סד ו). פנתי, פ' לבי אשר פנתי לעבודתו והוא
 מלשון ופנו אח הבית (ויקרא ד לז). כנתי, מלשון וכשם ישראל יכנה (ישעיה
 מד ה). מוכתי קדם וכי, פ' שקדם לי מוכות קודם שגנתי ובה לנפשי דמות
 עולם לחנתי כי הוא הנוף שנקרא עולם קמן. תבנית, מלשון תבנית המשכן
 (שמות כה ט). ובפנות היום, כשהיום פונה ובה עד לפנות ערב (בראשית כד טג).
 אל הסוד פנתי מלשון פנה אלי וחנתי (תהלים כה טו). זמירות ענית, מלשון עני
 ל'י בתורה זמרו לאלקינו כבנוור (תהלים קמו ז).

אשי לב גועה לקרבן אשה
 נא היום תשעה ומחמא תשד
 ושית לב לצאן פרעה ואמור יקשה
 זאב ימרוק לעיני והצאן צאני
 מנחה היא שלוחה לאדוני.

שנוי נוסחאות, הערות ותקונים

כמה

חיים בראי.

[לא הזכרתי אצל השופטים את כל המקומות אשר הם ימצאו שם בדפוס. כיוון זה תכלית כונתי, אבל הזכרתי איפה הם נמצאים בספרים אשר לפני ואשר על פניהם אני מנזה ומבקש. אולי או אלג'ור הוא אצלי מחזור קטן... כמנהג... אלג'ור ובמותו יע"א... ליוורט תרמ"ז; תלי או תלמסאן הוא מחזור קטן... כמנהג קצת תלמסאן יע"א... ליוורט תרמ"א; ובאמרי תחבונים ופזמונים (ת"ס) תכונה על תו"ס לחברת שומרים לבקר, ונוצאת שצ"ח. — רד"א הוא ר"ח אבורהם המפרש. — לעצמים השממתי שנויים קלי הערך ולא השממתי שנויים אשר על ידיהם ישגת מעם החיזיון וענינם].

אנא ד' רהמך יראו (צד 3). — סרעיני צד ל"ז. — עמי איב עד אות ה', ובסרעיני יש בסופו עור שני הרוזים (יבאו אלך הרוחות, הנשמה לך הנוף סעלך), ואינם נראים לי עקריים.

צד 3 שורה 1 שעה, נראה שהוא מיותר, ואינו בסרעיני. — שורה 3 אוון את אנקתי, בסרעיני אוון נא את תחנתי. — שורה 5 דלתותך, שם דלתך. — שורה 9 כספעלי תריני, כיה גם בסרעיני. — שורה 15 פי לשם ית', ואולי הי' לפני רד"א הנוסח לשם הפלה ישאו. — שורה 23 האומללים, ציל הָאֲמַלְלִים, בלתי. שפר עלי בעדים וקנין (צד 4-7). תוכחה לרשביני, צונין, רשום צד 412, ונמצא בהרכב מנהגים. — סרעיני צד 87; אלג'ור רף קבני.

צד 4 שורה 1 לדיין, אלג'ור לי לדיין. — אוי, שם אך. — שורה 3 בשורות אינו נכון לפי ענינו, וצ"ל שרירות, וכן הוא באלג'ור ובדברי רד"א. — שורה 5 ויום, נוסח יום (אלג'ור ובדברי המפרש) הוא הנכון. — שורה 7-8 סדר החזוים באלג'ור הוא: צדקה וכי אין עלי וכו', והה נראה יותר. בדברי רד"א שורה 21 יש למחוק את הנקודה אחר מלות חוק הלך, ויש להוסיף נקודה בשורה 24 אחר מלה עונתו. — צד 5 שורה 1 השאני, ציל השואני (בראשית ג' י"ג), וכן הוא לנכון בפרוש רד"א. — שורה 3 ומסאבל, בסרעיני ומאבל. — שורה 4 כי הוא, באלג'ור כן הוא, ראה שיא כיה כיה. — שורה 6 יספר, בסרעיני יספר. — בדברי רד"א שורה 27 ומסר נוק, ציל נ. — צד 6 שורה 1 ואמיש, הנכון ואמיש, כמיש בסרעיני ובאלג'ור וכצ"ל בדברי רד"א (צד 5 שורה אחרונה). — שורה 2 ומעלה, אלג'ור וְקַעְלָה. — ספעלה, שם ספעלה. — שורה 3 אוי כך,

הלמסאן במשפט — בצדקתך, קרי בצדק (תהלים ל"ח כ"ד), וכיה בסרעני ובתלמסאן. — שורה 18 קרי לב סהור ב"א לי למוני | לעשות וכו' ובסרעני ד' אלקי, ואינו נכון, כי המשורר מסיים את חרונו בדברי הכתוב תהלים קמ"ג " — שורה 26 ונענת, ציל ונעתי. — שורה 32 הלבנות, ציל הלבנת. — צד 16 שורה 2 משבתה, קרי משבתה, וכיה בתלמסאן. — שורה 3 גנוותי, בסרעני נגדושת, בתלמסאן נגדו, ושלש הנוסחאות כלן טובות. — שורה 8 עברו, הלמסאן עוברי. — ותרפס, שם ואליל. — אתה ד' אלקי, קרי אתה אלהי (תהלים ס"ז ב'), וכיה בסרעני. — שורה 10 סי כאשר, תלמסאן סה לאשר. — שורה 12 קרי צאיך קישו צום כאשר | צוני ד' אלהי (דברים ה' ה') וכיה בתלמסאן, ונוסח שלפניו (כאשר צוה ד' אלהי) איננו בניד. — שורה 13 קדמתי ציל קדמתי כמיש בתלמסאן, ומלת קדמתי, אשר היינו יכולים לפרשה בזה ברוחך, השתמש בה המשורר בשורה 14. — שורה 16 וכו, תלמסאן ונללו. — צד 17 שורה 16 בצעו, קרי בצעי.

אבן בהן פנה מיוקרת (צד 17-19), מן לרשבי; צונג, רישום, צד 109. — סרעני צד 47; תלמסאן דף קס"ז; נחלת שריל (אוצר טוב לשנת תר"ם — תרפ"א צד 105), סג"ק ועם הערות שריל.

צד 17 שורה 8 לפני קרת, קרי לפי קרת (משלי ח' נ'), וכיה בסרעני, תלמסאן ושריל, וכן היה נוסח רד"א כנראה מפרשו. — שורה 10 חלצתי, סרעני חלצו. — שורה 11 מתי סרה, תלמסאן סורה, וכיה בנוראן כמיש שריל בהקעה נ"י. — שורה 13 חלוי, קרי חלויים (סרעני, תלמסאן, שריל). — שורה 14 ומדוע — ההבל, חסר (בסעות) בסרעני. — דעו, שם ובתלמסאן ושריל יראו (שי"א י"ב כ"ד) והוא הנכון כמו שהעיר שריל בהקעה ד'. — שורה 29 משוכתי, ציל משוכתי. — שורה 30 בשושן, ציל בשושן. — שורה 33 עלה, קרי נאה. — צד 18 שורה 1 גרות, סרעני בגלות. — שורה 3 נחלות, תלמסאן נחלתו ואינו נכון. — שורה 4 ובכל, סרעני ובניו. — שורה 5 יבשת, קרי יבשות. — שורה 7 ספור, תלמסאן ושריל לספור. — יסופר תלמסאן וספור שריל וספור. — שורה 8 אמן, הוא העקר והכתוב הוא ברמ"י כ"ח ו', ואינו יודע מדוע זה ולמה הוסיף המויל מלת אמן המוסגת. — שורה 10 נציבי, סרעני נוצרי. — שורה 11 בכלות, סרעני ככלות. — המלקיש והיווה, שם ובתלמסאן ושריל מלקיש ויווה. — צד 19 שורה 2 פרש, תלמסאן עקר (סעות). — שורה 4 צמת, שריל צתח (סח"ד). — שורה 17 שבין, סרעני שבין. — שורה 8 שופטים, הנכון שפטים, וכיה בכל הנוסחאות. — שורה 9 הסוכב, סרעני השוכב. — ברונ, קרי ברני. —

יענה כבור אבות (צד 20), סומן לראביע; צונג, רישום צד 118. — סרעני צד ס"ז; תלמסאן דף קס"ז.

שורה 1 כבור, סרעני כבור, והוא הנוסח אשר הוכיחו רד"א כפרושו וכתב עליו שאין לו סעם; תלמסאן כבור. — שורה 5 לבניו, לפי חרונו ציל לבניו, וכיה בסרעני ובתלמסאן. — שורה 6 נוסח תלמסאן; אשריו | אשריו ואשרי בניו.

אין לו כל ענין וציל כך כמיש באלניו. — שורה 5 וצוק פנשו, ציל צוק לא פנשו כמיש באלניו, וכן קרא רד"א, ראה את באונו. — שורה 7 האופר סרעני ואלניו המוסר, יתכן יותר. — יהיה, נכון, ובסרעני יחיד. — שורה 19 לצוק, קרי וצוק. — צד 7 שורה 1 כמפעלו, ציל כמפעלו (וכן בדברי רד"א, שורה 11), כמיש בסרעני, או כמפעליו, כמיש באלניו. — שורה 2 לריב, סרעני ואלניו לד"ן. משרתהוים להדרת קדש (צד 7-8) סומן לריי; ראה הערת סורי הרה"ח ר"א בליגר נ"י בשולי הגליון, ויש להוסיף שנמצא גם בשפתי רגנות דף קמ"ח ובמחזור קרפנפראן (א"ר תצ"ט) חיב דף ס"ז, והחרו הראשון שם ח"ג דף ר"ז. וכוונע לראשי החזונים, נוסח משתחיים וכו' חנו וכו' (ריח סתודה) נראה בעיני עקרי, ונוסח ישחתו וכו' הבו וכו' שנוי האחרונים הוא, וכבר אמרו למצא את שם המחבר בריח ע"י הוספת מלת ישראל בראש השיר (וכבר העיר ע"ז בעל עמודי העבודה), ומדברי המפרש שאמר "פי ישראל שוה משתחיים" אין ראה שהיה הנוסח המשונה הזה (המתנגד למשקל השיר, כי יש בכל חרונו וחרו " תנועות, ושורא ושורא מרכב ותנועה קלה אינם מן המנין) לפניו.

צד 7 שורה 6 ובברו, אלניו ותלמסאן ובברו. — צד 8 שורה 5 ואל סמחתו נגד המשקל, ובשאר הנוסחאות וכן בדברי רד"א ומנחתו. — שורה 7 נחבה, בסרעני נחבא, ושתי הנוסחאות טובות.

ד' יוסף בן אביתור; ראה צונג, רישום צד 107; לאגדהו, עמודי העבודה צד 98 סי 3. ומשיב אצלנו, על סדר איב ע"ז מ"י, עד ולא עד בכלל, ור"ל איב (כסול) עד אות ל' — סרעני צד 43; בית הכפרות (מחזור ליהודי, דפוס ליוודנו) דף צ"ב.

צד 9 שורה 5 מלמטה כמראה הדבר, נראה שנתחלק לו להמתיק חרב כנר. — צד 10 שורה 2 בריח, בסרעני ובכה"כ בריח. — שורה 4 בחורה, בסרעני בחורה. — שורה 6 לונכו, בסרעני לשונן (נוסח מובא כפרושו של רד"א), ובכה"כ ליושב. — שורה 8 כמעניתי, בסרעני ובכה"כ כמעניתי, וכן. — שורה 29 עליהן מלאכים, ציל על המלאכים.

ד' צבאות שם כבוד מלכותך (צד 10-14), ראה את הערות לישום אלהים אל סי אמשיך. וארץ אשפיל ואפיל תחנתי (צד 14-17), מן לרשבי; צונג, רישום צד 109, לפני צד 411. — סרעני צד 45; תלמסאן דף קס"ז; ברליגר Poesien צד 43 (עמ"י סרעני).

צד 14 שורה 10 וארץ, כתב בן לפי הנוסח שהי' להם בכרבה ראשונה משיע הנגור הנוגרא וכו' קונה שמים וארץ, ובסרעני ארץ ואינו נכון. — שורה 11 שחר ואוכר, תלמסאן ואוכר, — שורה 12 סעיפי נשפלו, שם סרעני שפלו. — צד 16 שורה 8 זאת זכרה לי אלהי, הוא הנכון כמיש בנחמ"י י"ג כ"ב, ובתלמסאן זכרה לי ד' אלהי, וזה שעות. — שורה 9 כופר, שם כופר. — שורה 10 קרי חלצת נפשי והעל משחת | חיי ד' אלהי, וסיום חרונו הוא עפתיז ונה ב"ז. — שורה 12 קרי לא דומתי ולא | ידום וכו'. — שורה 16 למשפט

וכי. — שורה 8 חבין, שם נכון, ובנון עפי' להיב איוב כ"א ח'. — שורה 10 יחבשר, שם חבשר את. — שורה 6 מלמטה שהי בה שנים, מלת בה יש למחקר. אזי בדר המור (צד 20—21), מחיה לרשבי, ובקצת מנהיגים נמצא הפיוט הזה בחור עקדי. — צונץ, ריטום צד 109; לפני צד 411 (או בהו). — סרעני צד מ"ז; החתה ופזמונים (= חרס) דף כ"ז; חלמטאן דף קס"ח; מחורו פולין (פואז הק"ט 20 = מיס) עקדי לעריה. ורבו הנוסחאות בפיוט הזה, ויש מהן שכותב ונכתות ויש אשר מוצאן מחמתן דעת המפרשים והמדרסנים.

צד 20 שורה 14 אוי, חרס ומיס א. — מור, סרעני וחלמטאן המור. — לעלה ושלם, נראה שהיא הנוסח העקרי, חרס ומיס עללה שלם. — צד 21 שורה 1 לפני, מיס לפני. — להניחהו, חלי הניחהו. — הנה, חרס הקרב נא את, מיס הן קח נא את. — שורה 2 בחנתיו, חרס חלי ומיס בחנתיו, ונראה שורה 3 חרס חלי ומיס בחנתיו, ונראה שורה 4 כבן כאב, הוא הנוסח העקרי, ובמיס ובחרס צורן, חרס השק צורן. — שורה 4 כבן כאב, הוא הנוסח העקרי, ובמיס ובחרס הבן והאב (הנהה שלא מרעית). — השתחו ל' וכו', נכון, והוא בתהלים כ"ט ב' צ"ז, ט' וברדהא ט"ז כ"ט; ובסרעני וכן בתרס והשתחו ל' בדר הקרב, ישעי' כ"ז י"ג, ואלו יתכן יותר. — שורה 5 דרך, חרס ומיס ערך. — שורה 7 נוסח חרס ומיס מרומ ידאה לו השת הוא ישיב | נמש אס עקדת וכו', ותי' להשיב בתרס להושיב; ראה תהלים קי"ג ט'. — שורה 8 צפונות, מיס צפונות. — שידך, בסרעני חלי שועך, חרס ומיס בני שועך. — שורה 9 אנער, הוא הנכון, ומי שלא הבין את הנהגה שנה את הנוסח בתרס ומיס וכבן אנוה. — שורה 10 להבייל, נכון עפי' יחזקאל מיב כ', ובשאר הנוסחאות ולהבייל ובנון עפי' ויקרא י"ז. — שורה 11 שכול, בסרעני נשכול. — שורה 12 שלא הפש, הוא הנכון, ויש שלא הבינו את נונת המשורר וזה הביא אותם לידי הנהה, ובכן אנתנו מוצאים בתרס ובמיס של'וך ידו, ובנוסח שלפנינו לא נחלק החרוז כראוי וציל לעשות את כל מלאכת וכו'. — צד 22 שורה 1 צעקו וכו', ובסרעני זעקו משמי מרומים ונוסח מרומים בודאי משבש. — אילם, קרי אלם. — מי יחזה, בתרס ומיס חובכל יחזה. — שורה 2 הנו, חרס והנו. — שורה 3 הכבן, חלי הכיבן, חרס ומיס כהבש. — ערובה, חרס ערוך, מיס עקוד. — שורה 5 משלחת, ראה דיוואן רייה כרך א' בהערתי צד 200 (לשיר פיה שורה 22). — פדעהו, הוא הנכון עדיהיב איוב ל"ג כ"ד, והמול הוסף מלת פדהו במסגרת, יען מצא את הנוסח הזה בכברי רד"א, והי' לו לחתן שם את המצעות ולכתוב פדעיהו ה' פדהו. — שורה 6 מפותחת, בתרס ומיס פחה מפותחת. — שורה 7 חוס, חסר כמיס. — דוץ חלי, רויץ, ובחרס רויץ ורויץ, והוא מרד' וציל דוץ ורויץ כמיס במיס. — שורה 8 ותמורתו, בתרס הוא ותמורתו, במיס היה הוא ותמורתו (ויקרא כ"ז י" ל"ג). — שורה 9 נפלם, חלי נפלם. — נפוחו, ובכברי רד"א פחו. — שורה 10 בתרס ובמיס הנוסח: כיוכל הנאחו | להקרישו (חרס להקריבו) ל' קרש, והוא נוסח משבש, כי לא נמצא כזה במקרא. — שורה 11 בתרס ומיס הנוסח רחום חתן שלום לאחיריו | וזכו היום לנועו (חרס במעות לנועו) ברינו. — שורה 12 הפליטה, סרעני פליטה; חלי פליטיו. — שורה 16 קולם, קרי קולו. — שורה 21

יש קרוין, הנהי' הניין בחזיק, זה אין לו טעם, וציל במקץ. — שורה 28 יש למחקר את הנקדה אשר אחר המלות, 'חת האיל'. — ריטום צד 109; לפני צד 698. — חלמטאן דף קס"ט. צד 28 שורה 3 אהל, נכון עפי' בראשית כ"ה כ"ז, ובתל' באהל. — שורה 5 נפרין, שם הנפשו. — שורה 6 זבול, הוא הנכון, ובתל' גבול. — לא נזיחה וכו', נכון עפי' שפטים י"ט ל', ובתל' לא נראתה ולא נזיחתה, ונזות לא לזרעם, קרי ולזרעם. — צד 24 שורה 2 הארץ, קרי הארסה (בראשית כ"ז ט"ו) נזיחה ולא נראתה במקרא. — שורה 22 צירי אמוני, קרי אמוני. — שורה 26 לזרעם, קרי ולזרעם. — צד 24 שורה 2 הארץ, קרי הארסה (בראשית כ"ז ט"ו) וכיה בתל'. — שורה 3 יקרת, שם קרית. — שורה 8 ורעה לך זאת, שיש יש ח', ובתל' עוד מואת, וזה טעות. — שורה 9 בפלל, שם בפלול. — שורה 26 יניעו, קרי יניעו. — שורה 3 מלמטה נדע, קרי נודע. — צד 25 שורה 1 שושם, חל שועם (טעות). — שורה 3 שורה 8 עכוה, חלי בעכוה. — חחונן, שם חחון. — שורה 5 חבין נראה שציל חבן. — שורה 6 ותלכן, חלי ותלכין. — שורה 7 הנקדם, ראה את דברי רד"א והמפרש בתל' קורא מנקדם והוא מוסף באור לאמר, שהצילו מהראשון ארמוני.

חרדים לבית תפלתם (צד 25—26), פומון לרמביע. — סרעני צד נ"ז; אלניו דף קפ"ד. צד 25 שורה 11 עונתם, קרי עונתם, כמיס בסרעני ובאל'. — שורה 15 כי בית אל, בסרעני אל בית אל (ראה את הערת המול). — ויגלנו, קרי ויגלנו. — שורה 1 מלמטה רוח חיים כתיבם, קרי רוח כתיבם. — צד 26 שורה 1 והלאה שבתי וכו', החרוז הזה נלקה בחסר וציל:

שכתי אלהים איה
היש בהם אשר יהיה
ויד מות יום הויה
סכלו כ"י) מנו אריה
ולא זכרו אחרים
לחציל ממות נפשמ ולחיותם.

ועל החרוז השלישי מן הבית הזה מוסכים דברי רד"א (שורה 16), אשר שם אותם הרב המויל במסגרת וכתב עליהם מה שכתב בהערה 3. — שורה 4 והרב מאלף ציל והרף מאף, וכיה כאל'. — שורה 5 נגהים, בסרעני נגהים. — והצריך, קרי והצריך (או והצרב). — חרשיע, אין לו טעם, וציל חרשיע, כמיס בסרעני ובאל'. — שורה 20 מלשון וינאו, קרי וינהו. — שורה 21 ינקו, ציל ונקו.

יה איום זכור היום (צד 26 — 27), פיוט מיוחד לייצ' ניאת; ראה משיב על אודותיו קלמטק בספר Poesie Nichtand. ח"ב צד 193 ומה שהעירוני עליו במאמרי ע"ד מחור צובה (כסוף הספר Aus meiner Bibliothek למר מורי הרה"ח הר"ר ברלינר) צד VIII. החרוזים הנמצאים אצלנו נדפסו גם באלניו

(1) כן אני קרא במקום, כ"י, אשר אין לו טעם וחסר בסרעני, ונוסח אלניו: ובכ"י.

דף קצב, תלמסאן דף רי"ד, ובמחזור כמנהג מולין (דפוס טראג הייל=מיס) היא (שלמונית למילה ביהוב) וח"ב (שלמונית למילה כתענית צבור); שלשה חרונים הראשונים הדפוסם קעמפ במקום הייל (= ק). הפומון בשלמותו נרסם בקרובין ארזיל (חמושי), והוא כנראה דפוס ווינץ) דף ס"ט לחושנא רבא (מחולק לחלקים ובאו בנינים מיושם אחרים) ובספר הזכרון לחזקם קאהוט (Semit. Studies) צד 890 (עיי' החכם נייבאויר בשם רס"ג; את הנוסח הזה אספן בחירותי באותיות ניב). ודע כי במיט דפוס טראג שלמיט נמצא בבית הראשון הנוסח אשר הוכר קעמפ בשם ר"מ זאכס ואשר על פיהו נרשם כראשי החרונים השם יצחק, וזיל

יה איוס זכור היום בבית שבעת המימד

ציר אורח אשר ארח חקת דת נאומך

קדוש יעקב חיש לנזקב שמוחינו ברחמך

זכרו ד' כרצון עמך

הנוסח הזה איננו העקרי לדעתו.
 צד 26 שורה 8 שבעה, ניב וק' שבעת. — בבית, אלי ותלי, ציר. —
 בחקותי, ק' בחקן. — שורה 9 זכרנו, קרי זכרנו. — שורה 11 להעלות=להעלות כאל תלי וקיא להעלות, במיט להעלות. — אשר נמסר, הנכון וגם נמסר, וכיה בכל הנוסחאות, ולא בנוסח ק'. — שורה 12 הטוב, חסר במיט. — זכר ורצה וכי' תמחה את זכרי, כי הוא מיותר, ואיננו לא בקריא ולא בניב, ונוסח אלי תלי ומיט רצה ורעו וחוץ נועז. — בדין, קריא וניב לפניך. — שורה 13 עשה נא, בניב ד' עשה. — שורה 14 הקרה, ראה הערה המריל, והנוסח העקרי הוא מקרא, והוא עיש ישעי' מי' יב וישראל מקרא, וכיה בכל הנוסחאות, אבל במיט נוסח החרון הוא למודך וגם הודך ישראל הנקרא. — והן, אלי תלי ומיט וחז. — כמות, אלי ותלי מרמז. — צד 27 שורה 1 לו מורא, מיט לך מקרא ומי שכנת כן לא ידע מה הוא שיה; בכלל נוסחאות מיט (אשר אינן גם בשאר הנוסחאות) הן שבושים מורים על מעוט הבנת המניחים והמדיפוסים בשירי המשוררים ובפיוט הפושנים. — לך, מיט בלי. — ונס, תלי ואת. — שורה 2 נאמן, אלי תלי ומיט חקן (עיד ויעמדה ליעקב להק' תהלים קיה י'). — נהלאה, יש למחוק את הנקודה אשר אחרי המלה הזאת ולשים אותה בינה ובין מלה, נשארה' שלפניה. נוסח מיט הוא אשר נשאה וגם נלאה זה כמה בועמך, ונוסח ועמך (ח' אימך) נמצא גם בתלי ואל, והוא נראה לי עיקר, ואף כי המליצה כמיט לפנינו נכונה עפי תהלים פ"ח מ"ז, אבל השתמש בה המשורר גם בסוף הבית שלאחרי. — שורה 3 שני אחים וכי', הבית חסר בניב. — שורה 3 הוכחתם, במיט קדשתם (מלה הוכחתם לא הבינוה ואת הכתוב כנראשית כי' יד לא זכרו, ועיי' שנו את הנוסח). — כסור, אלי ותלי לסור, ושם כנבאור גם הנוסח לשור (= מצרים), ואת הנוסח הזה שכבוש במיט ובכתבו לשור; ראה צונץ לפני צד 122 הערה 1. — שורה 5 ואל תעבור, אלי ותלי תעבור, ונוסח מיט אל תעבור עם נשואי רחמך. — אימך, קרי אימך (ולפי המסורה אמר). — שורה 6 כנור, קרי עשור (תהלים צ"ב ד') כמיט בכל הנוסחאות זולתי מיט. — לך נמשח וכי' (בקריא ומיט נמשך ואינו נכון). בקריא ניב ומיט סדר החרונים הוא: בשירוחי ומויותי וכי' לך נמשח וכי', וזה נראה יותר אף כי אין הכרח. — שורה 7 שעה, אלי ותלי רצה; קריא ניב ומיט סרת. —

שורה 8 להושיעה וכי' בקריא אלי ותלי להושיעה להשמיעה. — תלה וכי', אלי תלי ומיט צא נא ממקומך. — שורה 10 איש נביא וכי', כל הבית הזה איננו לא בקריא ולא בניב; איש, אלי תלי ומיט כרית. — והמצא, שם להמצא. — שורה 11 להוציא, אלי ותלי להדירי. — וחיש, מיט וגם. — וגם עד תשמיד חסר במיט. — שורה 12 וזר, אלי ותלי וז'. — שורה 4 מלמטה נפלאה לעמך, קרי נפלאה לעמך. יצו האל לדל שואל (צד 27—29), פומון לרי"ה, צונץ, רישום צד 118; לפני צד 413. — נרסם כחור מליחה לשחרית יהי"כ במחזור רומא הוצאת שריל (ח"ב דף צ"ו).

צד 27 שורה 16 אשר יירא וכי', במד אשר יקרא בעת יירא משפטים ותוכחות, וזה נראה יורה. — צד 28 שורה 3 בל, שם ובל. — שורה 4 ויום, שם יום. — שורה 6 כנור, שם לנר. — שורה 8 ואין פנע, שם ולא פנע. — שורה 11 ימי חבלו, שם ימי חבלו, וזה נכון. — כספן, שם חילי. — שורה 12 הלא יזכור וכי', שם הלא יזכר וזמן יזכר וזון נבוה וכי'. — שורה 13 ועת, שם בעת. — שורה 16 לבר לב, שם לבר לב, וזה נראה יותר. — לאל, שם אשר. — שורה 18 והתנשא, שם והתנשא, והוא הנכון. — שורה 25 שאין לה, קרי שאין לו. — שורה 30 ויש מלשון, היש אויה כונה במלה ויש? — צד 29 שורה 2 על כס, קרי על כס. — שורה 17 כמברר ה' כי', ציל כי'.

למותרדה חמאתנו (צד 29), פומון למכביע; צונץ, לפני צד 699, ואין בידי העתקה ממנו, ועיי' לא אוכל להביא על מכוננו את הבית הראשון אשר נראה בעיני היותו נלקח בחסר.

שורה 8 כחבלי, קרי כחבלי, והחרון מוסר על הכתוב ישעי' ה' י"ח. — שורה 22 מדיות, קרי מדיות.

במדרובי ערץ (צד 30) קדושה מיוחדת לרי' בן אביתור; ראה הערה המריל, ולא כן דעת צונץ (רישום צד 107 הערה a וצד 112), שהוא מחדס לרי"ה ולו היא מיוחדת בסרע"ג צד 48.

שורה 3 עוז, סרע"ג עוז. — שורה 6 מלאים, נכון כלהיכ, ובסרע"ג מלאות. — שורה 11 המיוחד, שם מיוחד. — שורה 16 סגולי קדומים, שם הנוסח הפוכא, כהערת המריל. — שורה 18 ובשכוננו, קרי ובשכוננו, וכיה בסרע"ג.

112. — סרע"ג צד מיט. — הבית יראה לובשים יש בו דברים מוסגרים בסרע"ג חס; חשים ולא מחשים, ומקדשים, מערעבים ומקדושים.

ה' אל נמצא בעיני מומה (צד 32—33); סרע"ג ל"ח.

צד 32 שורה 11 ה' יראה, כיה גם בסרע"ג אולם מדברי רד"א יראה שהי' לפני הנוסח ירעה, והוא נוסח נכון. — שורה 28 אבל מאין כל, מלה אבל אין לה טעם, ואולי ציל הכל. — שורה 30 בקמיע, קרי בקמיע; ראה צונץ, לפני צד 39.

אריך בשירחי וארומה (צד 33—34), מפתחני לרי' יוסף בן סולי, צונץ, רישום צד 116; לפני צד 499. — סרע"ג צד 88.

צד 38 שורה 9 קוראוי יקוב, ראה את דברי המפרש, אשר אולי הי' לפניו הנוסח קוראוי לחיים יקוב. — שורה 19 תעודתי בסרעני יעודתי, והוא הנכון. — שורה 1 מלמטה האון וישמע, וציל האון ושמע. — צד 34 שורה 8 אהבתי, ובפרוש אהבתי. — שורה 23 אהבתי, קרי אהבתי.

ארומסקי חוקי וחלקי (צד 84—86), רשות לס' ענודת יוחי, חכמי רשב"י; צונץ, רישום צד 109. — אלני דף ר"י, הלמסאן דף קס"ט.

צד 34 שורה 15 ורמשי, אל ותלי ואמשי, והוא הנוסח אשר הביאו המויל בהערה 1. — חיל, חסר באל, ותלי. — שורה 17 עולבי ועוצבי, שם עוצבי ועולבי. — צד 35 שורה 1 כבש, שם כבוש. — שורה 4 ד' אלץ, חללים יח כיש; באל, ודי אלץ (ראה שיב כ"ב כ"ש). — שורה 5 ביד קורצי ופורצי, כיה באל, ותלי. — שורה 7 וסיסי, שם הני וציצי המובא בהערת המויל. — שורה 8 נוסח אל, ותלי, שבת וסר מניסי ובמיסי. — צד 36 שורה 1 באל, ותלי, הנוסח כמיש בהערת המויל, ותי ערך, שם ערוך. — שורה 8 לסוני, שם, לסר אותי. — שורה 7 שם הנוסח רומס בהוד סרעני והשב לראש מניסי צניסי.

אתה כוננת עולם מראש (צד 37—66), סדר עבודה אשר יוסרו לרי יוסי בן יוסי (ומשיכ ר"דא שורה 22: אבל בסדר רב עמרם כתוב סדר עבודה זה ואינו מזכיר שם שעשאו יוסי בן יוסי, הנה בסרעני שלפנינו ברפוס כתוב בן: "סדר עבודה זה חקנו יוסי בן יוסי הכוזי"), וכבר האיינו חוקרים רבים וכן שלמים בדבר הזה (ראה עמודי העבודה צד 85 והלאה), ואין כאן הקפס להרבות חקר על אדומתי. והנה המויל הדסים ב' נוסחאות שונות, נוסח אגודתם ונוסח שפעת רביבים, ויש נוסחא שלישיית שונה בדברים הרבה מבי הנוסחאות האלה, והיא הנרשפת בסרעני צד 49 והלאה (ויש בה הרבה שנויי נוסחאות הנראים בעיני לעקריים). ונוסחא רביעית מסדר זה המצא תמצא באלני דף ר"ח והלאה ובתלמסאן דף ק"צ והלאה. ודע כי הראשונים בסדרם את סדר העבודה לא הקפידו להזכיר את כל המסור לנו על אדומתי, אבל שמו לב רק לדברים עקריים ולא אל הפרטים ופרטי הפרטים, גם לא דקדקו לפעמים בדבריה שיהיו מכוונים להלכה, או כי ספקי ההלכה נגד המקבל אצלנו מגדולי הפוסקים. אבל האחרונים השתדלו מצד אחד לחקור אחר דברי הראשונים ולהתאים אותם אל ההלכה, ומצד אחר עמלו ויגעו ללקט גם את הפרטים ולהכניס אותם לתוך דברי הפוסקים, ועייב רבו שנויי הנוסחאות מאד מאד, והאיש אשר ימלא את ידו לבקש ולמצוא את הנוסח העקרי, ראוי שיחבונן בדברים האלה. ואני הנה לא אוכל להביא בזה את כל הנוסחאות השונות, לבקדם ולשפוט עליהם, והנני מסתפק בהערת מעטות, אשר ראיתי כי נחוץ הוא להזכירם.

צד 42 שורה 3 כלי כפרה, בסרעני כלי כפרה לכל ישראל, ונוסח אלי ותלי, נוסח שפיר ומדברי ר"דא נראה, שהיה גם לפניו הנוסח הזה, שכן כתב: "שכיון שהיא (צ"ל שהיא) כלי כפרה לישראל". — שורה 10 ללשכתו שבמקדש, נראה שר"דא גורס ללשכת פלחודין כמיש במסי יומא. — צד 45 שורה 8 עושה מצוה, ראה את סדרשו של ר"דא, ונוסח אלי ותלי, עושה סבילה. — שורה 10 לסבול

המפרש גרס וסבל כמיש בשפיר אל, ותלי. — צד 51 שורה 5 נוסח סרעני, אלי ותלי הוא נוהל ימין כשהוא של שם יתנוה על השעיר ואומר לרי חטאת; ראה את דברי ר"דא ואת השנת הרב בית יוסף בהערת הרב המויל, ובאל, תלי אחר זה המאמר והכתבים והעם וכיו אשר העיר ר"דא על הסרעני. — צד 53 שורה 2 ביד ונוסח שלנו כתוב יעמידנו, הנוסח הזה נמצא בסרעני. — צד 53 שורה 2 ביד מי שהוא מפרס בו, חסר בסרעני ונראה שלא גרס בן גם ר"דא, כי הוסף את הדברים האלה בפרושו. — צד 57 שורה 13 נוסח סרעני אלי ותלי הוא: יצא והניחו על בן הנהב השני וכיו וצד 58 שורה 2 נוסח אל, ותלי: מרד אחר שהניח דם השעיר ונפל דם הפר וכיו; ראה את דברי המפרש. — צד 64 שורה 33 ונוסחאות שלנו כתוב ועל ירושלים וכיו, שונה יצאה מלפני המויל ויחשוב, כי כונת ר"דא כאמור, "ובנוסחאות שלנו" על נוסחאת הירושלמי, ועיב העיר מה שתעיר, ואולם המפרש כון על הנוסחאות בסדר העבודה, והנוסח אשר הוא מביאו הנה הוא נמצא גם בסרעני שלפנינו.

ובכן מה נהדר וכיו באחלמה קבועה (צד 67), חכמי ר"י אביתור; צונץ, רישום צד 107. — סרעני צד 51.

שורה 2 נהדר, סרעני נהדר היי. — שורה 4 בעיש, קרי בעיש, וכיה בדברי ר"דא. — שורה 5 ממלאה, סרעני ממלאת. — זורקת, מדברי המפרש נראה שהיה לפניו הנוסח בודקת. — שורה 27 כשהם, קרי כְּוֹן לְשֹׁמֵם.

אשרי עין ראתה שושנת הישרון (צד 68—69), חכמי רשב"י; צונץ, רישום צד 109; לשיני צד 192. — סרעני צד 51, ושנויי הנוסחאות העקריים הביאם המויל בהערה 1. ומשיכ צד 69 שורה 1 וצוהם, הוא כמו צוהם, והרשה לו רשב"י להחליף ה' בה' לצורך ההרז או בראשי החזונים, וכן מצאנו לו (צד 120 שורה 6) הלץ ה' הליץ.

אשרי עין ראתה ארץ צבי (צד 69—70), להיאביע; צונץ, רישום 114. צד 69 שורה 13 הקרב, בדברי ר"דא הקריב. — לוחש, עניו דבור, ואינני יודע מדוע יכבר המויל (בהערה 2) את הנוסח רוחש. — צד 70 שורה 5 בסבל, בדברי ר"דא בסבלנו.

אשרי עין ראתה כהן ברוך (צד 70—71), חכמי ר"י; צונץ, רישום צד 112 (ולא כמיש המויל בהערה 3: לשיני צד 517, כי שם נזכר אשרי עין לריי אכן אל דרעי, ואיננו זה שלפנינו). — נמצא גם בבית הכפורת (= בדיכ) דמוס ליוודנו דף קס"ב.

צד 70 שורה 6 מלמטה יפעלו לניצוץ, קרי ופעלו. — צד 71 שורה 7 על כל, מלת כל היא מיותרת ואיננה בדיכ. — שורה 8 מְקַדְּבָה, בדיכ מְקַדְּבָה. — שורה 13 בחגורה, טעות יוכה עליו החזון, ובדברי ר"דא בחגוני, ונוסח בדיכ בחגוני. — שורה 14 ומכנסי, כיה גם בדברי ר"דא, וציל מכנסי כמיש בבתיכ. — שורה 16—17 לבוש מעיל וכיו, יש בזה הוספת דברים והעקב נוסח בדיכ, ששם חסרה מלת לבוש וכתוב מעיל על לשון רמיה וצוץ על עוי פנים, וחסרה אי"ב גם מלת לכפר פעמים, וכן היתה גרסת ר"דא כנראה מפניושו.

שם הר ציון, לא אדע מי חברי. — סרעני צד ניב, ושם חסיה מלח איש (שורה 6), ובשורה 10 הנוסח בעת רצון עוני.

שומכתי ברב יוגני (צד 72—73), לרשבני; צונג רישום צד 109, לפני צד 412, ועד הנוסח כי מגלה (הערה 1) ראה אגרות שריל צד 561. — סליחה לעריה במנהג פולין (ואשכנז), מחזור רפס הנוסחות נמכת. — צד 78 שורה 4 ועון מיס ועל עון. — שורה 9 הלא זה דברי, שם הלא דבר. — שורה 10 נשמה, הוא הנכון, וכפיו שמה. — שורה 12 וכשיריות, שם וכשיריות לבי. — שורה 16 ועותיד למדני, וכפיו ותורת למדני, וזה זה לא יתכן וציל חקך (או חקך) למדני (ההלים קיש סר, קבר), או: ארוחתי למדני (שם כה ד). או: ומשפך למדני (שם קיש קח). — שורה 17 ואל הש וכי, קיי אל הט (שם כו ט). — שורה 20 לאשמינו, כפיו אשכנתי.

שולמרת יספה שוערה (צד 74—75) לרשבני; צונג, רישום צד 109. —

סרעני צד ניב.

צד 74 שורה 5 חושר, סרעני חושר. — שורה 6 למעצבת, שם למעצבת, והוא הנכון, כי הוא בלשהי. — שורה 9 ותוקף, ציל והוסף כמיש בסרעני, או ותוסף כמיש ברברי המפרש. — ברת, סרעני ברס, כנוסח המוכא בהגרת המיל. — שורה 10 פחה, שם פשרה. — צד 75 שורה 4 לעמר משכיבה, אין לנוסח הוה שום ענין, וציל לעומת משכיבה כמיש בסרעני, וכציל ברברי המפרש. — שורה 25 שתילוי, קיי שתילוי.

יוספס שנות לעמוד (צד 76), פומן חברי רייצ בן גיאת לדעת צונג, רישום צד 110; לסיג צד 412; ושם צד 698 העיר צונג על השנוי אשר בא לו לשיר שלמינו מר המדפיס, כי הקיימו את הבית הרביעי (יוספס חלו ממנו) לבית השלישי (היום לבס הקייבו), ואף גם זאת כי הדיפסו: יוספס ממנו חלוצו להם השם שלמיש בראשי החזיים (שנית, ליבתך, ממנו, היום), וכי גם כאילו ותלמסאן, ולפי הנוסח שלמינו נמצא השם שלמה רמז גם בחזו הראשון: שנית לעמוד במישרת ההילחם, אבל בניב אשר אוכרנו להלאה הנסא: במשמרת הפלחם (נוסח בלחי נכונה לדעתי). — סרעני צד ניב; אליר דף ריל; הלמסאן דף רי; ברלינג (ניב) Poisien. Synag. צד 49 (עמי שפתי רננות). שורה 1 ההלחם, ניב הפלחם, כאשר הוכרתי. — לבס לשמוך, שם לשמוך לבס. — שורה 2 לציון, שם ובאלי ותלי בציון, וכן ככל החזיים. — שורה 3—4 ולקחו עמם אמרים ... אנשי דברים, ובניב ולקחו עמם דברים... אנשי אמרים, ואין הכתובים מכריעים בזה. — שורה 7 היום, ניב כיום. — האתם, אלי ותלי לחמאתם. — שורה 8—9 יעלו לרצון, יש בזה חסרון וציל יעלו ברנתם ושירוחם | יעלו וכי (ובניב ושירוחם נגד החזון, יהיו לרצון ה' יעלו לרצון). — שורה 11 החייק, ניב החוק. — שורה 12 ושם יובחו וכי צוק, אלי ותלי ושם יובחו וכי צדק והוא הנכון (כרבים ליג יס), ובניב יובחו וכי צוק. — התי, ניב התי. — שורה 13 ורך, בסרעני ורכי. — שורה 14 עורכים, אלי ותלי ערכי. — עמרו, שם ובניב עומדים. — שורה 16 שוהא, יש למחקי. — שורה 5 מלמטה נחשמשו, קיי נשמשו (== השתמשו).

רישום צד 110. — הלמסאן דף רי"א.

צד 77 שורה 4 וכאו במקום, תלי ובמקום, והוא הנכון. — שורה 7 עליכם, כיה גם בתלי. — שורה 8 הארץ, שם ארץ. — שורה 9 חקעו, הנכון חסעו, וכיה בתלי. — שורה 10 עליכם יהיו, שם עליהם יהיה. — שורה 11 סלכים וכי, שם סלכים נגשים חנו וכי. — שורה 12 וסעו, שם סעו. — שורה 13 עמרו, כיה גם בתלי. — שורה 20 ומשפט, קיי משפט. — שורה 22 הביא אתם, ציל הכינו לבס. — צד 78 שורה 1 יהי, שם יהיה. — שורה 2 החוקה יריכם, וכרתי ה' יי, ונפח תלי שלום לבס (בראשית מיג ניב), וראה הערה 2. — שורה 3—4 הם עוד חלקי השיר וכן יש לסרום:

ברית נמתי לו גור בארץ אוכר, וחסד אברהם אינכם
בקרואם היום וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם.

אנא בקראנו (צד 78), חתום בו דויד חייק; צונג, רישום צד 116; לפני צד 677. — סרעני צד כ"י; הלמסאן דף קע"ה.

שורה 11 ברחמך, קיי ברחמך. — שורה 12 יחבתי, הוא הנכון, ובסרעני נחמתי. — שורה 14 עורכי, שם ערכי. — שורה 16 ולי אני עבדך, תלי וחמאת עבדך. — שורה 18 כל לב, שם לבב.

אלהים אל מי אמשילך (צד 78—80) ועד 10—14, סלוק לרייה, צונג, רישום צד 112; עמודי העבודה צד 71 ט' 9—18. וחלקי הפיוט העלה הוה הם א) אלהים אל מי אמשילך; ב) ר' צבאות שם כבוד מלכותך; ג) הממשלה השנית; ד) הממשלה השלישית; ה) ברנו ד' בכל מקומות ממשלתו, וכראשי החזיים איב יהודה הלוי המורה לאדוניו המורה עיל עוניי ביום הכפורים. ואצלנו נחלק הפיוט לשנים, החלק הראשון ממנו בא בתור סלוק למנהג (צד 78) ושאר החלקים בתור קדושה לשחרית (צד 10), ואנכי אמר את הערותי על הפיוט כלו ולא לפי חלקיו כמו שהם שלמינו. — סרעני צד מ"ד; הלמסאן קע"א (ונדפס גם במחזור קרמנרין דף ע"ה, ואינו לפני).

צד 79 שורה 8 מלמטה אוחד (הראשון), צריך למחקי, ואחר מלת אוחד השנית יש להוסיף נקודה מספקת בין ענין לענין. — צד 80 שורה 1 השובבים, בן הוא בסרעני ובתלמסאן, והוא העקר. — צד 11 שורה 1 וכמה אחרים, ציל אחרים, וכיה בסרעני, בתלמסאן ובפרש ריא. — שורה 11 ומקור מיס הים מאתם ימצא, כשאר הנוסחות ומקור הים עם ימצא, ובגון יותר. — שורה 18 להקדיש וכי, כשאר הנוסח להקדיש בקדושתם בקר וערב. — צד 12 וחיות הקדש, שם מרובה, והוא הנכון. — מלאי עינים, הנכון הוא מלאות עינים ערהיב (וחוקא א' יח), וכיה בכל הנוסחות ובדברי רד"א. — שורה 2 ברוב עולם, ציל עומדים ברוב עולם, וכיה בכל הנוסחות. — שורה 5 איש מסקמו, כשאר הנוסחות איש אל סקמו; קדלת א' ה'. — שורה 7 שמי, תלמסאן צבא. — שורה 8 מלכותו, כשאר הנוסחות ממשלתו. — שורה 11 רננו, הנכון רנו (ישעיי כיד יד), וכיה כשאר הנוסחות. — שורה 2 הים, כשאר הנוסחות המים. — שורה 3 וחיות הארץ, קיי ארץ (בראשית א' כ"ד), כמיש כשאר הנוסחות. — שורה 8

צד 83 שורה 13 בת, דיואן דת. — שורה 15 בעבור, שם בכבור. — יצרתו, שם יצר העולם, ונחס שלפניו בהערה. — אמרנו, שם אשר אמרנו, וכיה דברי המפרש; איכה ד' כ'. — שורה 17 לכותם, לפי הפירוש ציל וכותם, ובדיואן וכתם. — על מי כי כס, בדיואן עליו יריבם (?), ונחס שלנו מוכא בהערה. — שורה 18 איך, שם ואיך, והוא הנכון לפי לשהיה יחזקאל לין יי. — צד 84 שורה 3 מען, סרעני מעין (סיס). — ואמס אין, בדיואן ואמס אל, והוא הנכון.

ובכן למדתי דתך וכו' אלוה שכן מרומות (צד 84—86), לרשכי וחחס בו שם מחבו שלמה; צונגן, לשיג צד 192. — סרעני צד מ"ח. צד 84 שורה 7 עבדהך, סרעני עבדהך, וזה נכון. — שורה 8 היה, שם היה ל'. — שורה 14 קרי על המאמן | בעדו ובעד וכו', ולא יפלא בעינינו אשר לא רשם המחבר את הויזי במלה הראשונה של חלק החרו השני. — צד 85 שורה 2 סר, קרי סרו; ראה את דברי המפרש. — שורה 4 כסא, קרי כסא. — שורה 5 מוה שבע וכו', ראה את הפירוש, שהוא מביא דברים שאינם לפנינו, ושית לכך לדעת, כי חרוז ל' חסר. — צד 6 הערה 1 הניחס היה היה גם לפני המפרש כנראה ברור מתוך פירושו, ואיני יודע מדוע השיב המיל את החרוז ולא הביאו בפנים. — שורה 15 נושא אוין, קרי נושא.

מדמי הלכבות (צד 86—87), חכרו רמכיע; צונגן, לשיג צד 418. — אלניר דף קס"ג. צד 86 שורה 9 כעל נבי, אלי כנבי, וכן קרא דריא. — שורה 10 על, שם עלי.

ובכן מוה אדם... אנשיים וענישים (צד 87—91), פיוט נפלא לרשכי; צונגן, רישום צד 109; ראה ר"מ ואמס בספרו Poesie rel. צד 222 הערה 1. — סרעני צד 53; החתי היא צד 1.

צד 87 שורה 10 ושפלים, קרי שפלים כמיש בסרעני ובהחתי. — נדמו, כיה בסרעני ובהחתי ימאן. — שורה 12—13, בהחתי הניחס יזמנו רע ותך יעצנו. — שורה 14—15, הניחס הישר הוא הנמצא בהחתי:

שוךר נדיש ורוב חובש שוכן נוש ורמה לובש
שוה לחציר גנות עובש שקרמת שלף יבש
שלא ימצא האדם

ומדברי המפרש יוצא שגם הוא קרא כן, אבל אין לנו הוכחה שיהיה לפנינו גם הניחס הנכון כפסק המוכא כזה (קהלת ד' י"ד), אשר הוא משבש לפנינו. — שורה 27 שפתו, קרי שפתו, כלשהיה. — צד 88 שורה 2 האחות, חסר בפעוה בסרעני. — שורה 4 ימאס החתי ימאס. — שורה 5 סו ישר, קרי סו ישר כמיש בהחתי, וכן קרא המפרש. — הבין, כיה בסרעני ובהחתי. — שורה 6 והפס, החתי והפוש. — בני אדם, נכון עמי תהלים י"ד ב', ניג ג', ובהחתי בפעוה בני האדם. — שורה 7 המערה, בסרעני סערה. — שורה 9 ראוי, החתי רוחו, ונראה נכון. — שורה 10 שרשו, ציל שרשיו, וכיה בהחתי. — רעה, שם רעת ונכון; בראשית י' ה'. — צד 89 שורה 1 יצר ייאוהו, נכון.

שם, בשאר הנסחאות שם כבוד. — כפי, תלמסאן מפי. — מלאכותך, העקר מלאכותך כמיש בסרעני. — שורה 12 ועל משה וכו', סרעני ויעל נביאו לעני; תלמסאן ויעל נביאו לעני. — שורה 13 נבואה, סרעני חכמה. — שורה 18 מחלצך, קרי מחלציו. — שורה 21 והלאה, דברי ר"מ הכין הביאם הדיק בפרושו בשמו לשון קצת. — צד 14 שורה 1 כמו בן מלאכי, העקר כמו הם כמלאכי כמיש בסרעני ותלמסאן. — תורות, שם מנחה, ראה צד 81 שורה 16. — שורה 6 ומקדישים, בסרעני אחיז מתכנשים ומתרגשים.

למענך אלוהי רצה עם לך שוחר (צד 80—81) פומן לדיד בן בקודה; צונגן, רישום צד 116; לשיג 217.

צד 81 שורה 14 אימך, קרי: אמך.

יום צדו צעדי (צד 81—82), פומן לדיד בן ניאח; צונגן, רישום צד 110. — סרעני צד 47; תלמסאן דף קס"ג. והמיל כתב לאמר: חתום ניאחי (ואולי כתוב בן כביי שלפניו), והוא שם לפי הניסוח שלפנינו, אולם הניסוח העיקרי הוא כתלמסאן: יום צדו וכו' הָקִין המאי וכו' וחחס אי"כ גם השם יצחק, והניסוח הזה היה לפני דריא ויחכנו דברי פרושו, אשר שם אותם המיל בספרה.

צד 81 שורה 9 ויום, תל' יום. — שורה 11 חלינו, בסרעני והל' חלנו וכן קרא המפרש. — שורה 12 עדי שוכן, תל' עדי שוכנו, והוא העקר, ונחס שלנו מוכא שם בפירוש הקצר. — צד 82 שורה 1 יום אחו וכו', נוסח הכיה הזה כתל' הוא:

יום אחו(ו) מוש פעמי וכו מעדו קרסולי
יום בו ענה כחשי וישב פסולי
יום בקשתי עזרי ואמס עזרי וחילי
לולי ד' עזרתה לי צוד חשקי ומהללי
יערב לפניו קולי.

ונוסח: לולי ד' רועי ומנהילי (ראה הערה 1) הוא הניסוח שהי לפני המפרש. — שורה 4 רחקן, תל' בו רחקן. — רפואות, שם בו רפואה. — וישעו, סרעני ויחעו. — שורה 8 נישענו ונתעודדנו, תל' נוסנו והתעודדנו.

יום צעקן שבבים (צד 82—83), פומן לדיד ניאח; צונגן, רישום צד 110. — סרעני צד מ"ח; תלמסאן דף ק"ע.

צד 82 שורה 13 מוכחתיים, תל' מוכחתיים. — אביהם, קרי יעקב אביהם, וכיה בסרעני וכתל'. — צד 83 שורה 1 ואלך, תל' ונגוד. — שורה 6 זכור קרי זכות, כמיש בסרעני וכתל', וכן ציל לפי דברי המפרש (ומיש בפירושו אשר היו נעשים בה, מלה כה יש למחקה עיין בדבריו). — שורה 7 וכדו תל' ברה, וכיה בדברי דריא, ונכון לפי לשהיה.

ארהותך למדני וכו' אכבד כבודך (צד 83—84), להראביע; צונגן, רישום צד 114. — סרעני צד 56; דיואן הראביע צד 127 סי' 238 (ראה שם צד 175 את הערת אינר), ושם נרפסו עדי שני חרוזים אל כיוך רצין וכו' וחחס בהם: אברהם בן מאיר ינע, והם כרוז ולא חלק מהפיוט שלפנינו.

בכמליהם כמיש כאל (וכן ציל בדברי המפרש). — שורה 11 ראה דיואן רייה
 היא הערות צד 161 (לשיר ס"ח שורה 13-16). — שורה 23 שגנה, קרי
 ושגנה. — צד 95 שורה 2 וסירחם, אלי וסירחם. — שורה 12 נכון, שם
 נכון. — שורה 5 מלמשה שפתי השרים, ניל שהוא שעות. — צד 96 שורה 7
 כי קשתה, אלי וכי. — שורה 10 חוק, שם חוק, ונכון יותר. — שורה 14
 ומעברות, שם מעברות. — שורה 16 תנעו, כאל תניעו, העקב תינעו, וכיה
 בדברי המפרש. — שורה 29 הקשר, ציל הקשת. — צד 97 שורה 35 יולד
 זה, קרי יולד בה.

האל התולה על בלימה תבל (צד 97-98), חברו רמבע; צונג, לפני
 צד 699. — דוקס רמבע צד 82.
 צד 97 שורה 15 דולה, דוקס תולת. — שורה 17 ומחשבות, שם מחשבות,
 תהלים ציד י"א. — צד 98 שורה 1 יוצר, ציל יוצרי כמיש אצל דוקס, וכן
 קרא המפרש. — שורה 3, נוסח דוקס אחוז מכאן ומכל. — שורה 6-7 ואל
 מי והם, שם ועל מי הם. — שורה 8 לביאיה, ציל לביקה, כי כן דורש החרוז,
 וכיה אצל דוקס. — שורה 25 ממון, לא ידעתי מה הוא.

כל מעשה ד... זה תקוה וסבר (צד 88-99) חברו רמבע; עמרי
 העבודה צד 242. — סרעני צד 56; אלגיר דף קס"ח; דוקס רמבע צד 81.
 צד 98 שורה 14 ומפעלו יודיעתו, דוקס ומפעליו יודיעות. — צד 99
 שורה 4 וישכון, סרעני שוכן. — בית, דוקס בבית. — שורה 5 ולה, שם אולי.
 שורה 7 ענינו, נכון, ובסרעני דוקס פניו. — שורה 10 ענינו, דוקס והניו. —
 יוה, שם יוהה. — שורה 11 בניו, שם המוניו. — שורה 20 כליותיו, קרי
 כל ימותיו.

מקור עיני על עיני (צד 99-100), חברו רמבע; צונג, לפני צד 699.
 צד 99 שורה 15 ואור, הוא הנוסח המוכח בדברי המפרש, אבל הנוסח
 שהיה לפניו הוא ואור אשי. — צד 100 שורה 26 מאויביו, קרי מאויביו.
 צד 110; לפני צד 698. — סרעני צד 54.
 צד 100 שורה 34 אותי, ציל אותי. — צד 101 שורה 5 ערכני, נכון,
 והמפרש קרא שקלני, והוא נוסח משבש.

לידך בני עולם מצפים (צד 101), חברו רייע נאח. — סרעני צד נ"ז. —
 שורה 1 מלמשה זה מלאכתו, קרי את מלאכתו. — ירחים, קרי ירחי.
 ימנך נושא עוני (צד 102-104), פומן לרייה; צונג, ריטום צד 113. —
 דוקס, צור קענשנים צד 165; פיליב, דיואן צד 85; הרבי, רייה ח"ב צד 81
 סי' כ"א, ואני לבי יחממן בקרבי בראותי, אך השווה פיליב את השיר העלה
 הוא וישלל ממנו את כל הדרו והורו עיי שבשויו ומעומו בנקודו (אשר בו
 הראה לכל, כי גם דעת יסודי הדקדוק רחוקה ממנו ברוח מורה מסערי)
 ובנראותו, ובתקוניו אשר תקן על מנת לקלקל, ולא אבין אך היתה כונת כי
 הלך רכני אחיו בעינים עצמות וירמס את כל שבשויו, ונא בתעורו לחקן

ובחתיי צד יבואנו, ונוסח יבואנו הוא גם כסרעני. — שורה 2 ועין לא, בחתיי
 ולא, ומלת עין לא שופטו עין, ונראה שלא יהיה גם בנוסח רד"א. — שורה 3
 נספר, בחתיי יסרע, והוא נכון. — שורה 4 אחורע, כסרעני ובהחתי יתדע
 ראה את דברי המפרש. — שורה 5 בחיון לילה, בחתיי בחיון, והוא הנכון. —
 שורה 6 ינועש, שם ינועשו. — בני אדם, בחתיי בני האדם, ונכון עפי קהלת
 סי' י"ב. — שורה 7 נאלה, איננו בחתיי. — היו שם הויה. — שורה 10 יזכלון,
 שם יזכילון. — אדם, נכון עפי איוב י"ד י', ובהחתי האדם. — שורה 11
 חרמה, נכון, ובסרעני במענות חרמה. — על, קרי: עֲנַל כמיש בחתיי. — שורה
 12 בני אדם, קרי בני האדם כמיש בחתיי; קהלת נ' י"ח. — שורה 13 הרי משעם,
 כסרעני ובהחתי הוכר כתמים. — שורה 14 כנחלי, קרי כנחלי, כמיש בחתיי. —
 צד 90 שורה 1—2 הנוסח הנכון הוא הנמצא בחתיי:

נוש עפר עני וסך
 גם בני אדם
 שורה 4 האדם, קרי אדם, משלי י"א ז' וכיה בחתיי. — שורה 5 ונוש, בחתיי
 ועש, והוא נכון. — שורה 7 ראו, שם ראוי, והוא ראוי. — שורה 8 בני אדם,
 ציל בני האדם, קהלת נ' כ"א וכיה בחתיי. — שורה 11 ויולד, שם ויכלת. —
 עמל, שם יעמל, וכיה בדברי המפרש. — ויהל, נכון, ובסרעני ויתכל. — שורה
 20 כחילך, קרי כהלך. — צד 91 שורה 2 מן הארץ, כסרעני ובהחתי מני ארץ,
 והוא הנכון עפי איוב י"ח י"ז.

ד' מה אדם הלא כשר ודם (צד 91-92), תוכחה לרשבני; צונג,
 ריטום צד 109; לפני צד 411. — סרעני צד 54.
 צד 91 שורה 7 וגרמס, ציל וגרמס לפי החרוז, וכיה בדברי המפרש ובסרעני —
 שורה 11, מדברי המפרש נראה שהוא גורם בשקר יחלל ובשוא יחולל. —
 צד 92 שורה 13 לבדו, כסרעני לבד, ונראה עקר. — שורה 20 לחמי, קרי
 לחמו. — שורה 24 יקטף, קרי נקטף. — שורה 32 מלת הערוץ מקומה לפני
 העיון אחר מלת נדף.

מלך מכל על (צד 93), חברו רמבע; צונג, לפני צד 413.
 שורה 10 צוער, היא הנוסחה הישנה אשר מצא אותה המפרש, אבל הוא
 גורם סויער. — שורה 12 לכלה, קרי כל חי (כמיש בדברי המפרש), או לכל
 חי. — שורה 19 עלי, קרי על.

ובכן אוכור... החרשים שמעו מפי נוראות (צד 93-97), חברו
 רמבע; עמרי העבודה צד 242. — אלגיר דף קס"ח.
 צד 98 שורה 16 פלאות, אלי פלאות. — צד 94 שורה 2 וכמליהם
 ציל וכמליהם כמיש כאל (וכן יש לחקן בדברי רד"א). — שורה 3 ואונים, אלי
 באונים. — שורה 5 ללכס, שם בלכס. — שורה 7 בתכל, הוא הנכון וכיה כאל
 ומדברי המפרש נראה, שהי גם לפניו הנוסח הזה. — שורה 8 בכמליהם, קרי

(א) או נוע כמיש לפניו, או ניו כמיש בסרעני.

את מקצתם! ולא פה המקום להעיר על כל השבוסים האלה, ואייה אעשה זאת במקום אחר.

צד 102 שורה 4 ובמה, דוקס, פיליב והרכבי וכמה, ופיליב התאמץ לפיש את הנוסח המשמש הזה על פי דרכו, דרך זו ומוזר, והרכבי בהערתו תקן סדעו כמיש לפנינו. — שורה 5 לבי, דוקס לי, ויש לפרשו ניב (ראה הערת הרכבי). — שורה 7 והמו, הוא הנכון; פיליב והרכבי יהמו. — שורה 9 מעלליבס, דוקס מעליבס, ונכון ניב. — שורה 11 הוריתנו, הוא הנכון, ופיליב הוֹרִיתֵנו⁽¹⁾, והרכבי בהערותיו תקן (במקצת) עפי דוקס. — נחליפנו, פיליב והרכבי נחלקו, והאחרון בהערותיו תקן עפי דוקס. — שורה 13—14 פיליב והרכבי מהפכים את הסדר ומקדימים שורה 14 לשורה 13, ונוסח שורה 13 (אצלנו, שהיא אצלם שורה 14) אצל פיליב שפוך על זו המתך (ובהערותו יאמר: שם — ריל אצל דוקס — חדרתך ותקנתי כלשון הכתוב וכו'; ומה ישתומם הקורא בהודע לו — כי החיזו כלו חסר הוא אצל דוקס, ודוקס בעצמו העיר: טור אחד נשמטו) ואצל הרכבי שפוך על זו חדרתך, ובהערותיו יאמר: "פיליב הגיה המתך, ואולי צדק הפעם", והנה לא ראו שניהם את הנוסח שלפנינו. — העמיה, הוא הנכון, ואצל פיליב והרכבי אמר. — שורה 30 עלליבס, קרי עליהם. — צד 103 שורה 4 נוסח פיליב וְכָל יוֹצֵר יִבְשֵׁן⁽¹⁾, והרכבי הגיה וכלי ותקן יִבְשֵׁן, ובהערותיו הוא מתקן את הנוסח כלו עפי דוקס. — נשויס, ציל נשין, והמלה חסרה אצל דוקס. — שורה 6 ויענם, הוא הנכון, ואצל פיליב (והרכבי נמשך אחריו) ועינם, ולו היה יודע כי פסוק הוא כבראשית מיה כי אולי לא היה משבש את הנוסח ואת הנקוד (על כִּלְבִּיּוֹס). — שורה 8 יהיה, פיליב והרכבי יהי. — שורה 11 יחשוני, דוקס יחשוף. — שורה 16 ימי צום, נוסח משבש ונמצא אצל פיליב והרכבי, והאחרון תקן בהערותיו עפי דוקס. — שורה 28 ואין, הוא הנכון, והרכבי בהערותיו כותב "יותר טוב אין", ולו היה מנקד כראוי כִּבְלָל מְבַשְׁלֵקָה לא היה בא לרדי כך לשנות את הנוסח הישר. — שורה 26 נשויות, קרי נשין. — צד 104 שורה 2 תנעול דלתך, פיליב והרכבי תנעל דְלֵתְךָ⁽¹⁾. — שורה 5 מעבודת, דוקס מעבודות. — שורה 9 צפירת כתרס, נכון, ואצל פיליב והרכבי צפורה כתרס, והוא אחר, מתקוניו של פיליב (ואינו, נוסחא זרה כאשר יאמר הרכבי בהערותיו, כי הנוסחה הזאת לא המצא ככיי ופיליב הכציא אותה וכן "הסכים לו ידיו", הרב החכם הישיש ר' פתחיה גרינעס נ"י), והרכבי בהערותיו שב לחבב את הנוסח שלפניו כמיש אצל דוקס. — שורה 10 מפוריים, נכון, ואצל פיליב והרכבי מְפֹרְיִים. — שורה 13 את, חסר אצל פיליב והרכבי. — מי, דוקס פיליב והרכבי ומי. — שורה 14 תרחמנו, נכון, ואצל דוקס ארחמנו ותקן את הנוסח בהערותיו. — שורה 14 תרחמנו, נכון, ואצל דוקס ארחמנו, ותקן את הנוסח בהערותיו. — שורה 15 בצור, פיליב והרכבי בצור. — שורה 16 שוכך, דוקס פיליב והרכבי שוכך.

צד 114. — ננו אקספורד צד 88. אבי עבור על רישעי (צד 104—105), תוכחה לראביעי; צוניג ריפוס

צד 104 שורה 21 ואני, מדברי המפרש נראה שהי לפני הנוסח ויניד. — צד 105 שורה 3 אותי, הנכון איותי, כמיש בניא. — שורה 6 רשעי, בניא רשעי, ואולי נכון יותר. — שורה 15 וינידו ליסודם, ציל ויניד להם יסודם, וכמו שהעירותי. — שורה 27 רוח, ציל רוחי, וקו המספק יש למחקר.

אם חסדך שכחוננו... איכה תפקוד (צד 106—108), תוכחה לרמביעי; צוניג לסיני צד 222. — סרעיני צד 16 (ישם חסרים רוב החזוים); דוקס רמביעי צד 75. צד 106 שורה 8 חסדך, דוקס חסדיך. — שורה 4 תולעי, שם תולעת. — שורה 6 אמ, נכון עפי איוב כיז מין, ואצל דוקס ואם. — שורה 7 לרוב דונוי, סרעיני לרוב עוני, דוקס על רוב עוני. — שורה 10 צפר, דוקס ספר, ושדיל כתב שם בהערה, אולי ציל חפר, ונוסח שלפנינו הוא הנכון. — שורה 11 ארכב, נכון וכאשר פרשה רדיא, ושדיל כתב "ציל ארכבי ואינו ניל". — שורה 12 וצמך, דוקס וְצִמְךָ, ונראה שכן הי גם נוסח המפרש. — שורה 13 ויעלה, קרי העלה, איכה ב' י' וכיה בדברי המפרש. — צד 107 שורה 1 ילחנו, נכון עפי מיכה ז' יין, ואצל דוקס לחנו. — שורה 2 מקום, אין לו מקום בזה והוא חסר אצל דוקס. — שורה 3 אשר ידאבו, מלת אשר חסרה אצל דוקס כמעות. — שורה 7 סכב, שם סכב. — שורה 12 כסרעיני, הנוסח משבש (ומה שם הדיבני) ואל עמר השיבני | אל חסאה הדיבני, ואצל דוקס הרכבי ה' תיבני, הדיבני ה' תדיבני (כמו כסרעיני). שורה 16 ללל, סרעיני לאביון. — שורה 18 אמ, שם ואם. — אמיתך, קרי אמתיך, הללים ל' י'. — שורה 24 ערימות, קרי ערמת. — שורה 29—30, הפי למאמר: יתן בעפר חיבוי נראה שנמלה בו פעות. — שורה 2 מלמטה החבול, קרי החבל. — שורה 1 מלמטה פירותם, קרי פירותם. — צד 108 שורה 1 הושיע, דוקס הושיעה. — שורה 2 נודדים, שם נודדיו. — עונים, שם עוניו. — שורה 4 ימי שם שני. — שורה 5 יוסר, שם ספר. — ותקע, שם יתקע.

אל בית המלך לבא נקראתי (צד 108—109), פוטון לראביעי; צוניג, ריפוס צד 114; לסיני צד 414. — סרעיני צד כיה. צד 108 שורה 19 אמרת כלבבך, כסרעיני ותאמרי כלבך. שובי נפשי לקונך (צד 109—110), חברי ר' יוסף בן שולי; צוניג לסיני צד 500. צד 109 שורה 19 בשווי הרי עיני, נראה לי שזה פעות, ואולי ציל קָרִי. — שורה 4 מלמטה הלין עיני, קרי קָלִין. משמעך רדו אנשים (צד 110—111), חברי רייץ ניאח; צוניג ריפוס צד 110. — סרעיני צד כיה. צד 110 שורה 14 בניהם, נכון וכסרעיני בניהם. — שורה 18 לחותם, שם לחותם. — שורה 21 דבריו, שם דבריו. — שורה 5 מלמטה ונאותו, נראה שציל וחאותו. — שורה 4 מלמטה הים, קרי בים. — צד 111 שורה 4 באסן, ובדבריו רדיא הנוסח כבסו. — שורה 22 להשלים, אינני יודע לפתרו.

אמנם כי דברך (צד 111—112), חתום בו אברהם נ"י (ולא נ"י); צונג, ריפוס צד 114; לפי צד 540, והוא מסמך אם המיפוש הזה הראביע הכרו—
 סרעני צד 55.
 צד 112 שורה 5 ושפע בדברים וכו', הוספת דברים אני רואה בזה, ונחמ
 סרעני מ' ראה ושפע בדברים נוספים. — שורה 7 וסמך, קרי מהי, כמיש
 בסרעני. — שורה 23 עניתי, קרי עניתם? שורה 29 אסור, קרי אסיר.
 אומרת עלי נפלי (צד 112—113), תוכחה לראביע; צונג, ריפוס צד
 115. — סרעני צד 55; אגרות שריל צד 518.

צד 112 שורה 16 אחר, שריל החת, ואיני יודע אל איזה מהכתובים כון
 המפורי. — שורה 20 ועי, שם עז. — צד 113 שורה 4 תאוני, שריל
 ותאוני, החלים קליש י'. — שורה 8 מניח, כיה גם אצל שריל, והכונה אם
 מוכאי אל האין כמו מוצאי ממנו (מן האין), אם באתי מן האפס ואל האפס
 אני הולך, איה חסריך וכו'; בסרעני הגהי. — שורה 10 כחמלך, שריל כחמלך.
 ישראל עבדיך לפניך נאמפים (צד 113—114), לא נקרא עליו שם
 סחברו; אלני דף רליה; הלמסאן דף ריאה, ובכל הנוסחאות האלה חסר
 הפיפס כסופו.

צד 113 שורה 16 נא, אינו כאלו ותל. — צד 114 שורה 1 אל חמרי,
 אלי ותל ולחמך מצפס.
 אין מלה בלשוננו (צד 114—115) תוכחה להראביע; צונג, ריפוס צד
 115; לפי צד 414; ראה איננס, דיואן ראביע צד 168 הערה לפי 207. —
 סרעני צד ה'; הלמסאן דף ריאה.
 צד 114 שורה 8 איך תאמרי, סרעני ואך תאמרי, הלי ותאמרי, והנחמ
 שלמינו נכון עפי ירמי ב' כי. — שורה 9—10, המריל הרכיב ב' נוסחאות
 (נאשר עשה גם במי'א) ועיק קשה למצוא תכלית כונת המשורר, וכו' הנוסחאות
 הן: הא' שהיהה לפניו בכי':

כיני בעורך ברענגן שוכי לאל קינג
 ודבר שפתים אך למחפור הרוב עם שרי יסור

הכי הוא הנמצא בסרעני ובתל':
 כיני בעורך שכבר נודתה כי כרין דבר
 שפתים אך למחפור הרוב עם שרי יסור
 והנחמא הואת השנית היא שהיהה לפני המפרש והיא הנחמה. — שורה 13
 כשמלות, חלי כשמלות. — באור, שם באור, סרעני לאור. — שורה 15 עת,
 אינו בסרעני, וגם לפני המפרש לא היה. — שורה 17 עווי, נכון, ובסרעני
 כמעות העווי. — שורה 18 יצר, סרעני ותל, ביצר. — שורה 22 והחליפס, קרי
 ותחליפס. — שורה 26, כפרוש, הרוב עם שרי יסורי נפלו כנראה כמה מעות,
 וציל: ס'י כי [אין זה] דרך מוסר וכו' על כן יהיו דבריך וכו' [ולא נכון] הוא
 שרוב אדם עם שדי וכו', ואין אני אומר, כי כונתי לאותן המלות בעצמן שכתב
 אותן המפרש, אבל הענין דורש אותן או הדומה להן. — צד 115 שורה 8

רחקי מסך, בסרעני כמעות מסך רחקי. — ואל יתן וכו' בסרעני ואין לך
 חלק בחלק. — שורה 4 בחוך, ובתל, בקרב. — שורה 5 בנאר, סרעני
 בנור. — שורה 21 עני ענות, קרי עני ענות.
 אם לא תדעי נפשי אחריתך (צד 115—116), תוכחה לראביע;
 צונג, ריפוס צד 115. — נניו אקספורד צד 38.
 צד 116 שורה 12 עיני, קרי עיני, וכייל בכל מקום שהביא המשורר
 את המיפוס הזה, שהוא עדידי איוב י"ד ז'. — צד 116 שורה 10 לאדוני, ציל
 לאדוניך. — שורה 11 לחבל, בניא להבל. — שורה 25 להחיל, אולי ציל
 לחבל.

תמימי אורח חיל אורו (צד 116—117), משלש לרינג נאה; צונג
 ריפוס צד 110; הלמסאן דף ריאה.
 צד 117 שורה 2 אם, תל חן. — שורה 6 חסרים, שם חסירי. —
 שורה 7 היום, שם יום. — שורה 12 ציל תמים בקרו | ניניו וכו'. — שורה 21
 כאמרתך, קרי כאמרתך כלשהי.

צד 34. — והנה לפי הנוסח שלמיני ישי בבית הדאישון ג' הרונים חוץ מהאור, ובשאר
 הבתים ד' הרונים ואורי; אולם לפי נוסח סרעני גם שאר הבתים רק ג' הרונים להם,
 כי חסר בבית השני החרוז, ותפארתו בבית שבי | כי נאמנים סרעני (צד 117
 שורה 20), בבית השלישי החרוז, ואל מעונך פניתי | לאור באור פניך (צד 118
 שורה 5), ובבית הרביעי החרוז, ולי כך עשר ידות | ומאו בבית עבדי' (שם
 שורה 9). גם חסר בליים אצלנו וגם בסרעני בית אחר המתחיל באות ד', ויהיה
 שם המחבר יהודה נרשם בריח, ומי שיש כירו שפתי רגנות (דף נ"י) אולי ויכל
 להביא את הנוסח על מקומו, ואולי ימצא הנוסח הנכון בכי ברלין 40 סי' 576.
 צד 118 שורה 1 ועי, ציל ועדי. — שורה 4 למחך, את המלה הזאת
 הוסף המריל, יען מצא אותה בדברי המפרש, ולדעתו אין זה מקומה הראוי לה,
 והמפרש היה לפניו הנוסח למחך פניתי ה' ואל מעונך פניתי (שורה 5). —
 שורה 8 ורעיוני לך, מלת לך איננה בסרעני.

שופס פלימי (צד 118—120), מוחה לרשביג, ושמו בקרב. — סרעני
 צד 58.

צד 118 שורה 15 כהוי, סרעני כהורי. — צד 119 שורה 3 בלע וכו',
 החרוז הזה מקצתו משונה ומקצתו משוכש בסרעני, וזיל שם כלע מעלימי | שרו
 מלעמי | בור (ה' בור) שממי | וחומסי ולובסי. — שורה 5 וחולמי, חסר כמעות
 בסרעני. — שורה 16 ונושאי שלימי, קרי: שלימי. — צד 120 שורה 1 שוקמי,
 בסרעני שורסי. — שורה 4 אמן, שם אמג. — שורה 5 נוסחאתה בסרעני שבר
 שואמי | שפר לאמי. — שורה 6 הליג = הליג וכבר העירוני עי לעיל צד 169
 בהערותי לפיפוס אשרי עין ראהה שושנת השורן.
 יצרי ראשית צרי (צד 121—122), תכרו רייה; צונג, ריפוס צד 113;
 לפי צד 414. — סרעני צד 25; מעיני שחר (= מיש) כמנוחה שמי דף
 קסיס (להורי); בית הכפורת (= כהי'ס) דפוס ליוורנו, גנחה ליהוי.

112. — אלני דף ריש.
זה אשר אשפור לפניו (צד 127—128), חברו רמביע; צונץ רישום צד

צד 127 שורה 12 כנה, כנראה קרא המפיש (כשעות): מסכנה. — שורה 14: ומעיר, אל, מעיר, וכו'. — צד 128 שורה 1 והלאה, הסול ראה בפרש ררא דברים שלא היו לפניו כמיש עצמו ולכן הוסף אותם במסגרת שלא במקומם, והאמת כי הסרים אצלנו שני חזוים שהיו לפני ררא ופרשם, ואני אביא בה את אודעת החזוים האחרונים לפי הנוסח הנכון והיושר:

נכונים לפשעם סליחה	תעניקם
ושד גיל ישע ושמה	תניקם
וכל שונאים תניקם	כצאן סכחה ⁽¹⁾ .
הזיקו תבשר ויאמץ	לככם
מליץ בעד חמא ושמן	בערכם
יליץ לחור לכם	מנחה.
זרה לכל רוח ודוני	כמו תנן
והסר מלב אמוני	לב אבן
ועליו רוח ד'י ⁽²⁾	צלחה.
קשר ודונים המר	והשקיעה
כיס, ובנים הסתר	סויעה
מהר אסוף צילעה	ונרהה.

מצעק מעלות שחר (צד 128—129), סומן לעלילה, חברו רמביע; צונץ לפניו צד 203 ועד 413. — אלניו דף רסיס; תלמטאן דף רסיה. — צד 128 שורה 10: יהי, אל, ותל: יהיה.

קראתי מצדה (צד 129), סומן לרמביע; צונץ לפניו צד 413. — אלניו דף רס; תלי דף רכיש, ובשניהם קרא אלי סקא קות, הי קרא נא וכו' (שורה 10). מוזמרת שירתי (צד 129—131), תוכחה לרמביע; ראה עמודי העבודה צד 249.

צד 130 שורה 6 ונחלתי, ציל ונחליתי. — שורה 17 וענתי, ציל וענתה. מושכי עול עונים (צד 131), סומן לרמביע; צונץ רישום צד 112. — סריעני צד ניז; אלניו דף רניז; תלמטאן דף רליא.

שורה 7 שרי השכחה וכו', נוסח סריעני:
שרי הונחת
בית איתנים
בוהן שכחה
בנים אמונים
ונוסח בוהן נראה שהוא הנכון. — שורה 9, מלת אשר אינה בסריעני. — שורה 12 סיה, שם בסעות ופיהו.

(1) אלניו: לפסחה.

(2) היה לו להמפורר להשתמש בזה בחרוי ה"ק, ואמנם כבר השתמש במלות חבו ואבו בחזוים הקודמים ומלה שלימות שהיא מליעול וחכרה ה"ק, כמסופ לא סמא, אשר על כן השתמש בחרוי ה"ק, הוא החרוו שבלחוח הבית שלפנינו.

צד 121 שורה 4 דברי עונות, מלת דברי חסיה כבהי, ובסריעני הנוסח: כי אם עונות. — שורה 5 וחי, סריעני והווי (תי והווי²). — העבור, כהי: העבור (שעות יוכיח עליו החרוו). — שורה 6 חמאת, מיש חמאות, ראה תהלים

כיה ו'. — שורה 7 להניש פרי, בסריעני כהניש מנחה, כבהי כהיקי מנחה, ונוסח מנחה נראה לי נכון, כי על כן קנעו את הפיוס הזה למנחה ויהי. — שורה 8, נוסח סריעני ובהי: היא (כהיכ בסעות: והוא) מנחת זכוין | מוכרת עונותי. — שורה 9 ואין אהרן, מיש אין אהרן, ובסריעני ואין אהרן ואין אהרן. — שורה 10 וירצו, מיש וירצה את. — שורה 11 צלו, סריעני ובהיכ שכלו, והוא הנכון, ובמיש כסלו. — הבול, בהיכ חבלו. — יסכו, מיש כסלו. — שורה 13 וחקל, סריעני ובהיכ ונקל, וכן עקב, ובמיש תקל (ונחלפו לו להמספרים בתיי). — שורה 14 דהי, בסריעני מיש ובהיכ דליה, והוא הנכון; ויקרא ייד כיא. — שורה 15 חקלי וכו', סריעני חוויני הספרי. — ומתענת, במיש ומתענתה. — שורה 16 נוחם, בסריעני ומיש נוחם. — ומתענת, במיש ומתענתה. — שורה 20 נחן, מיש נגתה.

— הקימותי, שם הקימותי. — 122 שורה 3 הן זרקתי, מיש והן זרקתי, סריעני: הורקתי. — שורה 5 עוני, מיש עונותי, שעות וחררו יוכיח עליו. — שורה 6 ונחמת, נכון, ובסריעני ונחמת, ובבהיכ: וְנַחַמְתָּ. — שורה 7 תנחתי, כבהיכ תנחתי, והנוסח הזה היה גם לפני המפרש שהביא את הכתוב ישעיה סג יד (ות תנחתי אשר בפרוש שורה 4 מלמטה ציל תניחתי כלשהיכ). — שורה 8 כורך, מיש בנתתי.

הן לא קצרה יד אל (צד 122—123), סומן לרמביע; צונץ לפניו צד 699. — צד 123 שורה 14 אשר הנה, לפי הפרוש ציל אשר הונה. והיא לרמביע; עמודי העבודה צד 244.

צד 124 שורה 5 מאסן, קרי מאסן. — שורה 6 ימי, נראה שציל ימיו. — שורה 12 דמעני, ציל דמעו או דמעני. — שורה 14 ומיש, קרי וימיש. — שורה 16 והסאוי, אולי הנכון דסאוי. — צד 125 שורה 4 וקושי ציל קרושי.

נבהי שמים לך כסא כבוד (צד 125—126) קדושה, חברה ר' הייא אלדאודי; צונץ לפניו צד 477. — ננוי אקספורד צד 36; אגרות שד"ל צד 519. צד 125 שורה 8 ונבולות, שד"ל ונבולות, ונראה נכון יותר. — שורה 12 הכרוה, ניא והכרוה. — שורה 15 עבודה לך רבה, בניא ועבודה רבה כלשהיכ. — צד 126 שורה 1 ומרום, ניא ורום. — שורה 2 והמה, שד"ל והם. — שורה 5 ונבו בנינו, הסול הרכיב כי נוסחאות, וצ"ל ונבו כמיש אצל שד"ל או בנינו כמיש בניא (והראשון, ר"ל ונבו) הוא העקר.

אשלש תפלות (צד 126—127) מנן להראביע; צונץ רישום צד 114; לפניו צד 415. — סריעני צד ניה; אגרות שד"ל צד 520.

צד 126 שורה 11 נבונותי, סריעני נבונותי. — שורה 13 ואולי, שד"ל אולי. — שורה 14 ומנחה, שד"ל ובמנחה, והוא הנכון עפי שיא נ' ייד. — צד 127 שורה 2 כעבור המנחה, שד"ל כעלות המנחה, מיב נ' כי, וצ"ל כעלות המנחה עדהיכ מיא ייח לין.

הוא קולי בהתעטפי (צד 123—125), תוכחה, החום בה משה עשה לרמביע; עמודי העבודה צד 244.

צד 124 שורה 5 מאסן, קרי מאסן. — שורה 6 ימי, נראה שציל ימיו. — שורה 12 דמעני, ציל דמעו או דמעני. — שורה 14 ומיש, קרי וימיש. — שורה 16 והסאוי, אולי הנכון דסאוי. — צד 125 שורה 4 וקושי ציל קרושי.

נבהי שמים לך כסא כבוד (צד 125—126) קדושה, חברה ר' הייא אלדאודי; צונץ לפניו צד 477. — ננוי אקספורד צד 36; אגרות שד"ל צד 519. צד 125 שורה 8 ונבולות, שד"ל ונבולות, ונראה נכון יותר. — שורה 12 הכרוה, ניא והכרוה. — שורה 15 עבודה לך רבה, בניא ועבודה רבה כלשהיכ. — צד 126 שורה 1 ומרום, ניא ורום. — שורה 2 והמה, שד"ל והם. — שורה 5 ונבו בנינו, הסול הרכיב כי נוסחאות, וצ"ל ונבו כמיש אצל שד"ל או בנינו כמיש בניא (והראשון, ר"ל ונבו) הוא העקר.

עוד מלכודי. — שורה 8 המלא, שם המצא. — שורה 10 משע, שם המצא. — שורה 11 וקח שי לך יקרב, שם וקח לך שיר יקריב. — שורה 12 מוכח, שם המוכח.

שבתו יגונך (צד 136—137), תוכחה לרשביג, ראה קונטרס המיוחס צד 43 סי' ט"ט ובהערתו שם צד 79.

שוכני בתי חומר (צד 137—138), תוכחה לרשביג; צונג, רימוס צד 108; לשיג צד 412. — סרעני צד נ"ז; אלניו דף רנ"ז; תלמסאן דף מ"ד; מחזור רומא ח"ב דף ק"ג. גומס רומא שוה בכל לגומס תריס, גומס תל' הוא כגומס אל'.

צד 187 שורה 18 אנהני, תריס אונ. — צד 188 שורה 6 ואנה, תריס ולאין. — שורה 7 לקיזין, אל' כמו קיזין. — שורה 8 ועד בקר ובי תריס ולבקד לא היה, גומס אל' נהיה (ת' חיה). — שורה 9 אשר לא, תריס שלא. — שורה 12 תחמהמ, סרעני ואל' יתמהמה. — אזי, תריס הלא. — שורה 17—18 גומס תריס:

בכל זאת לא השבת ואליו לא קשבת
ואם לא תטיב ראשיתך מה תעשה באחריתך.

שורה 19—20 חסרים בסרעני. — יסתר, תריס נסתר. — שורה 22, גומס נכון עפי לשהיכ באיכה נ' ס"א, ובאלי לבכ וכספי, ובחתיס ושאו לבכספיס (רומא כספיס) לאל ארך אפיס. — שורה 23 בחריס ובאלי גומס הה על נפשוהינו ואוי על הפאוהינו. — שורה 24 וגם כצאן, תריס כמו הצאן. — שורה 25 ועונת ובי, שם כי עונות נשאו ראש. — שורה 26 ואיך ובי, שם אהה הוא אדוננו. — שורה 28 חסרך, אל' חסדיך, תריס עוי ידך.

יום זה הואל (צד 139), מסחאנכ לרייג ניא; צונג, רימוס צד 110; ונראה חסר כסופ, ומי שיש בידו חסר Relig. Poesie לריס וקש יוכל להשלים את החסרון, והוא גם הוא יבין לדעת, אם לא ציל חונה ת' הנה (כן קרא המסרש) בשורה 8, יודע ת' ליודעי בשורה 16.

אמת בספרך (צד 139—140) { הם להראביע; צונג, רימוס צד 114, אשל צדך (צד 140) } ושניהם נרספו בסרעני צד 57.

ירדוך אממש (צד 140—141) פומן לרייה; צונג, רימוס צד 113; לשיג צד 413. — סרעני צד נ"ח; תלמסאן דף רמ"ב; אנהני שריל צד 523.

צד 140 שורה 16 חין, תל' חן. — שורה 17 מסך; מרבי המרש נראה, שוהו קרא לך נפסם וכי גומס תל' הוא ובסליחה חסאחם לך את נפסם מסרי, ואצל שריל ובסליחה חסאחם נפסם מסך מרבי, ושריל חסיף טיפן השאלה. —

צד 141 שורה 2 כמפעלין, תל' כמעללין. — לו, שם לך, שריל לא. — שורה 5, גומס העקרי הוא על סכלו אשר סכל, כאשר יורה ההרז, ואין להסגר מלת סכל ולהוסיף מלת מעל, ומדברי רד"א נראה רק שוהו קרא על מעלו ת' על סכלי, אבל מלת אשר סכל על עומם יעמוד. — שורה 7, מלת כן חסרה בסרעני ואצל שריל. — שורה 8 ותשלך, תל' והשלך. — שורה 9 וישב, שם וישבי. — שורה 10 כבוא, סרעני ושריל כבוא. — שורה 12 וזימ, שריל וזימ. — שורה 13 ורצך, שריל ורצך, והוא הנכון. — שורה 14 ושחה אינו אצל

ובכן אזכיר... יה שעה שופכי שיהה (צד 131—133), סומן לרמביע; עמודי העבודה צד 249. — שורה 2 מלמטה נבתי, צד 182 שורה 6 ישמע, נראה שציל שמעו. — שורה 2 מלמטה נבתי, ציל נבתי. — צד 188 שורה 8 מסגורך, נראה בעיני שוהה לפני המרש גומס מסרויך, ועיב האריך בפרוש המלה הזאת.

עת שערי רצון להפתח (צד 133—135), עקרה ושם מחברה בראשי בתי; עגאש שמואל יהודה; ראה מאמרי עיר מחזור כמנהג ארם צובה (כספר Aus m. Bibliothek למורי הרה"ח ר"א ברלינגר) צד X. — תריס דף ח'; מחזור רומא ח"ב דף ק"ח; אלניו דף מ"ה; תלמסאן דף ע"ז. ודע שהעקרה הזאת קבע אותה מחברה לריה לפני תקיעת שופר, וזה פעם אמרו בבית האחרון ושמע תקיעה ובי, ובאלי ותל' היא נמצאה באמת לריה, ושם שנו את הבית האחרון בריה שחל להיות בשבת שאין בו תקיעת שופר; וכאשר קבעו את העקרה שתאמר באשמרת יום ראשון (תריס), שנו את הבית הראשון וכתבו ליל אוזיה כפי ובי ובבית האחרון השמישו את ההרזו ושמע תקיעה וכו' והוסיפו החתי ושמע לקול הצעקים בתפלה; ובמחזור רומא נקבעה העקרה לנעילת יום הכסורים (כמיש אצלנו) ובכל זאת הניחו את גומס ושמע תקיעה וכו' וגם את ההוספה — לריה שחל בשבת רוב הגומסאות שבאלי ותל' וכן אלה שבתריס ושלאמינו נמצאו במחזור רומא זו אצל זו, אחת במסגרת ואחת בלי מסגרת.

צד 188 שורה 16 זכר ל'י, בכל הגומסאות זכר נא ל'י, וכציל לפי המשקל. — שורה 16 באחרית, = קאחרית, ובחריס ובאחרית. — שורה 18 על הר, שם אל הר. — צד 184 שורה 1 שוה, המרש קרא סחר. — והשניס, תריס כהשניס. — להלך, שם לעלות. — שורה 2 סמע, אל' ותל' ננען, וכן קרא המרש. — כבוד, נכון, ובחריס כמא כבוד נגד המשקל. — שורה 5 סהמור, שם המור (כפעות). — שורה 7 לעסוק, אל' ותל' לעשות. — שורה 8 הנה, שם ראי, והוא הנכון כאשר יורה המשקל. — שורה 11 כל, תריס כ'י. — שורה 14 ולרומי, אל' ותל' וברומי. — קווי, באלי ותל' וקוי כלשהיכ (ישע'י מי ליא) ונגד המשקל. — שורה 17 זה סרורה באלי ותל' ויהי מאור וכו' והמון דמעיו וכו', גומס דמעיו הוא הנכון וכו' גם ברומא ובחריס. — שורה 28 בתהלתך, קרי בתהלתך. — צד 185 שורה 4 ועת, תריס בעת, ואל' קרא כן גם המרש. — מאמרי, הוא הנכון, ובחריס מעמרי. — שורה 7 מהתננים, רומא ותריס מהתננים. — שורה 11 בו שערי רחמים וכו', ההרזו הוא אינו בשאר הגומסאות, והשם עין על בנין הבחיים יראה שהוא מיותר, ונראה שנתערבו כזה ב' גומסאות שונות. — שורה 14 ראה את הערתי הראשונה לפיט שלפמינו.

אני מלכודי היום (צד 125—136), עקרה קסנה להרמביס; ראה צונג, לשיג צד 462; עמודי העבודה צד 230. והסיל כתב החום אני משה ברבי מימין חוק, יען גומס אצלנו כהרזו ד'י; מימין חסר, אמנם גומס העקרי הוא מ'ס'ן חסר כמיש באלי ותל', ורמביס חסר הפעם את שמו חסר רי"ו.

צד 136 שורה 1 כדם, אל' ותל' דם. — שורה 6 במחתי, שם המכתי, והראשון נראה עקי. — שורה 7 אין בלחך וכו', שם גומס בלחך צורי ואין

שירל. — שורה 15 כי כבר, הלי הלא כי כבר. — אלהים וכו', שירל האלהים, ונכון
 זמלת את חסדה בסרעני; החרוז מיוסד עדיז קלהל מ' ו'. — שורה 20 חרה, המלה
 חסרה אצל שירל, ובחלי חכה. — לסניך, הלי לסני. — כשרו, שירל כשרו.
 יה למתי צפנת (צד 142—143), סומון לרייה; צונין, רימוס צד 118;
 לסני צד 413. — מחורו רומא חיב דף ק'.
 צד 142 שורה 7 את סניך לראות, רומא סניך לראות. — שורה 9 קול, שם
 לקול. — צבאות, שם הצבאות. — שורה 15 מתי צורי אבא, שם לאמר מתי
 אבא. — שורה 20 מתי צורי, שם ועתה מתי. — שורה 21 סמעמין, שם
 סמעמין. — צד 143 שורה 4 מתי צורי אקוס, שם מתי אקין ואקוס.
 יד תתיר לבן מעתיר (צד 143—144), סומון לרייה ניאה; צונין, רימוס
 צד 110.
 צד 143 שורה 12 יש לחלקה בוח האוסין:
 וכן אודע מסע נדלך כי אני נבוח.
 שורה 26 זכות, קרי זכאי. — צד 144 שורה 2 וכן, אולי ציל וכן. — שורה
 15 בחין, ציל בחון.
 אלהים מה טובו (צד 145), סומון לרייה בן ניאה; צונין, רימוס צד
 110. — אגרות שירל צד 517.
 שורה 2 לראות, שירל ראות. — שורה 8 לישב, שם לשבת. — שורה 4
 אחלי, שם אחלי. — שורה 5, שם הנסח שבני, אמונתך בהקין המונחך | בצדק
 יהוה אשרי יושבי ביתך. — שורה 6 מדרשין, שם מקרשין. — שורה 7 הפיק,
 שם יפיק. — שורה 8 והחלק, שם ויהחלק. — שורה 10, נוסח שירל הוא
 ועת בני אלהים נמנים המה וכו', ונוסח נמנים הי' גם לפני רידא. — שורה 13
 קרי לוכשי מלבושך | וברים כתרשישין. — שורה 14 מונתי, שירל מכוונתי. —
 שורה 16 במותי, שם כמתי. — תחתי, שם תחתי, והוא הנכון.
 יספת אלהים לנהלתיך (צד 146), סומון לרייה ניאה. — אגרות
 שירל צד 518.
 שורה 6 והוספתי וכו', שירל והוספתי על כל התלתיך. — שורה 7
 בהפלות, שם בהפלות. — שורה 8 והוספתי וכו', שם והוספתי ייחודי שמותיך. —
 שורה 9 בנמות, שם לנמות. — שורה 10 ובקינוב שפך ספתי, שם קרובך ספתי.
 אשפוך כמים מי דמעות (צד 146—148), מסתאב עפי איב לרמביע;
 צונין לשינ צד 287. הכתיב א—י, מי נדסמו בסרעני צד 5.
 צד 146 שורה 14 כמים, סרעני כיום (= כים). — צד 147 שורה 8
 ונברו וכו', שם ונבהו מימי ודונים. — שורה 7 ורה וכו', שם ורה עמי ברוב
 כחשו. — שורה 8 בך, נכון עפי ישעיי מיא מ', ובסרעני ברובי ונכון עפי
 ישעיי מיה כיני. — שורה 19 מעשהו, שם מעשיו. — ומי זה ישני וכו', שם
 ומי זה יבוא לחכונת מוראי. — שורה 21 ואין לנו לצאת, חסרה מלה אחת
 (ואין לנו יכולת או דומה לזה). — צד 148 שורה 7 פווריס, נראה שציל פוורית.
 אלכש היום מדי חילי (צד 148—151), מסתאב עפי איב מרובע,
 ולא שם המשורר לכ לחסיון מ' (צד 149 בראש שורה 23) ולחסיון ת' (צד 151
 בראש שורה 11), במקום שגורמן לו ספוק מכתבי הקיש להשתמש בו.

צד 149 שורה 7 דבקה, קרי דבקי. — שורה 8 ציל דרכתי בערך
 ואחריך | דבקה נמשי. — שורה 23 ציל שלמוני רעה החת | מוכה וכו'. —
 צד 150 שורה 13 ספנו, אולי ציל ספן. — שורה 26 כמתי, קרי כמתי. —
 צד 151 שורה 4 רסרוני, נראה שציל רסמוני. — שורה 8 לבקש, אולי ציל אבקש.
 אל אלה דלספה (צד 151—152) עים איב. — צד 152 שורה 2—4
 נוסתאון וסרוני:
 סחור יד פתחה לקבל ערבי
 יד סליחה שלחה לישור דרכי
 כן נא הסליחה להאיר חשבי
 לקראו הרוחה היתה חיש, כי
 עמך הסליחה למען תורא
 ישניב בכחו ומי כמחו מורה
 שורה 11 נראה שיש בה הוספת דברים. — שורה 8 מלמתי, שרשיו, קרי
 שרשיה כלשהיי.
 יצו אל מברוכו (צד 153) סומון לרמביע; צונין, לשינ צד 699. —
 שורה 5 מלמטה עלי, ציל עליו כלשהיי.
 אתה אדון לכל הנמצאות (צד 153—155) מסתאב לרמביע; צונין,
 רימוס צד 111.
 צד 154 שורה 12 וזהלו מני ים, ציל צדלו מים, ישעיי כיז יד. —
 שורה 17 לכרות, נראה שציל ככות או לכבות.
 ידענו אלהים עונותינו (צד 156), סומון לרמביע; עמודי העבודה צד
 252 וצד 254. — שורה 9 נראה שנקלה בחסתי.
 בכר וערב נעים להודות (צד 156—157), מוזי לראביע; צונין,
 רימוס צד 114 (ישם בקר יערב, והוא מהיר). — אגרות שירל צד 521.
 צד 156 שורה 15 סני, שירל יסנה, והוא הנכון. — שורה 22 נאות, קרי
 נאות. — צד 157 שורה 1 הני, שירל הכי, וכן ציל.
 יום אעמוף בשואל (צד 157—158), סומון לרייה; צונין, רימוס צד
 113; לשינ צד 699.
 צד 157 שורה 7 מלמטה אתם נא בסך, הוא נוסח משבש ואולי ציל
 אתם כה בסך.
 השכם והערב לצורי מניתי (צד 158), משלש לראביע; צונין, רימוס
 צד 114; לשינ צד 568. — אגרות שירל צד 521.
 שורה 9 קרמתי, שירל קרמתי. — שורה 10 מוכתי, שם מוכתי. —
 דמות, שם דמות.
 מעלות השחר קראתיך הרב (צד 159), סומון לראביע; צונין, רימוס
 צד 114. — אגרות שירל צד 521. — בשפט, שירל בשפט, והוא נוסח נכון.
 אין מנחה רקוחה (צד 159—160), סומון לריייה, והוא ריח אלהי.
 היטש שלמינו הוכינו דוקס בנינו אקספורד צד 61 ואחריו צונין, לשינ צד 477,
 ונראה שחפרים כתיב אחרים בנוסח רדיא.

לוח המעיות.

לצד 51 עתה 1. א"ה: הרב בית יוסף כתב וז"ל: הרב אבודרהם ויש הימה גדול מן התכס למה לא כתב כן והכתנים והעם שהיה שם זה היה מן העשרה שהיה מוכרי כיצ' עכ"ל ואני ראויה מחלוקת בין הכמו הדור י"א שאין לאמרו וי"א שיש לאמרו עד בשכמל"י אבל אין לומר אף הוא היה סתמיו ויש אומרים שיש לומר אף הוא היה סתמיו לגמור את השם כנגד המכריס ואמר השא"ת. ואני בינתי בספרים ומצאתי שהאמת כדברי הסבאי הכי שיש לאמרו עד בשכמל"י דוקא ששנינו בסוף מרף בקלפי נתנו על שני השעוים ואומר לה השא"ת ר' ישמעאל אומר לא היה צ"ל השא"ת אלא לה' והם ענין אחריו בשכמל"י ומה שאמר והם ענינם אחריו בשכמל"י קאי נמי אה"ק שכן פרש"י והם ענינם אחריו כשמוכרי את השם ואין ספק שכיון דלא ינמא דקאי דוקא על ר' ישמעאל ולכך פ"י בשמוכרי את השם דלח"ק צ"ל כן שהוא אומר דבור אחר מלבד הזכרת השם דאי לא קאי אלא לר' ישמעאל לא הוה צריך רש"י לפרושי מ"דו דהא דקאי בשמוכרי את השם הוא דענין שהיה אין אומר דבור אחר אלא דקאי כדאמרן. גם הרמב"ם סוף פ"ב מהל' עבודת י"ב כ' ומכיר את השם בכל ודויה סתם ג"ס וכשהוא נותן את הנזיל על שער החפצא אומר לה' השא"ת במצא מוכרי את השם ביום זה ו' מעמים ובכל"ס הוא מוכרי ככתבו שהוא שם המפורש כל הכתנים והעם העוקרים בעודה כשהם שומעים את השם המפורש וכו' עד בשכמל"י ובתב ע"ד ובג' וידוים היה סתמיו לגמור את השם כנגד המכריס ואומר להם השהרו ולא כתב בהזכרת השם דל"ה השא"ת אם היה סתמיו לגמור אם לאו וגם אנו אין לנו לאמרו ואמנם הרמב"ם כתב שבג' שמוכרי את השם היה סתמיו לפי שחזרו כן בבריותא ומעשה מולתא דלא אחרת לא בבריותא ולא בגמרא וגם ברמב"ם לא אמרנו אנו בבריותא ונעשה מולתא דלא אחרת לא בבריותא ולא בגמרא וגם ברמב"ם לא אמרנו אנו נקטם ונעשה מולתא דלא אחרת לא בבריותא ולא בגמרא וגם ברמב"ם לא אמרנו אנו ולא הזכיר אף הוא היה סתמיו כמו שהזכיר בג' וידוים.

והרב ר' משה ניגין ז"ל כתב וז"ל ואני אנה ה' לירי סדר עבודת אשר תקן הרב רב ששת אביו של הרב ר' יצחק ב"ר ששת ז"ל אשר הפלאו עצה הנזיל תעשה לסדרו אליבא דהלכתא כאשר יראה המעיין בו וכו' וז"ל ואמר לה' השא"ת ומכיר בו השם הקדוש המפורש אף בראשונה ולא היה נשמע קולו לעם במקום הזה כששאר הזכרות לפי שאין לא ענין הפלה כבאן וכו'.

לר"ם ניגין כתבתי ובקונטרס אשר אצפה להוציא לאור אביא את כל הענין.

עד 58 בנוסחה שמעת רבנים אחר כנגד צ"ל: הארון — כמל"ף כמו בני אבודרהם וכן בעד 59 אחר למעלה צ"ל: ושבע לספה עד ושבע כמו בני הנז"ל.

68 " בפירושו שורה 24 אבל צ"ל: אכן.

76 " שורה 8 כנגד צ"ל: כנען.

91 " בפירושו שורה 8 ועמם צ"ל: ועמם.

92 " בפירושו שורה 12 שבת פ' א' צ"ל: פ' ב'.

95 " בפירושו שורה 4 שבמזכ: צ"ל: שכתוב.

108 " חוד עומד לנגדו אחרו מלבד אולי לא יהי' אדרש סאווי לכי ובריות. צ"ל: אמרת בלבד אולי לא יהיה אדרש סאווי לכי חוד עומד לנגדו אחרו ובריות.